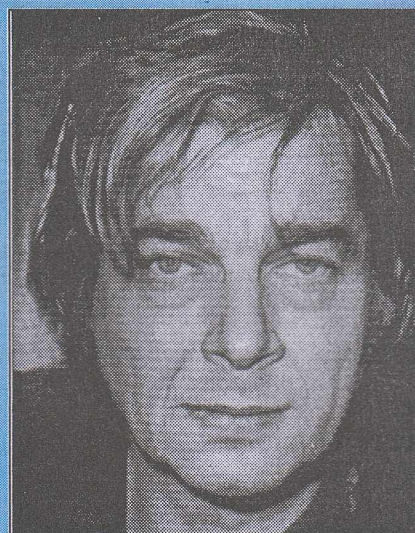

Luceafărul

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **30-31** (754)
Miercuri, 2 august, 2006

Șansa scriitorului nu se joacă niciodată în timpul vieții lui. El este un jucător al cărui câștig (sau pierdere) întotdeauna se va ști după moartea lui. Dacă îmi îngăduiți o comparație, el ar semăna cu un alergător la sută de metri plat, care după cincizeci de metri de alergare se volatilizează pentru că pista lui e junțată în viitor, iar cei care îi vor arbitra alergarea nu sunt nici măcar născuți, ei sunt undeva în viitor ținând în mână ceasornice neinventate încă, încoronându-l sau disprețuindu-l, încoronând sau disprețuind un alergător care nu mai e de față, un alergător din trecut.

nichita stănescu

**ștefan
avădanei**

Dar dacă aproximarea misterului nu ține de cuvânt, nu se face prin el, adică prin intermediul lui, ci prin el, adică traversându-l, depășindu-l, slăburându-l chiar, dacă această eventuală circumscriere a răspunsului poate căpăta o formă redefinibilă prin cuvânt, atunci tot nu o vei putea surprinde, decât doar dacă ai percepe-o altcumva, cu ochii, cu auzul, pipăitul, gustul sau mirosul sau printr-o revelație suprasenzorială.

pag. 39

cinema

**Jalnica decădere
a cinematografeilor românești**

irina budeanu

thalia

Despre cenzură în teatru

alina boboc

pag. 39

bogdan ghiu

Ne elogiem pe noi înșine nu întotdeauna și nu în primul rând pentru adevăratele noastre merite și izbânzi, ci cel mai adesea (și de preferință) pentru unele mai mult (sau cel mult) iluzorii, dar pe care noi, ființe ambițioase, volitive (și, prin urmare, lascive), tocmai de aceea atât de ușor de flatat, le considerăm, înduioșător de prostește, dar, până la urmă, din pură facilitate, ca fiind cele mai înalte și mai de preț, cu adevărat singurele pentru care cineva, în genere,

Trăiască românia!

merită a fi lăudat, ales, comentat, imitat. Ne punem prețul pe ce nu trebuie. Adică rareori acolo unde ne este și adevărata valoare. Când de fapt poate că suntem mari tocmai (și abia) prin acele fapte ale noastre la care ne-am obișnuit (educat, dresat, forțat) să nici nu ne gândim, dacă nu chiar să ne rușinăm de ele.

Bestialitatea continuă, de exemplu.

Sau românia (ca stare comună, comun împartășită). O țară-stare (nu se știe care va fi fost prima, dar este clar că starea este mai certă și mai trainică, mai consistentă și mai rezistentă decât

țara cu același nume, dar cu literă mare, umflată). Realizarea, ieșirea din rând au cel mai adesea aici (în această stare) aspecte grotești. Faptele mari congruente cu românia și propulsive pentru ea sunt, cel mai adesea, sinistre. Iar pentru faptele „universale” „canonice” mari nu avem criterii de judecată. Le admirăm, poate, dar nu le putem înțelege. Și nu ele ne poartă până la urmă, înainte. Punctează istoria

vizor

străpungând-o și rămânând în afară istoriei. Modele fără tradiție și fără cutumă, cu care nimeni nu are ce face Etc.

**BANCA
COMERCIALĂ
ROMÂNĂ**

Sponsorizare de la
*Banca Comercială
Română*

Lumea între două proverbe

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

*Revista este membră a Asociației
Revistelor, Imprimeriilor și Editu-
rilor Literare (A.R.I.E.L.),
înființată în baza Hotărârii
judecătorești și recunoscută
de Ministerul Culturii și Cultelor*

*Revista „Luceafărul” este editată
de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la
Uniunea Scriitorilor din România
și Ministerul Culturii și al Cultelor*

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele
RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul
publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.
Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,
Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box
33-57, la fax 0040-21-2226407, 2226439 sau e-
mail: export@rodipet.ro

stelian tăbăraș

Intro oralitate prelungită mult în istorie, cum a fost cea a românilor, proverbele și zicătorile au constituit cristale substituind ceea ce la popoare mai norocoase se cheamă „etică”, „istorie”, „etnicitate”, chiar „filosofie”. Să nu uităm nici scopul lor prim, caracterul mnemotehnic, de unde și recurgerea la rimă, paradox, omonimie sau asonanță.

Cele două proverbe pe care le voi aminti aici ar putea alcătui un început și un sfârșit de lume; e doar o întâmplare că ele n-au ajuns sub ochii unor - să zicem - Lucian Blaga sau Constantin Noica, exegeți ai fenomenului sapiențial românesc.

nocturne

„Bătrânul strânge paietele ca pe aur, tânărul risipește aurul ca pe paiete”. Pe lângă structura invers simetrică și paradoxală, să observăm continua transmutație a aurului în paiete și invers. Bătrânul și tânărul pot constitui împreună un Sisif: bătrânul trudește la poalele muntelui, urcă din greu transformând până și paietele în aur. Ca să aibă tânărul întotdeauna aur de risipit. Care aur, până jos, redevine „paiete”. Poate fi conținută în acest proverb (sigur este) și subevaluarea tradiției de către fiecare generație de tineri, fără ca ea (ele) să priceapă că altminteri n-ar avea de unde să ia aurul de risipit - și, mai ales, că va veni și rândul lor la reînchegarea trudnică a comorii. Am putea extrapola - în plan literar, s-ar putea spune - că bătrânul este proza - iar tânărul poezia.

Cel de-al doilea proverb românesc sună astfel: „De unde noi, altădată, tăiam copaci, ei astăzi adună surcele”. Aici, cele două judecăți nu știm dacă devin ciclice - nu știm dacă „adunătorii de surcele” vor putea să spună la fel despre al lor „altădată”. Sensul înțelepciunii din acest al doilea proverb este, istoric, unisensual. Irepetabilitatea istoriei, ba chiar și diminuarea ei ca dimensiune și însemnătate sunt evidente; dar au oare copacii și surcelele, din punct de vedere esențial, aceeași compoziție? Cred că nu - ultimelor le lipsește însăși viața. Sunt prezente în acest proverb atât orgoliul unicității vieților noastre, cât și un sentiment de decădere a prezentului față de trecutul numit, îndeobște, „pe vremea mea”. Lucru, desigur, relativ. Iată și un exemplu: În ultimii ani înainte de 1989 criza - îndeosebi cea alimentară - căpătase accente paroxistice. Este greu de știut dacă alergarea după hrană avea menirea de a scoate omul din timpul judecăților de valoare, incompatibile cu comunismul, sau că era, fortuit, o rezultată a eșecului nerecunoscut al practicii în societate și unor idei utopice. Dar să revin la întâmplare: pentru aniversarea a cincizeci de anișori de viață ai copilului unor prieteni la masa copiilor s-a servit la un moment dat compot de ananas (procurat greu păstrat cu sfințenie pentru acest prilej). Și am auzit îndemnul unui alt băiețel către sărbătorit, care în fața acestei noutăți absolute nu îndrăznea deocamdată să înfulece:

- Mănâncă, mă, e bun, ascultă-mă pe mine, „pe vremea mea” mâncam câte o cutie întreagă...

Cel care spunea vorbele de mai sus avea... șapte ani!

la limită

Am avut de realizat o economie liberă - în ultimii șaisprezece ani și jumătate. S-ar părea că nu am creat decât o economie privată, ceea ce este cu totul altceva. Un sistem economic privat, funcționând în cadrul legii poate fi sau nu un sistem liber - totul este în funcție de caracterul restricționat, blocant ori, dimpotrivă, stimulator pentru dezvoltare, al legii și, poate mai ales, de stabilitatea acesteia, de caracterul moderat, necațolic, logic, serios, decent, minimalist, al intervenției legislative.

Speranța creată în această privință acum un an și jumătate se vede a fi sever amenințată. Dependenta autorităților statului nu implică cooperativitatea acestora. Un stat lipsit de independență instituțiilor aparținând puterilor autonome echivalează cu o națiune condusă simultan de o serie de guverne diferite, animate de intenția mișcării înspre obiective distincte și necorelate - un fel de meci de fotbal jucat pe un teren pe care se află și de dispută două, trei, patru mingi în același timp. Într-un stat de acest fel nu există economie liberă, ci una restricționată de condiții defavorabile, prin arbitrar, neprevizibil, conducând la dificultăți de progres adesea insurmontabile. Dar, oare, numai

Marius Traian Dragomir

planurile economice au un caracter public sau privat? Comunismul a etatizat exclusiv mijloacele de producție sau, mai ales, a procedat în raport cu tradiția, cultura, sentimentele, gândurile, până la cele mai intime? În fapt, însă, a etatizat tradiția într-un stat totalitar înseamnă a naționaliza ori a de-naționaliza? Actul intervenției pe terenul culturii a unei autorități dispoziționare este oare altceva decât privatizare în timpul dictatorului sau al membrilor conducerii unui regim oligarhic?

Economie liberă - și implicit privată - reprezintă o formă eficientă de activitate materială, în raport cu economia de stat pentru simplul fapt că nu există nicio șansă ca bunurile economice să fie supuse unui alt fel de proprietate decât cel privat. Declarând - și impunând o etatizare, naționalizare etc. - în realitate se atribuie bunului, o valoare, o serie de bunuri unui alt proprietar privat, nerecunoscut, în chip mininos, ca și stare. Industria României, în perioada comunistă, nu a aparținut în niciun fel națiunii române, ci familiei care devenise proprietara statului, precum și nomenclaturii etc. Națiunea primea salarii muncitorești; șefii regimului făceau casou, sub diferite forme și pe diferite căi, în disimulare, dividende. Disimularea - sau intervenția demagogică - purta numele de instituții și de progres. Cel ce dispune în mod liber de un bun este proprietarul lui. Niciun capitalist nu poate decide cu privire la propria avere așa precum un fost conducător comunist hotărâra asupra valorilor constituind patrimoniul național.

Economia română a fost reprezentată de un regim timonier național o foarte scurtă perioadă, în consecință Revoluției. Ulterior, ea a devenit proprietatea, mai întâi a celor care organizau privatizarea și apoi a celor ce obțineau părțile de interes din patrimoniul, prin privatizare. Dacă nu ar fi fost altfel, relația avere (îmbogățire) - proprietate ar fi fost nulă, ceea ce nu s-a întâmplat decât într-un număr nefiresc, absurd, ridicol de cazuri umane. Mai este ceva de

privatizat din economia românească? Nu mult, dar mai sunt o serie de obiective. Lucrurile, din fericire, au evoluat înspre bine, nu fără legătură cu obligațiile ce au fost impuse țării prin procesul de aderare - de pregătire a aderării - la Uniunea Europeană. Este cert că în măsura în care economia nu va mai primi șocurile unor dispute politice (în care programele dezvoltării țării în planul competițional, financiar, productiv, managerial nu au nicio pondere, nu contează cu nimic) într-adevăr am putea vorbi, referindu-ne la România, despre un sistem de piață liberă. Ca și în fiziologie sau în sport, în politică importante cu adevărat sunt mișcările pe care sistemul sau organismul și le reprimă inobservabil. Ele contează mai mult decât acelea exprimate. În cazul contrar vom risca să ajungem la starea unui gen de stat parkinsonian, incapabil să facă gesturi utile, fără să fie cuprins de tremurături.

De cea mai mare importanță - căci, sunt convins, relația economic-politică se va regla într-un timp nu prea lung în România - este însă raportul național/privat pe terenul culturii, spiritului, tradiției, creației. Oricui, cred, i-ar veni să rădă gândindu-se la ideea unei uniuni a scriitorilor Uniunii Europene (nu mă gândesc la ceva similar Penclubului, care pretinde alte criterii de funcționare) sau la aceea a unei academii europene. Ce s-ar întâmpla atunci, în

Ultimele privatizări?

ce fel s-ar vedea considerată imaginea creației și civilizației noastre? Evident, nu vorbesc de alegerile românești - cele câteva care există - în unele instituții străine, pentru a onora relațiile și serviciile reciproce făcute de șefii ai structurilor omoloage din România, ci de autentice poziții ale intelectualității unei țări, nu într-o ierarhie a valorilor absolute, reale, ci în percepția internațională, actuală, a culturii și civilizației noastre.

Imaginea României, privatizată forțat de fostul dictator comunist, a devenit, și aceasta, pentru scurtă vreme, un bun public, odată cu Revoluția. Valorile culturale ale unei națiuni au însă un regim diferit de acela al bunurilor economice. Ceea ce derivă dintr-un efort conjunct istoric sau corelativ existenței actuale, a rațiunii, în chip global, nu are cum fi un subiect al privatizării. Că fiecare om de artă sau cercetător sau scriitor a devenit proprietarul forței sale inovatoare sau expresive, este un câștig enorm - că tot ceea ce ține de identitatea românească a ajuns subiect de privatizare forțată, aceasta este cu totul altceva. Dacă știința este acum supusă unui drept regim, de tip european, de concurență pentru resurse, aceasta este un alt succes al democratizării - câtă am reușit să facem să fie - a țării. Proprietatea privată a fost instituită de conducerea comunistă (mereu condiționat și provizoriu) asupra așa-ziselor „uniuni de creație“, aceasta ca simplu exemplu. Din 1969 și până azi procesul continuă, iar „uniunile“ când se privatizează, când redevin naționale; cu instituțiile academice se întâmplă la fel. De unde să știm dacă una dintre aceste structuri este reintrată în proprietatea privată? Din faptul, prea bine înțeles în sistemul european, de acum constituit, că subsidiaritatea dispăre când apare posesorul neîndreptățit al unui domeniu - totul este decis dintr-un singur centru, mai ales ceea ce trebuie să fie cu adevărat autonom, liber. Când întreaga noastră economie va deveni în chip fericit privată și liberă, s-ar putea să constatăm că spiritul românismului, creativitatea, mișcarea liberă a culturii au ajuns între timp să fie sisteme la ordinul unor proprietari, care nici măcar nu au plătit ceva pentru ele și nici nu au făcut indiferent ce, determinându-le să existe.

acolade

Recrutarea liderilor

marius tupan

Autorii cu mari ambiții despotice, mai mult sau mai puțin încrezători în forțele lor creatoare, simt nevoia să recurgă la numeroase strategii: fie pentru a-și asigura influența asupra unor indivizi sau grupuri, fie pentru a controla cu eficiență viața literară. Mesagerii recrutați în acest sens vor fi stimulați să le facă jocurile, ca inițiatorii să rămână în prim-plan, temuți, respectați. Investiția în lideri pare a fi cel mai inspirat demers. Valoarea în sine devansează orice artificiu, oricât de savant s-ar arăta. Cine urmărește cu atenție ivirea unor debutanți hărăziți va observa cât de rapid vor fi adoptați de unii comentatori, nu neapărat pentru a le recunoaște talentul, ci, îndeosebi, pentru a le direcționa prestația, potrivit unei spuneri simple, verificată în timp: unirea face puterea. Observi, peste noapte, creatori transformați în vedete, comentați simultan din mai multe părți, supralicitați, prezentați drept modele, fără să realizezi că au ajuns componenții unei grupări partizane, hotărâta să-și impună doar punctele ei de vedere, chiar dacă nu sunt cele mai fericite. În miezul ei se află o minte cu virtuți organizatorice și despotice, dispusă să integreze uneori și indivizi cu alte programe decât ale ei. Într-unul din romanele sale, având, desigur, un model, C. Țoiu a dezvoltat o serie de mecanisme, în care indivizi perfiți reușesc să-și exercite supremația în astfel de situații. Consumând energie, imaginație, stărnesc, logic, reacții, care se pot întoarce împotriva lor de cele mai multe ori. Se zice adesea că maestri în menținerea unor rețele subterane erau Geo Bogza și Paul Georgescu, care au viciat viața culturală, și așa destul de irespirabilă în comunism. Îndeletnicirile lor, însușite în urma unor experiențe dezonorante, au stimulat multe și diverse practici, manifestate de-a lungul deceniilor. Patronul, în multe cazuri, Eugen Barbu își îndemna acoliții să pătrundă în sistemele de putere, pentru a încerca să le influențeze liderii și, eventual, pentru a le dezvoltă planurile ofensive. Cum tinerii veniți pe scena literară erau ușor de manipulat, apelurile se adresau lor, în primul rând, fiindcă n-aveau vreo biografie încărcată și nu se gândeau prea mult la consecințe. E de la sine înțeles că, în spatele unor gesturi abuzive și necontrolate ale junilor, se aflau indivizi versați și controversați, urmărind intrerese imediate și largi sfere de influență. Războiul rece al țărilor imperiale, dezvoltau, la scară redusă, disputele literare. E binecunoscută aceea dintre albi și roșii, mai exaltată după un plagiat rușinos, moment care a stabilit două tabere distincte, căreia doar buimăceala decembristă i-a pus capăt: parțial totuși! Doar urma să debuteze o altă polemică: dintre rezistenți și colaboraționiști, nici acum elucidată, după 16 ani de tranziție originală. Politicul a influențat dintotdeauna culturalul, iar războaiele creatorilor trebuie citite și sub această grilă. În orice sector s-ar exercita, puterea corupe, astfel că metodele de a o obține sunt variate, uneori, greu de depistat. Poate se încumetă careva să le dibuiască: noi ne-am oprit doar asupra câtorva.

Dublul, un roman

adrian g. romila

Ara Șeptilici debutează în roman cu un text derutant, într-o totală opoziție cu moda egografiilor dezinhibate și foarte exacte lingvistic din ultima vreme. *Dublul, un roman* (Editura Paralela 45, Pitești, 2006) se plasează direct în linia esteților târgovișteni, așa cum a remarcat și Simona Popescu, prefatoarea, și asta nu doar prin scriitura aproape barocă, ce privește realitatea printr-un rafinat „ocean” radupetrescian. E vorba mai ales de autoreferențialitatea subtilă, de dialogul intertextual cu alte ilustrări literare ale temei erotice, de la noi și de aiurea, o temă „camuflată”, cum ar zice Mircea Eliade, într-un complex joc al dublurilor narative.

Startul e dat în forță de *Cuvântul autorului* din fruntea romanului, un fel de introducere deloc explicită, sau mai bine zis nu explicită în sensul clasic al unei introduceri. Ara Șeptilici inițiază jocul autoprozentându-și romanul ca pe unul „al formării”, „al construirii”, unul care nu se gândește nici la cititor, nici la autor, în fine, ca pe unul care mizează mai mult pe

cronica literară

mecanismele narative decât pe fluxul plăcut al poveștii. „E mult mit, mult ritual de inițiere, toți oamenii mei sunt purtători de simboluri, dar n-o să spun care. Fiecare o să-și ia, într-un final, partea lui. E un roman în care structura narativă, schelăria de metal și de betoane solide au devenit transparente, ca un corp fără oase”. Nu e, însă, o exhibare naratologică de tip Mircea Nedelciu, ci mai degrabă de „construire” a unei rețele de personaje și de detalii care organizează o multitudine de discursuri (monolog, poezie, fragmente ambigue de retorică poetică biblică), întretesute pe o canava comună: povestea de dragoste dintre Cristina și Radu, împărțită, evenimential-temporal și textual, în trei etape. „E o poveste despre esența poveștii”, continuă autoarea, „despre oameni care nu se văd niciodată, nu-și dau nici un moment

socoteală de ei înșiși, ei trăiesc inconștienți de faptul că m-au tras și pe mine în aventura lor. Nu încetez să mă întreb ce-ar zice Costache și Radu de toată treaba asta”. Pe lângă posibilitatea unei trimiteri intenționată la cei doi târgovișteni - Radu Petrescu și Costache Olăreanu (ipoteză lansată și de Simona Popescu) -, avem un alt bruion narativ. Ce rol joacă autoarea, ținând cont de faptul că citim în dedicație „Bunicii mele, Cristina, și mamei mele, Maria” și ținând cont de nararea alternativă, homo și heterodiegetică, în prima și respectiv în ultimele două secțiuni ale cărții? E Cristina același personaj cu bunica autoarei? În roman Cristina e bunica Adelei, iubita lui Radu, și e fiica boierului Vlăsceanu. Copilăria și adolescența ei la conacul încadrat de natură ocupă toată prima parte a romanului. În a doua, Radu descoperă că a avut și el o aventură cu o Cristina, fostă balerină, acum în pragul bătrâneții, de cealaltă parte a lumii, în SUA (povestea e, aici, o excelentă *Lolita* pe dos). În sfârșit, în a treia secțiune, partenerul unei Cristine de șaptesprezece ani, tot balerină, pare a fi copilul adoptiv al boierului Vlăsceanu, ajuns locotenent de cavalerie. În copilărie fusese fratele de cruce al lui Costache, el însuși frate bun al Cristinei în prima parte. Și apoi, în încercarea de a reconstitui o parte a destinului inter- și post-belic al Cristinei, se relatează din două perspective, masculină (Radu) și feminină (Adela). Se mai respectă delimitarea tradițională între instanțele narative? Pot fi ele stabilite cu claritate? Cine e Radu (la un moment dat e numerotat cu 2, marcând clar dublura), până la urmă? Dar Rotas, personajul imaginar ce-i apare în reverii? Dar Cristina, marele mister al cărții, a cui iubită e? Cine cu cine e partener? Costache din roman e același cu cel din *Cuvântul înainte*?

Răspunsurile sunt greu de dat și e probabil că ele se ascund în straturi de lecturi succesive, în eforturi de asociere și de decriptare (să nu uităm ce ne-a spus autoarea: personajele sunt „purtătoare de simboluri”, voit nedescifrabile dintru început), pentru că textul Arei Șeptilici e complex și polimorf, trecând tema erotică printr-un concert de voci narative și de stiluri (e remarcabilă, între altele, parafraza

după *Cântarea Cântărilor*, alăturată unor poeme ce imită ironic mixtura poeziei moderne de grav și comic) și metaforizată abundant fiecărui detaliu, pe pagină. Unele dintre personaje discută vag despre adevărul narativ („povestea lipsește, în măsura în care povestea este totul”, suntem avertizați în același *Cuvânt al autorului*), iar într-una din bucățile în proză ale ultimei părți Radu1 (I-am numerotat așa pe eul-nara de acolo, în opoziție cu Radu2) reflectează la valențele oglinzii și ale numelui. E un fel de „punere în abis” a romanului:

„Când strigi, chemi. A striga pe numele de botez este o formă de recunoaștere a celui în celălalt. Este intimitatea. Este oglinda. Este oglinda?”

Atunci când tu nu mai ești deloc tu, e celălalt și-l oglindești întrutotul. Atunci când tu nu mai ești deloc decât ca oglinda a celui alt. Dar poate că despre asta mă gândesc eu târziu. Niciodată când faci dragoste nu strigi pe celălalt pe numele de familie.”

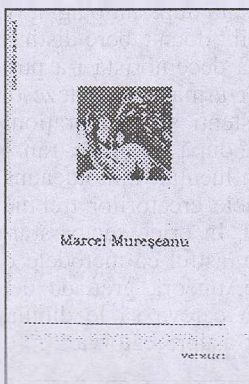
Jocul „în oglindă” cu dublurile din

personaje și dintre instanțele narative, multiplicarea discursurilor, apelul la ingenioase mecanisme autoreferențiale intertextuale și, nu în ultimul rând, calea filia stilistică (originală tocmai prin absența ei programatică din actualitatea prezastică de la noi) fac din romanul Ara Șeptilici un reușit experiment literar modern și tradițional, totodată, numai bună de luat ca exemplu pentru potențialitățile inepuizabile ale poveștilor de totdeauna ale *Poveștii*, în genere.

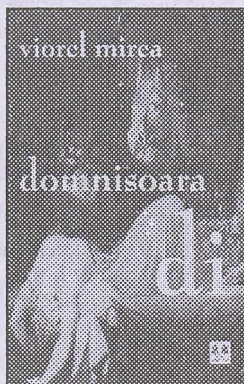
1) Patima recunoștinței

(Marcel Mureșeanu)
Editura Casa Cărții de Știință

2) Domnișoara di

(Viorel Mirea)
Editura Terra Grifonis

3) Psaltirea de ziua a opta

(Adrian Frățilă),
Editura Nouă

Închisoare pentru îngeri

valeria manta-tăicuțu

Evangelia eretică a lui Viorel Savin (Editura Casa Scriitorilor, Bacău, 2005), considerată de autorul ei drept „carte de introspecție, mister și de acțiune”, se scrie în încercările postmoderniste de a schimba perspectiva (în multe privințe încă tributară fascismului) asupra romanului, în primul rând prin polierea granițelor dintre speciile literare și găsirea unei noi formule de scriere, în care niciuna din regulile consacrate ale retoricii să nu mai fie aplicabilă. Dacă ar fi să ne referim la una dintre ele - arta de a comunica, de a-i impune cititorului lumea ficțională, de a-i controla și dirija receptarea, vom observa că Viorel Savin ironizează exact ceea ce Anthony Trollope considera esențial: „condiția primă a romancierului este să se facă agreabil”. Or, aplicabilitatea parșiv mimată din **Rezumat pentru cititorul grăbit**, căruia i se respectă lipsa de timp, lipsa capacității de sinteză și inabilitatea opțiunilor pentru lectură, nu este una în măsură să-l facă simpatic” pe autor actualilor receptori de literatură. Motivelurile romanului sunt prezentate de asemenea simplu și direct, pentru a se ușura efortul deducției, numai că toate declarațiile inițiale sunt spulberate de lectura propriu-zisă și integrală a cărții. E limpede că mai importante decât povestea sunt cele ce se scund în spatele ei”, numai că forma românească leasă, dinamică, refuzând logica prozei organice structurate și făcând apel la tehnica „foarfecii” decupaje, sincope, repetiții, colajul elementelor

mai recentă a omenirii, mai ales pentru atitudinea lor de înlocuire a credinței în Dumnezeu cu o viziune materialist-dialectică asupra universului), iar prinderea și predarea lui Iehova, ca și ironica înlocuire a unei divinități cosmice cu alta terestră se înscriu într-o tendință nietzscheeană de a nega morala de dragul unui hedonism dezlănțuit: „Moral este tot ceea ce, într-o măsură rezonabilă, contrazice instinctul de conservare” - notează Melec în Jurnalul său, continuând pe aceeași linie a desconsiderării oricăror forme de organizare legitimate de interese lumești, dar cosmetizate cât să pară necesități logice: „Poporul urăște dictatura pentru că este organizată ecleziastic. Statul democrat este susținut de către populație pentru că se edifică prin organizare mafioasă - cât de ciudată!?... Oamenii, oricât ne-am mințit, sunt... prada impulsurilor primare” (p.16). Cele 23 de cânturi care trimit la o parodiată cadență psalmică urmăresc traseul tragic al personajului „purtător de nucleu” (singurul fruct care conține simbolul crucii în interior”) prin hățișul organizării administrative teritoriale a spațiului, prin compartimentele sociale organizate ierarhic, prin birocratie și absurd, lumea fenomenală și planul moral-abstract îmbinându-se haotic și pregătind cele două secvențe esențiale, judecarea lui Melec de către colegii săi (Cântul VIII - **Melec pătrunde în clădirea în care egali săi îl așteptau să îl judece**) și procesul intentat divinității (Cântul XXI - **Melec ascultă procesul lui Paramatma - Iehova transmis prin difuzoare în stradă - ce vede, ce simte, cum îl urăsc chiar prietenii și cum cade el, aruncat, în adânc**). Atmosfera Cântului XXI amintește explicit de Călătoriile lui Gulliver și de viziunea mizantrop-cinică a lui Swift: „- asfaltul poros și moale/ proaspăt spălat aburind -/ pielea unei uriașe întinse la soare./ pe țâța prințesei lui Swift aburcat/ ametește/ ascultă/ suportă/ inversunări de cuvinte/ ipocrite din difuzoare” (p. 93). Fără a împrumuta sarcasmul și brutalitatea lui Swift sau virulența lui demascatoare înveșmântată în umor negru, Viorel Savin preia vederea microscopică a lui Gulliver în țara uriașilor, pentru a vedea mai limpede urâtenia umanoizilor - rudimentare creaturi bipede reduse prea adesea la simpla trăire organică și care, privită de sus, de la înălțimea uriașilor, înseamnă: „ură incest răz bunare crimă atroce/ foame boală adulter oboesală... (...) frig murdărie răni supărănde/ urlet de groază urât viitor încifrat” (p. 93). „Înecații de târg”, foști țărani care și-au uitat rădăcinile arhetipale și au devenit biete alge fără importanță în „fluxul matinal” sunt beneficiarii parabolici, chit că, deși au ochi, nu văd, deși au urechi, nu aud, ci se bucură zănat și inconștient de ciroul prin care le sunt distruse valorile milenare: „difuzoare cuibărite pe stâlpi/ croncăne democratic procesul intentat lui Iehova/ câtă bucurie la omul de rând/ să-l vadă pe cel puternic înfrânt!”. „Procesul religiei” a avut loc în realitate, cititorul contemporan își amintește de perioada sinistru a demolării bisericilor și a transformării lor în hambare ori sedii CAP, în numele unui evoluționism de tip darwinist care servea de minune negării creștinismului și schimbării lui cu neantul ateist, dar Viorel Savin nu merge pe linia rememorării realiste, ci pe re-crearea grotescului situațional și motivațional al acuzațiilor aduse religiei: „șarpele...!”, „urmașii lui Adam și ai Evei privați/ de drepturi asupra Edenului...”, Cain și Abel manipulați.../ „pofta enormă de sânge...!”, „închiziția... oameni nevinovați... popii corupți” (p. 93). Melec, cel din cauza căruia se desfășoară acest proces tragi-comic, devine brusc mai lucid decât îi permit mărturiile istorice despre dictatura și dictatorii și ajunge să se roage: „Doamne,/ Tu Cel Fără de Soartă,/ chinuit de oameni iau/ asupra-mi păcatele lor,/ eu, cel din vina Ta adversarul Tău,/ iată sunt mai milos decât tine”; asumarea păcatelor lumii, chiar și printr-o blasfemie la adresa mitului cristic, este posibilă datorită *nyvasului* purtat de personaj pe umăr (citit în oglindă, numele duhului coincide cu numele autorului: *savyn*), ceea ce presupune o relație implicit retorică între personaj și autor: eul scriptic și una din variantele sale de eu narator influențează personajul și intervin cu indicii clare privind atitudinile morale ale autorului real (cu toate

că, în retoricele mai vechi - v. Wayne C. Booth, **Retorica romanului**, o astfel de atitudine era considerată „fatală”, spre deosebire de cea a „narațiunii impersonale”: „Arta construirii de naratori credibili este în mare măsură arta de a stăpâni totalitatea sinelui propriu pentru a putea proiecta *persona*, alter-ego-ul, care într-adevăr aparțin cărții - p. 119).

Procesul se desfășoară într-o atmosferă absurdă, spațiul este unul imaginar, nu se vede, dar se aude, timpul este dizolvat, el nu mai are curgere secvențială și perceptibilă cu instrumentele de măsură convenționale, este un timp nebulos, cam cum este cel al pedepsei veșnice, punctat cu gesturi scelerate și cu coșmaruri: „difuzoarele au răgușit/ de-atâtea cuvinte/ frangopol frâncează își agită o mână/ apoi grăbit pedalează/ sub o salcie bacoviană mama teo/ îl plânge în hohot/ alături daniil își arde aripa/ claustrat în abajurul lămpii aprinse/ sadam îl lovește cu vâsla când scoate capul/ din apa murdară să tragă o gură de aer/ codonea ca un frate mai mic ce se află/ cu minciocul îl bagă la fund” (p. 94). Scena de infern sau de balamuc se încheie apocaliptic, „asfaltul se răstoarnă pe o parte/ taie orizontul/ în două ca o secure/ se prăbușește Melec pe lama/ apocaliptică-n jos/ degetele i se crispează pe luciul nepăsător/ - inutil”, iar apelul la imaginație, la puterea ei de a re-crea și transfigura lumea este de asemenea inutil: „inventează o floare în bitumul cald/ de care se prinde/ lași cu idei poichiloterme/ plănuesc să-l sfășie-n haită/ de partea cealaltă a foii de-asfalt/ corbul actor (trimiteri la Poe, dar și la Dimitrie Cantemir - („Istoria ieroglicică” s.n.) dez-

cronica literară

noadă rădăcinile plantei de care/ Melec atârână// regina nopții se rupe/ cade cu ea în adânc// calmul hranei asigurate/ grădinile îl întrețin/ imprudent/ aduc sentimente-n cetate/ ucideți tot ce răsare!! este suficient” (p. 96). Prăbușit psihic, părăsit de toți (inclusiv de *nyvas*, deci de duhul călăuzitor al vocii auctoriale, Melec încearcă o sinucidere multiplă (vizând toate straturile succesive implicate de dezumanizarea totală: „șobolanul/ elefantul papagalul și lupul din mine/ vor dispărea definitiv/ trupul va rămâne curat/ bun să se întoarcă-n țărâna” - p.103), dar i se refuză dreptul de a dispune de sine: „țeasta urmăritului Melec/ intersectează drumul obiectului greu/ sârmanul acesta nu a avut/ nici măcar îngăduința ca/ moartea/ să își aleagă” (p. 104).

Evanghelia eretică a lui Viorel Savin ar putea fi încadrată printre acele cărți adevărate (și contestate) de care pomenea Wayne C. Booth: „majoritatea operelor care merită să fie citite au atât de multe «teme» posibile, atât de mulți analogi mitologici, metaforici sau simbolici, încât, a-l afla pe unul din ei și a-l proclama ca rațiunea de a fi a operei echivalează cu a realiza în cel mai bun caz o foarte mică parte a misiunii critice” - op. cit. p. 109). Iar eventualele acuzații că a distruge „forma” românească, preferând structura „mozaicată”, ritmică și fonică, dezagregând, în loc să alcătuiască o viziune semantică, și convertind epical în poezie li se poate răspunde că acest demers al autorului nostru se încadrează în cerința ca romanul să fie cea mai elastică și mai independentă dintre formele literare, că are înaintași celebri, dintre care merită citat Novalis (romanul, ca specie în proză, nu poate fi decât poezie, pentru că proza însăși este poezie) sau, așa cum sintetiza Robert Langbaum (**Poetry of Experience**), „A face ca poezia să se nască din proză și spiritualitatea din lutul comun al lumii, a îndeplini cu alte cuvinte condițiile pentru realizarea convingerii intelectuale și morale moderne (...) ar trebui să constituie, așa zice, ținta oricărei literaturi cu adevărat moderne”.

eterogene. în manieră suprarealistă) face destul de dificilă găsirea sensului ascuns, a „cheii”, pentru că, înainte de toate, ne aflăm în fața unei noi „istorii ieroglice”. Discursul narativ este descompus în secvențe de jurnal, cânturi, scrisori, lamentații, structura secvențială fragmentară, discontinuă presupunând o reconsiderare a nivelelor formale ale romanului. De fapt, Viorel Savin nu pare preocupat de încadrarea, în specie (a făcut-o în locul lui Petre Ișachi, cel care semnează postfața), ci de modul în care vor fi decodate sensurile lucrării; astfel se explică și grija de a face un rezumat al narațiunii, pentru ca interesul la lectură să se focalizeze dincolo de epical propriu-zis: „...eroul, cercetat de Poliție în urma unor cabale odioase, este părăsit de prieteni și de iubită. Puternic marcat de împrejurări, pe fond bahic, în somn, trăiește un teribil coșmar: visează că Iehova i-a coborât din înalt, în apartament, pentru a-l convinge că, în virtutea scriptelor cerești, în acea clipă trebuia să se afle călugăr la muntele Athos și nu universitar în Faran. Excedat, își păcălește sfântul musafir nepoftit și reușește să-l predea poliției.

Lucrurile, urmând logica banală a consecințelor întâmplării, se precipită: masele, manipulate de eternii profitorii ai oricăror schimbări, dărâmă Biserica închinată lui Iehova și... înalță Temple care, de data aceasta, îl glorifică pe Melec! (**Rezumat pentru cititorul grăbit**). Melec, „purtătorul de nucleu și de *nyvas*” din Cretinozauria este un produs hibrid atât la nivelul semnificantului, cât și al semnificatului; numele lui este o îmbinare de inițiale (Marx, Engels, Lenin, Ceaușescu - deci de trimiteri simbolice la tipurile de dictatori cunoscute în istoria

„Fracturi“ din „joacă“ dublă (în doi)

valentin tașcu

După atâtea „fracturi“ suferite din ghionturi și lupte corp la corp, din care ne-am ales deocamdată cu vânătași și sarcini extrauterine (citeam, în zori, pe site, **Poemextrauterine** de tânăra Miruna Vlada, în care se calcă, din dragoste „curată“, pe fificați cu miros de șampanie - Doamne, n-am știut că șampania miroase a ficat, cum whisky-ul a ploșnițe - și mai sunt și alte mirosuri inedite din sex ostentativ), iată și șăgălnicia, cu nimic mai puțin erotică, totuși, a unui „joc secund“ părănd celorlalți ușor anacronic, dar nefiind așa: **Figuri de stil** (Editura Brumar, totuși, 2006) de o altă Ileana Roman. „Donatelo parmi les fauves!“ - ai răcni, de nu te-ai teme că fracturiștii ar putea să aibă soarta fericită a celor din „salonul de toamnă“ de la începutul veacului al XX-lea (Paris, exact acum o sută de ani, deci - ce coincidență!).

Oricât ar părea de curios, dată fiind

alte geometrii descriptive (cum au crezut unii, fals, și despre Barbilian - Barbu), ci în „jocuri secund“ de cuvânt, adică ludice „figuri de stil“. Mai ușor de descifrat decât „cercurile apei“ ale geometriului, efectul Ilenei Roman este același ca la **După melci**, părănd jocuri de copii și pentru copii, când de fapt sunt chestii foarte serioase, unele ideatice chiar, altele profund erotice. Cuvintele lor de deasupra le dau culoare de copilărie, de nevinovăție juvenilă.

Un motto din „anticul“ Ion Heliade Rădulescu expilcă multe: *„Bine că scăpai de Muzel/ De lelițe din Parnas/ Și de gloaba de Pegas.“* - adică se vrea și se izbândește demitizarea cuvântului poetic, ceea ce corespunde, culmea, chiar modalității de abordare lingvistică a ultimei generații de poeți (deci Ileana Roman nu poate fi suspectată nicidecum de anacronie).

Altă modernitate (postmodernitate, desigur) este filiera Kafka, pe direcția căreia poeta își debutează volumul **Poemul La castel** (aluzie la binecunoscutul roman kafkian), epicizează o aventură în lumea absurdului: *„Mai absurdă decât Kafka/ Mă încumetasem, iaca,/ Să îl contrazic tel quel./ Dup-un lung asalt pe-afară/ Într-o bună zi de vară/ Ca o crăpătură clară/ Pătrunsesem în Castel.“* Rezultatul ei este cel așteptat, debarasarea de orice tentații romantice sau moralizatoare și „ieșirea“ spre joc, același „joc secund mai pur“: *„Și-am sărit pe-un geam afară/ Ca o muzică ușoară/ În boscheții lui Adam./ Nu vream șarpe, nu vream mărul/ Eu nu vreau nici adveărul/ Dulce sau pustiitorul/ Și nici să visez nu vream./ Dar, mai absurd decât mine,/ S-a rupt grabnic din tulpine/ Un scaiet bleo crudel/ Și s-a prins de fusta-mi, biata./ Am ieșit răsând cât roata/ Lăsând larg deschisă poarta/ Sus la Kafka la Castel.“*

Tehnica închiderii/ deschiderii tainei este palimpsestul, cuvânt rar, devenit celebru prin sintagma „aceste manuscrise palimpseste“ (revigorat de „bătrânul“ Ion Cocora în volumul său **Palimpsest**), pe care-l încearcă de câteva ori, fără a-l motiva însă: *„Treceam pe-aici ca o nua/ Însă acum m-aș subția/ Peniță de electru/ Să scriu cu mine-palimpsest/ Din care, o, ce spectru,/ Din care să răzbată pur/ Ce ochiul meu cel-de-azur/ Nu a putut să*

vadă“ (atrag atenția cuvintele „barbier“, „agrest“ și „pur“) sau *„Venise șarpele des colăcindu-se/ Din Biblie, din palimpsest.“*

Tabloul general (patrulater) al acestor înfățișări este, după cum s-a putut observa strofa cu formă aproape fixă (cel puțin pentru autoare) din 6, 7 sau nouă linii (dar și tradițional din 4). Cu rime adesea voicasonante (pentru a nu părea constrânsă academică), care sună, curios, atât ca în Ion Barbu, cât și ca în Coșbuc. Mai încoace în timp sunt trimiteri spre Nina Cassian (limba „spargă“ și supraradicalismul ei incipient), Horia Zileru (*„radical din gara Titul/ Ismail și Turnavitu“*) sau Gh. Tomozei (*„Ce-ți mai face inima, duduie se cireașă, se gutuie?“*). Nu e vorba însă de influențe, ci de filiații, procedeele respective fiind mai rare în poezia noastră și aparțin unei calofilii de tip muzical. Sonorizarea de acest fel provoacă ceea ce am numit „șăgălnicie“ și ne trimite, repet, la jocurile de copii, șotroane lejere și codificate după logica naivității unei vârste eterne (acestea vor fi fiind „figurile de stil“).

Evident, cu asemenea devieri de la gravitate, poeta nu ne poate induce în eroare că nu ar avea un univers și o figurație a lui. Forma universului o descrie în arta poetică intitulată, tot barbian, **Cercul**: *„Lucram pe marginea acestui cuvânt/ Gândindu-asemănări, deosebiri/ Și deodată el deveni guraliv -/ Un haos de rostogoliri// De parcă avea spuzenie de guril/ Și roindutrupul, rotocolul,/ Fiecare gură de fapt înghițea/ Sunetul celeilalte, ecoul -/ Încă el însuși devenise bruscl/ Un continuu, un prelins ecoul/ Al unei peșteri universale/ În care mă-nghițeam și eu.“* (quod era demonstrandum). Figurația este „omul-pom“ sau „pomul-om“, copacul în general (nu mai cităm decât titlul **Balada unu pom pe nume om**), iar ca obiecte de folosință, cu predilecție sticle și dopuri (nimeni n-a mai scris aproape un tratat despre sticle (poemele **Spălarea sticlelor clasice și Dopul de plută**)). Spațiul este cel al Turnului lui Sever (acasă).

Erotica? Da, e peste tot („dacă nu e nimic nu e“), ascunsă, desigur, așa cum în stă bine și de aceea e mai frisonantă, decât dacă ar fi aruncată prea direct în fificații noștri răpuși de plictiseală: *„Apoi îmi da lecții de zbor/ Eu îi dam mere și umor/ Ca pentru echilibru./ Și era lună cu stele/ În cerulețul gurii mele/ Un zbor invers din parte-le/ Când el pleca sensibil.“*

De mult vroiam să spun că Ileana Roman este o poetă excelentă.

cronica literară

poezia ei de altădată, Ileana Roman (de la Turnu Severin) descinde mai nou din Ion Barbu, via Kafka. Primul a fost un erotic celebru, de-a dreptul și nu doar în poezie, al doilea un schizoid absurd. Dacă celui de pe Ulița Zlata din Praga îi înțelegem amestecul actual, e curioasă prezența machedonului mustăcios și matemat. Poate apropierea poetei de Ada-Kaleh (despre care ea are chiar o carte de nostalgie), pe unde mai se scufundă, reizbucnind pe la Cazane, de jos în sus, ceva isarlăkuri, „pașale-agale“ de Domnițe Hus, cine știe... E clar că vrea să ascundă (taină), ceea ce tocmai a descoperit (tot dintr-o taină), ceea ce doar ea a văzut (*„Chiar pe coapsele Mariei/ Paște calul primăriei/ Pripornit de geana mea,/ Căci doar eu îi văd, vidros/ Văd de parcă îi miros/ Cu trei nări de la cățea.“*) sau a ghicit (*„Dar nimeni nu-l știa, pe lumel/ (Eu doar l-am potrivit la nume/ N-am vrut să-i dau alt înțeles)“*).

Modalitatea de a tăinui ceea ce s-a descoperit nu putea fi alta decât încifrarea criptologică, dar nu în sfere complexe sau

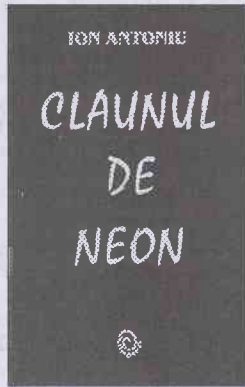
1) Între teatru și literatură

(Ionel Jianu)
Editura Palimpsest

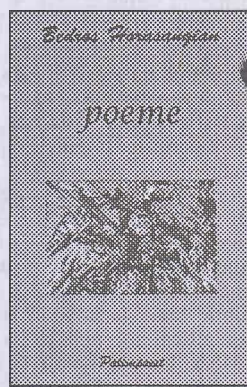
2) Claunul de neon

(Ion Antoniu)
Editura Palimpsest

3) Poeme

(Bedros Horasangian),
Editura Palimpsest

Scrisul ca șansă a mântuirii

Prințul captiv (Editura ExPonto, Constanța, 2006) cuprinde poeme elaborate, după afirmația autorului, între anii 1983 și 1986 și care, din diverse motive, n-au intrat în cărțile de până acum scrise de poetul Arthur Porumboiu.

Setea de puritate absolută, de comuniune mitudinală cu natura prin care autorul să se simtă recordat la atât de invocatul fluid cosmic și trebuie să fie asociată temei evadării într-un cadru ideologic strivitor prin gradul de libertate, uneori frizând absurdul, de constructivitate. Într-un poem ca **Eu caut să-mi merit lumina**, din prima parte a volumului în discuție, e stabil doar de frumos pur și simplu: „Eu caut să-mi merit/ lumina,/ ascultând vocile/ pomilor/ și ce-și pregătesc sărbătoarea/ primelor zile/ în auriul/ și catifelatul moment,/ eu voi căuta/ cu degete febrile/ mătasea/ zorilor puri”.

Poetul își sugerează revolta sau, după caz, aderența la „valorile” directe ale unei lumi înșelătoare și opresive, prin aceea că exultă luceferul din el. Ingerul răzvrătit împotriva ordinii vine are toate atributele pozitive cu care l-au înstrăinat romanticii din veacul al XIX-lea, poetului revindându-i-se acest portret în oglinda textual-iversală: „El sieși este rug și n-verșunare/ de-o rădăcină precum lumina la zenit./ Pe sine El se arde! / din lumina caldă naște-un scut” (**Viziune cu Dumnezeu**).

Perpetuu e făcut elogiul spațiului magic în care sufletul poetului să poată „vorbi/ cu pomii/ și cu copiii tineri” (**Spațiu magic**). Refugiul e cu atât

galaxia cărților

mai imperativ cu cât realitatea e mai amenințătoare: o pasăre din Nord se așează, cu aripile ei fierăstrăie, aproape de mâinile poetului ce-și simte diminuate forțele vindecătoare pe care i le conferă ipostaza sa iisusică (**Inger în secolul de beton**). Vocile stranii, îmbinate de ură, care opovăduiesc demitizarea existenței sociale și individuale îl înspăimântă, la fel ca și împlântarea nepuțurică a prietenilor (**Vânătoare sub lumina lămpii**). Aerul din preajmă e tot mai irrespirabil: nervii lucrează arsenicul și sufletele devin vitale (**Razele**). Forța răului desăvârșește cu înșelămintă opera decrepitudinii celor dragi, totul fiind surprins „încât și stele/ se-nvălmășesc/ în bălți de sânge” (**Forța nevăzută**). Înșăși moartea, însoțită de se apropie pe patine (**Patinatoarea albă**). Concilierea cu mizeria condiției umane, ca și înmămolirea în timpul flasc”, e un alt aspect probabil al perindării umile prin existență, la limita de jos a acesteia (**Dantescă**). Omul, veșnic înținat și hăituit fără milă, nu-și află nicăieri apărare. Luna septembrie a devenit prin excelență luna nefastă și motivul ei e unul obsedant în toată opera poetului prin aceea că-i amintește de începutul privării abuzive de libertate (**Și sub noaptea fără cer**). Așteptarea mântuirii e una mult mai tensionată decât executarea sentinței amoroase (**Așteptare**). Suferința a devenit atât de suportabilă încât cei vii îi invidiază pe cei morți, ca în Biblie, și le propun o schimbare de locuri și de roluri (**Timp bacovian**). Singurătatea și cenușă claustrant sunt trăite ca adevărate paroxisme de deznădejdie și culmi ale pustuiului existențial (**Stare**). Neliniștea îi umblă ca un șarpe prin craniu, imaginile din copilărie, dintotdeauna spațiu al salvării salvatoare, și-au pierdut puterea protecționară și nu-i mai pot vindeca neliniștea celui în perpetuă contradicție cu o lume agresiv-duplicată (**Noapte**). Ruperea de trecut e percepută ca o parte dureroasă (**Secolul de beton**). Strigătul de ajutor e înghițit nemilos de maelströmul apocaliptic (**Viziune**), deși nu expectativa pare a fi sursa forțe a poetului care, în momentele lui de răscăltare de bun augur, speră în stoparea spectacolului degradării galopante a lumii subminate

de însăși propria-i rutină (**Nu expectativei**). Lupta cu timpul, cu oglinda reflectând fără menajamente consecințele trupești ale vârstei a treia e una acerbă. Lecția naturii care reinvie neîncetat, aidoma Păsării Phoenix, e asimilată cu acrimă și cu o nădejde mereu și mereu reîmprospătată. Corul vulturilor îi apără făptura fragilă „cum semințele fertile pământ” (**Un cor de vulturi**). Deșănțata mândrie a gerului poate fi supusă cu răbdare și prin cultivarea vitalității (**Un sentiment**) și stoicismului care imunizează și-l smulge pe individul cu har din vacarmul psihotic isterizat al orașului tentacular și maculant (**O, suflete**).

Poetul și-ar dori ca zbaterea sa să nu fi fost una zadarnică, experiența lui putând deveni un bun transmis testamentar, în numele iubirii, demers ce l-ar concilia cu destinul și cu legile, oricât de implacabile, ale firii (**Către tine**). Proiectându-se în postumitate, poetul revine insistent-obsesiv la postura orgolioasă de frondeur, de profet care n-a știut să-și precupețească sacrificiul în numele mulțimii conduse spre pământul fertil al făgăduinței (**Voi îmi propuneți să exist**). Imaginile oraculare se coagulează, de regulă, în jurul ideii de supraviețuire prin opera la care s-a trudit cu netrucată abnegație și jertfă de sine întru solidarizarea cu semenii (**Viziune dintr-un viitor îndepărtat**). Iluzia învingerii uitării de către cei ce vin e însă mai puternică, inclusiv atunci când poetul solfează în game minore, surdinizate (**Lumină pentru viitor**). Dar și îndoielele se insinuează în discursul privitor la perenitatea operei și la nemurirea, prin receptarea scrierilor, a numelui auctorial (**Stare de cumpănă**).

Volumul **Prințul captiv**, prin pendularea sinceră a autorului între a fi alesul unui destin de excepție și insul ros de îndoiele, condamnat la solitudine și umilinte, contribuie la umanizarea poetului și, implicit, la a-i spori nota de autenticitate a discursului în care geniul crispat de unicitatea în univers îl tolerează întru hălăduire și pe muritorul de rând, mulțumit, acesta din urmă, de a i se fi oferit șansa mântuirii când mireasma salcâmiilor se revarsă peste o piatră tombală și o luminează liniștitor.

D-ale fotbalului

Critic literar temerar, romancier de mare suflu, publicist și fin observator al vieții culturale românești și internaționale, Adrian Dinu Rachieru, prezență activă în majoritatea revistelor literare din țară, onorând cu numele său mai multe colective redacționale, precum și cunoscuta editură timișoreana Augusta, al cărei consilier avizat este, ne produce, iată, surpriza de a-și aduna numele pe o carte de cronici fotbalistice, hobby ilustrat și de alți mari scriitori de-a lungul vremurilor, Radu Cosașu, Fănuș Neagu, Marius Tupan, ca să nu ne oprim decât la câteva nume binecunoscute.

Nota pertinentă a **Mutumaniei** (Editura Augusta, Timișoara, 2005) o dă viziunea și perspectiva sociologică asupra lumii fotbalului, așa-zisul rege al sporturilor, precum și marea forță asociativă, într-un paralelism perpetuu pe axa sport-politică. Cronicarul ironizează neobosit moravurile din spațiul fotbalului, cu mult în afara gazonului verde și al galeriilor tumultuoase, grobianismul, cultura precară a sportivilor și a celor care parazitează mai mult decât profitabil acest domeniu aducător de bani și de faimă exploatare nu o dată, cel puțin ca intenție, pe tărâm electoral. Concepția contextualizatoare amplă și penetrantă are drept consecință creionarea unui nemilos profil spiritual și mental al sportivilor români, campioni naționali la „mișto”. Sociologul păstrează o atitudine obiectivă, imparțială, repugnându-i superlativul gănuose, autoproclamările de lideri agresivi, practicarea vedetismului mediatic deșănțat, trambitașarea exagerată a unor victorii nu o dată de jalinică duzină. În sport, vedetele au o perioadă de glorie mult mai scurtă decât a artiștilor. Multe stele sportive sunt în realitate doar simpli meteoriți care nu rezistă la presiunea propriului succes ori a orgoliului care se cronicează prematur sau poate că presiunea nefastă e doar a banilor în care se lăfăie înfumurații, trufia având un efect aneantizator. Climatul fotbalistic are tot felul de hibe care-l coboară spre năravurile

de grotă (grotești adică). „Industria fotbalului biruie morala lui”, notează undeva autorul care nu-i nici pe departe de acord cu cocoloșirea (mușamalizarea boboșă), jucătorilor spre a nu le șifona, chipurile, imaginea. Iar haosmosul de care vorbesc postmoderniștii e din plin prezent și în fotbal. Și tot așa nu poate fi de acord cu concepția că anumiți oameni sunt de neînlocuit, deși cimitirele lumii sunt pline de astfel de oameni care nici morți nu se dau duși din scaunele puterii în care se înșurubează ca și cum ar fi nemuritori.

Multe VIP-uri sportive au intrat în politică și continuă să-și întrețină imaginea războindu-se între ei ori unde le vine la îndemână și mai ales pe micile ecrane pe care le colonizează cu circuli lor fără frontiere, reușind să prostească o țară întreagă de hlizitori; încăierările verbale, dar nu numai, sunt doar de ochii opiniei publice duse cu zăhărelul să hăpăie aforismele piramidale ale diriguitorilor sportului cu balonul rotund.

Mondenitățile, ca și arginții, distrug multe cariere fotbalistice, morala cărții fiind că nu cu vedete se construiește o echipă redutabilă, după cum nu se construiește nici cu bani. Heirupismul care a funcționat cândva în sport e astăzi perimat. Mass-media și îndeosebi televiziunile creează produși monstruoși de care se va lepăda mai devreme sau mai târziu, două astfel de mostre preocupându-l constant pe cronicar: trușășul, mincinosul și, de ce nu, prostuțel Mutu, pe de o parte, și Gigi Becali, dictatorul gigiot pentru care toate antonomazele din lume se dovedesc ineputabile, pe de altă parte: patron al **Stelei**, un personaj supra-mediatizat, un personaj aberant, comic și periculos, Gigi Balamuc, actorul Becali, căpitanul, fostul cioban, magnatul din Pipera, finanțatorul din Pipera, navetist între diverse studiouri, caraghiosul domn Becali, faimosul războinic Gigi Becali, bietul Gigi, omnipotentul vorbăreț Gigi, perplexatul Gigi, belicosul Gigi, turbulentul Gigi, Gigi Piperanul, infailibilul patron Gigi Maximus, baciul din Pipera, boss-ul din Pipera, Jiji, latifundiarul din Pipera, nea Gigi, imprezibilul Gigi, regele Gigi, colericul orbit de propria-i strălucire ș.a.m.d. Nociv i se pare impactul emisiunilor TV asupra unui public credul și oricând contagiabil de prostia care și în fotbal, ca oriunde aiurea, e nemuritoare, de aici până la agresiunea dezlanțuită nemaifiind mulți pași de făcut: „Subiect neistovit de scandal, cultivat stăruitor de realizatorii programelor TV în goana după audiență, prezența d-lui Becali, navetist între diverse studiouri, confirmă tabloidizarea emisiunilor și preferința pentru circ a telespectatorilor. Deși fanii dezaproabă jocurile de culise într-un campionat în suferință sub aspectul corectitudinii și calității, care se consumă sub genericul *blatitu*, deși astfel de ieșiri la rampă oferă prilejul deversării trivialităților (fiind o erupție de tupeu, trufie și incultură), emisiunile sunt, indiscutabil, urmărite, iar realizatorii lor le invocă cu mândrie drept succese de piață. Sociologii lucizi au atras, în repetate rânduri, atenția asupra pericolului. Dincolo de insidioasa ofertă subculturală, a instalării prostului gust, difuzat masiv, «capcana ratingului» înseamnă prin «exercițiile de imagine» (în exces) și posibilitatea unei suprasaturări mediatică, conducând la decizia netă a refuzului (de la cea de a nu mai urmări emisiunea până la sancțiunea electorală, probată, prin absenteism sau prin vot negativ). Dar *cazul Becali*, chiar așifând pusee mesianice nu are legătură cu promovarea «interesului comun». Dorința de a pătrunde în Parlament viza posibilitatea de a-și asigura unele avantaje și o înaltă protecție, de a-și consolida «reputația de putere» în condițiile în care «capitalul de încredere» era subred” (p. 96).

Cartea lui Adrian Dinu Rachieru, **Mutumania**, transcende efemerul specific unor întâlniri sportive și devine o meditație pe tema răului social care emană, în chip paradoxal, tocmai de acolo de unde ar trebui să domnească fair-play-ul. Din păcate, răul în discuție s-a planetarizat deja, înscriindu-se fără drept de apel în paradigma cataclismelor naturale.

Ion
Roșioru

alexandru george

O încercare de critică autoritară

Căderea regimului carlist la începutul lui septembrie 1940 și instaurarea dictaturii lui Ion Antonescu printr-o acțiune de forță, apoi, după câteva zile de la uzurparea puterii de către acesta, proclamarea neașteptată a „Statului național legionar” au avut urmări hotărâtoare și pentru viața culturală a societății românești, fără a afecta în aceeași măsură creația propriu-zisă. Desigur că evenimentele acestea dramatice au însemnat o accentuare a orientării generale „de dreapta” în viața politică și în cea publică a cetățenilor, numai că aceasta nu constituia ceva absolut nou, ea dominând din ce în ce mai accentuat toată aventura din ultimii ani ai domniei autoritare a regelui conducător. În afară de un plus de violență, nimica nouă (decât în nuanțe) nu puteau aduce legionarii în istoria unui popor fundamental „de dreapta”, care se manifestase ca atare mai ales prin realizarea României Mari, operă a „Partidei Naționale” (liberale și conservatoare) care, prin noul regim, se vedea înlăturată de pe scena politică sau măcar marginalizată (Partidul Național-Tărănesc fusese o variantă mai ales ardelenescă a aceleiași tendințe). Nicio operă literară nu s-a relevat

opinii

între septembrie 1940 și ianuarie 1941 în spirit legionar, abia mai târziu unele rarissime scrieri se vor resimți la ethosul și ideologia acestei „mișcări”, care a bulversat totuși viața întregului popor român, chiar la modul tragic.

Evident, dictatura militară a lui Antonescu, înlocuind unele excese ale legionarilor, a rămas (și după așa-numita lor „rebeliune”) unul de extremă dreaptă, preluându-le programul antiiberal și antidemocratic, măcar pentru a le căceri aderența de masă, peste capul conducerii lor decapitate. Autoritarismul determinat de situația excepțională, apoi de cea de război, a influențat și viața culturală, școala, propaganda (un cuvânt nou, venit pe filieră nazistă, dar activă încă de pe vremea regelui precedent), unde stilul de comandă, impunerea unei discipline accentuat cazone, justificarea abuzurilor unei puteri din ce în ce mai autoritare au dat tonul în cei aproape patru ani următori. Numai că tradițiile literare datând de aproape o sută de ani n-au putut fi eliminate, nici neutralizate reflexele celor ce trăiseră cât de cât în democrație și se formară în alte tipare. Mai ales că, din fericire, dictatorul, preocupat prioritar de problema războiului, n-a ținut să conducă și cultura; ideolog nul, el a lăsat chestiunea pe seama subalternilor, în oarecare măsură a lui Mihai Antonescu, un spirit totuși european, un fost liberal georgist, ceea ce se va vădi chiar și în timpul războiului care va începe curând.

Toate instituțiile culturale (Academia, Teatrele Naționale, Societatea Scriitorilor Români etc.), își vor schimba oportunist conducerile cu personaje „reprezentative” pentru

noile orientări, Radioul și cinematografia devenind armele principale ale regimului antonescian căreia i se va supune și presa - fără să aibă un „oficios”, căci nu se considera expresia unui partid.

Simptomatică rămâne schimbarea conducerii Fundației Culturale Carol II, una dintre cele mai strălucite realizări ale regimului precedent; factor decisiv va deveni D. Caracostea, un profesor fără marcată acțiune publică, un critic literar, dar mai mult un lingvist și folclorist, care va încerca să impună orientări noi, împotriva culturii critice și estetice, dominante de la Maiorescu încoace, dar deosebite și de linia naționalismului tradițional de tip iorghist, cu aderență însă la spiritul „Gândirii”, revistă la care și colaborase. El a venit cu o echipă a sa dominată de conaționali ai săi aromâni (Ov. Papadima), de etnologi, nu de critici literari propriu-zisi din descendență estetică, căutând să schimbe radical programul cultural anterior.

Era o imixtiune gravă și directă în domeniul regal, care a trecut nebăgată în seamă, deoarece a părut în firea lucrurilor „o schimbare”, dar e important de constatat că D. Caracostea a devenit calul de bătaie a unei anume critici, mai ales a tinerilor, singurul demnitar antonescian care s-a bucurat de astfel de onoruri. (El va deveni membru al Academiei Române, o altă instituție patronată de rege, ajungând unul dintre oficialii de frunte ai epocii Antonescu.)

Noua sa „politică” nu putea fi decât autoritaristă, eliminând dilentantismul și impresionismul, înlocuite cu seriozitatea științifică, cu responsabilitate față de comandamentele istorice, împotriva „vechilor curente de destrămare” pentru ca ceva mai târziu (în *Ce ne este cântecul poporan*, „Revista Fundațiilor”, 1 oct. 1941) să ceară o critică adaptată unei poezii „pornite din viață”, care „slujește prin expresie viața cum o slujesc cântecele de nuntă, cele de leagăn, doinele, bocetele, colindele, basmele, legendele, baladele”.

Înscăunarea acestui personaj cu totul secundar în cultura vremii în funcții de conducere pe care el a vrut să le transforme într-unele de dirijare coincisese cu resurecția maioresciană, pe care el a știut să o deturneze în favoarea sa și a pretențiilor sale. El s-a grăbit să scrie un foarte semnificativ articol în care putem citi: „Pretutindeni am constatat la M. nu o poziție extremistă, dar o sinteză de elemente în aparență contradictorii. Aceasta, în considerații cu toată făptura lui spirituală de structură clasică, în care rațiunea nu tăgăduia, dar stăpâna emotivitatea, iar acțiunea vrea să fie una cu «biruit-au gândul» (...) în perspectiva largă a destinului spiritual al poporului nostru, oare această îmbinare de elemente contrare într-o unitate stăpânită și armonică nu este însăși problema capitală, pe care neamul nostru este ursit s-o rezolve într-o formă originală? Elementele multiple, înfrățite printr-o fericită ascendență în ființa lui: energia constructivă a ardeleanului și cu agerimea aromânului, totul lămurindu-se în el în mediul senin și temperat al spiritualității moldovene, nu-l predestinau să fie (...) o primă întrupare a virtuților sădite de istorie în ființa noastră

condiționată de moștenirea romană (Semnificația lui Titu Maiorescu, 1940)?

E. Lovinescu, un critic cu care D. Caracostea avusese numeroase conflicte încă de la începuturile sale, nu face eroarea de a exclude rivalul dintre „maioresciene”; studiul său *T. Maiorescu și posteritatea critică*, 1943, dimpotrivă, îi rezervă un întreg capitol plin de ironii, dar fixându-i fidel aderența la criticul junimist, doar într-o anumită etapă ultimele manifestări ale succesurii sale din Anno Domini 1942, fiind cu totul contrari spiritului acestuia. Dar (în ciuda aversurii personale), el recunoaște cu obiectivitate orientarea sa simbolistă, apoi genetică, în fața antropogeografică sau formalistă nu nesocotit esteticul, fapt fundamental după în moștenirea maioresciană.

Or, astfel se deschidea o problemă și reactivau unele nedumeriri: putea fi redus maiorescianismul la ceea ce susținea Lovinescu în recentul său „ciclu junimist”, dar nu putea reieși din *Istoria civilizației române moderne*, nici din orientarea sa modernistă cum nici din *Pași pe nisip*? Era el un critic de formație „pur maioresciană”, așa cum afirmă acum majoritatea criticilor succesori și istorici literari? Răspunsul meu a fost încă din 1972 (*Maiorescianism?*, în *La sfârșitul literaturii*, I, 1973), apoi devenit un capitol eseuului meu monografic) îndoielnic, întorcându-mă unele nuanțări pe care nici până astăzi nu le-am văzut contestate, ci doar ignorate: tinerul critic s-a format în atmosfera intelectuală a Iașilor în care amintirea Junimii era foarte vie; dar lectura „Convorbirilor literare” a fost dublată de aceea a paginilor din „Revue bleue” în care i s-a revelat adolescentul personalitatea lui Emile Faguet și, în genere, critica franceză istoricistă și impresionistă, a cum nu era ceea ce a mentorului Junimii, prim fiind preocupată de „disocieri” - titlu preluat de la Gourmont, ca și „pașii pe nisip”. Apoi critica sa de valorificare a trecutului literar (care i-a fost încurajată nu de istoriografia lui N. Iorga, cum spune G. Călinescu, ci de Emile Faguet însuși (care nu trece drept impresionist) și, mai ales, de G. Lanson, al doilea raportor la teza sa de la Sorbona și care i-a oferit modelul adevăratei monografii critice) (*Voltaire, Racine, Boileau*) și nicidecum Iorga, care nici nu scrisese vreo monografie.

În schimb, spre deosebire de E. Lovinescu și de năzuința lui inițială de a face din critică o artă (pe urmele lui Anatole France), Caracostea, om de formație germană, voia să științifică, ținea să întemeieze ferm disciplina sa pe principii, să confere valorilor o stabilitate non-relativistă, prin care marea problemă a „revizuirilor” nici nu se concepea. El se apropia și pe această cale de fixismul maiorescian și de formulele acestuia tranșante. Raporturile dintre ei sunt așadar mai complexe decât pretențiile urmașului destul de legitime.

În modul cel mai neașteptat linia radicală estetică pornind de la Maiorescu din faza ierusalimitană (eu am numit-o „junimistă”) va intra în conflict cu cea autoritaristă și prudentă față de înnoiri, din faza sa ultimă (de profesor ministru, om de prestigiu) și conflictul se prelungește până astăzi, după ce a cunoscut un foarte interesant avatar chiar și în timpul comunismului.

În timp și în cazurile fericite, nonconformismul de tinerețe al unui artist se metamorfozează în competența pentru lucrarea culturală responsabilă, fără a pierde nimic din plăcerea explorării a noi domenii. În context, îmi vin în minte două exemple: doi poeți din generația '80, care, nereunțând la scris, au hotărât să vadă cum se trăiește în „tabăra” editorilor. Călin Plasie, la Pitești, a înființat Editura Paralela 45, iar Alexandru Mușină, la Brașov, a pus pe roate Editura Aula. După o firească perioadă de tatonări, necesare adaptării la noua piață românească de carte, ambele inițiative s-au dovedit a fi viabile, ba, mai mult chiar, editurile în cauză au dobândit prestigiu publică atât literatură română „la zi”, cât și studii (de care este acută nevoie!) care oferă perspective noi, integratoare, supra operelor ce alcătuiesc istoria literaturii române și a autorilor acestora. În timp de curând a apărut la Editura Aula, în Colecția „Canon” (coordonată de Al. Cistelean), o monografie **Gellu Naum**, semnată de Vasile Spiridon, critic și istoric literar din generația încă tânără.

Studiul lui Vasile Spiridon pune în rândem o intuiție critică de aplaudat, în ceea ce privește literaritatea unui text, și o capacitate analitică amplă. Probabil că formația universitară a autorului (este conferențiar la Facultatea de Litere a Universității din Bacău) își spune și ea cuvântul, deoarece ambele calități amintite, care certifică un *cercetător literar notabil*, sunt „strunite” într-un discurs exegetic riguros. Eseul introductiv, intitulat **Gellu Naum și transparentele orbitoare**, are structura unui „triptic” interpretativ care țintește exhaustivitatea. În **Dincolo de suprarealism**, este așezată sub microscop poezia lui Gellu Naum. Încă de la început, traseul scriitorului în viața literară a epocii sale este descris cu fermitate: „(...) a rămas un retras față de viața noastră literară și față de Putere. Destinul i-a fost oarecum îngrat, întrucât avea să se desfășoare, de la început, într-un climat mai degrabă ostil experiențelor avangardiste, pentru ca apoi să fie considerat ultimul reprezentant autohton al unei mișcări istoricizate. Și, în mod nu tocmai paradoxal, deplina sa recunoaștere națională a venit abia după aceea internațională” (p. 7). La finalul unei analize pertinente a

Un cercetător literar notabil

gabriel rusu

universului liric în cauză, concluzia este că, propunându-și să fie consecvent cu sine, Gellu Naum s-a transformat mereu, evitând atât uniformizarea clasicizării, cât și eclecticismul. Prin ceea ce are mai dinamic în descifrarea, dereglarea și instituirea stării de criză în numele realului, precum și prin disponibilitatea pentru sugestiile insolite în aprofundarea dimensiunii grave a viziunii, el s-a supus mai curând legilor naturale ale Poeziei, decât premiselor poeticii suprarealiste, în ambianța căreia și-a încheiat reprezentările la nivelul imaginarului și al stilului. A moștenit de aici intransigența în discreditarea percepțiilor limpezi și a tiparelor stilistice comode, în timp ce dinamismul caracteristic nu i-a îngăduit cantonarea prelungită într-o formulă, suprarealismul fiind la el o atitudine de tipologie existențială, interiorizată, iar nu ilustrarea unei mode conjuncturale, deși era înzestrată cu multiple disponibilități novatoare. După aceste observații pertinente, Vasile Spiridon trece în revistă, în **Dicteul ne-automat**, opțiunile și pozițiile teoretice, în ceea ce privește poezia/literatura ale lui Gellu Naum. Sunt comentate, pe de o parte, afirmațiile făcute în diversele interviuri și convorbiri publicate de interlocutorii poetului, iar pe de altă parte considerațiile cu tentă estetică „de direcție” aparținând poetului. Se remarcă postura de caracterizare generală că „Îndreptarul poetic” **Calea Șarpelui**, transpus sub formă de versete se constituie din enunțuri sentențioase, suspendate asemenea unor adevăruri profetice, fără a cădea în abstractizări. Temele și obsesiile majore, începând cu volumul postbelic târziu **Athanon**, sunt prefigurate de rândurile manuscrisului amintit ținut secret tot timpul vieții. Fragmentele postume teoretice vin în prelungirea și sunt o complinire a acelor cunoscute deja din proza imediat postbelică: **Medium**, **Teribilul interzis** sau **Castelul orbilor**.

La prozatorul Gellu Naum, Vasile Spiridon se referă în **Împotriva coerenței artisanale**. Se afirmă, pe post de

premisă, că scriitorul a respins cu consecvență încatenarea spiritului creator în arealele literaturii, fapt ce l-a determinat să tăgăduiască principiile practicii românești în chiar paginile unei astfel de specii - și se face referință la **Zenobia**. Observațiile finale dau câștig de cauză premisei: „Fragmentarismul, lipsa de coerență, reacțiile și comportamentele personajelor, precum și replicile anapoda aparțin altei logici decât aceleia a normalității (coerența discursului în cazul absenței comunicării este păstrată, numai aparent paradoxal, la nivel oniric). Autorul demontează clișeele și dizolvă automatismele gândirii prin preferința acordată asociațiilor neobișnuite, situațiilor bizare, scenelor paralele, stările contradictorii interferându-se într-o deplină libertate” (p. 45) Eseul introductiv structurat în trei părți reușește să

cărți de luat acasă

„istorisească” limpede un univers ficțional complex.

Monografia mai cuprinde o **Antologie de texte teoretice și mărturisiri**. Din această secțiune merită citată o afirmație a lui Gellu Naum, făcută în **Castelul orbilor**: „Singular langajul poetului, incoerent încă și vag, acest langaj al *perturbațiunii* acționează și transformă” (p. 50).

În completarea capitolelor prezentate, se mai așază o **Antologie de texte comentate**, poezie și proză și un **Dosar de receptare critică**, în care figurează nume importante de exegeți români. Se simte în text că Vasile Spiridon este legat de Po(h)etul emblematic nu numai intelectual, ci și emoțional. Aceasta nu face altceva decât să întărească valoarea culturală a acestui discurs exegetic despre planeta Gellu Naum, unde viața este literatură și literatura este viață.

1) **Bazic sau 7 din 49**
(Doru Drăgoi)
Editura Palimpsest

2) **Pluta pe spate**
(Eugen Șerbănescu)
Editura Palimpsest

3) **COOLöri**
(Peca Ștefan),
Editura Palimpsest

Durere și dorință

gabriela gheorghiușor

Nora Iuga este o scriitoare cu o sensibilitate senzitivă exacerbată, care pare a „gândi” cu tot trupul. Universul ei poetic, acerb subiectivizat și impregnat de un erotism dens, exhibă feminitatea și denudează fiziologicul cu o sinceritate dezarmantă și dezarmată; materie, senzații, imagini, densități, energii se aglutinează într-o lume a simțurilor și, deopotrivă, a imaginarii, care dilată porii pielii și pe cei ai minții cititorului, obligându-l la empatizare cu textul și, implicit, cu conștiința eului producător. Cu toate că formulele lirice se modifică de la un volum la altul, ceea ce rămâne constant în opera Norei Iuga este o puternică senzualitate a percepției și o adâncă voluptate a carnalului.

Ultimul volum publicat, *Fetița cu o mie de riduri* (Editura Cartea Românească, București, 2005), subintitulat *Poem-roman*, cuprinde 100 de poeme în proză, de dimensiuni variind de la o frază la o pagină de carte, în care, ca și în *Lebăda cu două intrări* (2003) este transgresată demarcația între genuri. Convențiile epicului (evocare, personaje, întâmplări) și ale unui fel de „jurnal de călătorie” (confesiune cvasi-biografică, decupaje din realitate transcrise în stil reportericesc, lapidar) nu atenuază, însă, pregnanța imaginilor lirice, multe de sorginte onirică, mici tablouri suprarealiste.

stop cadru

Imaginarul poetei este polarizat între cei doi termeni ai sintagmei oximoronice din titlu: pe de o parte, *dorința*, încarnată în fetița Nora, personaj construit în sjajul fetiței cu chibrituri a lui Hans Christian Andersen, plecând de la imaginea „înghițitului în sec”, a salivării pofticioase în fața vitrinei cu obiectul dorit: pe de altă parte, *durerea*, îmbătrânirea, degradarea, devastarea trupului de către timp, stări ale ființei materializate poetic în cele „o mie de riduri”. Clivajul dramatic, resimțit organic, între cele două vârste, interioară / emoțională și biologică / fiziologică, este sursa care germinează poemele Norei Iuga, așezate sub semnul dualității, al ambivalenței: „de asta sunt eu tot timpul una pe față, una pe dos, de asta cu frică blestem, cu rușine mă închin...” (73).

Rețeaua tematică a *dorinței* erotice înglobează mai multe câmpuri semantice, dintre care cel care deține o funcție topologică esențială este cel al vegetalului. Cartea este dedicată *mesteacănului meu Beroza*, Beroza însemnând, în imba „rusului alb” (belarușii mai sunt numiți astfel), chiar mesteacăn. Arbore sacru al populațiilor siberiene, la care deține funcția de *axis mundi*, acesta era așezat în centrul iurtei șamanului, având trepte pe care sufletul urca la cer; asociat cu soarele și cu luna, mesteacănul devine un simbol ambivalent, androginic, masculin și feminin, în același timp. În Rusia, este predominant simbolismul feminin al arborelui, acesta fiind o alegorie a fetei tinere și aflându-se în centrul jocurilor rituale ale sărbătorilor primăverii (cf. Jean Chevalier, Alain Gierbrant, *Dicționar de simboluri*, Editura Artemis, București, 1994, pp. 293-294). Mesteacănul Norei Iuga apare în mai multe

ipostaze, de la aceea de iubit și de spațiu al dragostei: „sînt atât de tristă că m-am născut dintr-o mamă, îi spuneam mesteacănului, cred că eram la a patra întâlnire cu el, nu mi se părea deplasat să ne facem confesiuni; dar acolo în mansarda lemnului tău, pe priciurile strâmte ale lemnului tău, spune-mi cum fac dragoste amanții, prin ce organe se înnoadă ei unii cu alții, cu ce fire se cos să se unească incizia dintre cărnurile lor și ele să se facă una fără să lase cicatrice: învață-mă tu, mesteacănule, cum fac dragoste bărbații cu femeile din gubernia ta, ce tehnici folosesc și dacă sperma lor e verde?” (27), până la cea de energie vitală și de suflu divin: „mesteacănul e locuitorul lui Dumnezeu / eu cred că e chiar sufletul meu Rachel” (28). Există chiar o hibridizare a regnului uman și vegetal, „rusul alb”, obiect al pasiunii erotice, are un copac alb drept gât, din coastele lui se desfac și dau frunze, iar mesteacănul are, la rândul lui, gâtul rusului alb. Vegetalul se intersectează cu muzicalul, mesteacănul este cântător și se asociază cu femeia-pasăre, cu muzica indicibilă a iubirii („se pare că trebuie să taci într-un loc ca să cânti în altul; palma lui se așază pe gura mea”), cu „ora albastră”. Și rusul alb are cămașa albastră, „personajul” Nora se trezește de trei ori cu ochii albaștri, albastrul fiind o culoare a dematerializării, a volatilității și a creării efectului de irealitate. Alte simboluri vegetale ale vitalității și ale regenerării sunt feriga și liliacul care înfloreste a doua oară în verile foarte lungi. *Libido*-ul, poftele, bolgiile carnalului tin, în general, de sfera clorofilei și a acvaticului, în formele lui de ape stătătoare și de mlaștini, plasmă colcăitoare de viață ascunsă: „și fecioarele despletite care-și desfac toată ziua picioarele în fața oglinzii și privesc fix ochiul ăla orb din centru cum își ridică brusc pleoapa așteptând lumina unei lanterne, nu văd lutul zvâcnind sub șchifuirile ierbii și nici acele Veneții ale limfelor vegetale în care se scaldă femei și bărbați încolăciți unii în alții, nu simt în despicăturile lor poftele iuți ale clorofilei, toate pozițiile amorului din celulele strâmte unde orgasmul țipă pe dinăuntru, unde totul se face fără preaviz și fără intenție și nici o funcție nu se învață, se primește de-a gata” (20). În același câmp semantic al acvaticului intră și simbolurile ichtyomorfice, ale fecundității și ale sexualității: crapul care își depune icrele, știuca, „șiroaiele nesfârșite de sânge și saramură, duhoarea sardinilor aurii, anghilele negre și lungi pe care îți vine să ți le pui în pat” (48).

Peștii, ca simbol al unei sexualități, de data aceasta, inutile în nemanifestarea ei, se regăsesc și în interiorul celeilalte rețele tematice, a *durerii* și a îmbătrânirii, a decrepitudinii și a descompunerii: „mă gândesc la fosta femeie clătînându-se pe străzi, duse de vânt ca niște hârtii murdare, la zdrențele lor care nu mai au ce să acopere, la unghiile înnegrite, la gingiile fără dinți, la urina care lasă dăre verzui pe pulpele lor descărnate, femeile care nemaivăzându-se cred că nu sunt văzute, acolo înlăuntrul lor plutesc pești prelungi, fosforescenți, gelatinoși pești străpung lent, ah, ce dulce, pânzele lor freactice, apele lor, limfe fără scop și fără finalitate...” (55). Acvaticul apare și ca element distructurant, disolutiv, sub forma pluvialului: „zile ploioase”, „ploaie grea”, ploi neîntrerupte, ploi cu fire de păr, culminând cu imaginea inundațiilor, a țării sub ape: „într-un sat din Moldova, printre ziduri de chirpici

dărâmate, ligheane de plastic, scaune rupte, icoane plutind cu fața în jos într-o bală galbenă suspectă, mortul ăla culcat pe spate cu ochii deschiși...mâna lui dreaptă cu degetul ridicat, inelarul obscen crescând amenințător către cer” (88).

Cu toate că Nora Iuga subliniază, declarațiile publice, importanța erotismului în actul scrisului său, în volumul *Fetița cu o mie de riduri*, momentul prim al creației nu este impulsul sau experiența erotică, ci spasmul dureros de natură fiziologică, neajunsuri, bietului corp îmbătrânit: „înainte de a începe să scriu mi-am simțit intestinele ca niște garouze de care trăgeau mâini grăbite, brutale, nici nu mai știu exact cum se forma durerea și cum se chema ea. Oricum nu înțelegi că durerea cheamă mai mult dorința, că scrisul ăsta nu este decât material decât visul auzit și a venit...” (1). Dorința nu precede, ci succede suferinței organice, erosul ține acum de alt plan, un compensatoriu, dezvăluit de „ridurile” / pliurile memoriei și ale imaginației și actualizat prin scris. Scriitura aceasta „imaterială” scoate la suprafață, la lumină fie fantezmele, erotismul feminin potențial, fie „memoria” epidermei, urmele mentale ale unor senzații trecute: „Produce al pielii” (21), cum îl definește Nora Iuga, poemul-roman nu este numai un produs al „pieilor” lepădate, al vârstelor consumate, ci și (poate în primul rând) al pielii ridate, mutilate de vreme și de bătrânețe, generatoare de frustrări și de dureri sfletești. De la transparența filtrată a picturilor impresioniste, corespondențe ale materiei floase, ale carnalului devitalizat, la tușele groase, stridente, de factură expresionistă. Senzațiile sunt „pline”, acute: „decorul mușcă retina” (56).

Tema îmbătrânirii dureroase își apropiază câmpul semantic al hibernalului: Siberia înghețată, țurțuri de gheață crescuți pe spinare (70), ninsori nesfârșite, zăpada care „astupă toate găurile” (71), fetița făcută „morman de zăpadă” (76), „geamătul ăla stins sub zăpadă” (59). O pondere semnificativă o are însă câmpul semantic al animalierului, care îl contrapunctează pe acela al vegetalului; imaginea viermilor care se trezesc în cireșe (36) este deosebită forță de sugestie; ființa este redusă la o masă informă de carne, pândită de pericolul congelării: „eram o oaie jupuită, atârnată de cârlig, mă congelam, deveneam tare ca piatra și sticloasă ca un glob luminos” (25) sau al putrefacției și al descompunerii: mirosuri grele, imaginea cărnii prea fierce căzând de pe os, a capului de bărbat care se desprinde de trunchi, a sânelui uitat pe pernă, a ochiului căzut în lighean, a „oamenilor berbeci”, cu buturile atâmate în cârligele măcelăriilor. În micile construcții suprarealiste, imagistica violentă torturează simțurile cititorului, în stilul peliculei *Câinele andaluz* a lui Salvador Dali și Luis Buñuel: „în ușa cărciumii borăște țiganul bătrân cu plete slinoase un ghemotoc de viermi burta alunecoasă untură rancedă între pulpele slabe ale fetiței lipită de zid fusta roșie acoperă fața înecată țipătului și dă-i și dă-i grohăitului porcului în inelul pieptului strivit un pui golaș sub pantofii ăia neatenți” (84). Animalierul se suprapune peste un alt câmp, al mutilărilor diverse, situate, mai ales, în regimul oniricului - zvârcolirea găinii fără cap, găina jumulită, sala de disecție, tăierea, castrarea cadavrelor la abator: „au dezbrăcat momiile și le-au întins pe o mușama (...) săpunim, radem, măsurăm (...) femei și bărbați; la toate le atârna un maț gros între picioare. (...) bagă-l în orificiu (...) apasă pe mâner. Mațul cădea sub o trapă mică. Știam în vis că dedesubt era crematoriul pentru

(continuare în pagina 11)

A firm că conștiința neputinței noastre de-a ajuta sau de-a aduce cea mai mică ușurare omenirii în suferință, fiind cu totul convingși de această suferință, poate să transforme în sufletul nostru dragostea pentru umanitate în război pentru umanitate“ (Dostoievski).

„Multe lucruri am aflat de la o distinsă doamnă pe care legătura sa cu un pictor a făcut-o să petreacă multe zile și nopți la sfârșit de săptămână, unde Preda se refugiase mai ales în ultimii săi ani; de la ea am descoperit un lucru care nu mă încuraja să mă apropiu de el: omul avea o manieră neutră de a se purta, chiar interesată de interlocutor, pe care căuta cel puțin să-l menajeze, și o alta față de cei pe care-i simțea aparținând altei lumi. Față de această simțea se comporta cu o grosolanie ostentativă, agresivă chiar, oferindu-și arama pe față, exagerând ceea ce era vulgar și urât în firea lui. Știu de la A. Marino ce a pățit aceasta la Paris și, parecă, la Londra, unde a fost silit, într-o „delegație“, să împartă camera cu romanțierul Morometților, dar și alții mi-au confirmat ceea ce intuiseam eu însumi din capul locului. Alături de oroarea de camarazii săi de generație ieșiți din pușcării, dar și de toți persecutații epocii de jure, Preda nu se putea înmăca nici cu scriitorii de factură intelectualistă, nici cu cei care veneau cu un stil elaborat prin educație și cultură, trădând acest lucru, eventual

memorii

prin conversație și ținută. Dar, să nu omit iritația lui față de prozatorii, autori de romane „groase“, în spiritul concepției primitive, realist-naturaliste, care-l stăpânea încă de la debut: în orice autor de acest soi vedea un rival. (...) Nu pot să uit, astfel, o scenă când entuziasma doamnă G. Dimisianu l-a introdus pe nasivul și substanțialul romancier Augustin Buzura în holul de la Cartea Românească, unde ocmăi venise directorul, recomandându-i însuflețit ultima cărămidă; bietul Preda s-a uitat speriat la geamantanul cu care venise autorul de la Cluj, presupunând firește că în el se afla altceva decât niște rufe și n-a putut articula decât un mormăit scurt“ (Alexandru George).

„A scrie înseamnă a prevedea“ (Valéry). „A prevedea“ ce? Scrisul însuși, congruent cu

(urmăre din pagina 10)

deșeurii“ (61).

Alte câmpuri semantice sunt cel al feroviarului (trenuri, gări, metrou, stații) și cel al nauticului (corăbii, bărcuța de hârtie, Noe, barca, nave cu pânzele albe) care au ca izotopie voiajul. Călătoria este însă și una pe firul memoriei, al timpului, configurat prin lexeme din sfera textilului: șnur, zdrențe („uite cum zboară zdrențe negre la orizont; nu cumva arde timpul?“ (2)), ață („amintirea e o ață albă, subțire, o tragi prin urechile acului și o lungști până la nod“ (9)), pardesie care au dispărut, tivul fustei, șoseta care „se întunecă“, pânza goală pe care se derulează filmele mute (84), pânza neagră de pe mesele îndoliate din cazinouri când crupierul nu mai are nimic de rulat și toți au pierdut (95), vechituri cu țesătura rărită de prea mult purtat (99). Țesătura este, totodată, metafora scriiturii: „fetița cu o mie de riduri e chiar memoria“, dar o memorie transcrisă: „șiruri de cuvinte, rânduri, firele duse la ciorapii tăi de mătase“ (68).

Ficțiunea ca autodistrugere

gheorghe grigurcu

previziunea însăși, fără alt obiect.

Mirarea e roditoare, stupefacția e stearpă.

Dacă, așa cum spunea Baudelaire, scrisul nu poate fi un joc de noroc, el poate fi în schimb, ca să zicem așa, un joc de nenoroc, un joc consecvent tragic. Și chiar este așa. În planul literar în care evocă atât limita condiției umane, cât și limita scriiturii suprapuse celei dintâi, agravând-o aidoma unui cuțit introdus într-o rană deja existentă.

Mai întâi, scrisul se desincronizează de tine, autor al său, chiar în momentul în care e așternut. Apoi, se desincronizează de el însuși, începând să dateze.

S-a născut plictisit și și-a băgat în cap că ar putea muri doar distrându-se.

Amintiri atât de colorate, calde, vibrante, încât crezi că un compromis cu timpul ar mai fi posibil.

Simplitatea stihilor veghind matern textele din ce în ce mai complicate.

Nu ne putem preface că nu există Dumnezeu, după cum nu ne putem preface că nu suntem noi înșine.

Îmi revine des în minte îndemnul pitoresc ce mi l-a adresat Blaga, cu prilejul ultimei noastre întâlniri, în vara anului 1959: „întărcă-te, Grigurcule!“! Era o splendidă zi albastră, care scâldea Clujul în lumina unui trecut care abia începuse. Părăsisem pentru totdeauna orașul care mi-a fost din toate cel mai drag, gustasem din amarăciunea inconsecvenței unor semeni în care-mi pusesem nădejdea, suportam o dezamăgire care urma a se adânci prin întreruperea, pentru mai mulți ani, a modestului meu început publicistic. Întorcându-mi spatele, senzual-trufașă capitală a Ardealului preferase a îmbrățișa, în acea împrejurare pentru mine de răscruce, câțiva autori despre care, azi, întâmplător, deși cei mai mulți sunt încă în viață, nu se mai vorbește nimic... Naivele visuri începu-

seră a mi se surpa. La început fără zgomot, aidoma unor fructe rostogolite în iarba deasă a anotimpului exuberant, căci încă nu bănuiam pierderile ce urmau. Momentul a fost, așa zice, un paradoxal bilanț *avant la lettre*. Mă despărțeam de urbea dulce, atât de conformă din pricina intelectuale, profesionale și, nu în ultimul rând, sentimentale, cu năzuințele mele de viață, Clujul a rămas cadranul pe care mi-am măsurat dezamăgirile. Nostalgia acestei urbe de miraj pe care mi-a fost dat a o revedea mai consistent începând din anul 2000, în contextul unor dure tratamente medicale, când totul era prea fârzit, m-a urmărit decenii în șir și, în prezent, mă urmărește precum un gol al nostalgiei mistuite. „Întărcă-te, Grigurcule!“ N-am bănuț că, pentru a răspunde părintescului îndemn blagian, voi avea nevoie de-o viață...

Consolază-te cu gândul că toate lucrurile pot avea o semnificație infinită.

„Moartea nu ne abandonează numai viermilor, ci și oamenilor, ei rod o amintire, o descompun“ (François Mauriac).

Nu rămân, în cursa vieții, decât factorii care ne pot nimici: decepțiile, regretele, melancoliile etc. Speranțele se descalifică pe parcurs, aidoma unor sportivi drogați.

Măsura iubirii, spunea Sfântul Augustin, înseamnă a iubi fără măsură. De unde și lipsa de formă a iubirii, care, turnată în expresie, devine stil, adică indiferență.

Nu ne doare atât realitatea, cât irealitatea. De aceea suferim atât de mult din pricina trecutului, care e o irealitate absolută.

Orice ficțiune e o autodistrugere.

Moartea unei ființe dragi clarifică miraculos raportul tău cu tine însuși.

Prin intermediul sferei războiului, conturată pe cale culturală, livrescă (filmele rusești, *Pădurea de mesteceni* a lui Andrej Wajda, Pasternak, Cehov) se insinuează, în universul Norei Iuga, umbra morții: garnizoana sovietică din capătul pădurii de mesteceni, tumul de control al aerodromului, bucătăria unei văduve de război, convoaie de soldați; „se învârtau copacii cu mine ca-n filmele sovietice când Vanea murea“ (97). „venea din ținuturile alea răsăritene, dintr-un azil de noapte unde Luca le vorbea muribunzilor despre viața de apoi ca să-i ajute să moară ușor“ (94); trupul recrutului înfășurat în pleduri pe-o sanie (17), nasturii descheiați la tunica militară (29), holocaustul. Moartea este mai mult sugerată, o prezență indefinită și amenințătoare: „călugărițe negre și pustnice, „isocade ascunse în copaci“ (74), porumbelul mort, „o doamnă în negru pe-o bancă în Prater“ (57).

Cele două mari teme care jalonează imaginarul poetic al Norei Iuga se află într-un soi de relație dialectică: *durerea* (organică) cheamă dorința, *dorința* frustrată naște durerea (sufletească). Ambele trăiri dizarmonice sunt exorcizate prin intermediul scrisului, anvizajate

ca terapie, ca salvare morală și existențială: „scriu să nu mă gândesc, scriu să nu plâng, scriu să nu doară“ (6). Formula „liricului“ narativizat, cu mărci ale adresării, nu este nici ea întâmplătoare: povestirea este „ectoplasma vieții“ (65), iar conversația este „sufletul lumii“ (36). Intenția fundamentală a poetei, în acest volum, este aceea de transgresare a „pus-tiului cârnii“, a senzualității răzvrătite și neputincioase într-un transcendent al scriiturii purificatoare și mântuitoare: „ea însăși era un morman de zăpadă, nu-și simțea trupul, își simțea numele, și-l lua în palme, sufla peste el și-i spunea: fă-te vultur, puiule, fă-te vultur și papă tot ce-i mai bun de pe stîrvurile astea...“ și am văzut-o la brațul lui Dumnezeu împărțind bezele în uralele precaredincioșilor, asta poftise ea din toată boala trupului ei.“ (76). Principiul esențial care guvernează traseul subteran al poemului-roman nu este, așadar, cel al recuperării trecutului, ci acela al *constituirii unui sens al prezentului*, plecând de la încercarea de reconciliere, prin scris, a celor două experiențe existențiale aflate într-o tulburătoare interdependență: *durerea* și *dorința*.

Slam poetry

1. Dumb America don't want you

Cinci zile în fața ambasadei Americii
și coada interminabilă tot nu te sperie ești o ardeleancă
ambitioasă, Iza, incertitudinea te întărește

îți umfli pieptul, îți sumești mănecile cămășii și te
gândești la Petru, la Georg și la Eni care sunt acum prin
Miami sau Masaciuseț

America nu are nimic pentru tine, ai luat țeapă crezi că
schimbă ceva dacă dai șpăgi și te fut câțiva funcționari fără
importanță?

toate nopțile astea pierdute-ntr-o rână pe trotuar sau pe
gardurile din jur și discuțiile inutile cu tot felul de șmecheri
care speră ca și tine c-or să se scoată n-or să te ducă nicăieri
crezusem că ești destul de deșteaptă ca să te prinzi că tot
la Întreprinderea Minieră vei ajunge până la urmă să lucri
ești o fată curată și harnică, te invidiez dar America asta din
capul tău nu mai are nimic de oferit celor ca noi Iza,
întoarce-te la Jibou: stupida Americă nu te vrea.

2. Mă dau în vânt după lucrurile utile

Mă dau în vânt după lucrurile utile
pe care orice deștept mi le bagă pe gât
mă dau în vânt după toate babele
care nu știu să spună altceva decât
nu ai voie

orice business-man îți poate vorbi cu suficiență
despre *u t i l i t a t e*
dacă ar fi după mine aș interzice cuvântul ăsta
sunt greu de îmblânzit

și prea mare ca să-mi mai scoată din cap
ideile mele de individ inutil
sunt sătul de afișe publicitare
de promisiuni electorale
de vipuri

și de videoclipuri

știu că nu suntem egali

lăsați-ne măcar să fim liberi

lăsați-ne să iubim lucrurile simple

nu mai vreau să mă-nvețe oricine

cum să-mi conduc viața

nu vreau să arăt ca actorii din reclame

nu vreau să am dinții perfecți

nu știu să zâmbesc

îmi sângerează gingiile

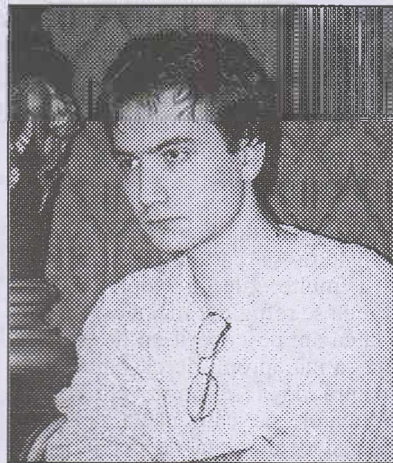
și plâng ca un idiot când îl ascult pe Tom Waits.

3. Nu mă mai încurc cu obiecte uzuale de scris

Nu mă mai încurc cu obiecte uzuale de scris poemul ăsta
îmi curge prin degete ridicându-se cu o viteză amețitoare
deasupra orașului

de-acolo de sus lui Dumnezeu îi poate părea că
îmbătrânim mai încet că nimeni nu suferă printre munți de
cartoane și sticle de plastic ușor reciclabil

nu mi-e frică să devin sentimental nu mi-e frică să
povestesc în poem până mă podidesc lacrimile nu mi-e frică
să dau cu mine de pământ dacă voi începe să bat câmpii
sau să înșir prostii

claudiu komartin

ca un politician inept
sau ca un jurnalist de duzină

lăsați-mă în pace cu lecțiile de istorie mie îmi plă
învinșii idealistii luptătorii nepregătiți și stângaci

iubesc proștii din care viața mușcă până la os și p
mânioșii tocmai bine pârguiți pentru morgă.

4. Asta am devenit

În anii ăștia am învățat că pot face multe
pot sări în pat, pot scrie
sau pot să nu mișc un deget
că tot o să mi se urce la cap până la urmă
pot să mă gândesc la lucruri frumoase
sau să transpir de unul singur prin încăperi
că tot nu o să cred
nu o să pot crede-n nimic

nimic nu îmi folosește

nimic nu îmi folosește

mi-e lene și scârbă să stau pe-ntunerice să lucrez ca un
roboțel japonez la ceva ce n-o să semene în final nici cu un
porsche nici cu-o treierătoare

sunt dintre cei nevăzuți nedoriți
cu dorințe irepresibile cu poticneli și frustrări
sunt dintre cei pe care lumea îi aruncă în joc
până scoate untul din ei

noi nu avem nume
noi nu avem viitor
stăm scufundați până la gât în nisipul fierbinte
și nu spunem nici un cuvânt
să nu ne tulburăm între noi
să nu ne-o ia moartea înainte

suntem cei de care ne fereau părinții
niște omuleți neîncrezători și retrași
însingurați între fălcile unui mecanism
setat pentru autodistrugere
noi nu avem nume noi nu avem viitor

nu îmi e frică nu îmi mai e frică

asta am devenit.

lceniciia mea a alchimist

câmpina

omentan un fluture în lichid amniotic

cafea amară și rece
o ceașcă bătrână crăpată la buză
ndindu-te la
rcină
ridurile femeii de 30 de ani
mugurii primăverii
colțul ochilor se spune o cu totul altă poveste
serie un alt calendar

la moartea ce se scurge din toate
fețele desfigurate ale părinților
la, realizezi, tu controlezi mimica lor
esturile tale sunt legate cu mii de fire de organele
r de simț)
nd fluturele negru ne va intra în casă
ni se va cuibări în pupile

u un prosop îmi ud fața
poi vreau să o șterg să o îngrop să iasă din ea fulgii
egri

simt aripile în degete în sfârcuri în călcâie în
meri mă zgârie
simt dezamăgit singur
tepenit în femur holbat

zi nu mai înaintăm
ci mâine nici ... etc.
le în șir vom sta
ră să ne cadă nici un fir de păr
ereții se îndeasă în noi
ar ne apropiem

au cu mâinile legate
l mă îmbracă în mireasă
u o roch e de salivă
urerea de obicei curge
ar acum s-a înțepenit și fâlfâie ușor

au într-o mansardă cu hârtii îngălbenite crăpate la
uză
rin care îmi ies degetele
e-o înfășurăm în hârtii ca să nu se mai vadă

ar acum văd ca și voi
n ecran mare
u un fluture portocaliu
n lichid amniotic

bucurești

veut seulement d'oublier

șă începe mereu
ni pun mâna între pulpe
găsesc ura scobită
scorbura plină de buruieni putrezite
nde veverițele se sufocă
ăsesc o cărare pierdută ca un poem
pădure inundată de spaimă
n lindic an lacăt

odeaua și mocirla
oar ele mai unesc tălpile mele de tălpile tale

ni fardasem strident obraji
ar mâna între pulpe sufoca temerile

merile ca dantelele înfășurate în jurul brațelor
a pe coperta **Dilectei**

eamățul crapă în gura mea
pasăre captivă își zdrobeste capul de pereți

i croisei haine noi
ar mâna mea dintre pulpe căuta să asorteze altfel
imile noastre

a luat curentul
vedem cum inimile noastre sunt conectate prin
iii de fire la prize
util

ar mâna între pulpe îți găsește privirea
ifingându-și și ea mâna între pulpe

apșele mele fumegă
ouă becuri arse terminate

dacă vrei să știi ce simt când tremur de
spaimă
montează o cameră de luat vederi
între pulpele mele

roșul invadează spațiul

3. vama veche

o gagică-și ascunde fericirea-n nisip

îmi țin sângele menstrual aproape
nu vreau să-l pierd
tu ești în sângele meu menstrual
tu îmi arzi pântecele
continui să te afunzi

plâng pentru că vreau să te inund

trupurile celorlalți bărbați sunt de ipsos
mădularele lor groase nu pot pluti în
lacrimile mele
deshidratate
doar corneele tale
sunt o barcă de lemn
ce traversează lent
corneele mele înlăcrimate

sunt zile în care
sângele menstrual îmi
curge în loc de lacrimi
zile de insolajie de supradoză
și poate frustrarea femeii proaste
mereu insuficiente sieși

îmi privești ca într-o vitrină
descompunerea ovarelor
unul prin ochiul drept
altul prin ochiul stâng

noaptea îți aud vocea de dragoste
și un șarpe îmi înțeștează
picioarele

femeile cu o menstruație dantelată
poetesele
numai să-și cresteze pântecele știu

dimineața vocea ta de ură e cheală
o aud după trei beri
asurzindu-mă

am văzut dealurile și apele
gropile și înălțimea
cui să spun?
ei îmi răspund doar
cum preferi
cu prezervativ sau fără?

m-ai privit prea intens când mă dezbrăcam
sunt plină de vânățai

ei nu știu să-mi dea cuvinte
când le spun că mi-e foame

frigul începe de dincolo de pozele cu tine

ți-am iubit întunericul
până ce-au ieșit din mine
cheaguri

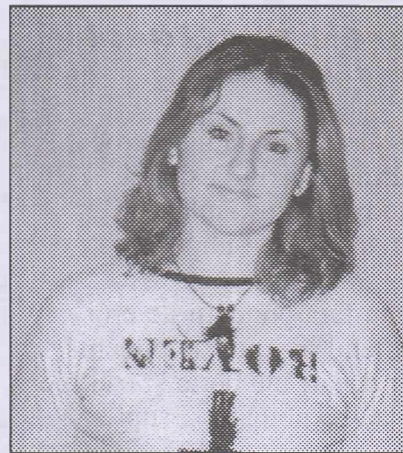
4. grădina botanică

atingerea e o cratimă
între ceea ce vedem și ceea ce vrem să nu vedem
doar să înghițim

sunt coridoare lungi
și oameni cu momente speciale
legate de capete
ți se dă în mâini câteva secunde
o clipă specială
intensă
cu mai mult sânge în obraji
și apoi un bandaj

treceam unii pe lângă alții
cu plase în mâini
nimeni nu ne obligă să privim
clipele se văd unele pe altele se recunosc
se freacă unele de altele

vor rămâne mereu spații verzi pentru clipe
ele vin spre noi
noi trecem pe lângă
și ne odihnim dar e frig
și cuvintele de dragoste

miruna vlada

care nu au nici o semnificație
ele sunt cele ce nu apar în statistici
dar cuvintele roșii stau în clipe
în plase pe care nu le mai putem mișca din loc
rămân urletele ca niște spații verzi
fără memorie

clipele sub formă de trepte
și la capăt o dragoste care se poate urla
pentru că nu are reguli, rădăcini

viziez uit toate semnificațiile

poate par prea mică prea mare
dar mi-e frică de clipe și cuvinte
nu am cu ce să măsoz tandrețea doar sfâșierea
e lungă cât un cearșaf

oamenii pe stradă sunt bandajați cu clipe
cearcănele spun povești de groază
dar cearcănele mele verzi spun bucuria, nu-i așa?

și toți acei „dacă”
agățați pe sârma de rufe lipiți pe stâlpi
trântiți în albul trecerilor de pietoni
o înlanțuire căreia îi dau sens
din nevoia unui spațiu verde
unde pielea să se frece de clipe
să pocnească toate cuvintele de dragoste
pe limba tăcerii
limba nu vorbește, plânge
saliva e lacrimă
fără semnificații

nu am o plasă să duc
explozia asta de clipe ce se țin tare unele de altele
înțeleștate în aer

sunt miresme pe care numai noi le știm
miresme pictate pe creier
transpirația caldă
de pe spatulele tău
după ce facem dragoste
asta e tot ce pot duce cu mine
o mireasmă ce mi se zvârcolește pe limbă
în lipsa noastră altcineva stă pe scaun
la masă, pune mâna pe lingură, îndeasă capul în
pernă
face parte dintr-o amintire vie
care-mi întinde rimelul pe obraji
doar absența ta urlă totul despre tine
am vrut să scriu cu glandele
sunt clipe la fel de grele ca și noi
cu aceleași frustrări de duzină aceleași ticuri
suffletești
îmi țin mâinile în buzunare
o liniște cu buzunare
dacă folosesc cuvinte pe care nu le înțelegi
e pentru că nu înțeleg mirosul distanței
stăm la o distanță infernală
nu te pot atinge decât în afara semnificațiilor
îți miros umezeala de pe trup
ca pe o arteră spartă a aerului ce ne respiră
cuvintele sunt plămâni clipelilor
nu scornesc nimic
înlanțuiesc la nesfârșit
și o bucurie elastică mă acoperă ca pe-un borcan
rămâne o clipă neterminată în acest rând
în care îmi propun să mă opresc
să salvez boala, dragostea și restul
în micul spațiu verde dintre cuvinte
dar nu

Marele spectacol

„Noi suntem anonimii acrobați
Pe sârma invizibilă și rece
Aplaudați intens, aplaudați
În circul strict al clipei care trece

Riscăm fără pretenții de eroi
Și sufletul ni-i unica emblemă
Chiar dacă-i întuneric și cad ploii
În loja zgomotoasă și supremă

Prin univers trec bulgări mari de foc
Iar noi mărșăluim pe-un fir de gheață
Un singur ochi de plasă pune-n joc
Sărmana recuzită pentru viață

Când liniștea se zbate în cuvânt
Și fulgerul iluziei se-nchide
În lacrima lipită de pământ
S-au scufundat imense atlantide.“

Calul

„Realul ține brațele deschise
De astăzi vreau să intru-adânc în viață
Voi fi statuia falselor premise
Glorificând istoria măreață

De-acum voi răspândi erori decise
Desigur cu o minte mai isteasă
În care-am să pătrund c-un soi de fise
Bătute într-o fabrică de gheață

Călăuzit de niște legi nescrise
Descoperite-ntr-un muzeu de ceață
Voi cultiva păianjeni în culise
Și mii de măști am să-mi aștern pe față

Cu toate slăbiciunile omise
Voi arbora o mină mai semeasă
Și-am să strecor așa precum Ulise
Un cal de lemn în orice fortăreață

Dar calul rătăcit la mine-n vise
Nechează lung și plec
să-i dau verdeață.“

Hei, dați zorile-ntr-o parte

„Slobozesc în lume chiot
Caii cerului să-adune
Înhămați cu câte-un fulger
La caleștile nebune

Lemnul roților să cânte
Înfrunzind de nerăbdare
Când pocnesc din bici, nechează
Herghelele stelare

Să pornim, să duc povara
Veacului - ca o nălucă
Hei, dați zările-ntr-o parte
Pentru partea mea de ducă.“

Străzi rupte de tramvaie

„Cât despre străzi, sunt rupte de
tramvaie

Având un fel al lor de a ne ține
Neostoiti câte o viață-ntr-o clipă
Pe-aceste mult zguduitoare șine

Și-n ticluite roților bătaie
Tot punem corcoduși lângă ferestre
La care vor râvni în miezul verii
Copiii unor veacuri mai pedestre

Împovărați de palide războaie
Rămase-n rafturi triste de la noi
Când vor scana iluzii vegetale
Loviți abstract de dorul unei ploii

Sub care-ngenuncheați de vor pricepe
Macii foșnind pe gurile de rai
Vom tresări o clipă sub țărână
Noi ce ne tragem încă din tramvai.“

Petrecere de seară

„Cerule își scutură preaplinul
Făgăduinței într-o doară
Sub care amăgesc destinul
Cu o petrecere de seară

Se-nalță muzici diafane
Și cade-n prag un înger stins
Care aduce-n dar capcane
Femeilor cu trup aprins

Dar gura ploii se deschide
Și, ca-ntr-o farsă a puterii,
În pușcăriile lichide
De sete crapă temnicerii.“

Învingătorii

„Învingătorii își trăgeau la sorti
Izbânzile din greua lor povară
Jur împrejur tronau banalii morți
Glorificați de pulberea ușoară

În dreptul lor erau deschise uși
Care duceau de-afară în afară
Prelungi cohorte de recruți aduși
Să aibă-n pază iedera polară

adrian frățilă

Și după ce i-au înrolat pe toți
Ștergând din amintire ce rămas-a
Zăpezile călătorind pe roți
Slăveau ornitorincul și țestoasa.“

Insomnie

„Trece prin orașe caravana nopții
Cea care e umbra umbrelor târzii
Ca și cum s-a rumple tot cu întuneric
Un distins maestru de ceremonii

Arborând pe ziduri insomniile de fosfo
Peste care trage dușurile reci
Cu mânuși de abur, până te izbește
Valul de sudoare-n care te îneci

Printre limuzine și reclame duse
Pe deasupra străzii până la absurd
Și te dai cu totul orele de pâslă
Ca o simfonie tâmpelii unui surd.“

Moara

„Să fii într-o stare limpede de tot
Cum numai veninul ajunge să fie
Când îl înțeapă-un fulger răcoros
Ca pe-o licoare vie

Și umbra se lasă departe de trup
De parcă-ai pluti peste ape
Cu semnul fierbinte părăsit pe pământ
De iarbă aproape

Să nu știi o clipă că șuieră-n vânt
Stindarde întoarse-mpotriva
Deși corzi de sare întruna plesnesc
În sângele tras în derivă

Spre moara lichidă prelinsă pe zări
Ca o nesfârșită plictiseală de moarte
De duhul căreia bântuit nu cutezi
Să treci mai departe.“

floare de crin fara petale

lângă trupul meu
în dezordine
conștiința
se întretine
cu apă de izvor

antilirism sau duritate sub acoperire

în fața mea
pe drum în penumbră
o superbă feminină
după mers / după făptură

- în spatele meu
un fluierat admirativ
și-un pst-pst
scurt -

cu grație nedisimulată
dintr-o rotire completă
am primit palma
și-un joc de stele verzi

fără scuze
fără regrete
îmi tiuie
urechea stângă
ș-acurn.

poeme cu ușile închise

1. buchet de flori vii
în folie de celofan
așezat cu grijă
în coșul de gunoi
stradal.

2. un mugur
dormindu-și
ultima clipă.

3. depozit
de deșeuri florale
din care simți
miros de fum.

4. florile -
flăcări ce
întrețin iubirea
din același motiv
le-nghite pământul.

5. pe așternutul câmpiei
împărțit pe poftele noastre
de la o zi la alta
de la un anotimp la altul
aceeași repetiție a soartei
pe răbojul înfipt de primii zori
într-al zilei pod de palmă.

6. primește mranita câmpia
cu o zvâcnire a rodului -

din palma
din degetele
și dintre degetele
murdare / pătate
cu care mângâi
pământul și
adierea austrului
se ivește colțul ierbii.

stigmat

mă crește câmpia
ca pe-o cireasă amară
dăinuită pe ramura
cu care furtuna

a biciuit pământul.

oră târzie

îmi cade umbra câmpiei pe chip
ca o iluminatie de seară:
gata, mă, am plecat
- îmi spune tata -
să prind rând pe alt tărâm.

*

a crescut în câmpie
spinos ca o ură-regret
ca o amintire nedorită
la o margine de drum
pe unde umblă uitarea
în rochie de mireasă.

pe după deget

a venit primăvara târziu
ca o mireasă furată
și fără un pantof
dar răscumpărată
cu vârf și îndesat.

descălecat în iarba crudă

pe locul acesta am șezut
noi, caii trupului verde

aci a venit câmpia și
cu floare violet-țepoasă
contur și-a desenat
pe oglinda cerului

aci s-a înălțat
cetate cu turnuri întoarse
adânc înfipte pe zare
cu metereze prin care
doar ochiul fântânii veghează

în timp ce războinicii
unii căzuți de moarte bună
alții uitați / luați
de Domnul în slujbă
îmbrățișați peste regnuri
se retrag să întâmpine
micul dejun în iarba.

călcând pe lumină

câmpia nu are umbră
precum are dealul
precum are muntele

ea are
o înțelegere simplă cu soarele
- cel dător de umbră -
să o uite
așa ca din nebagare de seamă
în veșnică lumină.

arar

acolo, o uliță
și un salcâm
o fântână
și o biserică

acolo, singurătatea ploii
singurătatea vântului
singurătatea bucății de gresie
pentru ascuțit coasa

acolo, un țaran
și o țarancă
la apus, o biblie
la răsărit, cimitirul.

nicolai țăicuțu

încă o zi

câmpia
a venit la primărie
îngândurată și
îmbrăcată în buruieni
să-și ceară dreptul
la țărani

neinspirată alegere!
ușile erau închise -
funcționarii serbau la județ
- cu utilaje cu tot -
ridicarea comunei
la rang de oraș

la poartă, pe lavită
o bătrână oarbă
surprinsă de foșnete
face semnul crucii.

iarba de pe trup în memoria Valeriu Bârgău

despre înfrângere
aduc vorba
din ce în ce mai rar

și chiar dacă țiți
la icoana cu sfântul gheorghe
naivă, de altfel
îți spun:
nu viermii hulpavi
mă vor devora
ci iarba de pe trup
ce va înflori
și va da fruct mărunț
în spații nelocuie de mine

iartă-mă, eu mai rămân
să-o cosex
acum pe rouă
otavă peste zi să fie
cu rădăcini aeriene.

lacul din ochii mei

acesta este
lacul căruia tu
nu ai avut cum
să-i tulburi unda

nu ai avut cum
să-i cânti dorul

pentru că nu ai avut cum
să-l numești

pentru tine sunt doar eu
la umbra unei sălcii
fără să știi că acum
ca și altcândva
gândesc lacul și
risipirea lui în adâncuri.

Dogoare de iulie

Îngerii rătăcesc prin dogoarea de iulie,
trupul lor diluat s-a scurs pe pământ,
deasupra cerul seamănă cu tine,
treptele lumii se pierd în cuvânt.

Marea de grâu ne învăluie-n spice,
ape de ceară șerpuiesc printre sfinți,
lumina verii miraculoasă
ne împlinește printre părinți.

Halucinantă e-această pace
păzită-n vamă de un străjer,
dogoare iulie, pământul coace
și rotunjește pâinea în cer.

Viza

De fel sunt dintr-un oraș împânzit de
himere,
pactul cu depresiunea l-am semnat
întâmplător,
viața îmi scornește iluzii temporare,
totul este un convoi mișcător.

Rândul întâi exterminății, ceilalți nu
mai sunt,
urmează marea masă a detectivilor care
vin
să se întâlnească. Le voi spune răspicat
că am gerșit, că am intrat într-un crin.

În piață oameni scandează lozinci,
prin parcuri și străinii sădesc copaci,
care ideal, care simbol pierdut,
până și viața îmi pare un vizitator
întârziat.

Poem scris pe mătase

De-ajuns îi strig
trupului
scornit din nimic,
suntem doar
umbre scornite
de apocalips.

Privește-te-n cer,
vezi,
nu ești
nicidecum
cel pe care-l dorești!

Vei ajunge
poate-ntr-o zi
poem
pe mătasă să fii.

Liniște sfărâmată de coarne

Melci triști aleargă pe pământul brun
foind printre fosile zâmbitoare
în casa lor au cumpărat cărbuni
la iarnă să le țină de mâncare
și jeluiesc consoartele plecate
în pacea depărtatelor păduri.

Se zbat s-ajungă primii pe hotare
de spumă și de iarbă necesită
prin apele zdrobite de liane
încolăcite pe baraje triste
cât mai departe de mirosul lunii
cât mai departe de cetăți barbare.

Cuprinși de teama jocului de arme
în câmpul verde căutându-și pasul
în legănări de cântece și dansuri
în locul unde-și pot găsi odihna
și liniștea cu coarnele să sfarme.

Temă

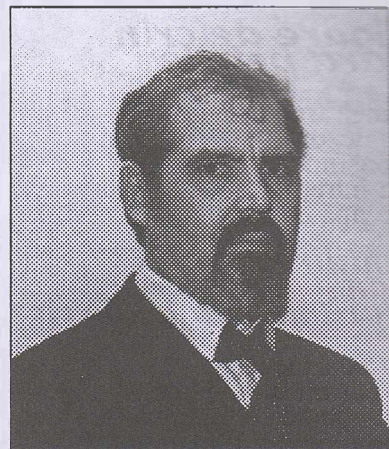
Robul rănitul spintecă cerul
pământ-armură rânduit nouă
și ne îngroapă cu pivnicerul
să bem din muguri vinul de rouă.

Amanta soarbe cerul-divinul
strună-voinicul murmură vântul,
a început să fiarbă vinul
și-o să ne îngroape-n cer pământul.

Iar rândunica cerul-țâșnește,
pământul-umbră rămâne-n ceată,
robul-rănitul de dor albește
și-n miezul nopții e dimineață.

Orologiul

La ora șase pictorul
a fost martorul ocular
al dezmembrării acestui poem.
L-a întins pe lespezi

Florentin palaghia

să se zvârcolească
și a pictat apoi
femei goale, pocale cu vin,
mese încărcate.

La ora șapte
a venit comandantul,
a privit tabloul
și și-a dat seama
de ce pictorul
nu participase la coridă.
S-a așezat într-un fotoliu
și a început să se înfrupte
din trupul toreadorului.

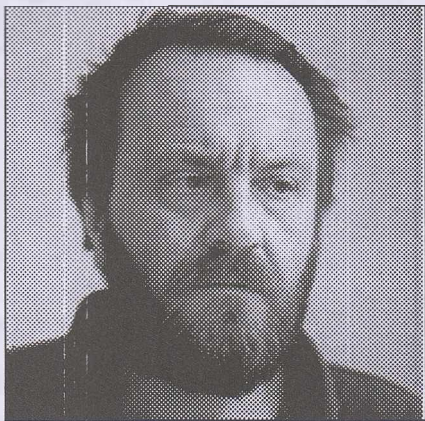
La ora opt femeile
l-au asasinat pe comandant,
pictorul s-a apropiat de mine
și m-a rugat insistent
să mai scriu un poem.
Era prea târziu
să se mai întâmple o minune,
începuse revoluția.

Trec albastru

Trec prin osul zdrobit de pământ
ca un bulgăr de rană deschisă
încercând să descopăr pe prund
vindecarea uitării cu clisă.

Trec dorind să uit timpul absurd
înotând într-o mare de lacrimi
desprinzându-mă pleoapă din gând
obosit de străbunele patimi.

Trec albastru și vid și sfârșit
ca o boare răpită de geruri
rătăcind dezertor prin ecou
prin atâtea deasupra-ne ceruri.

marian ilea

Rodica e băiat bun

Rodica: Mă numesc Chibana Vasile, am vârsta de 32 de ani, iar de la nașterea mea, deci, după o perioadă, mama îmi spunea Rodica.

Mi-a intrat acest nume, deci, întrucât oamenii din sat nu mă mai știu de Vasile, decât de Rodica.

Îmi place să cânt foarte mult muzică populară, cânt pe la nunți.

Îs foarte apreciată de public, oamenii din comună și din alte părți mă iubesc.

Deci sunt o persoană curată, sunt o persoană care n-aș putea să zic că aș putea fi refuzată de către cineva.

Iar perioada mea de copilărie...

Deci, eram prietenă mai mult cu fetele, pentru că și eu mă simțeam tot ca o fată.

Și cu băieții discutam foarte puțin, deci, nu mergeam la joacă cu băieții, nu...

Deci, eram mai mult cu fetele.

La școală nu prea am mers, că părinții mei aveau nevoie de mine acasă, că aveam multe animale

cerneală proaspătă

atunci, pe perioada aia, și m-au ținut acasă.

Îmi pare rău că n-am făcut școală, că dacă eram undeva în școală mai departe, sau așa... poate că aveam o meserie la ora actuală, sau un serviciu...

Iar la vocea care o am, poate că eram văzută tare de către public, și cunoscută.

Iar am rămas așa, cânt la nunți, cum am mai zis...

Și deci, dacă prin posibilități, prin așa... de stăteam, n-aveam posibilitate să-mi scot un CD, sau să devin cunoscută de către public...

Decât așa, numai în Maramureșul care mă cunoaște...

*Hai, pentru-un mândruț, ardă-l focu',
Hai, mi-am lăsat satu' și portu' !
Hai, mi-am lăsat satu' și portu',
Și binele și norocu'...*

Am venit chiar într-o seară, aicea, în Borșa...

Pe doamna patroană de aicea și pe domnu' îi cunosc de foarte mult timp...

Și era formație care cânta aicea, între care mi-am cerut permisiunea să cânt puțin.

Doamna nu o știu că eu știu să cânt chiar așa de bine, cât am făcut față...

Și am intervenit de am cântat, le-a plăcut la clienți enorm de mult...

Iar doamna patroană m-a apreciat foarte tare, și cu domnu', și toți din bar...

Și m-au cunoscut toți băieții din Borșa de solistă de muzică populară foarte bună...

Deci, mă întrebau pe stradă, mă opreau foarte mulți, și-mi ziceau: Ce frumos ai cântat, domnișoară, o să mai fii și deseară?

Și zic: Da, cred că o să fii și deseară, dacă n-o să fii plecată acasă la Rozavlea, de unde sunt eu...

Deci, aicea în Borșa, deci, vin la soră-mea...

Deci, mă înțeleg foarte bine cu ei, și cu cumnatu-meu, și cu soră-mea, și vin foarte des...

Bineînțeles că am venit în Borșa de vreo zece ani de zile încoace...

Deci, cam așa mă cunoaște doamna patroană de vreo zece ani, da' nu știa că știu să cânt...

*Ei, mamă, nu mă nigheri,
Măi dorule, măi!
Mamă, nu mă nigheri,*

*Ști-mă focu' a cui oi si,
Ști-mă focu' a cui oi si,
Și câte răle-oi mai păți!
Ei, mamă, nu mă dezmierda,
Măi dorule, măi!
Mamă, nu mă dezmierda,
Ști-mă focu' cui mi-i da,
Ști-mă focu' cui mi-i da,
Și câte răle m-or mânca!
Că din fete dezmierdate,
Măi dorule, măi!
Că din fete dezmierdate
les neveste supărate,
Și din fete nigherite
les neveste năcăjite!*

Barmana: Sunt Tercea Valerica, proprietara acestui bar, și cunosc pe doamna Rodica de o perioadă de mai mulți ani...

Fata a cântat la noi, cu o orchestră de amatori...

E bună, e plăcută clienților, și publicului, no...

Cântă câtecece din zona noastră, a Moldovei, chiar și muzică ușoară...

Fata e pricepută!

De obicei, cu băieții, fete...

E foarte sociabilă...

E plăcută la public...

Hai, pentru-un mândruț, ardă-l focu',

Hai, mi-am lăsat satu' și portu'!

Hai, mi-am lăsat satu' și portu',

Și binele și norocu'...

Rodica: Din câte am auzit, deci, din câte mi-a zis maică-mea, și altcineva...

Deci, maică-mea n-o vrut să mă mai aibă pe mine, că-i era rușine la vârsta de 44 de ani, ca ea să aibă... să dea naștere unui copil.

Iar când m-am născut, m-am născut fără viață... din auzite, nu știu eu atunci...

Și au chemat pe o vecină de-a mea, care-i moartă acuma, și m-au trezit...

M-am trezit la... după o jumate de oră, m-am trezit...

Și atunci, maică-mea... nu știu... i-o fost una să mă aibă sau să nu mă aibă...

Deci, o ținut la mine foarte mult, dar nu a vrut să mă aibă, că era la vârsta de 44 de ani când m-a făcut.

Îmi spunea că m-a alăptat până la vârsta de 2 ani de zile...

Chiar umblam în picioare, și mă duceam unde se găsea ea cu femeii...

Și mă duceam, și o descopeream aicea la piept, și să-mi dea să mă alăpteze în continuare...

Și-i era rușine, știți... și atunci m-au întărcat foarte greu, și no...

Deci, cam asta este despre povestea cu mama...

Bărbați pentru viața mea, care au fost importanți...

Un bărbat important pentru viața mea, deci...

Am trăit o perioadă de un an de zile cu cineva, dar...

În schimb, lucrăm eu atunci, cântam la un restaurant, nu pot să-i dau nume, din Timișoara...

Hai, pentru-un mândruț, ardă-l focu',

Hai, mi-am lăsat satu' și portu'!

Hai, mi-am lăsat satu' și portu',

Și binele și norocu',

Și binele și norocu'!

Hai, pentru-un mândruț, ardă-l para, măi!

Hai, mi-am lăsat satu' și țara, măi!

Hai, mi-am lăsat satu' și țara,

Și binele și tihneala,

Și binele și tihneala, măi!

Hai, mândrior, când îi zini, măi!

Hai, hai prin fundu' grădinii, măi!

Hai, să nu știe vecinii,

Nici să nu-mi bată câinii,

Da', mândrior, când îi zini, da', măi!

Hai, că vecinii mă pândesc, măi!

Hai, să știe că ce iubesc, măi!

Hai, vecinii mă pot pândi,

Până-i lume nu m-or ști, da'

Până-i lume nu m-or ști, da', măi!

Hai, vecinii mă pot pândi, da'

Până-i lume nu m-or ști, da'

Până-i lume nu m-or ști, măi!

Baba: Păi, măi omule, păi ce știu eu să zic, no, ce?

Ai fo' copil, no... amu' ești mare...

Amu' îți vezi de lucru, și de capre, și de distrare... și ce?

Rodica: Cum cânt, așa... cânt...

Baba: Ai, de cântat, d-apoi cântă frumos...

Cântă... cântă frumos...

Rodica: Pe la nunți...

Baba: Și la nunți, și oriunde... unde, cine cheamă, nu?

Rodica: Da...

Baba: Și te invită...

Îl vrei duce?

Îl duceți și pe Rodica?

Rodica: Mai zi, mătu'...

Baba: Nu mai am... că mă duc de-acu, că nu știu ce să mai zic...

Rodica: Da' de ce-ai emoții? De ce-ai emoții așa?

Baba: Măi, Rodica, da' ce vrei să spun?

Cam ce pot să spun altceva?

Că ești cuminte, că ești bun... cântă, no... lucră...

Rodica: Mai zi! Mai zi!

Baba: Bine... cuminte și bun... bună, Rodica...

Când îi mândru, când îi cald, se îmbracă, cum...

Ca fimeile... ca fetele...

Ca domnișoară, cum să zic?

Rodica: Cu fuste scurte...

Baba: Da... cum se îmbracă, da' în câte feluri se îmbracă...

Și cu fuste scurte, și cu lungi... și cu pantaloni și...

Rodica: Dar a fost foarte gelos, persoană respectivă, pe mine...

Eu umblam tot timpul elegantă, cum se cerea să mă duc la lucru...

Și eu aveam foarte mulți prieteni, între care el m-a interzis...

Să nu mai stau cu acești prieteni, nici chiar cu vorbă, nici să-i salut...

Am făcut și chestia asta, pentru că am crezut că fi bine...

Deci... într-un restaurant, într-o comunitate, n-poți să nu vorbești...

Că am fost solistă, și trebuia să vorbesc cu toți clienții...

Iar după aia, deci, mi-amintesc că m-a bătut cu data...

M-a bătut enorm de tare, m-a luat de pe scenă...

Între care m-a târât până unde stăteam, în apartamentul cutare, închiriat...

Și atunci a intervenit cineva din bloc, o vecină și a zis că să nu mai dea în mine...

Pentru că nu suntem nici căsătoriți, și să mă las în pace, că l-am ținut...

Chiar pot să zic că l-am ținut eu...

Cu banii care îi câștigam de la restaurant în întreținere și pe el de haine, mâncare și chirie și tot absolut...

Mi-a fost greu... viața mea și la ora actuală... mi este foarte greu...

N-o renunțat la mine...

După cât i-am făcut bagajul lui, să plece la mama lui, unde stătea, în comuna Gearmăta...

Că el se numește Florea Daniel, și el acuma căsătorit, are o fetiță...

Și i-am făcut bagajul, să plece la mama lui...

Iar el și-a luat gențile și mi-a zis să-mi fac eu bagajul, că el nu pleacă de acolo...

Atuncea, ca să nu mai intervină poliția, să nu mai așa...

Deci, mi-am făcut eu bagajele, și am venit acasă. Am ajuns eu... cum ar fi dimineața...

Cum ar fi mâine dimineață, o ajuns el, la mine acasă...

Și nu știu ce a vorbit cu maică-mea...

A vorbit ceva cu maică-mea, că de ce m-o primită acasă, sau chestii de genul acesta...

Și mama i-o zis că... cum să nu mă primească, că sunt a ei...

Dar maică-mea știa că m-o bătut, că i-am zis eu când am apărut acasă că m-o bătut...

Atuncea, deci, el o intrat în cameră la mine, și eu l-am scos afară...

În camera respectivă, unde mă află și acuma...

Iar el mi-o zis că eu întrețin relații cu altcineva...

Deci, asta era concepția lui... și eu l-am scos afară...

Între cât timp m-o luat și m-o bătut aicea, în casă...

Și a intervenit maică-mea...

A luat-o și pe maică-mea și a bătut-o...

Între care maică-mea a plecat la o vecină...

Și pe mine el m-a bătut în continuare, cât a vrut...

După aia, după ce s-a săturat de m-a bătut pe mine, a plecat la o mătușă de-a lui, unde se află...
Tot în comună la mine, mai la deal puțin...
Și eu am fugit și am stat la o soră de-a mea...
Mă suna tot timpul la telefon, și-mi spunea că să întorc la el, că nu va mai da în mine, și...
Dar să nu-l mai înșel...
Deci, el era pe concepția că eu îl înșel cu cineva...
Deci, eu nu l-am înșelat, pur și simplu, cu meni, absolut...
Doar că am stat de vorbă cu clienții, că asta era seria... a mea...

*Hai, oare aiasta-i ulița,
Da', măi doruleț, măi,
Pă care-mi șade badea,*

*Da', măi dorule, măi ?
Păi, la casa cu poartă verde,
Măi doruleț, măi,
Acolo bădița-mi șede,
Măi dorule, măi!
Hai, ulița-i lungă și lată,
Măi doruleț, măi,
Păi, de-o parte mi-i mai dragă,
Măi dorule, măi!
Hai, pă partea de lângă vale,
Măi doruleț, măi,
Că-mi ieșă bădița-n cale,
Măi dorule, măi!
Hai, zice mama câteodată,
Măi doruleț, măi,
Cine te-așteaptă la poartă,
Măi dorule, măi?
Hai, sie, mamă, portița,
Măi doruleț, măi,
Dacă nu-mi zine badea,
Măi dorule, măi?
Păi, sie, mamă, portița,
Măi doruleț, măi,
Că-nă nu-mi zine badea,
Măi doruleț, măi!*

Am cunoscut în primăvară, anul acesta, o persoană cu numele Ghișă Alin...
Din Baia Mare, satul Săsar...
Era tractorist, la electricieni...
Au fost cazați aicea, la cineva, în vecini de la mine...

Iar eu nu-i cunoșteam pe nici unul dintre băieții respectivi care lucrau...

Iar eu m-am îmbrăcat în mini, și în pantofi, că era vară...

Așa, primăvară spre vară...
Și am ieșit la un bar...
Acolo o venit ei, acolo, spre mine...
Oh, când am trecut eu pe lângă ei, o fluierat, după mine...

Iar eu mi-am întors capul, așa, în spate, și i-am văzut...

Ei, atunci, au zis : Vai de mine, da' ce bună e fata asta, o zis de mine...

Zice: Ce bine arată, și ce bună îi...
Eu i-am auzit... am intrat în bar, au venit și ei...

Iar din momentul acela, deci, mi-o comandat un suc...

O trimis pe barmană cu un suc la mine, și mi-a zis că-i din partea lui' băiatu' respectiv.

Eu nu sunt genul de persoană care să zic nu, să nu accept un suc sau o cafea sau ceva...

Deci, am zis mulțumesc, și dintre... după cât timp, după foarte scurt timp, m-au invitat la ei la masă.

Zice: Facem cunoștință...
Zic: Da, zic, mă cheamă Rodica...

Pe mine, zice, mă cheamă Alin... îmi zicea el...
Zice: Îmi pare bine de cunoștință...

După care l-am adus acasă la mine, chiar în sara respectivă.

I-o plăcut, că a găsit curățenie la mine, și ei aveau niște condiții...

Ca cum stau bărbații mai mulți într-un loc...
Și zice: Să știi că-mi place la tine...

Deci, cum am zis, o fost rămas în continuare la mine, și-c adus și hainele...

După cât timp... eu nu am știut că-i căsătorit el, nu am știut...

Tot vorbea la telefon... îmi zicea că vorbea cu o soră de-a lui la telefon...

Iar alicineva îmi zicea că el îi singur, și nu are surori, nu are frați...

Dintr-un moment dat, am zis, zic: Pot să știu și eu cu cine vorbești tu zilnic la telefon?

Zice: Uite, o să-ți zic acum, că soția mea, deci, încă mă contactează la telefon...

Că nu sunt divorțat de ea, și trebuie să divorțez...
Zic: Păi, dă-mi-o și mie la telefon!

Am vorbit cu doamna respectivă, Codruța o cheamă...

Dintre care am zis: Codruța, eu nu vreau să-ți stric familia, că tu ai o familie bună cu acest bărbat...

Deci, recunosc că am stat cu el o lună de zile, după cât am găsit eu că-i căsătorit...

Zic : Eu nu vreau să-ți stric familia, sau... că tu ai copiii eu el...

Și zic : Rămâneți în continuare !
Iar acea persoană mi-a zis, cătră mine, prin telefon, zice : Rodica, zice, mie nu-mi strici nici o căsnicie, nici o relație...

Zice : Pentru că eu nici nu mai vreau să-l suport... să-l văd în fața mea, cel puțin, nu cu mine într-o cameră...

Și atunci, eu am intervenit și am zis că de ce, că e un băiat mai retras, așa, mai bun...

Ea o zis că a pățimit foarte multe cu ei, foarte multe bătăi, tot din cauza geloziei...

Și-l vedeam că era și el foarte gelos...
Pentru că am intervenit și eu în relații cu cineva, de vorbă, și atunci a intervenit un scandal cu el...

A fost asta chiar la o nuntă, unde cântam eu, unde l-am invitat și pe el...

A venit și el la nuntă... iar după ce ne-am întors de la nuntă, știu că mi-a dat un pumn în cap...

Că o zis că eu aș fi ieșită cu cineva afară... știți, de...

În convorbiri cu soția lui, deci, mi-a zis: Rodica, copilul lui Alin, îl mai mic...

Deci, ăla mare e cu mine, în Baia Mare, la părinții mei, zice, și cu mine...

Zice: Și ăla mic îi la mama lui, care nu are condiții să și-l crească...

Și te rog eu, că te aud o femeie cu suflet bun...
Să-l rogi pe Alin să ducă acest copil la tine...

Eu am zis cătră el, zic: Adă-l, adă-l...
Am tot repetat de multe ori să-l aducă.

La un moment dat, a plecat într-o vinere acasă, cum plecau toți de obicei...

Și a rămas în Baia Mare... el...
L-am sunat... zic : Ești acasă ?

Zic : Da...
Zic : Dă-mi și copilul la telefon !

Păi, nu pot să și-l dau, că e la joacă...
Păi, zic, cum îi la joacă, la ora asta ? deja era noapte...

Zice... atunci, zic : Dă-mi-o pe maică-ta !
Păi, nici maică-mea nu este acasă !

Păi atunci, zic, tu unde ești, zic, nu ești acasă ?
Păi, zice, nu sunt acasă, o să-ți zic eu când o să ajung la tine unde sunt !

Păi, la un moment dat, mă sună nevastă-sa...
Că el ar fi cu alta, în Baia Mare... cu una, Angela, de pe Grănicerului...

L-am sunat iară... zic : Auzi, Alin, zic, tu nu ești acasă, zic, că ești la Angela !

Păi, de unde știi ?
Păi, zic, uite că m-a sunat Codruța și mi-o spus că ești la Angela...

Zic, că ele probabil să cunosc, îs prietene, nu știu exact...

Că nici pe acea femeie n-o cunosc, dar poate o să mă vadă și să-și amintească de convorbirile noastre la telefon...

A venit luni dimineața, cu copilul...
Au venit... copilul, bineînțeles, se uita la mine ca la o străină...

Pentru că nu mă cunoștea, nu nimic...
Am luat copilul din tractor, l-am adus în casă la mine, l-am spălat...

După care l-am îmbrăcat cu hainele cu care a venit la mine...

Deci, a venit... copilul, nu pot să zic că a venit murdar, sau...

A venit foarte îngrijit, iar la mine a fost mai îngrijit de cum l-au adus !

M-am dus, i-am cumpărat haine, i-am cumpărat dulciuri...

Deci, la un moment dat, m-am împrietenit cu copilul...

Și deci, cum v-am zis, atunci am știut...
Și vorbea copilul cu maică-sa la telefon, îi zicea că e bine...

Maică-sa zicea că să asculte de mine...
Și deci o fost foarte bine, deci, relația mea cu el...

Și, la un moment dat, am plecat la o nuntă...
După care am lăsat copilul cu maică-mea, acasă...
Iar după ce am venit de la nuntă, m-a bătut...

Că el o zis că eu am ieșit cu cineva afară...
Și, de atunci, deci, s-au terminat relația între mine și el...

M-am săturat deja de bătăi, și de toate criticile, m-am săturat...

S-o tras și și-a luat hainele, și a plecat, unde stătea în chirie.

După aia, eu mi-am făcut iară drum, sara, pe uliță, am ieșit în drum...

După care m-o chemat până în casă... nu am știut că pentru ce mă cheamă...

Eu am crezut că să să înfoarcă înapoi...
Oricum, șanse de retur nu mai avea la mine...

Și atunci, mi-a dat o palmă, și a zis : că pentru cine l-am lăsat ?

Să-i spun lui, pentru cine l-am lăsat ? că poate că chiar din echipa în care lucrează el...

Și nu era adevărat, care se plângea el...
Era foarte gelos, și nu mă lăsa pe mine să colaberez cu restul de băieți din echipa lor...

Că era gelos, și de asta a intervenit totu'...
Fetița: Păi, e fain îmbrăcată...

Are fustă...
E fain părul...

Și are geacă faină...
Are păr...

Are poșetă faină...

(Arată spre frățior): S-o bășit... L-am bătutu...
Îl sfădesc, că nu-i bun !

Eu o iubesc pe Rodica !
Am sărutat-o amu'...

Frățiorul: Haide !
Rodica: Aceste capre, pe care le am, le-am cumpărat pentru că eu lipseam foarte mult de acasă...

Plecăm de acasă, indiferent unde, da' plecăm de acasă...
Îmi făceam plecări de acasă, și stăteam... cunoșteam...

Mai la o cunoștință, mai la alta...
Și am zis că, dacă îmi cumpăr aceste capre, sau... deci, indiferent de animale...

Iubesc foarte multe animalele...
Atuncea o să fiu mai stabilă acasă, că o să știu că nu le dă nimeni de mâncare, și nu, așa...

Deci, o obișnuință... deci, m-am obișnuit cu animalele...

Și atunci, deci... de atunci, mai stau acasă, deci, nu prea plec...

cerneală proaspătă

Plec câte într-o sară, cum am plecat la Borșa acuma...

Deci, ați văzut că, când m-am întors, mi-eră animalele flămânde...

Și mai că-mi spuneau că nu le-au dat nimeni de mâncare...

Și eu sunt foarte miloasă, și țin la animale foarte mult...

Poate chiar și însurați, chiar și băieți...
Nu pot să... nici nu am cuvinte să spun, de câți am cunoscut eu!

Deci, nu cred că o cunoscut persoană pe pământ, deci...

Nu cred că au cunoscut altcineva mai mulți decât mine!

Am cunoscut foarte mulți șoferi, am cunoscut foarte mulți băieți, deci, în toată România asta...

Deci, am cunoștință peste tot...

Deci, foarte mulți bărbați am cunoscut... da!

Cu povestea mea de strip-tease, este o poveste...

Am plecat de ocazie... am ieșit în drum...

Eram îmbrăcată într-un mini, scurt...

Cum am ieșit în drum, mi-amintesc că a trecut un șofer, cu un TIR...

M-a luat... iar pe chestia cu TIR-urile...

Eu v-aș putea spune că așa fi vorbită că fac prostituție, de care nu este adevărat...

Deci, am urcat în acel TIR...

Șoferul a fost un șofer foarte simpatic, bineînțeles...

I-a plăcut de mine foarte mult și m-a întrebat de săsătorită...

Eu am zis că nu sunt căsătorită, și el a zis că iară nu e căsătorit...

Eu i-am spus că plec la Cluj...

Iar el mi-a zis că, atunci, are o conferință cu mine până în Cluj, să mă duc cu acest TIR...

Iar eu am zis da, atunci, vă mulțumesc...

Atuncea, nu mă mai dau jos în gară, să plec cu trenul...

Atuncea, mă duc cu dumneavoastră, cu mașina...

Iar într-un bar... am...

Șoferul se simțea mai obosit... eu am zis că, dacă are...

Cum nu mă grăbeam, nici eu, nici el...

Zic: Oprim și bem o cafea...

Zic: Am auzit că este un bar, foarte frumos...

Într-un loc... nu pot să-i dau numele...

cerneală proaspătă

Și am oprit... iar acolo, am intrat în bar...

Unde a făcut o consumație cu mine, la o masă...

Nu știu chiar de cât, fără băuturi...

Că nu beam, nici eu, nici el, că era la volan...

Iar m-a chemat patronul și m-a întrebat de sunt căsătorită...

Iar m-a chemat patronul și mi-a zis... dacă sunt căsătorită...

Eu am zis că nu sunt căsătorită...

Că de eram căsătorită, nu-mi permiteam să umblu îmbrăcată așa.

Iar mi-a zis că... dacă aș vrea să rămân de striptoză...

Zice: Arăți foarte bine, zice, am fete care nu arată cum arăți tu!

Am arătat foarte bine, acum am mai slăbit puțin...

Iar eu i-am răspuns că aș rămâne, dar la mine sunt ceva probleme...

Și el mi-a zis... că ce probleme?

Zic: Asta, zic, ar dura foarte... puțin mai mult decât ar trebui...

Și am... i-am spus până la urmă că... cam ce sunt eu...

Și atunci el mi-a zis: Nu-i nici o problemă, că o să-ți cumpărăm un costum de striptoză...

Care să fii mai acoperită, deci, să fii mai așa...

Zic: Și care nu o să-și dea seama clienții că tu, normal, nu ești Rodica, și că... așa...

Am acceptat, după care m-am dus într-un magazin...

Spre zi... am dormit noaptea acolo...

M-am dus într-un magazin spre ziuă, mi-am luat... mi-o luat acel costum de striptoză...

După care, sara, urma să dansez strip-tease la țavă.

Deci, eu am mai practicat dansuri, nu a fost prima dată...

Dar nu a fost ca angajată, ca la domnul respectiv. Iar am... mi-am făcut programul, am urcat la țavă...

Eram numai în sutien și în costum... așa...

Și am urcat la țavă, și am dansat, după muzică...

După care veneau clienții și-mi băgau bani, aici... Îmi băgau bani în spate... în față nu prea acceptam să...

Și le-a plăcut foarte mult de mine la clienți...

S-o îndrăgostit toți clienții de mine, din bar...

Că eram probabil mai nouă, acolo...

Și de fetele respective, care mai erau acolo... erau probabil mai săturați...

Iar mi se propunea să fac chiar și dragoste...

Mă întrebau... că ce prețuri am dacă mă duc la cameră...

Iar eu aveam prețul de 100 de euro pe noapte, deci... de după program până dimineață.

Iară erau clienți că dădeau...

Erau clienți că ziceau că sunt prea scumpă, și nu mai...

Nu, nu vroiau să mai meargă la cameră când aveau de prețul de 100 de euro...

Zice: Arăți foarte bine, dar prețul de 100 de euro...

Zice: E cam... pentru buzunarele noastre, este cam scump...

Și, deci, cam asta a fost...

Nevasta: Asta-i dorința ei, să fie fimeie...

Nu umblă ca bărbații deloc...

N-ai văzut-o îmbrăcată în bărbat niciodată...

No, păi, atâta știm...

Deci, ea nu știm ce-i: fimeie, bărbat...?

Da' asta-i dorința ei...

Bărbatul: No, acum, ea poate să spuie ce vrea să fie...

Și omu', ce vrea să fie, aceea e a lui!

Și, mă rog... pentru că dorința omului, n-o schimbă nici Dumnezeu!

Așa, de... la cântări se pricepe... sau cântece, ori cum să zicem?

Cântările-s la biserică, și cântecele fs... numa' la popor, în societate...

Nevasta: Cântă la nunți, la botezuri, la...

Soacra: La petreceri...

Nevasta: La petreceri, dară...

Soacra: Ca la țară, deh!

Bărbatul: Acuma, nu știu, dacă... să zic așa, ce gândesc...

Dacă dansa și-ar găsi un partener de gradu' aista... să poate așa ceva?

Am auzit că să mai cuplează și așa... da' că tare greu să găsească așa... păi, no!

Nevasta: Când om intra în Comunitatea asta... și după ce s-or aduna, or si...

Bărbatul: Cum?

Nevasta: Când om intra în...

Bărbatul: Păi, deja suntem pe pragu' acela...

Nevasta: Ehe! Încă mai este mult...!

Bărbatul: Apoi, chiar asta am auzit io, că s-au făcut nește căsătorii de genu' aista... păi...

Nevasta: Și o zis că poate atunci să să sie și pe aici așa...

Bărbatul: Păi, va fi în curând...

Nevasta: Mai pă rând! că și... când s-o făcut toate, numa' pă rând s-o făcut...

Bărbatul: Nu s-o făcut lumea odată... tot pă rând, no!

Nevasta: Nuu...!

Rodica: Stăteam în aceea cameră, într-aceea locuință cu fetele...

Deci, se schimbau dintre mine, mă schimbam dintre ele...

Deci, nu... nu era că eu aș fi fost... invers, știți...

Nu, nu era... nu se fereau de mine absolut cu nimic...

Deci, am fost o persoană foarte... deci, iubită...

Și de către fete, și de către băieți, deci...

Bărbatul: Ea vrea să schimbe sexul, no...

Nu știu dacă...

Nevasta: De veci tot o fo' îmbrăcată în fimeie...

Cântece de fimeie...

Ea n-avea de bărbat...

Bărbatul: Ea, așa e voința ei, de-a fi fimeie, dacă nu...

Nu știu dacă e posibil așa ceva... e posibil?

Am văzut o dată un program la televizor, și s-o luat nește interviuri...

Și doctoru' care i-o luat interviu'... zice că...

Așa am auzit eu... că nu știu... nu pot să zic altceva, numa' ce am auzit...

Că la voce ceva n-o fost clar... atâta pot să vă spun...

Rodica: Vorba cu Spania, vine... un coșmar, pot să zic, pentru mine...

Deci, am fost contactată, la telefon, din Spania, de către o persoană...

Iar i-am zis că accept să mă duc de solistă de muzică populară...

Într-un restaurant, în Spania, în Barcelona.

Iar șoferul care m-a dus acolo...

Ea nu mă cunoștea foarte bine, cu toate că se trag părinții ei de la mine din comună...

Eu nu o cunoșteam, ea nu mă cunoștea...

Zice: Înainte de a o aduce încoace, zice, îmi aduci o poză cu ea...

Zice: O îmbraci... să se îmbrace în mini, zice, să-mi trimită o poză!

Iar eu m-am îmbrăcat în mini, și în Cavnic mi-a făcut cea persoană poză...

Și i-a dus poză cu mine, și o zis: Asta es Rodica!

Iar ea, atunci, o zis: Da, arată bine sub o formă...

Oricât mă costă, dar mi-o aduci încoace, orice înțâmplă...

Dar era problema că eu nu aveam pașaport...

Iar doamna respectivă, care mi-o făcut m pașaportu'...

A insistat foarte mult de mine, să-mi fac pașaportu'...

Și că mă duce la ea, și o să-mi fac bani mulți...

Și să-mi cumpăr o locuință, să stau numai singură...

Că asta mi-am dorit, și-mi doresc...

Și o să câștig foarte bine acolo...

Iar mi-au făcut pașaportu'... pașaportu'... m-am dus după pașaport în Baia Mare...

M-au sunat că e gata pașaportu'...

Între cât nu mi-a fost dat mie pașaportu' în mână numai am semnat...

Și pașaportu' era la cea persoană, de care v-am zis că mi-a băgat actele de pașaport...

Atuncea, a intervenit că a sunat cea persoană din Spania, la care trebuia să mă duc...

Că... dacă mi-a rezolvat cu pașaportu'...

Accea zice: Da, zice, pașaportu' este la mine! N-am plecat cu cea persoană, că au vorbit ceva la telefon... urît...

Care am auzit eu, și am refuzat să plec...

Dintre care am avut probleme cu doamna respectivă, câta timp.

Iar cea persoană din Spania m-a contactat prin altcineva, prin altă firmă de transport...

A venit și acel șofer la mine, a insistat să mă duc... am plecat...

Au avut probleme în vamă, cu mine...

Că eu eram cu acte de băiat și fizionomie de femeie, și corp, tot absolut...

După care au dat nu știu cât, și m-au trecut în vamă...

Iar când am ajuns în Spania, deci, m-au luat și...

Zice: Trebuie să facem poză, zice, Rodica...

Zice: Te îmbraci cum trebuie la poză, zice, că d să te punem la recepție...

Și atunci o să ai clienți, zice, să-ți faci bani, și...

Zice: Jumate mie, jumate ție!

Nu am prea acceptat nici chestia asta, dar fiind străină, și nu cunoșteam limba...

Și așa, de frică, am acceptat.

M-am dus, mi-o făcut poză dezbrăcată, și m-au pus la recepție... la bordel, în Spania.

Am avut foarte mulți clienți, deci, zilnic...

Aveam clienți, deci, de la douăzeci în sus. Eu m-am simțit foarte slăbită, la un moment dat...

Ea, atunci, când ziceam eu că nu mai pot să întrețin relații sexuale cu bărbați...

Mi-a zis că o să pot, că o să-mi dea ea niște vitamine...

Eu nu știam că este drog...

Și mi-a dat, deci... m-au drogat, și-n venă...

Mi-au pus și praf, așa, între degete, să trag pe nas...

După care mi-era rău, vomitam...

Și zicea că o să mă îngrăș puțin, că sunt...

Nu zicea că s droguri, zicea că s ceva vitamine... Iar mă suna, mă contacta tot timpul de la apartament...

Că... câte intrări am avut? câți băieți am avut?

Eu îi ziceam că cinci, șase...

Zice: Păi cum, Rodica, zice, numai șase?

La ora asta, zice, altele au câte cinspe intrări, și tu, numai șase?

Zice: Ascunzi banii!

Deci, la un moment dat, când o crezut ea că ascund banii...

Și că eu i-aș trimite, banii, în România...

Dar nu o fost adevărat, că eu nu cunoșteam nici bănci, nici nimic absolut!

Atuncea, persoana respectivă s-a interesat în Madrid de altcineva, cunoștință de-a ei...

Să mă ducă din Barcelona, să mă vândă la altcineva, pe câteva mii de euro.

Atuncea, mi-a zis o fată, mie... din Moldova, care m-am înțeles foarte bine cu ea în Barcelona...

Că Mariana... că cea persoană e dusă în Madrid...

Și o să vină cu niște țigani spanioli, cu care conversa ea...

Și să mă ducă din Barcelona...

Atuncea, eu m-am speriat, că o să mă omoare, sau să-mi facă ceva...

După care am cerut pașaportu'...

Zice fata: O să-ți dau pașaportu', o să te duci tu să-ți l iei...

Da' să nu mă zici, dacă cumva apare ea, că ți-am zis eu unde ține pașapoartele...

Mi-a zis că le ține în contorul de la curent, în spatele de la bordel...

M-am dus, am deschis acel contor, mi-am ales suportu' meu...
După care am plecat la un...
Mi-a dat fata bani de drum, să am...
Am plecat la un ghișeu din asta, de plecare... într-o stație...
După care am întrebat acolo, că... plecare spre mânia, deci, când este?
Și mi-au adus translator, acolo, și să vadă ce zic...
Și atunci, a venit o doamnă și a zis: Doamnă...
Aveți plecare de aici, din Barcelona, până-n ad...
Zice: Peste zece minute!
Zic: Atuncea, îmi dați un bilet!
Am plătit 105 euro până în Arad, în România.
La unguri, mi s-a făcut rău, de la droguri, că eu mai am avut droguri...
Eu eram drogată, deci, enorm de mult, și mai îmi buia droguri!
După care au intervenit doctorii... nu știu în ce sat, nu eram conștientă...
M-au... mi-am revenit, după care m-au trimis...
Tot pe acela autocar, în România...
Iar când am ajuns în Arad, am simțit iară că îmi erd din memorie...
Că mai slăbesc, așa... dar n-am zis nimica...
Am crezut că voi ajunge acasă.
Iar când am fost spre Cluj... nu știu, iar, chiar să unde...
M-a luat rău, și mi-a dat sângele pe gură și pe is...
Și am căzut jos din microbuzul în care mă aflam.
Iar șoferul, speriat, și oamenii din mașină...
M-au luat, m-au spălat și au sunat după nbulanță...
Eu eram moartă, deja, jos... o crezut că eu sunt oartă...
Dar nu știu nimic, ce s-a întâmplat...
M-au luat de jos și m-au pus în Salvare...
M-am trezit cu perfuzii în mână, în Salvare...
După care mi-am mai revenit puțin, după aceea rufuzie...
După care am rămas internată la secția Psihiatrie, Cluj, în cadru medical...
După care am chiar și diagnosticul...
M-am întors din Spania, deci, cu o... am...
Doctorii mi-au constatat că eu am întreținut lații și fără protejare...
Și atunci, eu m-am întors cu o boală din acelea... n Spania...
Și m-au tratat la Cluj, nu m-au lăsat să ies din vital până ce mi-au tratat acea boală...
Deci, acea boală a venit chiar atunci, pe oment, ru era gravă și să nu-mi treacă...
Și m-au tratat... când le-au ieșit analizele că sunt erfect curată și de ieșire din spital, atunci mi-a zis...
Știa... când am ajuns în spital, nu știa...
Zice : E doamnă... zice : O doamnă, zice, așa...
Pe câr d le-a dat actele, așa... au rămas și doctorii uțin mai... așa...
Până, zice: No, asta este! zice : Nu ești prima re ești așa...!
Am devenit foarte prietenă, și cu asistenții din luj, de la Psihiatrie, și cu doctorița, și...
Iară m-au băgat la închiși, sus... eram închisă...
M-au băgat între băieți... iară erau băieți și mai neri, și mai bătrâni, deci, ca într-un salon...
Eu nu eram conștientă, că unde mă găsesc...
Probabil că, deci, pacienții vorbeau cu mine, dar u nu vorbeam cu ei...
Că eram drogată, nu știam ce vorbesc...
Mă întrebau asistentele, îmi spuneau, că de câți ni sunt, cura mă cheamă?
Deci, nu știam ce vorbeam... îmi ziceau că am orbit... nu era bine ce am vorbit...
Iar după ce mi-am revenit la normal...
Le mulțumesc, că m-au făcut bine, și au băgat parte multe perfuzii, deci, să mă ajute, să mă întărească...
Atuncea, m-au scos de la închiși și m-au băgat la exchiși...
Atuncea, am fost mai liberă, am ieșit în oraș, m-am întors înapoi...
Deci, o văzut că sunt o persoană cu...
Deci, o persoană cu minte în cap, așa... și știu să nă întorc, știu să plec...
Și atunci, deci, n-am mai avut treabă... deci, am ost la deschisi, vreo șapte zile, așa...
Până, deci, m-am făcut bine și mi-au ieșit nalizele bune...
Și atunci m-au externat, și am venit acasă.

unde nu știu, sau așa...
Dar mă sună de multe ori, că să mă duc să stau la o cafea, sau să stau cu ei la masă...
Mă cheamă... și, deci... eu nu mă prea duc așa, de obicei, la restaurante, la baruri...
În ultimul timp, aicea, la noi în comună... pentru că, știți cum îl...
Dacă vine unu' străin, se îndrăgostește de mine...
Și atunci, îl cheamă altceineva, poate, și-i zice: Vezi, că aia e... așa... știți...
Și atunci, deci, nu mă simt eu prea bine, și nu mă duc...
Când mă îndrăgostesc de cineva, deci, simt... așa... simt o plăcere să mă duc cu el, dacă mă invită la hotel, sau...
În altă parte nu mă duc, deci... la un apartament, să zic așa, nu mă duc...
La casă, la cineva, nu mă duc...
Dacă stă... așa... intermitent, să cumpere o cameră la un hotel, așa, mă duc, dar, și în acel hotel...
Deci, no! am... deci, să fie condiții, să arate cât de cât... atunci, mă duc...
Și, deci, mă plătește, bineînțeles, nu pot să...
Da' asta, deci, nu înseamnă o prostituție!
Deci, o prostituție înseamnă... când ai sta în stradă!
Această urmă pe buză... mi-aduc aminte că stăteam singură...
La o masă, într-un restaurant din Sighetu Marmației...
Unde a venit altceineva... un băiat...
Și, deci, cum stăteam singură, erau trei scaune libere...
Zice : No, bună ziua! aveți liber la această masă?
Eu zic : Da...! Atuncea el se pusă, așa, lângă mine...
După care... zice : Facem cunoștință!
Am făcut cunoștință... i-am zis că mă cheamă Rodica...
Și el... nu știu cum mai... numele... nu știu exact...
Atuncea mi-a pus el o mână, pe picior la mine... că eu eram îmbrăcată în mini, scurt...
Și... zice : Vai, dar ce picioare frumoase ai! mi-a zis el mie...
Eu zic: Mulțumesc, zic, nu ești primul care zici! am zis eu cătră el...
Zice: Mă gândesc...
Atuncea, a intervenit între mine și el, deci, o apropiere mai... nu ca și când s-a fo' pus el...
A intervenit o apropiere mai... aproape...
Atuncea, mi-a zis că... îi dau voie să-mi pună mâna pe picior?
Eu i-am dat voie să-mi pună mâna pe picior...
Nu i-am refuzat acea mână, să i-o iau, să i-o dau înapoi!
Iară, a... m-a pupat... am stat, bineînțeles, nu l-am refuzat...
Iar când m-a pupat foarte mult, m-a strâns în brațe...
Am văzut că apare o femeie... brunetă, și părul pe spate, până pe aici, pe așa... pe umere...
Și s-a oprit în ușă... el era cu spatele la acea femeie, iară eu cu fața...
Atuncea... eu nu am știut că acea femeie ar fi soția domnului respectiv, care e cu mine la masă...
Am văzut că se pune la masă, dar nu eram atentă că ar fi luată o scrumieră în mână...
A luat o scrumieră în mână, după care mi-a dat cu ea mie, aicea, în gură...
După care se văd urmări, aicea, la buze...
Am fost luată de către cineva, am fost dusă la Urgență, după care m-au cusut aicea, și...
Iar el s-a ridicat de la masă, și am văzut că o sărit la bătaie la nevasta lui...
Eu nu știu ce s-a întâmplat mai departe...
Nu m-am mai întâlnit cu acel bărbat, nu l-am mai văzut, nu știu!

Apoi, mă trezesc... mă spăl pe față...
Îmi fac rugăciunile, ca de obicei...
Și mă duc și-mi dau la animale, le pun apă...
După care vorbesc cu ele...
Și vin în casă... mă aranjez...
Și, dacă este posibil, chiar și plec undeva...
Dar până sara trebuie să mă întorc înapoi, să le dau iar la animale de mâncare...
Că asta e situația, că-s numai a mele...
Și mă mai duc pe la baruri... mă mai duc pe la fete, pe aicea...
Mă cheamă la cafea... vecinele...
Trăiesc, deci, foarte bine cu toată lumea, așa... cu vecinele, deci...
Păi, sunt momente că mă îmbrac și de zece ori pe zi!
Dar, când îi timpu' frumos...
Când nu este chiar atâta noroi pe strada unde stau eu...
Atuncea mă îmbrac... mi-i mai drag să mă îmbrac

în mai multe haine!
Iar când îi... cu ploii, când îi... așa...deci, rămân neîmbrăcată...
Așa... mai îmbrăcată de casă.
Dar... zice: Vezi, mami, că vine Rodica!
Iar atunci soră-mea mă primește foarte bine...
deci, asta este...
Când intru la ea, deci, știe că obișnuiesc cafea...
Îmi face cafea, pe urmă îmi pune mâncare...
mânânc...
Mă întrebă: cum mai trăiesc, cum... mai așa...
Și, deci, a fost mai bine...
Visele mele, deci... nu știu, poate că se vor împlini, sau poate nu...
Mi-am dorit să cunosc un băiat, cu un suflet bun...
Dar să mă iubească...
Să țină la mine, și eu să țin la el...
Și să aibă o locuință, a lui, pentru că nu-i pot oferi...
Că stau cu maică-mea...
Și să arate bine, deci...
Și atunci, deci, eu aș accepta ca să stau cu el...
Dar să nu fie gelos, pentru că eu oricum nu l-aș înșela cu altceineva...
Dacă aș găsi acest bărbat în România, la noi...
Iar în altă țară, nu m-aș mai duce, nu!
Mi-e frică, deci, să mă mai duc în alte părți!
În România, dacă s-ar exista această posibilitate, deci...
Cine o să mă vadă, poate că o să se îndrăgostească de mine...
Și o să fiu sunată, sau... mă rog, căutăți!

Am un prieten, da!
El este din Moisei...
Relația mea cu el...?
L-am cunoscut tot așa, cântând la localul respectiv din Borșa.
S-a îndrăgostit de mine tipu' și mi-a făcut declarație de dragoste...
Mi-a... și asară mi-a trimis un mesaj: că nu mă va

cerneală proaspătă

despărți nimeni de el, și așa...
Dar problema este că eu l-am prins cu altceineva pe el...
Și l-am pus la inimă, că nu-l mai am...
Și mi-ar fi greu să mă mai împac cu el, știți...
Și, deci, nici nu l-aș accepta... nu, nu mai pot, deci...
Sunt prietenă cu el, sunt... vorbesc cu el, la telefon...
Îmi trimite mesaje, îi trimite mesaj...
Dar așa... ca să zică că... să stau cu el tot timpul, nu, nu aș putea...
Că l-am văzut pe el cu altceineva, și nu...
*Ei, mamă, nu mă nigheri,
Măi dorule, măi!
Mamă, nu mă nigheri,
Ști-mă focu' a cui oi si,
Ști-mă focu' a cui oi si,
Și câte răle-oi mai păți!
Ei, mamă, nu mă dezmierda,
Măi dorule, măi!
Mamă, nu mă dezmierda,
Ști-mă focu' cui mi-i da,
Ști-mă focu' cui mi-i da,
Și câte răle m-or mânca!
Păi, că din fete dezmierdate,
Măi dorule, măi!
Că din fete dezmierdate
Ies neveste supărate,
Și din fete nigherite
Ies neveste năcâjite!*

*Hai, pentru-un mândruț, ardă-l focu',
Hai, mi-am lăsat satu' și portu'!
Hai, mi-am lăsat satu' și portu',
Și binele și norocu',
Și binele și norocu'!
Hai, pentru-un mândruț, ardă-l para, măi!
Hai, mi-am lăsat satu' și țara, măi!
Hai, mi-am lăsat satu' și țara,
Și binele și tihneala,
Și binele și tihneala, măi!
Hai, mândrior, când îi zini, măi!
Hai, hai prin fundu' grădinii, măi!
Hai, să nu știe vecinii,
Nici să nu-mi bută câinii,
Da', mândrior, când îi zini, da', măi!*

Un document de viață

mihai botez

Numitorul comun al scrierilor domnului Constantin Ardeleanu este dat de perspectiva sincronică; experiențele umane, tribulațiile, modurile de reacție ale diverșilor inși, „feliile de viață“ ce ne sunt prezentate purced din imediata contemporaneitate, din cea mai apropiată vecinătate temporală, chiar dacă flash-back-uri trimit la ani sau chiar decenii în urmă pentru a origina starturi existențiale. Acestea nu transgresează însă barierele unei generații, pe care o putem repera ca fiind cea a „ceaușismului“, cu unele surplombe postceaușiste.

Demersul scriptural al acestui gen de abordare amintește de formula balzaciană, iar la noi de cea călinesciană, în special aceea pusă în operă în romane precum **Bietul Ioanide și Scrinul negru**. Nu intenționez să întreprind o paralelă stilistică între manierele de creație enunțate și cea a domnului Ardeleanu, ci doar să punctez valabilitatea formulei prin prisma viabilității ei nefosilizate prin clasicizare, ci încă fertilă la modul organic, ca procedeu de creație neperimat.

lecturi

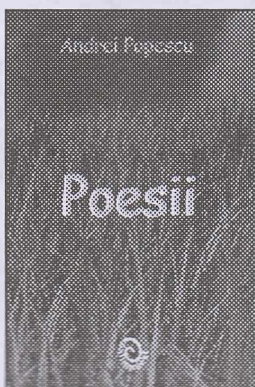
În cele ce urmează, voi face câteva observații referitoare la volumul **Timpuri interesante**, începând cu titlul însuși. Autorul atribuie formula unui personaj episodic și de a cărei paternitate ține să ne informeze încă de la primele pagini. El pretinde că nu face decât să o preia ca justă și revelatoare pentru epoca din care își slectează materia primă. În fapt, personajul respectiv fie o redescoperă intuitiv, fie o preia el însuși, fără s-o declare ca sursă, din începutul **Discursului din Suedia**, alocuțiune rostită cu ocazia decernării Premiului Nobel, de către Albert Camus în 1957. Autorul **Ciumei** și al **Mitului lui Sisif**, care trăise el însuși perioada tulbure și încrâncenată a ascensiunii și a prăbușirii ideologiei fasciste transpusă în orori istorice, menționa că un înțelept din vechea Chină se ruga neîncetat zeilor să nu-i hărăzească a trăi în „timpuri interesante“. Deducem fără multă dificultate că pentru chinezul de acum câteva milenii, precum și pentru contemporanii noștri, „interesant“ este un termen ce trebuie luat în accepția de „anormal“, iar nu de „atractiv“.

Însă cum o epocă aconflictuală nu prezintă vreun mare interes pentru investigator tocmai din pricina banalității sau placidității ce o caracterizează, firește că nu propune prin faptul însuși aspecte menite a ațâța curiozitatea cuiva. Dimpotrivă, timpurile interesante sunt cele care alimentează interesul, stârnesc întrebări și nasc orizonturi de așteptare în zona publicului doritor să afle deslușiri și ilustrări ce ies din perimetrul cunoașterii pedestre. Cu un fler lăudabil, domnul Ardeleanu presimte acest lucru și lansează expediția de dezvăluire. Iar aceasta o face în calitate de martor, așa zice destul de privilegiat, de reporter ce are acces la zone nu tocmai expuse privirii diurne a trecătorului de pe stradă, precum și de ins care a înțeles din interior, trăind pe viu sau participând prin forța împrejurărilor la multe din episoadele relatate. Și poate că nu există modalitate mai adecvată de a face să retrăiască, pentru cititorii săi de azi, aspecte din trecutul apropiat, dar care tind să se estompeze din zona atenției prin însuși procesul de transformare din faptic în teoretic pe care îl presupune istoricizarea. Poate că mai stăruie încă prin ungherele memoriei noastre afirmația atribuită clasicilor marxismului, conform căreia aceștia ar fi priceput mult mai bine mecanismele societății burgheze din scrierile lui Balzac decât din lucrările istoricilor, sociologilor, economiștilor luați împreună. Ca unul care l-am citit pe Balzac din interes profesional, sunt îndreptat să nu greșeam prea mult în mărturisirea lor. Și așa fi. de asemenea, tentat să spun că cititorul de mâine, care nu a trăit acele timpuri interesante care fac obiectul aplecării către real al domnului Ardeleanu, va înțelege mai bine decât din manualul de istorie ce-i va fi oferit oficial spre studiul perioadei respective, cum trăiau, sufereau, interrelaționau, se defineau prin raportare la sistem și la mentalitatea vremii oamenii contemporani cu părinții sau bunicii lor. În marea lor parte, episoadele desfășurate în jurul activităților de ordin politic aplicate la ramuri comerciale sau economice în genere nu ar reperta în sine o atractivitate specială. Însă faptul că ele sunt doar cadrul care adăpostește spațiul unor experiențe de viață autentice nu-l va face pe cititor să lase cartea din mână pe motiv că tema nu i se pare atractivă. Ce se întâmplă în celulele acestui fagure nu prea arătos în exterior îi alcătuiește substanța meliferă dătătoare de satisfacții multiple. Și așa putea spune că domnul Ardeleanu a intuit bine acest posibil poncif de receptare, turnând în economia scrierii ingrediente pentru toate gusturile, dând astfel

satisfacție diversității de papile gustative a curioșilor de lectură. Personal, nu m-aș mișca dacă aș vedea această carte catalogată de vreun critic în seria celor erotice, întrucât erotismul cu multiplele sale fațete, nu e aproape nicicând absent din paginile ei -, iar după sensibilitatea mea așa zice chiar că este cam prea accentuat. Interesul meu a fost alimentat de ilustrarea marilor și micilor potlogării care definesc actele și mentalitățile acelei sume de indivizi de a căror existență faptică am ajuns să nu mă îndoiesc, chit că ei apar mascați sub nume de împrumut atunci când poate că nu au merită nici măcar osteneala ascunderii identității lor civile. Fariseismul, impostura, oportunistul, incompetența, incultura, versatilitatea înșelă din protipendada societății de adineaori nu pot lăsa insensibil sau fără reacție pe oricine parcurge fie și doar câteva pagini ilustrative. Istoria „măririi și decăderii“ (*incrementa atque decrementa*) unui arivist ca Ciubotă merită să fie studiată comparativ cu cele ale unor biografii de ipochimeni reprezentativi ai unor momente anterioare și care jalonează literatura noastră de la Dinu Păturică, Tănase Scatiu Iancu Urmatecu, Stănică Rațiu etc. Derizoriu ce caracterizează doctrina politică a unui fost șef de stat, G. Ologu este etalat în șarje precum doar un Argezei mai era capabil să instrumenteze ca satiră. Nici celelalte personaje, situate satelitar în preajma mai-marilor zilei nu sunt mai prejos ca embleme ale unor *modi vivendi* tare, vicii, aspirații mai mult sau mai puțin lăudabile. Realismul cu care ele sunt zugrăvite ne face să vedem în cel care i-a focalizat în diverse ipostaze de existență o adevărată oglindă vie aruncată în proximitatea lor de manifestare însă înzestrată și cu o ureche fină și o memorie infailibilă. Cu o asemenea înzestrare de documentarist, nu i-a mai rămas autorului decât să dea drumul la mașina de redat toate acestea lăsându-le să curgă de la sine. Însă întocmai ca un fotograf căruia nu-i plac anumite detalii a ceea ce a fost redat la dezvoltare de pe clișee, iar în consecință se apucă să corecteze prin retușuri realitatea surprinsă de aparat, domnul Ardeleanu nu rezistă tenației sale, probabil înăscute, de a pigmenta cu calambururi toate momentele în care situația se ivește, dând astfel scrierilor sale acea patină a personalității de care nu admite să se dezmetă. Ca și în cazul erotismului, cam prea apăsător ca pedală tematică, și acest procedeu, lingvistic de astă dată, al forțării comicului de limbaj cu orice preț, mi se pare oarecum supralicitat. Nu așa zice că este neapărat o zorzoană de stil, ci probabil doar o picanterie cu care autorul își măgulește un gust personal și în primul rând și-o face lui însuși cadou.

Dacă mi s-ar cere să desemnez o singură carte din opera domnului Ardeleanu pentru a face parte dintr-o antologie a literaturii române contemporane, eu așa alege-o pe aceasta, având în vedere nu atât gustul meu, cât exigențele literaturii ca artă și document de viață.

1) **Poesii**
(Andrei Popescu)
Editura Palimpsest

2) **Trece o blondă, trece o brună**
(Radu Cange)
Editura Deliana

3) **Mers în pustiu sau Căutarea lui Dumnezeu**
(Boris Marian),
Editura Sf. Sava

Opera Magna

În condiții grafice excepționale, grație Editurii Semne, apare **Opera Magna**, versurile lui Nichita Stănescu, în patru volume. Ediția integrală, cronologică e realizată de Alexandru Condeescu. Tot el semnează studiul introductiv și reperele biografice. Extragem din amplul eseu un paragraf, pe care-l publicăm alături de două însemnări ale celebrului poet (redacția).

„Nichita Stănescu a reușit, în timpul vieții sale, ca nimeni altul, să fie Poetul epocii lui. El și-a construit cu luciditate o biografie în consonanță cu această **Utopie a literaturii**, care încerca să țină locul imaginii tot mai nefericite a unei lumi alunecând mereu mai jos pe panta degradării umane. A cântat cu har și forță și fragilitatea, rezistența și slăbiciunile artistului sub vremi. Într-un chip pe care l-am putea numi sacrificial, și-a asumat un rol privilegiat în mitologia culturală a vremii: cel al Poetului care oficiază permanent ritualul pur al Poeziei ca mod esențial de a fi al său și al celorlalți. O făcea ca și cum ceilalți ar fi fost însetați de așa ceva, iar ei, sufocați de cotidian, terorizați de istorie și lipsiți de speranțe, chiar erau. Fără de evenimente senzaționale sau de «rupturi» cu puterea, fascinantă însă în «spectacolul» ei exemplar, existența lui Nichita Stănescu a devenit încet-încet o instituție, iar viața sa personală un bun al tuturor. Că nu a rupt public pactul cu regimul politic l-a costat pierderea Premiului Nobel în 1980. În schimb, a rămas acel uimitor «fenomen Nichita Stănescu» luminând meteoric viața semenilor săi, cărora le-a dăruit și cea mai însemnată operă poetică a ultimei jumătăți de secol a mileniului.“ (Alexandru Condeescu)

Cititorii pentru care scrii nu sunt neapărat numai de acum, de azi sau de mâine. Uneori ei sunt cei de poimăine sau de răspoimăine. Uneori nici nu s-au născut. Orice adevăr artistic are numai o parte de prezent în el, restul ținând de viitor, restul adresându-se necunoscuților. Nici un scriitor niciodată nu se adresează unor oameni care au fost, nici un scriitor autentic nu este un om care a fost. Comunicarea în zona esteticului este o comunicare cu viitorul și cu sensibilitatea lui imaginată. Șansa scriitorului nu se joacă niciodată în timpul vieții lui. El este un jucător al cărui câștig (sau pierdere) întotdeauna se va ști după moartea lui. Dacă îmi îngăduiți

o comparație, el ar semăna cu un alergător la sută de metri plat, care după cincizeci de metri de alergare se volatilizează pentru că pista lui e jumătate în viitor, iar cei care și vor arbitra alergarea nu sunt nici măcar născuți, ei sunt undeva în viitor ținând în mână ceasornice neinventate încă, încoronându-l sau disprețuindu-l, încoronând sau disprețuind un alergător care nu mai e de față, un alergător din trecut.

Scriitorul este cronicarul vremii lui, placa sensibilă fotografică a vremii lui, urma de talpă apăsată în pământul prezentului, înregistrând viitorul. Scriitorul este cel care înregistrează amintirile viitorului despre prezent. Despre valoarea lui și îndreptățirea lui el nu are decât speranțe, niciodată mărturii. El însuși abia dacă este martor sensibil, sufletesc, a ceea ce a fost bun și rău în trecut.

(Nichita Stănescu)

(Nichita Stănescu)

Crede-mi și cred că momentul nașterii artei moderne coincide cu data (neștiută) a nașterii poemului **Ghilgameș**. Și nu a poemului în totalitatea sa, ci în scena revelatorie a descoperirii morții de către Ghilgameș, nu prin sine, ci prin răsfrângere. Prin actul lucid și egoist al contemplării morții lui Enghidu. Ghilgameș este prima reprezentare a omului care descoperă moartea. E o posibilitate (elementară) de a defini modernitatea prozei. Ce e altceva mai modern, mai inedit, decât a descoperi moartea? Dar acesta este un fenomen singular, pe cont propriu, ca să zic așa. Modern? Modă? O modă prelungită nu mai e modă, autoanulându-se retrospectiv. A fi modern înseamnă poate a anula punctul de plecare, impulsul iniția.

octavian soviany

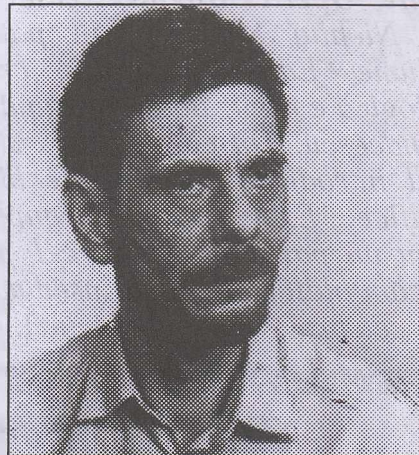
Joc și comunicare

Trăcerea de la modernitate la orizonturile apocalipticului este marcată de tranziția de la paradigma antropocentrică, instaurată odată cu Renașterea, la un model existențial nihilocentric. Această tranziție este acompaniată de angoasa „căderii din centru” caracteristică modernității târzii. Pentru ultima generație poetică modernistă, generația '60 (iar *Elegiile* lui Nichita Stănescu sunt exemplare în această privință) circumferința reprezintă o permanentă sursă de anxietate; ea se confundă acum cu tot ce e „nepoezie”, astfel încât discursul poetic va configura un univers de „esențe lirice” și de abstracțiuni, un spațiu securizant, care posedă ceva din răceala laboratorului și în care lumea prozaică a „circumferinței” nu are acces. Aceasta este o lume a „celorlalți”, care generează ceea ce Zygmunt Baumann numește proteofobie, adică „teama produsă de prezența fenomenelor multiforme, alotropice, care sfidează cu încăpățănare cunoașterea clară, ocolesc îndatoririle și subminează grilele de clasificare clare”. Iar în raport cu „lumea celorlalți” spațiul poetic funcționează „emic”, exclusivist, el se constituie într-un „spațiu cognitiv”, construit pe cale intelectuală, e lumea „civilizată” a „centrului”, care se separă, prin granițe cât mai greu penetrabile, de „sălbăticia circumferinței”. Elitară, adresându-se unui public de „inițiați”, marcată de acea „plăcere aristocratică de a dispărea” despre care vorbea Hugo Friedrich, lirica modernă va face în consecință din limbajul ei abstract și ermetizant, o barieră prin care se izolează de populația „suspectă” a marginii. Ea încetează să mai comunice, nu mai face decât să se etaleze ostentativ ca „poezie”, ca „alteritate” la prozaismul circumferinței.

Cu totul altfel stau lucrurile în ceea ce privește poezia experimentalistă. Aceasta și-a asumat rostogolirea pe cerc, investighează cu voluptate „circumferința”, redescoperă bucuria contactului epidermic cu realitatea, iar spațiul ei nu mai este „cognitiv”, ci „estetic”. Dacă tehnologia creării spațiului cognitiv „pretinde să eviți privirea necunoscuților” (care sunt supuși - în mod necesar - soluției „emice” sau „fagice”, adică excluși sau asimilați), realizarea celui estetic „transformă ochiul în principala deschidere către plăcerile oferite de spațiul aglomerat. Necunoscuții, cu felul lor de a fi, neștiți și imprevizibil, cu varietatea caleidoscopică a înfățișărilor și acțiunilor lor, cu capacitatea de a surprinde, constituie o sursă deosebit de bogată pentru spectatori”. „Circumferința”, cotidianul, prozaicul se convertesc așadar, odată cu asumarea „căderii pe cerc”, într-un spectacol policrom și luxuriant, iar angoasa căderii devine un hedonism al marginii și al marginalității, a căror explorare minuțioasă constituie un prilej neconținut de amuzament. Exact așa stau lucrurile și la poezii optzeciști ai cotidianului, adepții unei poezii prin excelență vizuale, bănuite de o infatigabilă foame de realitate. Aceasta capătă pentru ei aspectul unui uriaș *puzzle*, poate fi mozaicată și remozaicată la nesfârșit, textualizată, operație care are caracterul actului gratuit și al jocului. Spiritul ludic a fost înregistrat, de altfel, alături de ironie, drept una dintre mărcile distinctive ale acestei poezii. „Aflată la baza unei poezii unitare - constata astfel Cornel Moraru - conștiința ironică a scrierii recurge la ludism ca la o paradoxală (dar nu inexplicabilă) formă de seriozitate. Dacă ironia există ca implicare (...), ludicul, la

rându-i, nu se opune (Freud a spus-o printre primii) seriosului. El este o formă de seriozitate, un antidot al venerației oarbe față de aceleași sensuri definitive. Polemica presupusă de ironic și ludic are, se-nțelege, o miză serioasă, fundamentală: nu numai că nu compromite marile teme, ci, dimpotrivă, este aptă să le salveze de la banalizare, opacitate și compromitere”. Spiritul ludic este solidar cu „spațiul estetic”; aici se duce o „existență în joacă”, o existență ce „merge dincolo de sarcina autoconservării și autoreproducerii, care nu și-a stabilit perpetuarea de sine drept ultim scop”. Căci, în raport cu alte activități omeneste, jocul se particularizează prin faptul că e gratuit și liber și - în felul acesta - propensiunea spre ludic intră în contradicție cu „foamea de real” pe care o clamau poezii cotidianului, din moment ce (ne încredințăm Zygmunt Baumann) „calitatea de a fi gratuit și liber este ceea ce diferențiază jocul de viața «normală», «obișnuită», «propriu-zisă», «reală». Jocul poate fi serios, și adesea chiar este, și e cel mai bine când este așa, dar nici măcar atunci nu e «de-a adevăratelea», ci e interpretat „de parcă ar fi real”, trăsătură ce îl deosebește de «realitatea adevărată». Joci atunci când știi că presupunerile sunt ceea ce sunt; presupuneri care au fost liber acceptate și la care se poate renunța liber. Vorbim de realitate atunci când nu știm acest lucru sau când nu îndrăznim să-l credem sau când bănuim că nu e adevărat. Nu este nimic gratuit și mai nimic liber legat de realitate”. Prin joc, determinismul, necesitățile care acționează în lumea reală sunt așadar abolite sau suspendate, iar elementele realului sunt remozaicat în virtutea unui determinism de altă natură, cel al jocului „la care se poate renunța liber”. Astfel încât jocul „textualizează” realitatea, o supune unei ordini arbitrare, adeseori „în răspăr”, fiind un permanent prilej de plăcere și de amuzament și, dus la extrem, ia forma carnavalului, spațiul estetic constituindu-se acum într-o lume a licențiozității absolute, cu măști și cu travestiri. Spiritul carnavalesc este de altfel o caracteristică a poezilor care și-au spus postmoderniști; la aceștia poezia iese din ea însăși, se „travestește”, îmbracă aparențele prozaicului, ale nepoeticului, devine o poezie „cu riscuri”, confundându-se cu propria sa parodie, cu propria sa negație, își etalează cu voluptate automatismele și imperfecțiunile, apelează la comic, grotesc și absurd. Spațiul poetic se convertește astfel într-o lume a carnavalului, unde toate convențiile retorice au fost suspendate, nu mai funcționează nimic din canonul revolut al modernității și al „poeziei” în general, supusă demitizării și deriziunii și transformată (în virtutea aceluși hedonism care caracterizează existența în spațiul estetic) într-o sursă de divertisment.

Dar jocul presupune cu necesitate un partener, astfel încât poezii cotidianului ies din solipsismul narcisic al tardomodernității, preocupându-se de restabilirea funcției comunicative a limbajului poetic și a canalelor de comunicare cu instanța lectorială. Dacă paradigma antropocentrică duce în cele din urmă la egocentrism, odată cu asumarea căderii pe circumferință se produce o depotențare a eului, iar discursul este tot mai mult orientat către „celălalt”, conceput nu ca un receptor pasiv, ale cărui reacții sunt cu totul indiferente, ci în calitate de partener. De altfel, lumea post-modernă, lumea „de după modernitate”, este, în mare măsură „lumea lui

tu”; „dacă postmodernismul înseamnă o retragere din fundătura în care au condus ambițiile radicale ale modernismului - constata Baumann -, etica postmodernă l-ar readmite pe Celălalt ca pe un semen, aflat aproape, atât fizic, cât și psihic, de inima eului moral, revenit din deșertul intereselor calculate în care a fost exilat, l-ar reconcepe pe Celălalt ca pe un personaj crucial în procesul prin care eul moral își reintră în drepturi”. O asemenea etică „a Celuilalt” (întemeiată pe ideea de „apropiere”) este solidară, desigur, cu o ontologie slăbită a marginii care va lua locul ontologiei forte a centrului, caracteristică modernității și „sistemelor metafizice”. Acum lucrurile nu se mai raportează, simbolic, la nici un semnificat transcendent; ele - ne încredințăm Pier Aldo Rovatti - „nu sunt altceva decât fenomene. Se scoate din scenă ceva ce seamănă cu o acțiune inconștientă (...) ca să ștergă urmele unui subiect ajuns stereotip și convențional, care deja a atribuit fiecărui lucru numele lui, iar fiecărui fapt un sens deplin. Acum pare că obiectele, lucrurile vorbesc o limbă a lor fără ecou. Micul fragment, insignifiant, inutil, chiar absurd. Pe margine, un amănunt. Acolo se concentrează ființa?” Odată cu rostogolirea pe cerc, privirea, la rândul ei devine mioapă, nu mai percepe decât contiguitățile imediate, minusculul, fragmentul, își pierde capacitatea de a scruta prin corporalitatea obiectului, descoperind universalul. „Am pierdut o distanță, o privire de sus în jos, însă am câștigat o mobilitate, o capacitate de a ne pune în mișcare întreaga noastră experiență corporală. Am cedat putere, dar simțurile au devenit poroase, și suntem în stare să auzim bine acel zgomot de fond pentru că acum face parte din trupul nostru”. Drumul pe circumferință face așadar ca lumea să redevină concretă, sau (cum spune Rovatti) să-și redobândească normalitatea: omul la rândul său își recapătă dimensiunile de „ființă în carne și oase”, nu mai e supus modelării și abstractizării. Astfel încât ontologia marginii se solidarizează cu o etică a proximității, care suprimă distanța dintre „mine” și „Celălalt”. „Relația de proximitate - preciza Emmanuel Levinas - nu poate fi redusă la nici un gen de distanță sau contiguitate, nici la simpla reprezentare a unui semen; ea este deja o atribuție extrem de urgentă, o obligație în mod anacronic anterioară oricărui angajament. Aceasta anterioritate e «mai veche» decât a priori”.

În literatura experimentalistă a optzeciștilor, etica proximității guvernează raportul dintre instanța scripturală și instanța lectorială, iar cititorul este ridicat la rangul unui partener care a devenit absolut necesar pentru buna funcționare a jocului textual. Așa se face că poezii cotidianului sunt preocupați de restabilirea funcției comunicative a discursului poetic; Simona Popescu pleda pentru transparența și tranzitivitatea acestuia, pentru Călin Vlasie eul poetic se definește ca o instanță psihică ce se caracterizează esențialmente printr-o maximă disponibilitate pentru actul comunicării, în timp ce Florin Iaru se arată preocupat, pe fondul unei „crize” a poeziei, de descoperirea unor noi canale

e comunicare cu cititorul. Restabilirea posibilității de a comunica implică însă o anumită violență: pentru a fi smuls din starea lui de inertie, cititorul trebuie contrariat prin șocuri puternice și administrate în mod eficient, smuls în obișnuințele lui de lectură. Prin asemenea ocuri, poetul experimentalist își „creează” de apt cititorul, îi impune, mai mult sau mai puțin violent, „regula jocului”, iar relația de proximitate devine acum problematică, tinde - așa cum se întâmplă și în domeniul vieții morale - să se metamorfozeze pe nesimțite într-un raport de forță și opresiune. „Celălalt - scrie Zygmunt Laumann - e presupus ca o creație a mea; acționând pe baza celui mai bun dintre impulsuri, eu am răpiți autoritatea Celuilalt. Eu sunt acum el care spune ce comandă ordinul(...) Urmându-i propria logică, imperceptibil și misterios, fără reșală sau rea-voință din partea mea, grija s-a transformat în putere. Răspunderea a născut presiunea.” Astfel că eul „slăbit”, care își sumase condiția marginii (margine a lumii, dar și a literaturii), renunțând la orice „canon” și la orice „retorică” (iar, odată cu acestea, la poezie) se transformă, paradoxal și pe esimțite, într-o instanță „forte”, care încearcă să-și impună propriul canon prin contestație, presiune și violență. Comentarii (din interiorul sau din exteriorul grupului) au remarcat de altfel că optzeciștii au rupt în literatură cu o furie caracteristică până atunci, în context omănesc, doar „avangardei istorice”. Eugen Ionescu remarca astfel că „generația” are aerul unui „comando în stare să modifice perspectiva actuală asupra poeziei anilor '60-'70”, în timp ce Dumitru Chioaru vorbește despre colegii săi de romoție ca despre un „pluton” a cărui marcă este „spiritul combativ”. Mai explicit, Radu Țălin Cristea evidențiază că „aparitia ultimei generații de poeți din literatura română a dat un ton involuntar unui cor destul de omogen de roteste, deșteptând cu aceasta ocazie instinctele izboinice ale multor cronicari. Deranja în primul rând impunerea în grup a poezilor cu parantele (nu puține) ostentative ale programului generației (...) Acuzele n-au întârziat să apară: „generația în blugi”, când «comando» „ălăciindu-se în mlaștina «nonconformismului»”. În opinia lui Nicolae Oprea, contestația optzeistă are o „întărire precisă: „spiritul de prevedere și anitatea acestor poeți îi determină să evite căile atâtorite din lirica predecesorilor. (...) Saturat de ape, rouă și alte simboluri degradate”, poetul înar se revoltă împotriva clișeeilor, intentând roces «modului rutinat de a conviețui cu metafora»”. Dar aceasta stare de insurgență nu se efinește doar în raport cu un anume cod poetic „cel al tradiției”, ea vizează, în egală măsură, cititorul de poezie cărui îi violentează orizontul de așteptare, îi demontează deprinderile de lectură facile, încercând să-l transforme într-un partener, conștient și responsabil, al actului textual. Ceea ce îi particularizează pe „noii contestatari” este (așa cum bine observa Radu Țălin Cristea) „fronda rece”, concretizată în dorința de delimitare și „avansul prin negație”, rai apropiate (de data aceasta) de spiritul socratic al experimentalismului decât de „vulcanismul” avangardelor interbelice. Căci, în ciuda declarațiilor programatice legate de „nevoia de val și de „noul antropocentrism” (care ar implica sentimentul jubilației vitaliste), poezii cotidianului privesc lumea cu ochiul lipsit de căldură tehnologicului, iar poezia lor se întemeiază mai degrabă pe exaltarea „umorilor reci” ale inteligenței decât pe mișcarea afectului. Aceeași hiper-luciditate care i-a predispus către excesul de teorie guvernează la ei atât percepția realului, cât și raportul cu instanța lectorială. Nu întâmplător, Caragiale a fost proclamat modelul absolut al poeziei literaturii; astfel, din perspectiva lui Ion I. I. Ionescu, „Caragiale e unul din patronii spirituali ai generației '30 în toate genurile literare”, iar spiritul caragialesc, concretizat în tehnica aluziei și a tăcerii, „apare ca o soluție în extremis a antipoeziei, a celei mai aspre ironii la adresa lirismului romantic dizolvat în anodin”. La rândul său, desi privește cu oarecare scepticism ideea modelelor, Florin Iaru conchide că „cel mai

frapant model (al optzeciștilor - n.n.) ar fi... Caragiale”, iar apelul la paradigma caragialismului nu este deloc întâmplătoare. Căci optzecismul, înainte de a fi caragialian în litera lui, a fost caragialian în spirit, descoperindu-și cu autorul *Scrisorii pierdute* indiscutabile afinități: caragialismul este el însuși socratic, reprezintă o formă de hiper-conștientă, de hiper-luciditate, se naște dintr-o excreșcență a inteligenței, care reduce, prin bagatelizare și deriziune, lumea la absurd și „moft”. Excesul de inteligență generează așadar răsul care - așa cum arata încă Bergson - se naște dintr-o zonă a celei mai „reci” ale ființei noastre interioare și care - în viziunea aceluiași Florin Iaru - acționează ca un „liant”, stabilind canale de comunicare între „noua poezie” și un public tot mai apatic și tot mai sâstisit de „vechea poezică”. În același timp însă, caragialismul nu este câtuși de puțin străin violenței: după cum observa undeva în fugă Ion Barbu, LL. Caragiale „și-a bătut contemporanii la părțile mai sensibile”, le-a înfățișat diformitățile sufletești în registrul caricaturilor sângeroase din perspectiva „văzului enorm” și „simțului monstruos”. Poetica lui este una a șocului, a contrarietății și a violenței, guvernată de jocul umorilor „reci”, la fel ca la optzeciști, care și-au urmat în această privință maestrul. Următorul fragment din *Acțiunea textuală* a lui Gheorghe Iova ar putea constitui foarte bine expresia metaforică a modalității prin care autorul optzeist înțelege să intre în comunicare cu instanța lectorială: „Durerea e semn, comunicare, știu că mă va dura, știe că mă va dura (...) Cel lovit își exprimă durerea. Cel ce lovește înțelege exprimarea celui lovit. Cel ce lovește inițiază, pe fondul expresiilor durerii provocate, lovituri de eficiență sporită. Cel lovit încearcă să-și reprime exprimarea. Cel ce lovește rămâne să caute singur, fără acest fir conducător, loviturile eficiente. Apare cel ce nu așteaptă nici o expresie pentru a-și asigura eficiența loviturilor, cel ce știe dinainte loviturile și locurile lor de aplicare. El este experimentat și/sau inițiat. Există, așadar, o știință a slăbiciunii și/oromeștii. Tortura e o artă, omorarea în lumea semnelor”. Căci violența „orizontului de așteptare” se întemeiază pe o știință a loviturilor bine aplicate și presupune o violență „socratică”, o violență „la rece”, destinată să scoată cititorul din apatia creată de obișnuință. În consecință, violența nu e aici câtuși de puțin gratuită, se integrează într-un „scenariu pedagogic” sau, mai exact, funcționează ca maieutica. Și, din momentul acesta, experimentalismul optzeist își dezvăluie întreaga încărcătură de socratism; acțiunea asupra instanței lectoriale funcționează după principiile ironiei socratice: cititorul este obligat să admită că nu știe ce este poezia, că nu poate discerne între poetic și nepoetic și - adus în situația de a-și recunoaște ignoranța totală - este „moșit”, „renăscut”, determinat să admită „regula jocului” și să accepte „prozaicului” și „nepoeticului” în calitate de poezie. Abia după ce parcurge această „ceremonie de inițiere”, el este admis în „spațiul estetic” cu drepturile egale ale unui partener, care împarte cu producătorul de text plăcerea lumii ca spectacol și a divertismentului, iar funcția de comunicare a discursului poetic - obturată în modernism - este restabilită.

Odată cu textualiștii, spiritul ludic se înscrie în registrul unei tehnologii care urmărește performanța lingvistică, iar jocul își ia drept cadru o lume fără temeieri ultime, unde funcționează o paradoxală „rigoare neriguroasă”. El se leagă de existența „omului tehnic” care - așa cum arăta Gianni Vattimo - „este și o lăsară în voia jocului multiplicității și al aparențelor, dar această multiplicitate nefundată e ordonată ca o varietate de limbaje formale dotate cu niște gramatici ale lor, precise, jocul se cheamă astfel nu pentru că ar fi neesențial sau arbitrar, ci pentru că e condus de niște reguli care, la bază, sunt gratuite, nefundate”. De aceea textualismul implică o „gramatică”, anumiți algoritmi opera-

ționali, e practică, dar și știință a textului, ostentând, în raport cu poezia cotidianului, un supliment de rigoare. Raportul cu instanța lectorială este pus de asemenea în termeni distincți; astfel, Marin Mincu definește eul textualizant ca pe o instanță supraindividuală, ca pe un ansamblu de funcții în care se întâlnesc emitenții și receptorii de scriitură, căci acum acest raport funcționează după principiul „cercului hermeneutic” care, „în termenii săi cei mai esențiali (...), indică o apartenență specifică și reciprocă între «subiect» și «obiect» al interpretării, care tocmai de aceea nu mai pot fi denumiți în acest fel, fiindcă cei doi termeni s-au ivit și s-au dezvoltat înăuntrul unei perspective ce implică separarea și opoziția lor și, prin ei, o și exprimă. Faptul că pentru Heidegger interpretarea nu este altceva decât articularea înțelesului, că ea presupune așadar întotdeauna o comprehensiune și o pre-comprehensiune a lucrului înseamnă că, înainte de orice act explicit de cunoaștere, înainte de orice recunoaștere a ceva ca (als) ceva, cunoscătorul și cunoscutul își aparțin deja reciproc: cunoscutul e chiar înăuntrul orizontului cunoscătorului, dar numai pentru că cunoscătorul e înăuntrul lumii pe care cunoscutul o co-determină”. Transpus în domeniul producției textuale, principiul cercului hermeneutic anulează orice distanță dintre producător, receptor și produsul lor comun: textul, astfel încât nu se mai pune problema unei „comunicări” între cele două instanțe, cea scripturală și cea lectorială, care se absorb în ansamblul de funcții ce definește eul textualizant, iar cititorul „face parte” el însuși din text. Ceea ce face ca autorul textualist să fie prea puțin preocupat de ideea de comunicare: el nu comunică, dar nici nu face literatură, demersurile sale nu vizează (așa cum se întâmplă la poezii cotidianului) dinamizarea unor convenții și reconvertirea prozaicului în poezie, ci se constituie într-un experiment ontologic legat de „lingvicitatea ființei” afirmată de Heidegger și de ontologia hermeneutică. Astfel - scria tot Gianni Vattimo - „principiul în care se rezumă ontologia hermeneutică a lui Gadamer «ființa care poate fi înțeleasă e limbaj» configurează (...) o viziune a istoriei ca transmitere de mesaje, ca dialog de întrebări și răspunsuri în care limbajul e modul fundamental de survenire a ființei. Noi aparținem deja lucrului care ne este transmis, suntem *angesprochen* către apelul pe care tradiția ni-l adresează nu pentru că, înainte și în afara experienței lingvistice, aparținem deja lumii care se exprimă în ea; ființa nu e ceva mai vast și ceva care precede limbajul. Apartenența preliminară la ființă e apartenența preliminară și originară la limbaj: ființa e istorie și anume istorie a limbajului”. Dacă însă viziunea lui Gadamer este una „destinsă”, lipsită de accente dramatice, pentru textualiștii lingvicitatea ființei rămâne problematică, textul nu o face inteligibilă, ea pare sa survină mai degrabă, ca immanentă, în actul producției textuale. Căci - și în această privință sunt de acord atât Marin Mincu, cât și Gheorghe Iova - ființa e ininscripțibilă; textul constituie o colecție de „scrumuri” și „dăre” (Marin Mincu) care semnaleză ființa doar ca absență, producătorul de text, ce extrage materia textului din propria lui substanță, este prezent în producția sa doar ca „punct de convergență” (Iova), așadar ca o proiecție punctiformă, similară „urmelor” despre care vorbea autorul lui *Intermezzo*, textul jucând aici rolul unui „înlocuitor”, e un surrogat al ființei, căci ființa umană „nu e textuală”, doar „acțiunea umană e textuală”. Iar prin această viziune asupra textului ca experiment ontologic, textualiștii i-au infuzat actului textual o mare încărcătură de dramatism, au ridicat la extrem miza acestuia, plasându-se în mod asumat și voit în afara „literaturii”, spre deosebire de poezii cotidianului, mai relaxati, mai predispuși spre farsă și parodie, dar și mai „iubitori de literatură”, de vreme ce dinamitează granițele dintre genuri și specii, dintre poetic și prozaic, dar rămân mereu între granițele tradiției literare.

eseu

David Markiș:

Pete întunecate pe fundal luminos

David Markiș, Evreul lui Petru cel Mare sau cronică din viața oamenilor trecători (1689-1738), roman

S trălucită epocă a lui Petru cel Mare aburdă în locuri întunecate. Prima și, poate, cea mai importantă chestiune, cea mai neclarificată problemă: ce l-a împins pe Petru să se apuce de asemenea reforme, pe care minunata Rusie nu și le-a imaginat chiar în cele mai groaznice ale sale coșmaruri? Care a fost nu cauza, ci impulsul? Dar a fost oare vreun impuls?

Cred că a fost.

Rezultatul atotcuprinzător al reformelor petroviene trebuia să ducă în final la modernizarea Rusiei. Prietenul meu Oljas Suleimenov a descris cu însuflețire și convingător în a sa *Asia* acele perioade îndelungate, când Vechea Rusie se „alinia” la Marea Stepă. Această aliniere n-a dus la înflorirea națiunii, iar năvălirea lui Gînghiz-Han a distrus și a pârjolit legăturile încheiate cu vecinii din Răsărit. În timp ce Europa Occidentală, evitând în mod fericit cunoștința cu brutalii mongoli, demonstra progresul tehnic și cultural, Moscova privea într-acolo cu neîncredere: „Nouă așa ceva nu ne trebuie...”

În timpul lui Petru s-a dovedit că trebuie.

La acest categoric „trebuie” a contribuit, după părerea mea, veselul François Lefort, originar din Geneva. Descendenții acestui om vesel, ce duc o viață liniștită în orașul Geneva, mi-au pus la întâlnire cu ei o întrebare frontală: „Știți oare dumneavoastră că strămoșul nostru François a fost un aventurier?” Și mi-au explicat: „El a acceptat să primească de la țarul vostru gradul de amiral - iar el nicidecum n-a fost pe mare, ci doar pe malul lacului nostru Léman de lângă Geneva... Așa poate proceda doar un aventurier”. Deci, iată, acest Lefort l-a adus pe tânărul țar la Kukui - în suburbia nemțească, ce poartă astăzi denumirea Lefortovo (Apropo, descendenții lui din Geneva au de gând să dea în judecată Guvernul moscovit și să obțină schimbarea denumirii - pe ei îi deranjează că numele strămoșului lor este asociat cu celebra și trista închisoare). Acolo, în Kukui, pe insulița europenească din sumbrul ocean rossian, locuia într-o căsuță curat îngrijită (flori de mușcată la ferestre, față de masă în carouri - totul în stil european) o fată liberă - Anna Mons. Lui Petru i-a plăcut suburbia, i-a plăcut îndeosebi

fata, ce purta, cum s-a văzut în cursul vizitei, pantalonași cu volănașe - obiect de toaletă cu totul nemaivăzut la tinerele rusoaice.

Noțiunea de „perestroika” nu s-a născut ieri în Rusia, nu va dispărea nici mâine; gâtul ți se înțepenește tot întorcând capul de la Răsărit la Apus, de la Apus la Răsărit. După exemplul suburbiei europene nemțești, Petru s-a hotărât să reconstruiască întreaga Rusie, s-o îmbrace în pantalonași cu volănașe, cu camizol occidental. S-a zis - s-a hotărât: „Oricât ne va costa!”. Chiar dacă camizolul e strâmt în umeri, nu-i atât de important: se va plia, n-are încotro...

Petru era omul hotărârilor semețe: până una alta nu-l părăsea gândul de-a se însura cu Anna Mons, „o păstra pentru sine”. Apoi s-a răzgândit: s-a însurat cu slujnica Marta, viitoarea autocrată Ecaterina Alexeevna.

Aceasta s-a întâmplat în ajunul expediției de pe Prut împotriva turcilor, în care „conducerea de sus”, după obiceiurile aceluia timp, era însoțită de doamne. Și-a urmat soțul și tânăra căsătorită Ecaterina.

Ceea ce s-a petrecut pe malul Prutului - în redarea istoricilor trecuți prin filtrul cenzurii - e sub orice critică, după părerea mea. De fapt n-a fost nici o critică: s-a dus, chipurile, abilul Șafirov, vicecancelarul, la Marele vizir, i-a dat mită - și prin asta a fost dezlegat sacul funest - rămășițele oștilor rusești pleacă în pace acasă, cu steagurile și tunurile lor. De ce i-o fi trebuit turcului să ia mită de la evreu, când doar în câteva ore întreaga visterie a oștirii rusești ar fi ajuns în mâinile „păgânului”? Și visteria, și bijuteriile Ecaterinei, nemaivorbind de tunurile și steagurile, ce ar fi adus gloria ostășească Marelui vizir. Iar așa, abia întors acasă, vizirul compromis a fost tras în țepă: judecata a fost scurtă... Despre toate aceste pitorești detalii istoricii au tăcut, de parcă ar fi luat apă în gură din Prut.

„Confuzia de pe Prut” vultura mințile oamenilor iscoditori. În materialele pregătitoare pentru romanul, până la urmă nescris, despre Petru I, Pușkin își concentra privirea cu multă atenție în configurația acestei întunecate istorii: el, indiscutabil, își punea aceste întrebări, la care

Vă oferim în traducere prefața autorului (*Pete întunecate pe fundal luminos*) și un fragment din capitolul 7 (*Confuzia de pe Prut. 1711*) al romanului. David Markiș expune motivația ce a stat la baza reformelor îndeplinite de Petru cel Mare, emițând și o nouă ipoteză cu privire la deznodământul benefic pentru ruși al conflictului de la Stănilești în 1711, artistic ilustrat în capitolul 7. (Prezentarea acestei cărți a apărut în nr. 26 al revistei din 5 iulie a.c., sub titlul *Pornind de la un roman istoric...*, p. 12-14)

nu avea răspunsuri univoce. Sau, poate, atunci exista deja „fondul special”, la care era greu să ajungi? Doar nu i-au dat lui Pușkin să dispună liber de documente despre răscoala lui Pugaciov - decât selectiv. În afară de aceasta, era cu totul firesc ca Imperiul să nu dorească desecretizare întru amuzamentul întregii lumi, a acele împrejurări echivoce, care ar fi arătat fațeta lui într-o lumină defavorabilă.

Rolul personalității în istorie se discută. Dumnezeu mai știe de câtă vreme; Marșalul Aldanov a scris bine despre aceasta. Rolul personalității este, în esență, rolul întâmplării sau chiar al hazardului. Într-adevăr ar fi fost firească înfrângerea francezilor. Borodino (crescândă mână a poporului) tactica lui Kutuzov, consfătuirea din Filinov sau de vină pentru cele întâmpate a fost „faimosul” guturai al marelui împărat, care putea să nu se fi întâmplat - dar iată că s-a întâmplat! Pe Prut rolul principal l-a jucat nenorocosul Marele vizir Mehmet. După urma negocierilor cu Șafirov și a tranzației ce a urmat și care l-a costat viața Mehmet a scutit armata rusă de înfrângere (raportul de forțe era 1 la 10), pe țar captivitate sau moarte (Petru era pregăt pentru aceasta), Rusia - de o nouă răzmeriță. Șafirov, în esență, a fost doar un figurant - el nu hotărâra nimic. Hotărâra și hotărât bătrânul turc, a apărut o nouă neașteptată situație - și Ecaterina s-a supus voinței împrejurarilor.

A doua zi, Petru cu soția au plecat să se odihnească la Karlsbad, oastea, extenuată de boli și de lipsa de nutrețuri, s-a târât spre patrie, iar Șafirov, în calitate de ostătic, a fost dus la Istanbul - să stea acolo întemnițat în subsolul Cetății celor șaptezeci și să învețe limba turcă.

Această istorie, pe care am auzit-o prima dată de la un diplomat turc în Tel Aviv, mi se pare cu mult mai verosimilă decât îndoielnică versiune oficială despre mită. Versiunile oficiale doar pentru asta există, ca să nu li se acorde crezare: exenple în acest sens sunt o puzderie, mult multe de tot.

Capitolul 7

Confuzia de pe Prut. 1711

(fragment)

... Stând în picioare în fața Marelui vizir Mehmet, Șafirov sorbea cu plăcere cafeaua concentrată amăruie dintr-o mică eșcuță din porțelan alb chinezesc. Din veretele interior al ceșcuței îl privea un ragon cu punctulețele aurii ale ochilor... După două ore de stat în picioare a fost dusă cafeaua și acest fapt era, indiscutabil, un semn încurajator. Și era bine că urcul i-a îndepărtat pe zdrăhonii săi de vândiți și, mai ales, pe sfetnicul Poniaovski: polonez care, desigur, apăra interesele lui Carol (al XII-lea - n.n.) și, în afară de aceasta, el gândește extrem de rațional, extrem. Acum s-ar fi așezat chiar pe podea - picioarele i s-au umflat, refuză să-l mai țină.

Mehmet ședea pe un covor roșu cu obre mocele negre, sprijinindu-și cotul pe pernă de mătase pestriță. De sub masca indiferenței politicoase și a prefăcutei steneli se întrezărea curiozitatea: acest rus ras cu ochii jucăuși n-a venit, se înțelege, să declare faptul indiscutabil: mâine în zori armata țarului va fi nimicită. Oare de ce o i venit?

Primele două ceasuri discuția lânzezea pe mântuială, iar uneori se întrerupea pentru mult timp: și această tăcere era împotriva războiului pentru Șafirov, ce continua să stea în picioare. Turcii, amuzându-se, înnebunau de sănătatea suveranului și a țareviului Alxei, dacă cupolele bisericilor Kremlinului sunt poleite cu aur curat. Despre război și despre ziua de mâine aproape că nu se aducea vorba, și acest fapt era jgnitor. Doar o singură dată, ca răspuns la propunerea exploratorie a lui Șafirov privind concesiile, vizirul, dând gale din mână, a observat în treacăt:

- Ei, mâine doar vom obține totul și fără concesiile voastre...

Numai din momentul când Șafirov, privind duios, a declarat că are să-i comunice vizirului între patru ochi ceva excepțional, Mehmet vizibil s-a înviorat, a expediat pe cei apropiați și a poruncit să se adusă cafeaua. Deocamdată însă n-a învoit să-i propună ministrului țarist Șafirov să stea jos.

Cafeaua a fost băută în tăcere, tulburată doar de plescăitul savuros al celor doi.

- Minunată băutură, a spus Șafirov, runcând privirea pentru ultima dată la ragonul aurit, iar vizirul a înclinat ușor capul în semn de recunoștință pentru laudă.

- Aveți dreptate, domnule ministru, a spus vizirul, pronunțând gutural cuvintele războiului. Dumneavoastră însă, cum mi s-a părut, ați vrut să vorbiți despre foc.

- Și da și nu, a obiectat cu însufletire Șafirov, abia mișcându-se de pe un picior pe altul. Îi venea greu să creadă că acest nabil turc, ce vorbea franțuzește și care prin multe comportări aducea a englez, ar putea ordona ca el, Șafirov, să fie tras în apă. Focul izbucnește repede și se stinge repede, ca și gloria ostășească. Există lucruri de departe mult mai durabile decât focul.

- De exemplu, a ridicat sprâncenele vizirul.

- Aurul, a spus ferm și accentuat Șafirov. Noi chiar ne pregăteam să plătim simbria ofițerilor și visteria noastră strălucitoare precum un bulgăre de aur.

- Sunteți un om cu experiență, domnule ministru, a spus vizirul, împreunându-și și desfăcându-și degetele mâinilor în fața sa. Dumneavoastră nu puteți să nu înțelegeți că mâine, ei, poimâine, acest bulgăre de aur va fi adus în cortul meu, iată aici. Și Mehmet a arătat cu un gest ușor, unde anume - pe covorul întins, în mijlocul cortului. Ce ați dori să mai îmi spuneți?

- Bijuteriile țarinei sunt de două ori, dacă nu de trei ori mai prețioase decât toată visteria, a bâiguit Șafirov. Numai diadema...

- Eu o voi primi laolaltă cu capul Majestății Sale, a intervenit cu blândețe, aproape vesel Marele vizir.

- Cu capul mort..., a precizat Șafirov.

- Ce vreți să spuneți cu aceasta? din nou a ridicat sprâncenele Mehmet.

- Aproape nimic, a zis Șafirov. Țarina are gâtul alb de o frumusețe neobișnuită și eu pentru o clipă mi-am imaginat capul ei despărțit de trup.

- O, da... a spus cu un aer absent vizirul. Am auzit multe despre țarina voastră. Se vorbește că ea este o femeie frumoasă.

- Ea este o femeie neobișnuită, a zis în șoaptă Șafirov, aplecându-se în față, dar nemișcându-se din loc. De aceea țarul Petru a făcut-o țarină.

- Deci așa cum spuneți! vizirul a zâmbit cu buzele-i bătrânești vineții și, de asemenea, ușor s-a înclinat către Șafirov, ca și cum ar fi așteptat amănunte despre care nu se cuvinea să se vorbească în gura mare. Prin ce este ea atât de neobișnuită? Și, într-adevăr, de ce țarul vostru s-a căsătorit cu o captivă?

- „Într-adevăr, de ce?” - s-a gândit cu furie Șafirov și a spus, lăsând privirea în jos:

- O alta asemenea ei nu există în lumea întreagă. Ce mâini, ce mâini dumnezeiești! El s-a uitat pe furie la turc și a văzut că acela, aplecându-și urechea, îl asculta cu atenție. Iar pieptul, pieptul! E ca două coline, între care sălășluiește valea raiului... Șafirov a tăcut, căutând cuvinte potrivite. Vă jur, nu există bărbat care, privind-o pe țarină, n-ar simți sângele clocotind în el.

- Și dumneavoastră? l-a întrebat încet turcul - dumneavoastră de asemenea?

- Și eu de asemeni... a spus adevărul Șafirov. Mie - el cu amărăciune a accentuat acest „mie“, îmi este cu neputință chiar să mă gândesc la acest lucru.

- Deci, iată cum! - a spus cu compasiune sau cu ironie vizirul. Dar luați loc, așezați-vă iată aici.

Șafirov s-a lăsat pe covor și cu greu și-a strâns picioarele sub el. Inima îi bătea puternic, în gură simțea uscăciune, ca-ntr-un cuptor în vâlvătăi. Dacă turcul nu-l va pune în țepă, pentru asemenea discuții, Petru cu propria-i mână îi va

reteza capul „Șathen - i-a apărut în minte cuvântul evreiesc ce aproape i se ștersese din memoria sa. Mizerabilul, împruțitul, „Șathen“ (n.n. - codoș în ebraică).

- Femeia este mai presus de aur, mai presus de glorie, spuse zâmbind jalnic și languros Șafirov. Și vă voi spune ca de la bărbat la bărbat: țarina Ecaterina Alexeevna este capabilă să ridice și un mort din groapă. Dar - Ecaterina cea vie!

- Ea este corpolentă? continuă să întrebe vizirul. E albă?

- E corpolentă, cu pielea albă, a confirmat Șafirov. Doar pentru o noapte cu ea mulți eroi și-ar da și viața. Iar dumneavoastră, domnul meu, veți salva viața a mii de soldați ai voștri, veți cunoaște o neasemuită fericire bărbătească și pe deasupra veți primi bijuteriile țarinei. Și visteria! s-a grăbit să adauge Șafirov, văzând că vizirul zâmbeste sarcastic.

- Și Azovul, și Tagan-Rog, și încă câte ceva, despre care vom mai vorbi, a adăugat vizirul continuând să zâmbescă și să-și treacă mâna peste cărunta-i bărbuță. Continuați ce aveți de spus...

- Da, da, s-a dumirit Șafirov. V-ați acoperit de glorie în bătălii, să învingeți însă țarina rușilor veți putea doar cu acordul ei personal.

- O veți aduce aici? a întrebat vizirul mușcându-și buzele. Când?

- Pentru onoarea patriei ea își va sacrifica propria-i onoare, a îngânat chinuitor Șafirov. Fața i s-a acoperit cu picături de sudoare, el a scos o mare batistă albă și a apăsat-o pe frunte.

- Dar atunci când? a întrebat nerăbdător vizirul.

- La noapte, a spus Șafirov. Aceasta, se înțelege, va constitui paragraful secret al acordului nostru.

(continuare în pagina 28)

istorie și geografie

(urmare din pagina 27)

- Secretele se păstrează în lada de fier, a zis cu asprime vizirul. Dar și fierul nu rezistă timpului, domnule ministru.

- Gloria ostășească cu timpul pălește și se transformă în anecdotă istorică, a continuat în același ton Șafirov - iar victoria asupra femeii, obținută la momentul potrivit, poate schimba cursul istoriei. Și dumneavoastră, domnul meu, în această noapte veți intra în istorie cu mult mai durabil decât ați fi putut intra mâine sub bubuitul tunurilor.

Ei au tăcut, privind fiecare în diferite direcții. Șafirov gândea cutremurat la faptul că, dacă turcul sau Ecaterina nu vor cădea cu el de acord - și mâine Petru își va găsi sfârșitul, și istoria rusă o va coti pe un alt drum și, mai mult ca sigur, din nou se va duce de-a berbeleacul. Iar Mehmet, trăgând fumul din narghilea, medita la faptul că grăsunul acesta de ministru rus îl ia cu certitudine pe el, Marele vizir, drept un barbar și un prostănac oriental - pe când el, la vârsta lui înaintată, dorește pur și simplu să doarmă cu neobișnuita țarină, și asta-i tot.

- Cafea! - lăsând narghileaua, a strigat Marele vizir și a bătut din palme.

Ecaterina îl aștepta pe Șafirov, șezând în același fotoliu unde a lăsat-o la plecare: ea, probabil, nu se culcase deloc. Două lumânări de pe masă și o a treia, aflată într-un colț pe un picior înalt de bronz, aruncau o lumină uniformă pe fața albă, rotundă a țarinei și pe umerii ei viguroși, lăsați comod pe speteaza moale a fotoliului. Văzându-l pe sol intrând, cu o mișcare a bărbiei ei rotunjoare i-a arătat scaunul de lângă ea. Șafirov s-a așezat (...). Simțea față de ea compasiune și căință - într-atât de neputincios, în comparație cu

această perfectă mașină de născut copii, i s-a părut bătrânul vizir turc, la care, conform angajamentului lui Șafirov, ea trebuia să se ducă acum și, în mod stăruitor, ca o spălătoare să năimită, să-l îmbrățișeze și să-i încălzească capul pleșuv, acoperit cu o piele uscată, la pieptu-i ca două proeminente emisfere, pline de forța laptelui fierbinte.

Șafirov s-a aplecat și, lăsându-se pe podea, a căzut în genunchi în fața țarinei.

- Suntem salvați, Majestatea Voastră, a spus Șafirov înclinându-și capul. S-ar putea să fim salvați...

- Sankt-Petersburg? a întrebat repede Ecaterina.

- Ferească Dumnezeu, zise Șafirov, nici vorbă!.. Însă vizirul pretinde un sacrificiu mult mai greu. Credeți-mă, Majestatea Voastră, ar fi cu mult mai ușor să renunțăm la Sankt-Petersburg, decât...

- Decât ce? a bătut cu degetele pe brațul fotoliului Ecaterina.

- Orașul se poate recuceri sau unul nou construi, a spus sugrumat Șafirov. Aici însă...

- Da' vorbiți odată! a făcut semn cu palma Ecaterina.

- Limba nu mi se întoarce în gură, Majestatea Voastră, a bâiguit Șafirov, vizirul de la dumneavoastră cere sacrificiu, de la dumneavoastră!

Ridicându-și sprâncenele, Ecaterina a întins mâna și a bătut ușor obrazul lui Șafirov.

- Blestematul de turc dorește ca dumneavoastră să vă duceți în taină la el, a șoptit Șafirov.

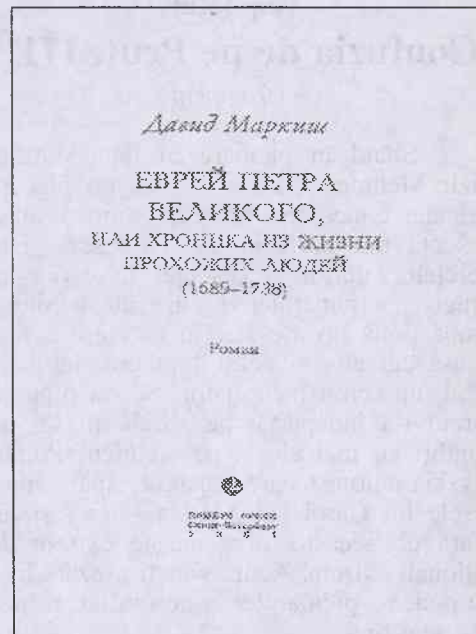
- Când?

- Acum...

- Și-apoi?

- El ne va lăsa să plecăm de aici cu steagurile și cu armele noastre, spuse Șafirov. Acordul dumneavoastră de-al vizita este condiția lui.

Împreunându-și mâinile pe abdomenul impunător, Ecaterina, lăsându-se pe spate în fotoliu și aruncând de sus privirea pe

grumazul înclinat al lui Șafirov, a surâs. Și-a ieșit oare din minți turcul ăsta? Probabil e vreun bătrânel oarecare... Iar Șafirov e un șiret dat naibii: „Mai ușor să renunțăm la Sankt-Petersburg“. Cum adică, mai ușor! Însă turcul nu dorește Sankt-Petersburgul, ci o dorește pe ea, Marta, adică pe Ecaterina Alexeevna. Toți bărbații sunt la fel, asta-i sigur! Și Hugo, și acel subofițer, și bătrânul Șeremetiev, și Alexandr Danilovici (n.n. - Menșikov), și Piotr Alexeevici, și... Hugo, s-ar putea să fi fost cel mai bun dintre toți, fie-i țărâna ușoară, era de-al nostru, așa cum trebuie. Cu câtă duioșie vorbea el atunci, de parcă ar fi cântat: „Iată, Marta, îl vom înfrânge pe țarul Petru - apoi vom cumpăra o vacă, vom avea o gospodărie lactată“. Avea mâini calde, mari, iar părul bălai, moale. Iar acum, de nu voi merge la turc - va fi înfrânt Piotr Alexeevici, ucis ca Hugo. Și atunci nici lui Hugo nu-i va fi mai bine, nimănu! Iar ea, Marta, din nou va trebui să se strecoare sub telega unui oarecare Mehmet, din nou s-o ia de la capăt la o vârstă de douăzeci și patru de ani - iar ea nu mai e acum o fetișcană. Apoi, cine să-și salveze soțul, dacă nu adevărata lui soție.

- Nu ne va trage pe sfoară turcul? a întrebat îngrijorată Ecaterina.

- Nu cred, Majestatea Voastră, a dat din cap Șafirov. Noi vom obține garanțiile corespușătoare.

Cu puțin după douăzeci și patru de ore, în zori, oastea rusească a trecut cu steaguri, tunuri și în sunete de tobă peste râul Prut și a pornit-o spre casă, în Rusia.

Petru și Ecaterina au plecat la odihnă în stațiunea Karlsbad.

Marele vizir Mehmet a fost tras în țeapă din ordinul sultanului. Aflând acest fapt, Șafirov, reținut de turci în calitate de ostatic până la îndeplinirea de către ruși a obligațiilor din tratatul de pace, a fost cuprins de-un val de neplăcute simțăminte.

Prezentare și traducere de
Gheorghe Barbă

vasilii șuksîn:

Tușe la un portret

Unele considerații concrete ale lui N. N. Kneazev, omul și cetățeanul

1. „Despre stat“

În orașelul N, centru de raion, au sosit din ăia merg cu motocicletă pe pereți, la zidul morții. Fosta piață a bazarului, au ridicat din scânduri și aie de cot o baracă mare de bilci și s-au pornit olo pîrîlîri asurzitoare, cu unele pauze; deasupra eței, zile întregi, a plutit un fum albăstrui cu miros termic de benzină. Pîrîlîtul începea la ora 11 și se termina la 9. Pe pereți goneau soții Kaigorodov - a glăsuia afișul.

Kaigorodovii au tras la hotelul din localitate. Într-o seară, se auziră bătăi în ușa lor. Kaigorodov, lungit în pat, citea ziarul, soția lui, sportivă înaltă, bucălată, călca o rochie.

- Da, spuse Kaigorodov. Puse ziarul deoparte, se eză, își băgă mai adînc picioarele desculțe sub pat. Întră!

Întră un bărbat nu prea înalt, de vreo patruzeci cinci de ani, ochi albaștri, cravată, zîmbăreț, cam impertinent.

- Bună ziua! - zise omul vesel. - Permiteți-mi să vă prezint: Kneazev. Nikolaj Nikolaevici. Pe mine voastră vă știu: v-am urmărit activitatea.

Kaigorodov, un bărbat puternic, frumos, strînse în mîna mîsurului. La rîndu-i, acesta strînse ușor în gazdei, făcu o plecăciune spre Kaigorodova.

- Luați loc, îl invită Kaigorodov.
- Mulțumesc, Kneazev se așeză, cercetă cu privirea locuința sportivilor. Dar camera nu prea e...?

Kaigorodov ridică din umeri.
- N-are a face. Doar e provizorie...

- Eu, de fapt, iată de ce am venit: aș vrea să vă uit la mine acasă, spuse Kneazev și se uită rebător mai întîi la Kaigorodova, apoi la Kaigorodov.

- De ce? întrebă fără ocolișuri Kaigorodov.
- Păi, așa - în vizită. O să bem un ceai... Kneazev le privea pe gazde vesel, fără etichetă. Loiesc aici, aproape. Icoanele vă interesează?

- Icoanele?... Nu. Da' de ce?
- Mătușa mea are niște icoane rare. Ea, reînțeles, tremură pentru ele, însă cînd vin oameni noșcatori - le arată. Le mai arată de asemenea că i se dă un pahar de votcă.

- Nu, nu ne interesează.
- Ei, atunci veniți numai așa.

- Păi, de ce? - nu reușea să priceapă gazda.
- În vizită, ce Dumnezeu! exclamă Kneazev. - i atît de neobișnuit?

Soția lui Kaigorodov se uită la bărbatul ei... asta o privi la rîndu-i. Ei nu înțelegeau nimic.
- Ei? - continuă Kneazev. - De ce vă uitați unul altul? Doar nu vă invit să punem mîna de la mîna să bem o sticlă în trei.

- Ascultă, îl întrerupse Kaigorodov, un tip direct nereținut, eu nu înțeleg ce vreți dumneata?
- Ho-ho-ho, zise Kneazev împăciuitor, zîmbind. Iată - se supără. De ce să vă supărați? Eu pur și simplu vă poftesc în vizită. Ce-i de supărare în asta?

- Păi, nu mă supăr... Sportivul se fîstîci puțin. - de altă parte, nu înțeleg...
- Am să vă explic: îmi faceți o vizită, explică Kneazev iarăși liniștit, cu răbdare, și va fi exact dintr-un pat, din care...

- Nu merg, spuse Kaigorodov limpede, de vreme ce stîndu-se din toate puterile să fie exact dintr-un pat nou. Îl enervă pînă la urmă că Kneazev nu vorbea despre oaspetele, veselie lui nesuferită. - Ce v-a adus aici? Nu merg. Nu vreau să

beau ceai.

Kneazev rîse cu poftă.

- Păi, de ce?!

Kaigorodov se simți luat peste picior. Nările nasului lui mare și frumos fremătară...

- Grișa, spuse soția prevenitor.

Kaigorodov se ridică... Privindu-l fix pe oaspete, găsi sub pat - cu piciorul - papucii, îi încălță și se îndreptă spre ieșire.

- Să mergem, îi ceru lui Kneazev încet, dar hotărît.

- Grișa! - zise iarăși soția.

- Nicio problemă, se întoarse Kaigorodov din prag. - Ce-i? Și-l privi poruncitor pe Kneazev care se așeză; spuse din nou: - Hai să mergem.

- Unde? - întrebă Kneazev.

- Pe culoar. Acolo o să-mi explici: ce vreți.

- Păi, pot să explic aici, de ce pe culoar? Se pare că oaspetele se cam sperie, căci îi trecu veselia. Și cînd vorbea, i se adresa mai mult soției. - Să nu vă gîndiți, Doamne ferește, că mi-a trecut cine știe ce prin cap, că urmăresc ceva, nu, pur și simplu, vreau să stau de vorbă cu oameni străini. La noi rar cînd vine cineva. De ce v-ați supărat? Și Kneazev îl privi pe gazdă cu blîndețe. - N-am vrut deloc să vă supăr. Scuzați-mă dacă invitația mea nu v-a căzut bine... - Kneazev se ridică de pe scaun. - Am invitat și eu cum m-am priceput.

Kaigorodov iarăși nu se simți bine pentru nestăpînirea sa. Se întoarse de la ușă, se așeză pe pat. Se tot încrunta și nu se uita la oaspete.

- Grișa, vorbi soția, tu ești liber... Eu nu pot, îi spuse musafirului, noi mîine plecăm, trebuie să pregătesc...

- Știu că plecați mîine, de aceea am și venit, spuse Kneazev. - Să mă scuzați că m-am exprimat atît de încîlcit... Am vrut să fie cît mai bine. V-a supărat probabil că am tot chicotit. E din cauza emoției. Sunteți totuși oameni de vază...

- Ei, lăsați, ce să!... - spuse Kaigorodov și se uită la soția lui. - La urma urmei, aș putea să mă duc...
- Du-te. Iar eu am să fac bagajele.

- Să mergem! - se repezi Kneazev. - Veți vedea cum trăiesc provincialii... Tot stați degeaba.

Kaigorodov, care-și luase de-acum inima-n dinți, șovăi din nou. Îl privi întrebător pe Kneazev. Kneazev iarăși se uita la el vesel și cu o inexplicabilă impertinență. Asta îl uimea pe Kaigorodov.

- Să mergem, spuse el hotărît și se ridică.

- În sfîrșit, zise Kneazev cu ușurare, de parcă vorbea cu sine însuși. Că adineauri - hai în coridor... Acum Kaigorodov chiar dorea să iasă cît mai repede afară - voia să înțeleagă în sfîrșit cine-i omul acesta și ce vrea. Că aici se ascunde ceva - n-avea nicio îndoială, însă deveni curios și-apoi era un bărbat destul de puternic și curajos pentru a se bizui pe propriile forțe. În schimb, acum soția se neliniști:

- Dar poate să... începu ea, însă soțul n-o lăsă să termine:
- Mă întorc repede, Galia.

- Nu durează mult, spuse și Kneazev.

- Lui Kaigorodov îi trecu orice tulburare. Se îmbrăcă repezitor și, împreună cu Kneazev, ieși din camera de hotel. În semn de rămas-bun, Kneazev se plecă ușor spre Kaigorodova și zise:

- Noapte bună.

Afară se întunecase de-acum. Străzile orașelului aproape că nu erau luminate, numai la hotel, în fața intrării, pe pămînt era așternut un cerc luminos, în rest era întuneric de te apuca frica.

- Uite acolo e casa mea, spuse Kneazev. - Sunt

vreo trei sute de metri.

După ce ieșiră din cercul de lumină și pășiră în beznă, Kaigorodov se opri să-și aprindă o țigară.

- Ei, despre ce-i vorba? întrebă el după ce trase un fum. Nu vedea fața lui Kneazev, dar îi bănuia privirea veselă, impertinentă, de aceea vorbea direct și aspru.

- Cum vă zice după tată? întrebă Kneazev.

- Te întreb - ce vreți?

Ei stăteau unul în fața celuilalt.

- Doamne! zise Kneazev batjocoritor. - Da' ce, v-ați speriat sau ce?

- Ce vreți?! întrebă cu severitate a treia oară Kaigorodov. Știi, mie nu prea-mi plac asemenea fițe...

- Tpfu! - cu amărăciune și pe bună dreptate se miră Kneazev. - Asta-i culmea! Zi-le sportivi... V-am invitat la ceai, v-am poftit în vizită! Casa mea e acolo, la doi pași. Acasă e soția, copiii, doi... Mătușa are camera ei. Ia te uită - sportivii. Ce v-a venit?

- Da' ce-s manierele astea ciudate?... spuse Kaigorodov. - Băscălie...

- Hm, maniere? Ce observație!... Și Kneazev se aprofundă în întuneric. Kaigorodov îl urmă. - Maniere care apar, pentru că te lovești mereu de prostia și împenia omenească. Te lovești, te tot lovești cu fruntea de ea - și te apucă rîsul, Kneazev vorbea serios, încet, cu amărăciune. - Știi, la început îți vine să zberzi, să înjuri, iar după aceea - îți vine să rîzi.

Kaigorodov nu știa ce să spună. Și nici nu se făcea să vorbească în acea clipă: el înainta orbecînd, a dat de cîteva ori peste Kneazev. Acesta întindea mîna în spate și spunea:

- Fiți atent

- Ce întuneric e...

- De Spinoza ați auzit vreodată? întrebă Kneazev.

- Am auzit... A fost un gînditor, nu?

- Gînditor, perfect adevărat. Filosof. Sosise el odată într-un orașel și a tras la niște oameni... Stătea zile întregi și scria ceva. Iar oamenii simpli, ce, una-două să rîdă de el: ia uitați-vă, ziceau, omul ăsta nu face nimic, numai scrie. Și Spinoza ce era să facă?

- Dumneata mă întrebi sau ce?

- Întreb. Ce să facă gînditorul?

- Ce să facă?... Ce a făcut și pînă atunci: să scrie. Kneazev tăcu un timp. Apoi spuse cu amărăciune:

- Ușor de zis, după trei sute de ani... Însă el fusese un om viu și pe el astea... fițele, cum le ziceți dumneavoastră, îl scoteau din sărite. Iată și casa mea, spuse Kneazev. - Vreau doar să vă previn... - Kneazev se opri în fața porții. - Soția mea, cum să spun mai exact, nu e foarte primitoare... O să înțelegeți totul. Important e să nu dați atenție dacă ea, să zicem, și-ar manifesta nemulțumirea...

Kaigorodov regreta foarte tare că s-a dus dracu' știe unde și cu cine.

- Poate să nu intru, dacă ea își manifestă nemulțumirea?

(continuare în pagina 30)

Kneazev - s-a auzit - înjură încet de mamă.
- Dar Spinoza ce făcuse? Chiar dumneata ai spus! Curaj sportivule. Las' să ne condamnă după aceea, dacă, istoric, se va dovedi că-s mai deștepți, Kneazev, asta se simțea, își stîrnea o anume fermitate, pe care o atenua în relațiile cu oameni necunoscuți. - Nu te teme.

- Dar n-am de ce să mă tem! - spuse Kaigorodov iritat. Însă n-i-am pus în cîrcă cu dumneata degeaba, asta-i sigur.

- Cum să spun, cum să spun, zise Kneazev deschizînd ușa de intrare, aici atenție, te poți lovi la cap.

În încăperea mare, luminoasă, în care intrară, își sărea în ochii numărul mare de televizoare. Erau peste tot: pe masă, pe scaune... Apoi Kaigorodov văzu o femeie uscățivă care curăța cartofi lîngă plită. Pe Kaigorodov l-au impresionat ochii ei: dușmănos-întrebători, inteligenți, dar furioși.

- Bună seara, zise Kaigorodov, lovindu-se de privirea rea a femeii.

- Dînsul e un tovarăș de la ciroul de stat, explică Kneazev. - Pregătește-ne un ceai. Iar noi pînă atunci o să stăm de vorbă... Pofțiți încoace, tovarășe Kaigorodov.

Trăcură în sufragerie - de asemenea, o cameră mare, cu foarte multe cărți, un birou mare și, tot așa, plină de televizoare.

- De ce-i atîtea televizoare? întrebă Kaigorodov.
- Le repar, spuse Kneazev, așezîndu-se imediat la birou și scoțînd din sertar niște hîrtii. - Spinoza șlefua sticla, iar eu... lipesc cu cositor și, în același timp, îmi cîștig pîinea cea de toate zilele. Iar atelierul nostru e mic, așa că sunt nevoit să iau acasă. El scoase niște hîrtii, cîteva caiete obișnuite, se uită la ele. Nu zîmbea, era preocupat, preocupat într-un fel obișnuit, umil. - La loc, te rog. Ceai s-ar putea să nu ne aducă... Sau poate o să ne aducă, dacă i se trezește conștiința. Dar nu despre asta-i vorba. La loc, nu-mi place să stea cineva în picioare, Kneazev vorbea într-un fel anume, ca și cînd ar mai fi spus și ar mai fi făcut asta de multe ori: nu se grăbea, nu-l interesa cum vor fi primite vorbele lui; era confundat cu totul în caietele lui pe care le ținea în mînă. - Aici, continuă el și arată caietele, e munca multor ani. Te rog foarte mult...

Kneazev se uită la Kaigorodov și ochii lui... în ochii lui se citea implorare și neliniște.

- Sunt neditații asupra statului.
- Asupra statului? întrebă fără să vrea Kaigorodov. Kneazev nu dădu atenție uimirii lui.

- Am nevoie de o oră și jumătate din timpul dumitale... - în acea clipă, Kneazev prinse cu urechea lui fină ceva care-l tulbură și-l înfuriu. Sări de la locul lui și cu pas grăbit, aproape alergînd, se repezi la ușa: - Te rog! Te rog foarte mult!... N-avem nevoie de ceaiul tău, numai nu trînti, te rog, nu-mi face scene!

Din camera alăturată i s-a răspuns încet, la care Kneazev spuse încă o dată limpede, cuvînt cu cuvînt, cu o anume disperare, dar și cu răutate:

- Te rog foarte mult! Foarte! și trînti ușa.
Se întoarse la birou, luă iarăși caietele cu ambele mîini și zise nemulțumit:

- Facem pe nebuna, da?
Kaigorodov se uita cu ochii măriți la acest bărbat ciudat.

Kneazev puse caietele pe birou, iar pe unul îl luă, îl deschise pe ge-nunchi... Netezi cu mîna paginile scrise. Mîna îi tremura abia perceptibil.

- Statul, începu el, dar încă nu citea, ci deocamdată vorbea, pregătindu-se să citească, este un organism foarte complicat; ca să obții de la el un folos, trebuie... El trebuia înțeles în întregul său. Însă, desigur, în condițiile astea... El arată cu ochii spre ușa. - Dar aici nu mai e nimic de făcut... Aici e greșeala mea: nu trebuia să mă însor. Mi-a fost milă de proastă... Da' de mine nu mi-a fost milă. Însă asta așa, ca un preludiu. Iată, aici se află, de fapt, înțelegerea sensului statului.

Kneazev netezi din nou paginile, își drese glasul și începu să citească:

- Capitolul întâi: schema edificării unui stat rațional. Statul este o construcție cu multe etaje; aceste etaje, toate, sunt legate între ele și comunică printr-o scară. Totodată, etajele se îngustează treptat, pînă ce sus nu rămîne decît o singură cameră, unde se află pupitrul de comandă. Sensul unui astfel de stat constă în următoarele... Mobilizează-ți imagi-

nația și vom purcede să enumerăm fenomenele care nu pot fi pipăite cu mîna, Kneazev își ridică ochii din caiet, îl privi pe Kaigorodov, găsi de cuviință să mai adauge: Rusului îi place să pipăie totul cu mîna lui - atunci va pricepe ce și cum. A judeca pe categorii e încă nu-i obișnuit. Dumitale îți este clar sensul celor citite de mine?

Kaigorodov își pironi privirea în ochii lui Kneazev, nu răspunse imediat.

- Îți este clar?
- Clar, spuse Kaigorodov.
- Să ne imaginăm, continuă Kneazev să citească, această uriașă construcție în secțiune. Iar populația etajelor - în chip de figuri care susțin etajele. În felul acesta, întregul edificiu se sprijină pe acele statui. Pentru a tulbura imaginea de ansamblu, să ne închipuim că unele figuri de la etajul cutare - „X” - s-au abătut de la îndatoririle lor, au încetat să susțină planșul: planșul s-a curbat și-atunci celelalte statui care-și susțin cinstit etajul vor primi o încărcătură suplimentară; legea echității e încălcată. E încălcată de asemenea legea echilibrului - spre pupitrul de comandă zboară un semnal de alarmă. De la pupitrul de comandă vine întrebarea: unde s-a curbat? Imediat între toate etajele zbrîrnîie telefoanele... Oameni de bine plus tehnica au stabilit: s-a curbat la etajul „Y”. De la pupitrul de comandă...

- Dumneata vorbești serios despre toate astea? - întrebă Kaigorodov.

- Adică? - nu pricepu Kneazev.
- Te ocupi serios cu asta?

Kneazev închise caietul, îl puse pe teancul celorlalte... Se gîndi puțin și băgă caietele în sertarul biroului. Se ridică și spuse cu voce incoloră, slabă:

- La revedere.
Lui Kaigorodov i se făcu dintr-odată milă de Kneazev, îl simți total lipsit de apărare, de ocrotire în această lume nemiloasă.

- Ascultă, zise el cu bunătate și compasiune, de ce faci pe prostul? Nu cumva nu ți-a spus chiar nimeni?

- Eu înțeleg, înțeleg, îl întrerupse încet Kneazev, motorul motocicletei e un lucru concret, un obiect... Înțeleg. La urma urmei, și forța centrifugă de asemenea ți-o poți închipui... Păi, dar? Aici e altceva. Fără să se întoarcă, Kneazev împinse sertarul biroului. Se uită la Kaigorodov trist și zeflemitor. - La revedere.

Kaigorodov dădu din cap, se ridică.

- Halal, zise el și porni spre ieșire.
- Să nu te lovești acolo, în tindă, îi reaminti Kneazev și vocea lui era aflat de necăjită, se simțea în ea atîta durere și tristețe, încît Kaigorodov se opri.

- Mergem pînă la mine? propuse el. Avem acolo un bufet care-i deschis pînă la douășpe... Bem cîte una mică.

Kneazev se miră, dar tristețea nu-l părăsi și, cu toate că era trist, încercă să zîmbească.

- Mulțumesc.
- Ei, ce zici? Hai să mergem! Ne vînturăm și noi puțin, Kaigorodov nu știa nici el că e în stare de atîta milă, era pur și simplu mișcat. Pași spre Kneazev. Nu mai fi supărat, să mergem! Hă?

Kneazev îl privi cu atenție. Probabil nu înțilnea prea des asemenea compasiune pentru el. Avu chiar o sclipire de neîncredere în ochi. Kaigorodov observă acea neîncredere.

- Cum te cheamă? Nu mi-ai spus...
- Nikolai Nikolaevici.
- Nikolai... Pe mine - Grigorii. Mikola, hai să mergem la mine. Dă-l încolo de stat! Se descurcă așa și fără noi...

- Uite-așa judecați toți. Nici măcar n-ai ascultat pînă la sfîrșit, ca să vezi despre ce-i vorba. Cum se poate?

Kneazev avu voga speranță că, măcar o dată în viață, va fi ascultat pînă la capăt, va fi înțeles.

- Vrei să ascuți măcar două capitole, hă?
Kaigorodov tăcu cîteva clipe, uitîndu-se la Kneazev... Simți că mila pentru acest om începe să-i slăbească.

- Păi nu, ce rost are?... Degeaba faci toate astea, pe cuvîntul meu. Ascultă un sfat bun: nu-i face pe oameni de rîs. Tu cîtă școală ai?

- Cîtă am, e a mea.
- Ei, la revedere.
- La revedere.

S-au „larevederisit” destul de aspru. Kaigorodov plecă. Iar Kneazev se așeză la birou și căzu pe gînduri, cu privirea-n perete. A stat îndelung așa, bălînd cu degetele darabana în tăblia biroului... Se aplecă cu scaunul spre birou, scoase caietele din sertar, deschise unul care mai avea foi nescrise și începu să

scrie.
În ușă apăru soția. Îl văzu pe soț că scrie din nou, spuse încet, cu răutate, acumulată de-a lungul anilor:

- La masă.
- Am de lucru, tot cu răutate, cu cea obișnuită constantă, răspunse încet Nikolai Nikolaevici, fără să se întrerupă din scris.
- Închide ușa

2. „Despre sensul vieții”

Vara, în iulie, Kneazev obținut concediu și plecă cu familia să se odihnească la țară. La țară, îi aveau pe socri, oameni tăcuți, zgîrciți; lui Kneazev nu-i plăcea de ei, dar în alt loc n-avea unde merge, de aceea pleca la ei. Însă de fiecare dată își prevenea soția că va lucra și la țară. Va scrie. Soția lui Alevtina, își dorea grozav să plece vara la țară, de aceea nu se certa și nu-l ironiza.

- Scrie... Barem să te saturei.
- Uite-așa. Ca să n-aud pe urmă: „Iar te-ai apucat de-ale tale!”. Săn-aud asta.

- Scrie, scrie, zicea cu tristețe Alevtina.
Ea suferea din cauza acestei pasiuni încăpățînată, mistuitoare a soțului ei: să scrie, să scrie, să scrie, pentru a face ordine în stat, îl ura pentru asta și era rușine, îl implora:

- Lasă-l încolo de scris! N-a ajutat la nimic Nikolai Nikolaevici își făcea veacul aplecat asupra caietelor, se căra cu ele peste tot, i se spunea că-i prostie, o aiureală, încercau să-l facă să renunțe... Au încercat de multe ori, dar totul a fost în zadar.

În sat, Kneazev avea cunoscuți și, de cum sosiră s-a dus să-i viziteze. Și chiar la prima familie s-întîlnit omul pe care sufletul lui zbuciumat a dorit mereu să-l înțilnească. Sosi la acea familie - tot în concediu - un oarecare Silcenko, și el ginere, și el orășean, și tot așa frămîntat de probleme generale. Și cei doi s-au angrenat imediat.

Se întîmplă în felul următor.
Kneazev, într-o dispoziție bună, pașnică, se plimba prin sat, observînd cum se întorc acasă de la muncă „colhoznicii-sovhoznicii” (așa îi numea el pe săteni), se salută cu doi-trei... Toți se grăbeau, de aceea nimeni nu se opri, doar unul îl rugă să vină să se uite puțin la televizorul lui.

- Cum îi dau drumul - parcă ninge în el...
- Bine, o să vin într-o zi, promise Kneazev.

Și iată că veni la familia la care se afla Silcenko. Îl cunoștea pe bătrîn, cu care mai discutate. De fapt vorbea ca de obicei Kneazev, iar bătrînul ascultase el știa să asculte, chiar îi plăcea să asculte. Ascultă dădea din cap, uneori doar se mira.

- Ca să vezi!... - spunea el nu prea tare. - E treabă serioasă.

Bătrînul tocmai era în ogradă și acel Silcenko era tot în ogradă, aranjau undițele.

- A-a! spuse vesel bătrînul. - N-ai vrea să faci o partidă de pescuit? Că, uite, eu și cu Iuri Viktorovici ne pregătăm.

- Nu-mi place, zise Kneazev. - Dar o să stau cu dumneavoastră pe mal.

- Nu vă place pescuitul? - întrebă Silcenko, un bărbat uscățiv, cam de aceeași vîrstă cu Kneazev, în jur de patruzeci. - De ce?

- E pierdere de vreme.
Silcenko se uită la Kneazev, văzu că nu arăta a fi de pe acolo - cravată, butoni galbeni în formă de disc... Spuse îngăduitor:

- Concediul e concediu, nu contează cum îți petreci timpul activității utile.

- De la aceste activități, și așa te ia amețeala, rîsă Silcenko.

- Eu nu vorbesc de „aceste activități”, ci de cele utile, sublinie Kneazev și-i privi pe Silcenko apăsut și liniștit. - Ai prins diferența?

Nici lui Silcenko nu i-a plăcut că e dădăc... Doar are și el cap.

- Nu, n-am prins. Îți ai de bun și explică-mi-mă.
- Ce profesie aveți?
- Ce importanță are?

- Ei, totuși...
- Artiști-grimeur.

În acea clipă, Kneazev prinse curaj de-a binelea. În ochii lui albaștri se aprinse o lumină veselă și

patjocoritoa e, el deveni grosolan-îngăduitor:
- Aveți idee cam cum se înalță un curgan?
ntrebă. Se simțea satisfacția cu care abordează
xpunerea ideilor sale.

- Ce legătură are curganul?
- Dumneata măcar ai văzut vreodată cum se
nalță un curgan?

- Da' dumneata ai văzut?
- Păi, barem în filme și tot ai văzut!
- Ei, să presupunem...

- Ai idee? Aș vrea ca dumneata să crezi acum
u privirea minții această scenă: înălțarea unui
urgan. Vin oameni, unul după altul, ia fiecare un
umn de țărână și-l aruncă. Mai întâi se astupă
groapa monințului, după aceea începe să crească
novila... Ți-i imaginat?

- Să zicem.
Kneazev se însuflețea tot mai mult. Erau clipe
dumpe din viața lui; dacă are în față pe cineva care-
ascultă, chiar dacă se enervează, măcar e atent.

- Atunci te rog să observi următorul lucru:
discordanța dintre mărimea movilei și pumnul de
țărână. Ce s-a întâmplat? Iată un pumn de țărână,
Kneazev își arată palmele făcute căuș, iar pe de altă
parte - movila. Ce s-a întâmplat? O minune? Nicio
minune: act mulare cantitativă. Așa au luat naștere
tatele: de la Urartu la superstatele de azi. Ce poate
ace o slabă mână de om!... Kneazev își roti privirea
n jur, zări undița, o luă din mîna bătrînului și le-o
rătă amîndu-ora.

- O undiță. Și ea e făcută de mîna omu-lui.
Corect?

Eel înapoi bătrînului undița.
- Asta cînd e vorba de un singur om. Dar cînd
erg mulți, unul după altul, în șir neîntrerupt, și
arsă cîte un pumn de țărână, ia naștere o movilă.
Undița și movila.

Kneazev se uita cu aer de învingător la Silcenko
i la bătrîn, dar mai mult la Silcenko.

- V-ați prins?
- Nu n-am prins, zise Silcenko provocator.
verul victorios al lui Kneazev îl enerva.

- Ce e una cu asta? Noi am început să
iscutam despre petrecerea timpului liber... Eu mi-
m exprimai părerea că, indiferent cu ce te-ai ocupa,
ar dacă acel lucru îți place, înseamnă că ai petrecut
ine.

- Aiurel, vorbe goale, replică cu maliție și în
eflemea Kneazev.

Judecată la nivelul epocii de piatră. De cum
cepi să judeci în felul ăsta, te elimini automat din
cel lanț al omenirii care, în curgerea sa, realizează
cumularea cantitativă. Doar vă dădusem un
xemplu foarte grăitor: cum se înalță o movilă!

Kneazev, deși era înfierbîntat, dovedi că are și
ăbdare.

- Uite, i naginează-ți: toți au trecut și au aruncat
ite un pumn de țărână... Iar dumneata - n-ai aruncat!
tunci eu vin și te întreb: care-i sensul vieții
umitale?

- Ce prostie. Acum chiar că-s vorbe goale. Care
novilă? Eu îți spun dumitale: am venit în concediu...
n mijlocul naturii. Mie-mi place să pescuiesc, așa
ă o să mă duc la pescuit... Care-i treaba?

- Și eu am venit în concediu.

- Ei?

- Ce?

- Ei, și-acum ce, o să te apuci să înalți aici o
novilă?

Kneazev rîse îngăduitor, dar de-acum nu prea
ăbdător, ci eu răutate.

- Ba nu înțelegem raționamentele bazate pe cate-
orii, ba nu ne convine... Un exemplu atît de grăitor!

Chiar lui Kneazev însuși exemplul cu movila i-
plăcut foa te mult, el îl nimerise întîmplător și era
cîntat de simplitatea și concretețea lui.

- În ce constă de fapt sensul vieții noastre?
ntrebă el direct.

- Depinde care cum înțelege, se eschivă
ilcenko.

- Nu, nu, dumneata răspunde: în ce constă sensul
eneral al vieții?

- Kneazev așteptă puțin răspunsul, însă
erăbdarea puse complet stăpînire pe el.

- În organizarea generală a statului. Înflorște
tatul - înflorim și noi. Nu-i așa? Așa e sau nu-i așa?

Silcenko ridică din umeri... Fu de acord,
eocamdată pînă va vedea încotro înteste gîndirea
ii Kneazev

- Păi, așa e...

- Așa. Vorbind din nou la figurat, noi purtăm cu
și pe umerii noștri cunoscuta sarcină... Uite,
naginează-ți. Kneazev se înfierbîntă și mai tare

datorită noului exemplu grăitor, că noi trei - eu,
dumneata, moșul - cărăm un buștean. Trebuie să-l
purtăm pe umeri o sută de metri. L-am dus cincizeci
de metri, cînd deodată dumneata nu vrei să mai cari
și te dai la o parte. Și zici: „Sunt în concediu, sunt
la odihnă“.

- Păi ce, nu mai avem nevoie de concedii sau
ce? se neliniști și Solcenko. Asta-i altă aiureală.

- Concret, în cazul dat, concediul e posibil
numai după ce noi vom fi cărat acel buștean cei o
sută de metri și-l lăsăm jos. Atunci ia-ți concediu de
odihnă.

- Nu înțeleg ce vrei să spui, vorbi Silcenko
supărat. Ba movilă, ba nu-ș' ce buștean... Dumneata
ai venit în concediu?

- În concediu.

- Păi cum, să înțeleg că ai lepădat bușteanul pe
drum? Sau cum e după dumneata?

Un timp, Kneazev îl privi pe Silcenko
pătrunzător și sever.

- Dumneata, ce, te faci că nu înțelegi?

- Nu, serios, eu chiar că nu înțeleg! Niște tîm-
penii, aiureli!... Niște bazaconii!

Silcenko se enervă și de aceea spunea multe
vorbe de prisos.

- Pur și simplu, bazaconii!... Pe cuvînt de onoare
că nu se poate înțelege nimic. Tu ai înțeles ceva,
moșule?

Bătrînul asculta cu interes acest inteligent
schimb de replici. Întrebarea îl luă prin surprindere.

- Hă? - întrebă el.

- Tu înțelegi măcar ceva din ce turuie tovarășul
ăsta aici?

- Eu ascult, se eschivă bătrînul.

- Iar eu nu înțeleg nimic. Ni-i-mic nu-nțeleg!

- Mai ușor, ia-o mai ușor, îl sfătui Kneazev
condescendent și malițios. Liniștește-te. De ce te
enervezi?

- Da' de ce îndrugi prostii?!

- Nici n-ai pătruns încă miezul problemei și gata
- prostii. Păi, de ce să... Cînd o să învățăm să
judecăm și noi logic!

- Dumneata însuși...

- Dacă n-ai înțeles, înseamnă că-s prostii, aiureli.
Mi-nu-na-tă logică! Pînă cînd o să ne eschivăm așa?

- Bine, se stăpîni Silcenko și chiar se așeză pe
marginea bancului de lucru al bătrînului. Ia zi clar,
simplu, precis ce vrei dumneata să ne spui? Da' într-
o limbă rusească normală. Ia s-auzim!

- Dumneata unde stai? - întrebă Kneazev.

- La Tomsk

- Nu, în sens mai larg... În general.

Kneazev desfăcu larg brațele.

- Nu înțeleg. Nu înțeleg și pace! iar începu să se
enerveze Silcenko. În care „general“? Ce-i asta?
Unde?

- Locuiești în statul nostru, continuă Kneazev. În
ce constau interesele dumitale principale? Cu ce
coincid ele?

- Nu știu.

- Cu interesele statului. Interesele dumitale coin-
cid cu interesele statului. Acu' vorbesc pe înțeles?

- Ei, ei, ei?

- Atunci, în ce constă sensul vieții dumitale?

- Ei, ei, ei?

- Păi, nu „ei“, de-acum trebuie trasă linia: în ce
constă sensul vieții fiecărui cetățean?

- Ei, în ce?... Să muncească, să fie cinstit, începu
Silcenko să enumere, să apere Patria cînd i se cere...

Kneazev dădea afirmativ din cap. Dar mai
aștepta ceva, ceva care lui Silcenko nu-i dădea deloc
prin minte.

- Toate acestea sunt juste, spuse Kneazev. Dar
sunt deducții, ramificații. În ce constă sensul
principal? Unde e, ca să zic așa, tulpina principală?

- Unde e?

- Eu te întreb pe dumneata.

- Iar eu nu știu. Nu știu, poți să-mi faci ce vrei!
Tu pur și simplu ești un prost! Un tîmpit... Și
Silcenko înjură de mamă, sări de pe banc. Ce vrei de
la mine?! Ce?! Poți vorbi ca lumea? Sau îți dau cî-
teva cu lemnul ăsta!... Ești un tîmpit! Un dobitoc!...

Kneazev a mai dat peste nervoși ca ăsta. El nu
s-a speriat de acest psihopat, dar îi era teamă că
acuzi o să se adune lumea, o să se zgîiască, o să...
Tpfu!

- Calm, calm, calm, zise el, retrăgîndu-se de-
ndăratele și uitîndu-se trist și disperat la grimeurul
neurastenic. De ce așa? De ce trebuie să țipi?

- Ce dorești dumneata de la mine?! continua să
strige Silcenko. Ce?!

Din casă ieșiră oameni...

Kneazev se întoarse și părăsi curtea.

Silcenko tot mai continua să strige ceva în urma
lui.

Kneazev nu întorcea capul, mergea cu pas întins
și avea în ochi tristețe și durere.

- Mîrlanul, spuse el încet. Mă, da' ce mîrlan... A
căscat botul. Țăcu, apoi mai spuse cu amărăciune:
Noi nu înțelegem, nouă nu ne trebuie. Noi mai bine
o să zberzăm. Ah, ce mîrlan!

A doua zi, dis-de-dimineață, veni la Nehoroșev
(socrul lui Kneazev) președintele sovietului sătesc.
Bătrînii Nehoroșev și Kneazev cu soția luau micul
dejun.

- Poftă bună, zise președintele și-l privi cu
atenție pe Kneazev. Bine ați venit.

- Mulțumesc, răspunse Kneazev; inima i se
strînse de o presimțire rea. Poftiți la masă...

- Nu, eu am mîncat. Președintele se așeză pe
laviță și iarăși îl privi pe Kneazev.

Kneazev înțelese cu desăvîrșire: au venit să-i
ceară sufletul. Se sculă de la masă și ieși în uliță. La
un minut-două după el, ieși și președintele.

- Vă ascult, zise Kneazev și surse trist.

- Ce s-a întîmplat acolo? întrebă președintele. El
mai cercetase o dată ceva asemănător (anul trecut,
tot vara). Și atunci se plînseră împotriva lui Kneazev
că face „propagandă“. Iarăși mi s-a adus cîte ceva la
cunoștință...

- Și ce vi s-a spus?! exclamă Kneazev. Doamne!
N-aveau ce să vă comunice! Am încercat să-i
sugerez acelui tovarăș o imagine cît mai limpede...

- Tovarășe Kneazev, vorbi președintele pe un
ton oficial, uscat, nu-mi face plăcere să fac asta, sunt
însă nevoit...

- Ce sunteți nevoit? Ce-am făcut?... Zău că nu
înțeleg ce am făcut! Am vrut să-i explic... iar el a
început să zbere ca un prost. Nu știu... Silcenko ăsta
e zdravăn la cap?

- Tovarășe Kneazev...

- Ei, bine, bine. Bine! - Kneazev scuipă nervos.
N-o să mai fac. Ducă-se dracului, să trăiască cum
vor. Însă, Doamne Dumnezeule!...se miră el din nou.
Ce mare lucru i-am spus?! Încercam să-i bag în cap
ca să înțeleagă mai bine îndatoririle lui în viață!...

Ce-i aici atît de...?
- Omul a venit să se odihnească... De ce să-l su-
peri? Nu trebuie. Vă rog, tovarășe Kneazev, să nu-l
mai...

- Bine, bine. Să facă cum vor... Da' el e grimeur!
- Și?

- Am vrut să-l fac să vorbească la club, să
povestească despre munca lui...

- Pentru ce?

- Păi, e interesant. Și eu aș asculta cu plăcere.
Probabil că el îi machiază pe artiști... Ar povesti
despre artiști.

- Și ce legătură are asta cu... îndatoririle în viață?

- Ar face un lucru folositor! Eu cu asta am și
început ieri: trece o coloană de oameni, ia fiecare un
pumn de țărână și-l aruncă - se face o movilă. Movila
egal (liniuță) stat rațional. Dacă presupunem că
sensul vieții fiecărui cetățean constă în, figurat
vorbînd...

- Tovarășu' Kneazev, îl întrerupse președintele,
acum n-am timp: la nouă am ședință... Altă dată o să
vă ascult cu plăcere. Însă vreau să vă rog din nou...

- Bine, bine, zise Kneazev grăbit și trist. Duceți-
vă la ședință. La revedere. N-am nevoie de judecata
dumneavoastră.

Președintele se miră, dar nu spuse nimic, plecă
la ședință.

Kneazev se uita în urma lui... Și vorbi încet, cum
avea obiceiul să vorbească cu sine însuși:

- O să mă asculte cu plăcere! Mare bucurie...
Du-te la ședință! O să vă tociți turul pantalonilor la
ședințele voastre, ședințomanilor. O să-mi facă mare
favoare - o să mă asculte...

3. „Despre problema timpului liber“

S-a dus odată Nikolai Nikolaevici Kneazev la
centrul de regiune cu treburi pentru atelierul lui de
televizoare. Și s-a întîmplat să aibă acolo o întregă
zi liberă - de dimineață și pînă seara tîrziu, pînă la

(continuare în pagina 32)

literatura lumii

tren. Kneazev se gîndi, se gîndi - unde să se ducă? Și se duse la grădina zoologică. Dorea de mult să vadă un șarpe boa.

Grădina zoologică nu avea șarpe boa. Kneazev se plimbă prin orașelul animalelor, zăbovi în fața leului... Auzi apoi glasuri răsunătoare de copii și se îndreptă într-acolo. Într-un spațiu destul de mare, împrejmuit cu plasă de sîrmă, erau călăriți cai ponei. Iar lîngă gardul de sîrmă se înghesuia mulțime de oameni. Călăreții erau, în majoritate, copii. Țipete, entuziasm... Kneazev se opri și el să privească. Nimic deosebi, dar de privit, ce-i drept, era interesant. În fața lui Kneazev stătea unul cu pălărie și se arăta foarte interesat de echitație.

- Iote, ic-te ce fac! zicea bărbatul cu pălărie. - Se bucură, se bucură!

Pe Kneazev îl mîncă limba să spună că asta e și bine, și util - spre bucuria oamenilor și folosul statului: un bilet pentru adulți e 20 de copeici, iar pentru copii - 10 copeici. Este taman un exemplu cum se poate petrece concediul inteligent la suneți-mi cui îi pare rău să cheltuiască 30 de copeici pentru el și pentru copil! Și, într-adevăr, cită bucurie! Kneazev chiar regreta că nu se afla cu el și copilașii lui.

- Păi, uite... asta, își iau rămas bun! continua să vorbească bărbatul cu pălărie. Nu se adresa cuiva anume, vorbă cu el însuși. - Ai zice că pleacă într-o călătorie în jurul lumii!

- Psihologic, asta pentru ei e o călătorie în jurul pămîntului, spuse Kneazev.

Bărbatul cu pălărie se întoarse... Și pe Kneazev îl trăsni un damf de basamac. Bărbatul era tînăr și foarte prietenos.

- Da? Și cită bucurie!

- Da, da spuse Kneazev și se îndepărtă de cel cu pălărie. El nu-i suportă fizic pe bețivi, îi făceau scribă.

El mai stătu puțin să se uite cum aleargă poneii înhămați, cum se bucură copiii... Apoi se duse să vadă păsări, după aceea maimuțe... O maimuță timpită (un mascul) începu așa, pe nepusă masă, să facă un lucru necuviincios. Femeile se rușinară și nu mai știau încotro să privească, iar bărbații rîdeau și se uitau la maimuțoi. Kneazev chicoti și el, trase pe furis cu ochul spre femeii și părăsi grădina zoologică - se săturase.

Lîngă grădina zoologică, în colț, era un bufet și Kneazev intră să ia o gustare.

Luă o cafea cu lapte, o chiflă și mîncă în picioare la o măsuță înaltă de marmură. Cugeta asupra oamenilor și a maimuțelor, în sensul că: oare chiar să se tragă omul din maimuță?

- E liber? fu întrebă Kneazev.

Kneazev săltă capul - îl văzu stînd cu tava în mîna pe ace bărbat tînăr care cu puțin timp în urmă se arătase atît de interesat de cursele de ponei.

- Liber, zise Kneazev; n-avea ce face - măsuța era într-adevăr liberă.

Tînărul își întinse pe masă paharele cu cafea, farfuriile cu clătite, farfuria cu pîne, castronul cu piftie... Luse tava la loc, se întoarse și-l privi pe Kneazev amabil și cu înțeles.

- Iei?... întrebă el. Juma' de pahar.

Kneazev dădu energic din cap.

- Nu, nu.

- De ce? se miră tînărul, scoțînd din buzunarul interior al sacoului său nou o sticlă, se rezemă cu coatele pe masă, turnă gîlguit în pahar, închise sticla și o strecură în același buzunar. - Nu bei?

- Nu beau, răspunse Kneazev nu prea amabil.

Tînărul zolii paharul, suflă zgomotos și se apucă să mînce.

- Iată că s-a rezolvat și problema timpului liber, zise nu fără ironie Kneazev, avînd în vedere sticla.

- M-m? nu înțelege tînărul.

- Totul, carevașăzică, -i simplu.

- Ce-i simplu?

- Ei, problema timpului liber

Tînărul mîncă, dar îl asculta cu atenție și pe Kneazev.

- Care timp liber?

- Ei, se face gălăgie, au loc discuții... Și cînd acolo, Kneazev arată cu ochii spre pulpana umflată a sacoului, totul e cît se poate de limpede.

Tînărul era politicos și cu multă răbdare. Nu înțelegea despre ce vorbește Kneazev, însă nu-și manifesta nerăbdarea sau iritarea. Mîncă cu plăcere și se uita la Kneazev. Ba mai mult, îi făcea plăcere că

i se vorbește și se străduia să înțeleagă despre ce-i vorba, ca să poată întreține conversația.

- Cine discută? - întrebă el răbdător și politicos.

Kneazev începu să regreta că deschise discuția.

- Ei, au loc discuții: cum să petrecem timpul liber. Iar dumitale, iată, ți-i clar absolut totul...

Tînărul nu pricepu nici de data asta, însă dădu afirmativ din cap. Și zise:

- Da, da.

- Te-ai uitat la animale? întrebă Kneazev.

- Păi, am trecut pe lîngă și m-am gîndit: să intru, să nu intru? Cînd eram puști, țin mînt... Da' asta... cre' că costă mult întreținerea lor, nu? Numai cît mîncă într-o zi!

- Cine?

- Păi, să zicem, elefantul.

Kneazev ridică din umeri:

- Da' dracu' știe!

- Însă, dacă n-ar exista avantaje, nu le-ar ține, observă tînărul imediat - Avantaje, desigur, sunt. Nu-i așa?

Kneazev se supără în numele statului: s-a făcut aluzia că statul nu face altceva decît să urmărească un avantaj.

- Așa e... Însă dumneata ai omis procesul instructiv. Nu toți se duc pentru că n-au ce face: merg să dobîndească cunoștințe.

- Ei, acu'!... spuse tînărul imprecis. Termină de mestecat, înghiți și continuă: Păi, ce să învețe? Despre elefant? Ei, un pachiderm, privi în jur, iar se sprijini în coate și se ocupă de sticlă.

Pe Kneazev îl enerva siguranța calmă, meticuloasă cu care acest prost tînăr executa mîrșava lui operație: turna gîlguit din sticlă în pahar.

- Acuși mă duc să reclam, zise Kneazev.

Tînărul fu atît de uimit încît întredeschise gura. Se mira, dar era gata să și zîmbească, într-atît părea de neadevărât ceea ce anunțase Kneazev.

- Ce? întrebă Kneazev. Te miri? Dar ar trebui s-o fac.

Tînărul prinse răutatea serioasă din glasul lui Kneazev și crezu că probabil așa e: tipul e în stare să-l reclame. Se enervă și el... Dar deocamdată nu știa cum să procedeze. Îl privi pe Kneazev îndelung și cu atenție.

- Ce-i? întrebă iarăși Kneazev.

- Nimic, spuse cu subînțeles tînărul.

Fața lui smeadă, frumoasă nu mai era nici amabilă, nici binevoitoare.

Kneazev se grăbi să termine de mîncat chifla, ieși din bufet. Tînărul îl petrecu cu privirea pînă la ieșire.

- Vite, spuse Kneazev tare, ieșînd din bufet. L-a apucat, dragă Doamne, să meargă la grădina zoologică! Mai bine ai sta lîngă un butoi și ai turna în tine...

Kneazev voia să traverseze strada, însă semaforul era pe verde pentru mașini; se opri la marginea trotuarului și bombănea indignat împotriva bețivanilor. După aceea, mașinile fură oprite să-și tragă suflul, iar Kneazev, împreună cu ceilalți, traversă strada și merse fără grabă în susul ei, așa, neavînd altă treabă: pînă la tren mai avea mult.

Trepat, uită de bețivi, își propuse să mediteze asupra orașului în general, cînd cineva îl împinse din spate... Kneazev se opri și se întoarse: în fața lui stătea iarăși cel cu pălărie... Îl privea.

- Ce e?! întrebă aspru Kneazev. El se sperie.

- Am vrut să te întreb... vorbi pașnic tînărul.

Adineauri eu n-am înțeles: tu ai vrut într-adevăr sau ce?

- Ce „într-adevăr“?

- Ai vrut să mă bagi?

Kneazev tăcu un timp...

- N-am vrut nimic... Dar de sugerat cîte ceva ar fi cazul! prinse iarăși curaj. Și se uită direct în ochii bețivanului. Acela, de fapt, nici nu mai era chiar beat, doar ochii îi sticleau și duhnea.

- Ia să auzim! se învoi tînărul.

Kneazev își roti privirea... În apropierea lor se afla un părculeț în care erau bănci. Se îndreptă într-acolo, tînărul - după el.

Se așezară pe o bancă.

- Iată despre ce e vorba, spuse Kneazev serios, eu, în principiu, n-am nimic împotriva faptului că oamenii beau. Oamenii au însă o organizare inteligentă care, în întregul ei, se numește stat. Și imaginează-ți că în stat toți s-ar apuca de băut.

- Eu nu-s în timpul serviciului, replică tînărul de asemenea serios. E ziua mea liberă.

- A-șa! îl prinse Kneazev. El se entuziasma tot mai mult. Uite, despre asta merită discutat, zi liberă...

Ce-i aia? Să presupunem că noi amîndoi înălțăm. Să zicem că montăm o oarecare construcție metalică...

- Eu sunt electrician.

- Minunat! Imaginează-ți că montăm undeva rețea foarte complicată. Vine ziua liberă și îmbătăm. Ne trezim, muncim o săptămînă - și îmbătăm...

- Păi ce, io-s alcoolice sau ce?

- Vreau să spun: statul ne dă o zi liberă.

chiar două - pentru ce?

Tînărul tăcea. Se uita la Kneazev.

- Pentru ca noi, continuă Kneazev, în pînă, să nu odihnim, în al doilea, să nu rămînem urmă în dezvoltarea noastră. Uite dumneata: a zi liberă și nu știi ce să faci cu ea. Ai trecut pe grădina zoologică: „Oare să intru, hă?“. Ei, da' ai fi trecut, nu știi, pe lîngă o farmacie: „Oare să intru să iau niște ulei de ricin?“. Așa-i sau nu?

Tînărul strîns din dinți și continua să se uite la Kneazev. Kneazev nu observă că acela strîns dinți. Îi veni să ridice din cauza „uleiului de ricin“ Rise și continuă ceva mai binevoitor:

- N-ai voie să plutești ca un buștean pe suprafața apei? Încotro te duce, e bine așa. Omului i se dă timp liber ca să cunoască ceva folositor pentru Ceva necesar. Și cu cît nivelul lui intelectual crește, cu atît e el mai inteligent ca muncitor. Pe noi secole și secole o să tot bem poșirca asta?

Kneazev se uită la tînăr, dar nici de data asta observă cum se schimbă acela.

- Ajunge de-acum, ajunge, dragul meu: am o destul, e timpul să isprăvim. Statul accelerează ritmul, nu mai e de mult vremea căruței, ci a mașinii! Iar noi, în urma acestui avion, mergem în jos și pe jos... Toți ne aplecăm și turnăm gîlguit în pahar. Tpfu! Despre ce mișcare mai putem vorbi în acest caz! Cum să ne urcăm în avionul ăla - cu roșii. Să borîm acolo?...

- Javără, cu tremur în glas, încet, zise tînărul să faci carieră pe pielea mea? Și se aplecă la Kneazev, cum se aplecase mai adineauri și în mesele...

La început, Kneazev nu pricepu ce vrea acela să facă. Și cînd încasă primul ghiont în coastă atunci nu înțelese că e luat la bătaie. Înțelese lucrul abia cînd mai încasă cîteva pumni în coaste în burtă și destul de dureroși. Însă nu-l sperie aceste lovituri, ci mai rău îl speriară ochii tînărului apropiati, răi, de om aproape nebun.

- Tu!... se neliniști Kneazev și dădu s-o ia la loc. Însă cel cu pălărie îl ținea de pulpana haină cu cealaltă mîna și tot îndesa la coaste. Și o cumva fără mișcări largi, în liniște, dintr-o parte și dintr-o altă se observa.

- A-a! țipă Kneazev. Se smulse, sări în lăcăr cu geanta lui grea în care avea niște piese de televizor și lovi de sus peste pălărie... - Sărîți, o buni! Veniți încoace!... striga el și-i mai dăd peste pălărie.

Tînărul sări și el și-i repezi una în față. Kneazev zbură din picioare, dar în cădere ai omului dau fuga spre ei...

... Mai apoi, la Miliție, au fost legitimați Kneazev tot dădea să povestească cum s-a întîmplat dar ofițerul de serviciu îl oprea: el deocamdată nu are timp.

- Unde lucați? îl întrebă el pe tînăr.

- La biroul serviciului social, și mai apăsător spusă: El m-a acuzat că vomit pe unde apuc.

- Așteptați! spuse aspru ofițerul de serviciu. Funcția?

- Păi, eu la tine mă refeream?! se miră Kneazev la adversarul său.

- Da' la cine? La Pușkin?

- Ești un timpit! Eu dezvoltam un raționament general asupra problemei...

- Liniște! ordonă ofițerul de serviciu. Vă puteți tăcea?! Ce funcție ai?

- Electrician.

- Dobitocul, zise Kneazev, frecîndu-și fața cu palma electrician, gropar ar trebui să fii... Să lucrezi în schimburi. Viperă ce ești! Mai ridici și mîna...

- Iar dumneata? trecu ofițerul la el.

... Pe Kneazev l-au eliberat. Dar a cîncisprezece ruble amendă. El nu se supără, că pe cel cu pălărie, de față cu el, l-au cîncisprezece ruble amendă, după cum a...

eazev. Chiar îi spuse ofițerului de serviciu „la edere”. Și plecă la gară.

A stat la gară liniștit și destul de mult, pînă la n. N-a intrat cu nimeni în vorbă, a stat pe bancă sala de așteptare și se tot uita la oameni, se uita n se foiese încolo și-ncoace prin sală. Falca îl ea. Din cînd în cînd, Kneazev o mișca și dădea cap. Și șoptea:

- Nemeșnicul... Ridică mîna! Iote, vipera.

3. Sîrșitul panseurilor

Ei, poate încă nu e chiar sîrșitul, însă un anume c al sufletului subordonat unui anume scop stă.

Iată ce s-a întîmplat.

Kneazev își încheie lucrarea: *Cugetări asupra tului*. El și -a dat seama demult că aici, în orașelul n centul raional, n-o să găsească pe nimeni e să-i aprecieze marea și complicata lui operă. Și o să fie nedumeriți, o să spună că „știți, arășul Kneazev...”. Of, nedumeriților! Stau toată țu cu frunțile proptite-n perete, dar au impresia că rg pe bulzvard. Ce să le faci?!

Kneazev își strînse caietele (opt caiete șnuite) și plecă la poștă. Voia să le trimită la ntru. Era ca un fel de pachet; Kneazev nu știa n se procedea, se aplecă să întrebe la ghișeu: să ă un colet sau ce?

Dincolo de geamul ghișeului se afla o femeie pe e o cunoștea, o prietenă a soției lui. Kneazev o use nu o dată la el în casă, de aceea o salută iticos și începu să-i explice că, uite, are opt caiete șnuite pe care vrea să le trimită... În timp ce-i plica, observă fără să vrea: femeia se uita la el, se gîndea la ale ei, fără nicio legătură cu caietele um să le expedieze. Și mai observă în ochii ei a compariune jalnică, nesuferită, pe deplin sin- ă, dar ca să-l enerva îngrozitor și, de care iar avea te. Și tot mai acum, cînd munca era încheiată, d rămînea în urmă nopțile nedormite, emoțiile... iar și a um această gîscă stă și-l privește nșătimite. Ei, și Kneazev ar mai fi suportat, ar i fi înghițit încă o dată această umilință, dacă ar ăcut... Dar nu, ea deschise gura și vorbi!

- Nikolai Nikolaevici, dragule, hai să mai ăptam cu expedierea, ce zici? Sigur, asta nu-i ăba mea, iar, în același timp, ascultă un sfat bun: i așteaptă. O să mai ai timp sau s-ar putea să te gîndești... A?

Kneazev ține minte că avea sentimentul că parcă ridicat în cotrova în sus. Dar nu că pur și simplu idica, ci parcă ar vrea să-l țină cu capul în jos și nat de picioare. Din interiorul lui Kneazev totul lodă spre afară într-un protest furibund, răbufni -un val cocolotit de mînie. El zbiră necuviincios: - Tîmpit! Ești o proastă cu ochi de broască!... i și cîrîi! De ce?! Tu măcar ești în stare să scrii ect cuvîntul „stat”? Sigur ai să-l scrii „stat”!

- Dumneata să nu ți pi! zbiră și femeia. Serghei colaici! Ei, Serghei Nikolaici!

- Serghei Nikolaici! Îi preluă și Kneazev marea. În vino-ncoa! să holbăm ochii împreună: i e o ciorovăială despre stat! Vino, Serghei colaici!...

Serghei Nikolaici chiar apăru în ușa din fund... veni întîr spre Kneazev.

- Ce e? Ce-i aici?!

- Aici e ciorovăială despre stat, vorbi Kneazev o răutăcioasă dorință de răzburare. - Descurcă-te, ghei Nikolaici: poate ai în dovleacul tău măcar o umvoluț une jumătate...

Toată lumea care era la poștă se uita cu uimire Kneazev. După înfățișare, Serghei Nikolaevici ea tocmai bun să lege pe cineva.

- Care-i reaba?

- Totu- în regulă, Kneazev dădu să-și ia etele, dar Serghei Nikolaici puse apăsat palma te ele.

- Ia mînă! strigă Kneazev și încercă să dea la o te mîna înșăpentinată. Dar nu putu s-o înlătore. Iana! zbiră Kneazev și mai tare și-l înghionte pe ghei Nikolaici în piept. Ia-mîna, bădărane!...

Din față Serghei Nikolaici îl apucă de mîini și-rînse puternic.

- Ia să mă ajute careva! solicită el. ăsta, babil, e cam nărăvaș!

Amatori se găsiră imediat. Au sărit, i-au sucit lui eazev mîinile la spate și-l țineau. Și, ciudat, în astă situație, Kneazev vorbi cu mai multă ecată. mi amănunțit.

- Ura!... exclamă el. Au cîștigat ai noștri! Ei, hai, legați-mă. Eh, mormolocilor! Nu, eu nu sunt beat, chestia asta n-o să țină... Mi-am permis să notez cîteva gînduri și fără voie am lăsat să cadă piatra în mocirla voastră. Doamne, ce orăcăit s-a iscat! Nu cumva te-am lovit în cap, Serghei Nikolaici? Dumneata ești aici mormolocul-șef. Broscoiule! Toți știu, se pricepe să lege un om. Ești o gîină moartă, un tîmpit!

- Vorbește, vorbește, spuse liniștit Serghei Nikolaici, legînd cu curcaua mîinile lui Kneazev. Mai zbiră puțin. Te-ai scrîntit?

- Cretinilor, zicea Kneazev. Semidoctilor. Și probabil vă place - ca să vezi situație -, le place să fie semidocti! Degeaba îți spargi capul, lor le place să fie semidocti și pace.

Kneazev fu împins din spate... L-au școs în stradă și au plecat cu el la secția de Miliție. În urmă îi aduceau și caietele. Trecătorii se opreau să privească. Iar Kneazev... Kneazev ieși din cerc și zbiră în voie cît îl ținea gura. Și-l încerca un sentiment plăcut că le strigă oamenilor tot adevărul amar despre ei. Un simțămînt rar, un simțămînt dulce, un simțămînt scump.

- Îl duc pe Pugaciov (*Pugaciov, Emelian Ivanovici* (1740-1775), cazac de pe Don. Sub numele de țarul Petru al III-lea, a provocat războiul țărănesc din 1773-75 pentru abolirea șerbiei și împărțirea pămîntului. A fost prins și executat la Moscova. (C. Ir.))! striga el. Nu l-ați văzut pe Pugaciov? Iată-l - cu pălărie, cu cravată!... Kneazev rîdea. Iar în urmă duc ciorovăiala despre stat. E de mirare, da? Iată încă ceva: noi leorpăim toată viața ciorbă de varză, iar ăsta scrie despre stat! Și încă cum! Păi, noi nu șcriem! Da?! Las! Că-ți scoatem noi scrisul pe nas! Îți arătăm noi idei!... Trăiască semidoctii!

Încă bine că secția de Miliție se afla alături, căci altfel cine știe ce-ar mai fi strigat Kneazev.

La secție, el se mai liniște, o fi obosit; la întrebări răspundea monosilabic, nu era speriat deloc, doar se încrunta și voia să plece cît mai repede acasă.

- Ei, de făcut gălăgie am făcut... Însă nu sunt beat. Eu nu sunt băutor. Am supărat pe cineva?

Cînd au început să-i înșire cum i-a jignit el pe toți, se încrunță din nou și spuse încet:

- Mă doare capul. Hai, duceți-mă la spital, duceți-mă. Că i-am făcut semidocti? Da' ce sunt ei?

Nu știau ce să facă cu Kneazev. Deocamdată l-au băgat în camera de arest și au chemat de la spital un medic.

Doctorul a venit, a stat cu Kneazev vreo zece minute, a ieși și a spus:

- Un om absolut normal. Da' ce e?

- Păi, s-a apucat să-i jignească pe toți. Îi explicară medicului. I-a făcut pe toți cum i-a venit la gură...

- Ei, asta e de-acum... asta-i altceva. El e întreg la minte, e absolut normal.

Comandantul îl cunoștea pe Kneazev personal. Îl chemă iarși în birou, închise ușa.

- Ce s-a întîmplat, Kneazev?

- Ia mai dă-i dracului! zise Kneazev obosit. Pur și simplu mi-am ieșit din pepeni... Nu pot să suport prostia omenească. Eu îi zic una, iar ea: „Să nu expediem deocamdată - hai să ne mai gîndim...”. Ea să se gîndească!... Gîsca.

- Ei, și de ce trebuia să jignești?

- Păi, ea m-a jignit mai rău! Ea mă crede idiot! Ea n-a citit niciun rînd de aici - caietele se aflau pe masa comandantului -, dar judecă! Știu eu de unde-i asta: nevastă-mea i-a împuiat capul... Ea vine pe la nevastă-mea, iar aia i-a caracterizat lucrarea mea, că adică e o tîmpenie, o aiureală, o pierdere de vreme și așa mai departe...

- Da' de fapt ce-i aici?

- Considerații asupra statului. Șapte ani am scris. Comandantul se uită la teancul de caiete... Apoi la Kneazev. Și iarși acea blestemată mirare, uimire...

Kneazev se încrunță.

- Dar acum nu-i nevoie de nimic... Nu.

- Lasă-le aici, o să mă uit și eu.

- Uitați-vă, Kneazev se ridică. Eu pot să plec?

- Poți, poți... Va trebui după aceea să-ți ceri iertare de la cei de la poștă. Trebuie, Kneazev! Comandantul îl privi pe Kneazev cu asprime. Ce părere ai, trebuie?

- Bine, spuse Kneazev. O să-mi cer scuze, dorea grozav să plece acasă. În cap îi vuia asurzitor a pustiu. Se simțea rău, golit. Își dorea liniște. O să-mi cer scuze.

- Bine. Du-te. O să ți le înapoiez, comandantul puse palma peste caiete.

Kneazev se îndreptă spre ușă, însă în prag se opri, se întoarse și zise:

- Acolo sunt opt caiete.

Comandantul cercetă repede teancul cu privirea.

- Da... Și?

- Să nu se întîmple ceva. Sunt opt?

- Opt.

- Să nu se piardă pe undeva.

- Vor fi toate în siguranță.

- Păi, aici... Kneazev făcu un pas de la ușă înapoi și arătă cu degetul spre teancul de caiete.

- Aici, s-ar putea... - dar se strîmbă din nou într-o disperare neputincioasă, dădu din mîna și plecă.

Comandantul luă un caiet, îl deschise...

Era chiar primul caiet. El purta chiar acest titlu:

„CAIETUL nr. 1”

Mai departe, urma introducerea care avea titlul:

„PE SCURT DESPRE AUTOR”

Și urma o scurtă „Descriere a vieții” lui N. N. Kneazev făcută de el însuși.

„M-am născut într-o familie de țărani săraci, fiind al nouălea copil. Se înțelege că nu putea fi vorba de niciun fel de învățătură. De asemenea, nicio educație. Pe noi ne educa munca, precum și ulița și natura. Și dacă eu am străpuns totuși aceste straturi ale vieții pe care le aveam deasupra capului, am făcut-o de unul singur. Scrieri ale conștiinței filosofice s-au observat la mine încă din copilărie. Se întîmpla ca eu, dacă brigadierul zbiră la mine, după un oarecare timp, cădeam pe gînduri: «Da' de ce zbiră el la mine?». Mîntea mea încă nu era în stare să răspundă la asemenea întrebări, însă se lovea cu perseverență de ușa închisă. După ce am învățat să citeșc, citeam mult, cu toate că, din cauza asta, îmi atrăgeam o mulțime de neplăceri. Tata, neîmpărtășind pasiunea mea, mă puneam să muncesc mai mult. Eu totuși mai găseam timp pentru citit. Citeam totul de-a valma și cu cît citeam mai mult, cu atît ușa se deschidea tot mai larg, mă cuprîndea tot mai puternic neliniștea. Priveam în jur și mă gîndeam: «Totu-i clăie peste grămadă! Iar ordine nu-i...». Și astfel, treptat, m-am pătruns complet de gînduri despre stat. Cu amărăciune și uimire, am început să înțeleg că fiecare dintre noi trăiește pentru sine însuși - nimănui nu-i pasă de interesele statului și chiar dacă este vreunul care țipă despre interese, acela se preface. Lui oricum îi pasă mai mult de ceea ce-i al lui, dar vrea să pară progresist și, în același timp, să rupă cît mai mult. Am văzut cum e păgubit statul fără socoteală: fiecare se străduiește la locul lui. „Și cu toate acestea, mă gîndeam, uite că statul tot mai trăiește. Și prin ce trăiește el? - continuam să meditez și am ajuns la această concluzie: Prin structură.” Structura statului e de așa natură că, și cu minimum pe care i-l dăm noi, el e în stare să se întărească. Dar ce-ar fi dacă noi, ca furnicile, i-am da statului maximum posibil! Gîndiți-vă numai: nimeni nu fură, nu bea, nu trîndăvește - fiecare, la locul lui, pune cîte o cărămidă la acest grandios edificiu... Cînd m-am adîncit în toate astea, am dat ocol cu gîndul întinderilor noastre, mi s-a tăiat răsufllarea. «Doamne Dumnezeule, m-am gîndit, ce facem noi! Păi, noi am putea, de-o pildă, să asfaltăm tot globul pămîntesc! Să străpungem un tunel de metrou pînă la Vladivostok! Să construim o scară pînă la Lună!» Eu exagerez, dar fac asta înadîns, ca să subliniez la ce scară lucrează gîndul meu. Am înțeles că o idee globală despre stat trebuie să-și subordoneze toate ideile concrete legate de existența și comportamentul nostru.

Și eu, se înțelege, m-am apucat să scriu. Nu pot altfel. Altfel, o să-mi crape capul de încordare, dacă n-o să le permit gîndurilor să iasă...”

Comandantul citi introducerea și căzu pe gînduri. Apoi puse toate caietele deoparte. Hotărî să le ia acasă să le citească.

Traducere din limba rusăde

Corneliu Irod

literatura lumii

Klairi anghelidou

Klair Anghelidou (n. 1932), s-a născut în preajma Nicosiei și și-a petrecut copilăria la Ammohostos (Famagusta), care va deveni un leit motiv al viitoarei poete. După studii de filologie la Universitatea din Atena, s-a dedicat carierei didactice. De asemenea, a fost și ministru al Educației și Culturii (1993-1997). De la debutul poetic din 1967, a publicat un număr însemnat de plachete care au impus-o ca una dintre cele mai percutante voci lirice ale Ciprului de azi. Nota lor dominantă o constituie tristețea provocată de destinul dramatic al țării sale, experiența amară a dezrădăcinării. Istorie, mitologie, trecut și viitor sunt trecute prin filtrul unei personalități artistice de o rară sensibilitate. Versurile selectate mai jos fac parte din placheta *Mare venerat*, apărută în 1998.

Neclefinit

Înot în vraja albastră
a unei mări
care-mi răstoarnă echilibrele
și mă obligă să depășesc măsura
admirației și-a pasiunii
cu singură tovarășie
Gorgona
care întreabă întruna.
Nu știu
unde se află Adevărul.

Marea

Marea în conjuncție cu Cerul
și între ele insulele
și Nereidele.
Și tot întreabă mica Gorgonă
a lui Alexandru cel Mare soră,
dacă trăiește fiul cel drag al lui Filip.
Iar pe cer tot stăruie
un imens semn de-ntrebare.

Călătoresc...

Marea...
Visul...
Soarele...
mi-au pecetluit anii copilăriei,
toată viața mea.
Mângâi școicile,
gust sărătura ei
și călătoresc
cu razele soarelui
în fiecare colț al pământului.

Ithaka

Ithaka...
Întotdeauna pornești spre ea
plin de vise și speranțe.
Fiece gând al tău devine cântec
fiece zâmbet, așteptare.
Te temi,
să nu cumva să eșuezi în vreo mlaștină
și orice speranță a ta să se năruie.
Te grăbești la ea să ajungi.
Ithaka seamănă cu-o sirenă
ce te vrăjește din ce în ce mai mult.
Auzi clipocitul valurilor
delfini însoțindu-te-n
frumoasa călătorie.
Știi, acolo te-așteaptă dragostea.
Casa ta plină de suveniruri.
Ithaka e-o frumoasă nereidă,
Speranța...
Speranța și Visul împreună.

Ciprul

Statuia urca
din marea albastră
marmorie
dreaptă
cu un zâmbet
aburind
în Soare.
O lume se naște
din nou,
lumea lui Homer.

N-avea nume statuia
era însuși sufletul nostru
cel pe care-l purtăm
de veacuri de-acum
între cer și pământ
plin de scoici
și-amintiri

alge, rândunici de mare
călătorii fără sfârșit
Ciprul...

Întoarcere

Un basm

Venim de foarte departe
ținând carenele, cuvintele
grecești
și inima Mnemosynei.
Am pășit pe stânci
dur când pe țărmul mării-am ajuns
am ancorat cu copiii, femeile
și bătrânii noștri părinți.
Solid ne-am clădit casele.
Cu micile noastre plute
singuri ne-am schițat viața.
Și-am zis: Țărmul ăsta de mare
e-al nostru.
Am cîtreierat marea egeopelagică
și-am călătorit în toate insulele din jur.
Luna Scorpionului s-a potolit
Am scris pe scoici mituri și istorie,
istoria Mediteranei.

Cobori la „Faliro“ în zori
și dai cu ochii de Soare
linia lui subțire cum urcă
trandafiriu
ducând speranța luminii
dincolo de timpul îmbălsămat
un echilibru al lui azi
ecoul drumului său
între negru și alb,
Viață și Moarte,
ce n-are niciodată sfârșit.
Și marea zâmbește
scăpărând în liniștea ei.
Știe,
vapoarele în curând s-or întoarce
iar pescarii vor pregăti plasele
pentru o altă zi... o nouă zi...
Gorgona îi așteaptă...

Traducere și prezentare de
Elena Lazăr

xavier montoliu:

„Cred în vigoarea și actualitatea poeziei“

Red.: Editura Meronia v-a publicat de curând, un volum, sub titlul *În urzeala luminii*, în traducerea Janei Balacciu Matei, cu o prefață de Susanna Rafart. Ce reprezintă pentru dumneavoastră această carte?

Xavier Montoliu: Jana Balacciu Matei publicase deja traducerea unor poeme ale mele, dar antologia *În urzeala luminii* oferă o viziune mult mai reprezentativă a ansamblului poeziei, fiind o selecție de poeme pe care le-am publicat din 1984 până astăzi. România este o țară pe care din Barcelona, din Catalunya, o simțim aproape și o admirăm pentru modul său de a trăi și iubi cultura și pentru impresiionanta sa tradiție culturală. E o adevărată bucurie să văd că poezia mea devine și românească, grație sensibilității și talentului Janei Balacciu Matei, care a știut să păstreze în română lumina originară a fiecăreia din poemele mele. Mă bucur și sunt recunoscător pentru asta. Poemele dobândesc plenitudine doar când cititorii le fac parte din viața lor și le completează cu o privire născută din propriile emoții și experiențe.

Red.: Ce forțe vă definesc poezia?

X.M.: Continuăm aventura și visul lui Ulise. Noi, poezii de astăzi nu ieșim din nimic, ci reluăm, cu modestie, un drum construit cu răbdare, vers cu vers, de generațiile succesive de poeți dinainte. Mă recunosc într-o tradiție europeană, în care, români și catalani, ne întâlnim. Pilonii poeziei mele sunt: tandrețea care ne unește și care face mai puțin dureroasă conștiința fragilității, visul, care se confundă cu realitatea și care, prin impulsurile lui, ne împinge să trăim și să creăm, și uitarea care ne distruge și ne împinge neîncetat spre reconstrucție.

Red.: Este aproape o constantă în creația dumneavoastră colaborarea cu alți artiști. Ce rol joacă această colaborare?

X.M.: Unele dintre momentele cele mai fecunde ale umanității au fost atunci când muzicieni, poeți, pictori, fotografi... s-au întâlnit în creația comună, cum se întâmpla de exemplu în Parisul începutului de secol XX. Multe din cărțile mele sunt un loc de întâlnire, în care propria creație dialoghează cu aceea a unui sculptor, precum Guido Dettoni sau Manuel Cusachs, cu aceea a unui pictor ca Antonio Hervás sau Manlio Masu, a unui fotograf ca Francesc Guitart sau Kim Castells, a unor muzicieni ca Franca Masu, Elena Ledda, Josep Tero. Confluența limbajelor înaltă, duce mai departe, dă o nouă și mai plină dimensiune și literaturii, și artei, care învață să se inspire și să se îmbogățească reciproc.

Red.: Este adevărat. Se vede și din ultimul dumneavoastră volum, recent apărut, *Nemuritorii*. Cine sunt ei?

X.M.: Da, volumul *Nemuritorii* a apărut nu de mult timp, ilustrat de sculptorul Manuel Cusachs. Pornind de la o nouă lectură, cu ochii prezentului, a operei unuia din marii clasici, *Metamorfozele* lui Ovidiu, afirm o nemurire neasociată cu nume sau personaje concrete, ci

cu sentimente, emoții, dorințe care există dincolo de oamenii care le întrupează și care devin astfel pentru o clipă interpreți ai acestei nemuriri. Moartea ne învinge, dar viața învinge moartea când se rescrie în noi vechea fascinație a unei priviri umane întinse deasupra mării sau îndreptate spre cer într-o noapte înstelată sau când ne arde dorința de a îmbrățișa sau când simțim vântul ca pe o piele transparentă.

Red.: Cum puteți caracteriza pe scurt starea poeziei catalane de astăzi?

X.M.: Numără poeți care și-au proiectat opera cu o ambiție literară deosebită și cu o autentică voință de a-și lega strâns vocea de aceea a curentelor literare cele mai interesante. Aș putea cita nume ca Narcis Comadira, Joan Margarit, Francesc Parcerisas, Enric Casasses (ultimii doi au vizitat România) sau grupul de poeți mai tineri cunoscut sub denumirea de „imparabili“, din care face parte și Susanna Rafart, care a scris prefața antologiei *În urzeala luminii*. Apoi, în Catalunya, poezia este tot mai prezentă în stradă, cu festivaluri, lecturi și premii de poezie. Acestea se organizează începând cu marile scene, ca Palatul Muzicii, exuberanta clădire modernistă a Barcelonei, una din cele mai renumite săli de concert din lume, până la micile baruri de cartier. Cred în vigoarea și actualitatea poeziei, sentiment care în Catalunya este împărtășit de mulți.

Xavier Montoliu a fost în 1992-1996 primul lector de catalană la Universitatea din București. Astăzi lucrează la Institutio de les Lletres Catalanes din Barcelona, dar a rămas puternic legat de viața culturală din România.

literatura lumii

Romanul postmodern: cocteil de Purcell și Prince

de Vasile Zinenco

Pascal Bruckner (n. 1948, Paris), romancier și „filosof al actualității” (a se vedea eseurile *Mizeria prosperității*, *Euforia perpetuă*, *Noua dezordine amoroasă*), este cunoscut în România mai ales prin cărțile sale de proză apărute la Editura Trei: *Iubirea față de aproapele* (lansată în 2005 la București, în prezența autorului), *Hoții de frumusețe* (Premiul Renaudot, 1997), *Luni de fiere*, *Căpcaunii anonimi*, *Palatul chelfănelii*

Care dintre noi l-a născocit pe celălalt (Editura Trei, 2006, 264 p.) tradus de Vasile Zinenco (deja expert în scriitura romancierului francez) și prefațat de Bogdan Perdivară, este o partitură comică impecabilă în trei părți (nouă capitole) și o *coda*, și care restituie povestea unui tandem n aparent indestructibil, Luc și Gabriel, tineri pianști performanți, foarte cunoscuți ca interpreți ai unor piese la patru mâini. În ciuda temperamentelor opuse, sunt buni prieteni, subordonându-și orice ambiție personală echipei, astfel încât nu puteau fi imaginați decât împreună. Dar vai, după zece ani de quasi gemelitate a două ființe deja interșanjabile, tandemul este fisurat de îndrăgostire a fiecăruia de

tând o criză de demență, de cupluri care evadează în exhibiționism și pornografie, Luc se mulțumește cu o solitară blondă pe nume Chrystèle, care de fapt îl ochise de mult în acel sat de vacanță din Saint-Moritz. Pentru el actul sexual în absența iubirii este ceva obscen, impur și inestetic, o penibilă și sumbră corvoadă carnală, încât doar lăsându-se pradă unor închipuiri lascive își salvează onoarea de mascul față de stewardesa cu chip de îngerăș cărlionțat vizibil pe pereții bisericilor de țară. Privind-o cu un ochi critic și analitic, punând-o chiar sub lupă, Luc (o dată cu naratorul) îi găsește toate defectele din lume (cu excepția semnului vaccinării) în plan mental, lexical, dar și în plan anatomo-fiziologic, vizualizându-i nuditatea și felul de a face dragoste, persiflant, caricatural, aproape ostil.

Frustrata, vulgara și posesiva Chrystèle este pentru Luc copia degradată a femeii mult așteptate, dar pe care n-o întâlnește. Confruntată cu un puseu asasin al amantului, ea pune capăt penibilei relații cu un Luc care își autodenunță criza și intențiile asazine, izbucnind în plâns. Ruptura este inevitabilă.

Frumoasa elvețiancă alemanică Iulia i se arată lui Gabriel în toată splendoarea tinereții și anatomiei sale pe plaja mediteraneană de la Hammamet. Eroul nostru este fericit să trăiască clipele unice (edenice, nu-i așa?) ale unei relații amoroase la care nu mai spera, dată fiind vocația lui de libertin fustangiu și amant „tehnologic”. Sosind la Paris, atletica Iulia va fi în ochii lui Gabriel un simbol al Elveției prin toate cele, prilej pentru autor de a face un tur de forță comparatist și stilistic prin care poeticul se ia la întrecere cu parodicul tandru. Bravura muzicală demonstrată de îndrăgostitul Gabriel îl recomandă ca solist într-un turneu nord-american. Aflați încă în toiul idilei (în timp ce Luc și Chrystèle erau în mezalianță), Iulia și Gabriel celebrau banalitatea vieții ca pe ceva irepetabil și fermecător, ea fiind irezistibilă inclusiv prin umorul involuntar al contaminărilor lingvistice pe care le face (*tricotées* pentru *très cotées*, la *bouche* pentru *la luge*, *saucisses* pentru *sosies* ș.a.m.d.)

Permițându-și capriciile și fatuitatea răsfățatului de public, ghiftuit de nuri conjugalității, Gabriel simte că vrea altceva, drept care își reîncepe escapadele. Dezamăgita atât de Gabriel care o înșală, cât și de Paris unde simt că se ofilește (marele oraș înfățișându-i-se ca o postmodernă curte a miracolelor), Iulia se-ntoarce în aseptica și ordonata sa patrie. Contratimpul funcționează și de data aceasta; libertinul Gabriel, părăsit de toată lumea, își dă seama de viciul absurd în care se zbate. Împăcarea cuplului destrămat este temporară, de vreme ce desfrânarea lui Gabriel capătă proporții clinice: este surprins de Iulia în timp ce-i seducea sora,

pe Katerina, copia ei leită, dar mai tânără cu câțiva ani. Ruptura va fi definitivă, ca și în cazul lui Luc.

Alertă, fluentă, captivantă, scriitura lui Bruckner excelează prin descrierea acelor imponderabile senzații ale îndrăgostirii ce includ urgențe psiho-afective și preludii de senzații litate, fie că e vorba de idila în peisaj marin sau în decor agroturistic, fie că ies la iveală chinurile și neajunsurile dragostei. Expert în portretizarea personajelor feminine, autorul stăruie cu eficiență stilistică asupra detaliilor trupești, recurgând la un vast repertoriu de metafore comparații, aproape poetice, aproape parodice aproape sarcastice. Cele cinci simțuri sunt pusă la treabă prin experiențe în direct, ca să nu mai vorbim de al șaselea, al imaginărilor prodigioasă în a sugera voluptăți sau repulsii, în a descrie acuplări cu logodnice de-o seară sau orgasm prin delegație (a se vedea mascarada în care este atras Luc, admirator-complice al compozitorului-fanfaron Castellan, de către soții acestuia, Irène; penetrată de Luc în timp ce e are o convorbire telefonică (aranjată) cu Maestrul, un fel de *hot-line* conjugal, soțul își dă îvileag zgomotos spasmul onanist. Autorul n

cartea străină

„femeia vieții”. Primul pas al despărțirii (dispuței) este că partenerii celebrului duo vor să devină solști, dar nu fiecare pentru sine, ci fiecare în contra celuilalt, detestându-și trecutul comun și reciclându-se pe un curent muzical anume, deosebit de al fratelui. Adevărul e că fiecare îi catora alter ego-ului său o parte din ceea ce era, iar departajarea aceluși subtil schimb de substanțe dintre cei doi va fi practic imposibilă.

Transferul de personalitate, biunivoc, devine peste mulți ani doar o amintire, când cei doi, departe de a mai fi sprinteni și caustici, sunt doar niște artiști onorabili care își câștigă o pâine onorabilă, producându-se ici și colo. Au învățat mai greu decât alții să piardă, amândoi resemnându-se în cele din urmă la prestații ce țin mai degrabă de divertisment decât de artă. Unde sunt geniul și insurgența lui Luc, unde sunt verva și febra amoroasă a lui Gabriel?

Zugrăvindu-și personajele pe fundalul unor ambianțe, climate și locații emblematiche, Pascal Bruckner face tipologie și totodată frescă. Introvertitul și melancolicul Luc se confundă cu fauna zgorătoasă a unei discotecei, să zicem, ceva între vacarm și epilepsie. Îngreșat de provocările gregare a unor indivizi-roboti imi-

pregetă să descrie fomicajii în grup, tonu burlesc al dicțiunii confirmând multe din afirmațiile cu gust de aforism: „Căutarea obsesivă a purității este pentru creație o sinucidere”, astfel încât nu trebuie să ne mire că hrana spirituală a cititorului postmodern poate fi un cocteil de Purcell și Prince. În afara aforismelor frizante filosofia și frivolul sau paradoxuri în contrabunului simț, memorabile sunt comentariile și formulările privind muzica instrumentală și, în general, tot ceea ce înseamnă limba tehnică, valoare, interpretare, partitură, compoziție.

Ferindu-se să cadă în abisal și sublim, romancierul Pascal Bruckner scrie despre profunzimile și perversitățile sufletului, trupului și minții noastre cu rigoarea analistului, cu rafina mentalul psihologului și talentul moralistului.

1) **Supraviețuind dezastrelor marine**
(Mircea Novac)
Editura Semne

2) **Catrene de căpătâi**
(Mihai Sălcuțan)
Editura Alpha MDN

3) **După zece ani**
(Titu Popescu),
Editura „Jurnalul Național”

Volumul **Nuvele sub ecstasy** (Editura Pandora M, 2005) al lui Frédéric Beigbeder - scriitor francez contemporan - îți atrage, fatalmente, atenția prin titlu.

Un scurt **Argument**, care prefătează arta, ne informează că autorul a scris nuvelele în cauză în urmă cu niște ani, pe când se afla sub influența drogului și notează în treacăt că acesta este ilegal și că distruge creierul. În continuare, în textele propriu-zise, scriitorul descrie cu mai multă corvingere senzația unică de furiere pe care ți-o procură ecstasy-ul (temporar, hélas) decât susține că e preferabilă nu te droghezi cu el din moment ce, până la urmă, "îți trânteste ușa în nas". Cam așa ar fi argumentul...

Nu este clar, însă, ce trebuie să înțelegem atunci când suntem avertizați că volumul a fost scris sub influența drogului: autorul pare a se justifica, dar ce ar fi de justificat: subiectele sau calitatea artistică?!

Astăzi se poate publica orice, slavă Domnului, și, desigur, nu există subiecte proaste, ci doar cărți prost scrise.

Este de mirare că într-o țară ca Franța, unde se publică anual peste 300 de romane noi, Beigbeder are un succes asunător.

E adevărat că știe să „se vândă”, pentru că a lărat zece ani în publicitate și s-a transformat pe sine însuși într-un produs: dotat cu un fizic aparte, o frumusețe de dandy, tipică perioadei *la belle époque*, e apare adesea în emisiuni TV de divertisment, nu cele „joase”, moderate de Patrick Sébastien, ci cele cu mofuri de intelectualitate, moderate de Thierry Ardisson..., și *performează*, cu certă abilitate, un personaj a cărui singură calitate este extravaganța.

Dar să ne întoarcem la literatură. Frédéric Beigbeder a debutat, acum câțiva ani, cu un roman devenit repede best-seller, **99 franci** (tradus în românește sub titlul, adaptat, **199.000 lei**). Este singura lui carte care „rezistă”, un roman despre avatarurile unui agent de publicitate într-o societate de consum occidentală - complet nevrozată. Aici, autorul chiar spune ceva și o face în mod convingător.

În rest însă, literatura lui Beigbeder se concentrează pe el însuși și pe descrierea moravurilor unei clase din care face parte acum, de parizieni înstăriți, nu de

Cine n-are un Beigbeder, să nu-și cumpere

serenela ghițeanu

„dreapta”, cea cu principii, ci o boemă de „stânga”, desigur (*noblesse française oblige!*), dezgustată, însă, de toate, de partide politice, de democrație, de puterea banilor mai ales, deși banii sunt zeul căruia i se închină cu adâncă venerație și de care sunt dependenți.

Eroii acestei lumi sunt prea disprețuitori față de societatea în care trăiesc pentru ca să încerce să se integreze în ea, ar fi degradant, ce lucru *burghez!* Ei își petrec timpul prin cluburi de noapte, se droghează, fac shopping achiziționând doar produse de marcă, fac sex fiind în același timp complet plictisiți de el, pentru că au experimentat deja totul și, pentru ca să-și revină cât de cât, iau câteva antidepresive dimineța, ca să poată dormi și, apoi, reîncepe turneul cluburilor. Genul acesta de literatură a produs deja discipoli, a se vedea **Hell**, de Lolita Pille.

În fine, se cred cinici și rafinați, iar cinici sunt, cu siguranță...

Volumul **Nuvele sub ecstasy** este o descriere în plus a acestui mod de viață dezabuzat și, în cele din urmă, mulțumit de sine așa cum e. După descrieri de partuze și de *après-partuze*, după deambulări printr-un Paris urâțit de un condei prea îmbibat în „droguri, vomă și spermă”, singura nuvelă în care este vorba despre iubire are ca protagoniști doi tineri foarte îndrăgostiți, dedați unui joc al dovezilor de dragoste care începe infantil, apoi se „pimentează” cu practici sado-masochiste și scatologice și ajunge la *summum*-ul care este despărțirea!

Repertoriul de evenimente sexuale (singurele, de altfel) este foarte bogat, etalat cu nonșalanță și, parcă, cu oarecare *dulce* aducere-aminte: voyeurismul, sexul în grup, sexul pe stradă, nu necunoscute, scene sado-mazo sau atracția către o ființă căreia nu-i știi nici sexul.

În nuvelele scrise „sub ecstasy”, sunt citați Rimbaud și Céline, figuri cu care Fr. Beigbeder împărtășește doar blazarea, nu și stilul. Totul e frust, atât de frust, dincolo, am zice, de *gradul zero*, în sens invers, încât devine pur și simplu vulgar; când un personaj declară: „Viața mea e

de rahat și vreau să o suprim. M-am săturat să tot car cu mine niște idioți care put a after-shave și varsă cocaină pe bancheta din spate. Am băut o groază de pastis și m-am îndopat cu Prozac și puțin îmi pasă de pieptănătura lor de gagii brazilieni. Cum de-am ajuns aici? Nu știu.”, ești tentat să lași cartea din mână.

Un lucru trebuie spus despre literatura lui Fr. Beigbeder: ea face apel la ceea ce este - și mai ales ar putea fi - mai decăzut în om și te lasă *acolo*, să te identifice cu ce e mai abject și străduindu-se să prindă în „focalizator” numai asta. Nicio parabolă, niciun subtext, nicio profunzime și, riscând să fim *romantici* (vulgaritate maximă, după autor!), nicio speranță, nicio perspectivă spre un *altceva*. Parcă lumea este mai complexă, totuși. Desigur, Céline a compus aceeași *opera desolata*, dar cu alt talent... Intuim că Fr. Beigbeder a fost

cartea străină

și ar mai fi un talentat creator de publicitate, dar în literatură credem că se bucură de un renume pe care nu-l merită.

Din fericire, noi, românii, suntem un popor destul de conștient, în momentele noastre bune, că suntem insuficient de civilizați, nu suntem, cu alte cuvinte, sătui, ca occidentalii, de prea multă cultură clasică și de prosperitate, așa că, nici măcar de dragul „standardelor europene”, nu vom da curs în masă filozofiei lui Fr. Beigbeder, care sună cam așa: „Trebuie să trăiești cu 800 km. la oră și să mori îndată după aceea, cu creierul împrăștiat ca o spermă pe capota mașinii... Mai ales, să atragi imediat asupra ta toate pericolele cele mai idioate, mai ales când cerul e acoperit cu nori. Decadență nu înseamnă doar căutarea unei izbăviri, ea este mai ales un mod de viață.”

Noi avem o părere ceia mai bună despre *decadență*...

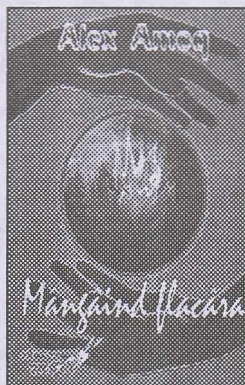
1) În odăie e joi

(Gavril Moldova 1)
Editura Karama,
Bistrița

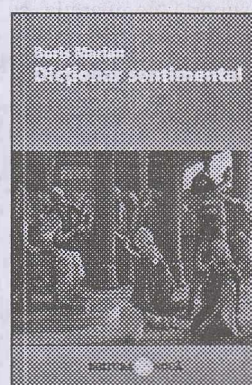
2) Mângâind flacăra

(Alex Amog)
Editura AutografMJM

3) Dicționar sentimental

(Boris Marian,
Editura Nouă

ion crețu

America vs România - prin literatură (2)

meditații contemporane

A m trecut în revistă în numărul trecut câteva dintre observațiile critice avansate despre sistemul american de Harold Bloom, universitarul a cărui carieră se confundă cu universitatea Yale. Distinsul critic vorbea printre altele despre pericolul că în cea mai puternică țară a lumii, USA - și riodel de democrație -, fascismul să găsească un bun teren de dezvoltare. Atâta doar că lumea o să-i spună democrație. Această observație, paradoxală, preluată de Bloom, a fost anticipată, între paranteze fie spus, de Tudor Călin Zarojanu. Acesta a scris mai anul trecut un eseu extrem de interesant, de incitant, în care prezicea, punct cu punct, *adventul* noului comunism în România... dinspre Occident. În așarentă avem de-a face cu două lucruri diferite. În fapt, acest nou comunism, pe urmele vechiului comunism, vine dinspre o parte a lumii care cunoaște foarte bine acest sistem, doar că-i spune... democrație. Argumentația lui Zarojanu ni s-a părut demnă de toată atenția. Este uimitor, din punctul meu de vedere, ce reacție nesemnificativă a trezit publicarea eseului în chestiune în „Dilema Veche“. Fi-rește, nouă românilor, care am scăpat de comunism, ne vine imposibil să credem că din Occident nu vine democrația, acest sistem politic salvator, ci tocmai... noul comunism, căruia însă noi ne încăpățânăm să-i spunem democrație.

Printre semnele acestei transformări, Bloom numea teocrația (alături de oligarhie și de plutocrație). Religia, așa cum este ea practică în Statele Unite, are trei stigmat: „libertatea spirituală este solitudine, în vreme ce întâlnirea sufletului cu divinitatea este directă, personală și, cea ce este crucial, tot ce este mai bun și mai bun și mai vechi în viața americană datează practic din totdeauna, fiind astfel o pârțică din Dumnezeu. An de an, sondajele Gallup iau pulsul religiei în Statele Unite și anunță că 93% din populația americană crede în Dumnezeu, în vreme ce 89% dintre americani sunt siguri că Dumnezeu îi iubește - pe o bază personală. 45% din populația americană insistă că Pământul a fost creat în exact modul în care este descris în Geneză și are aproximativ 9.000 de ani. Cifra reală este de 4,5 miliarde de ani, iar unele fosile de dinozauri datează de peste 190.000 milioane de ani.“

Dacă această observație se bazează, poate, pe o anumită latură, să-i spunem mai credulă, a americanului, un bun subiect pentru ironii, Bloom avertizează fără echivoc asupra faptului că „America de azi este prea periculoasă ca să poți râde de ea.“ În fața unei asemenea situații, el se întoarce la, firește, scriitorii ei cei mai reprezentativi pentru a vedea „în ce măsură rămân suficienți de coerente pentru o înțelegere imaginativă. Lawrence a avut dreptate; Whitman în momentele sale cele mai reușite suportă comparația cu Dante și Shakespeare. Cam tot ce urmează va fi clădit pe Whitman, cel mai american dintre scriitorii, și mă întorc din nou la *Moby Dick*, epica națională a autodistrugerii care aproape rivalizează cu *Leaves of Grass*, volum prea mare și prea subtil pentru a fi judecat în termeni de autoprezervare sau distrugere apocaliptică.“

Mă opresc din nou, o clipă, și întreb, la care dintre scriitorii noștri mari - cu excepția lui Caragiale, un autor pentru toate anotimpurile - ne putem întoarce pentru a ne înțelege mai bine, pe noi înșine și vremurile pe care le trăim. Menționam *Moara cu Noroc*; ar trebui să adaug *Ciocoi vechi și noi*. Slavici ne vorbește despre trecerea dureroasă de la o societate arhaică,

bazată pe „a fi“ la una modernă, bazată pe „a avea“. Aceasta este marea dramă pe care o cunoaște azi poporul român. Care scriitor îi vorbește, astăzi, despre ea? Nu se aude nicio voce. Cât despre Filimon, el ne arată, în *Ciocoi vechi și noi*, modul în care se perpetuază unele mecanisme sociale bizantine dincolo de vremuri și peste vremuri, pe care sufletele noastre turcite și fanarizate le-au asimilat și rafinat până la perfecție.

Nu poți să te aștepti de la un profesor de literatură de talia lui Bloom decât la o formulare metaforică: „Unii dintre prietenii și studenții mei, susține autorul studiului *Shakespeare: the Invention of the Human*, și al atâtor altora, nu mai puțin cunoscute, sugerează că Irakul este pentru președintele Bush balena albă, numai că liderul nostru este absurd de departe de demnitatea estetică a căpitanului Achab... Forța motrice a trupelor lui Bush & Blaire se numește lăcomia, dar cântecul subiacent al aventurii lor din Irak este oarecum mai aproape de piromania lui Iago. Liderul nostru și al vostru sunt niște licurici.“ După această diatribă adresată direct spre Casa Albă, Bloom revine la situația Americii de azi. „Ce s-a întâmplat cu imaginația americană dacă noi am devenit o parodie a Imperiului Roman?“ (Reamintim că o sintagmă la modă de la un timp, în spațiul politicului, este cea de „imperialism american“.) „Politica noastră a început să se contamineze de zeloși teocrați cu revelația lui Reagan, când bapțiștii din sud, mormonii, penticostalii și adventiștii s-au vărsat în Partidul Republican. Alianța dintre Wall Street și dreapta creștină este una veche, dar a devenit explicită doar în ultimul sfert de

secol. Ceea ce s-a numit contracultură în ultimă perioadă a anilor '60 și '70, a provocat o reacție în anii '80, care continuă și astăzi. Acest lucru este extrem de evident, dar devine mai subtil în contextul religiozității țării, care ne împarte în două națiuni... Când lumea votează împotriva propriului interes economic palpabil și alege schimb „valorile“, atunci o stare de *malaise* american înlocuiește visul american. Liderii Partidului Republican sunt sudisti; chiar familia Bush, în ciuda tradițiilor lor cu legături la Yale și Connecticut, au devenit texani și floridani. Politica, în Statele Unite, nu va mai putea vreodată separată, probabil, de religie. Whitman, pe de altă parte, susține Bloom rămâne un poet subevaluat, în relație cu extraordinara lui forță estetică, rămâne un permanent profet al partidului nostru nu numai partidul speranței. Whitman a murit în 1892 - reținem că a fost contemporan cu Eminescu! - într-o vreme în care politica americană era la fel de coruptă ca și astăzi, deși o notă ceva mai puțin țipătoare decât teocrația bushiană. Dar autorul *Frunzelor de iarbă* a existat o diviză între ceea ce poetul considera sufletul și «adeveratul eu», o entitate total distinctă de *person* sa... Mă tem că aceasta este America permanentă, un abis între caracter și personalitate.“

Este mai mult decât evident din discursul lui Bloom că Whitman joacă un rol central în preferințele sale literare. Mai mult decât atât, marele poem al lui Whitman este chiar America: „Dar cu o mare aserție, susține Bloom, nu găsim copleșit de un incomfortabil sentiment de ironie, acum că termin aceste reflecții. Shelley purta un inel pe care figura moto-ul: «Vremurile bune vor sosi.» În septembrie, secretarul de stat Condoleezza Rice a fost citată spunând la Ziua Church în Whistler, Alabama: „Domnul Iisus Christ a venit, trebuie doar să așteptăm.“ Ceea ce era demonstrat.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Charles Baudelaire (1821-1867)

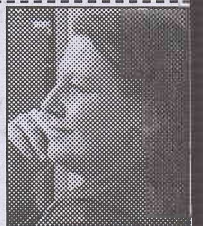
Viața anterioară

Mult timp am locuit pe sub porticuri înalte
De-ai mării sori vopsite în flăcări mii și mii
Ce par, cu stâlpii drepți și majestuoși, a fi
Pe înserate peșteri cu boltă de bazalte.

Hule rotind imagini de ceruri și stihii
Le-amestecau solemne și mistice cu alte
Puternice acorduri a muzicii lor psalte
-N culori pe care-apusul în ochii-mi le ivi.

Acolo am trăit în voluptate calmă,
Înconjurat de-azururi și valuri și splendoare,
De sclavii goi pătrunși de-nmiresmări și care

Mă răcoreau la tâmpile cu foi palmate-n palmă,
Având numai o grijă, să adâncească-un mare
Secret, acela care mă mistuie-n langoare.

Despre cenzură în teatru

Cătălina Boboc

Matei Vișniec, dramaturg la modă, jucat foarte mult în străinătate și în țară (imediat ce a fost posibil, după 1990) intră și în atenția Teatrului Bulandra, cu piesa **Richard al III-lea nu se mai face sau bene din viața lui Meyerhold**, transformată de Cătălina Buzoianu în spectacolul **Richard al III-lea se interzice**, ultima premieră a sezonului 2005-2006.

Textul prezintă ultima perioadă din viața lui important regizor rus din secolul al XX-lea, Vsevo od Emilievici Meyerhold, descendent al unei familii de nemți rusificați, din onza. Abandonează studiile de drept în favoarea celor de teatru, iar odată cu Revoluția din Octombrie, intră în Partidul Comunist. Meyerhold lansează un fel de program, "Octombrie teatral", care cuprindea spectacole-manifest, promovând între altele și culturalizarea muncitorilor prin teatru, ceea ce declanșează un fel de război civil în teatru.

Spectacolul se desfășoară în spații ce suferă de clădirea: o sală de teatru, singura în care mai are voie să monteze celebrul regizor, în celula de închisoare. În această sală se repetă **Richard III** sub supravegherea atentă a cenzorilor, la care nu este detectabilă nici o urmă de

cultură, fapt periculos, pentru că, neînțelegând nimic din ce se joacă, ei cred că actorii sunt vânduți capitaliștilor. Viziunea inițială a regizorului asupra piesei este modificată succesiv și obositor, până la exasperare, în urma sugestiilor repetate ale Securității, ale unor actori, ale părinților regizorului (și ei înregimentați în diverse structuri ale partidului comunist). Astfel, piesa este masacrată fără milă. Versiunea la care se ajunge în urma acestor modificări, menite să aducă spectacolul cât mai aproape de realitatea epocii shakespearene (pentru a fi îndepărtată astfel analogia dintre Richard și Stalin), contrazice crezul estetic al lui Meyerhold, care criticase reproducerea minuțioasă a realității (practicată de Constantin Stanislavski), mizând pe expresivitatea exterioară a actorului și pe stilizarea imaginii. Creatorul de teatru, ajuns în contradicție cu propria sa artă, nu mai ține seama de nimic și în fața comisiei de partid își face autocritica în bătaie de joc (nu mai crede în ea, la fel cum fusese obligat să nu mai creadă în arta sa). Astfel, soarta îi se pecetluiește, prin condamnare la moarte.

În perioada petrecută în celulă, este vizitat de două personaje, temnicerul (un analfabet, cu comportament primitiv, dar priceput să-i umilească pe deținuți) și Generalisimul (Stalin), considerând că-i face o mare onoare (era un artificiu de imagine: Stalin cel bun și grijuliu).

Un al treilea personaj, imaginar, îl invadează cu prezența lui: Richard III, din piesa interzisă în faza de repetiții finale. Copilul regizorului, nou-născut, este de fapt un avorton, deja dedicat cauzei partinice, simbol al unei societăți plină de anomalii. Regizorul este executat. În realitate, și soția sa a fost asasinată în propriul apartament.

Doar două din personajele piesei au corespondent real: Meyerhold (1874-1940) și Stalin. Regizoarea Cătălina Buzoianu distribuie doi actori cu o puternică expresivitate în aceste roluri. Virgil Ogășanu, respectiv Doru Ana. Ambii actori au o interpretare cu totul impresionantă. Spectacolul prezintă o realitate cutremurătoare prin mijloace expresioniste, este înconjurat de o întregă simbolică a epocii comuniste și merită văzut.

Distribuția: Virgil Ogășanu (*Meyerhold*), Anca Sigartău (*Sufleor*), Valeria Ogășanu (*Tania*), Doru Ana (*Geralisimul/Gardianul șef*), Radu Amzulescu (*Richard/Copilul*), Valentin Popescu (*Președintele comisiei*), Coca Bloos (*Mama/Femeia comisar*), Petre Lupu (*Tatăl/Bărbat 3*), Alin Olteanu/Cătălin Babliuc (*Ivan/Buckingham/Bărbat 2*), Mihai Bisericanu (*Richmond/Piotr/Bărbat 1*), Raluca Botez (*Fantoma*), Ștefan Ruxanda (*Anton/Clarence*), Lorette Enache (*Fantoma*), Mihaela Zamfirescu/Alexandra Ioniță (*Lady Ann/Fantoma*). Irina Sârbu (pian), Gabriela Bokor (violoncel), Marius Hoghi (tubă), Georgian Lepădatu (clarinet), Paul Aniculăesei (corn). Regia: Cătălina Buzoianu. Decoruri: Mihai Mădescu. Costume: Luana Drăgoescu. Muzica: Mircea Florian. Lighting designer: Ioan Lazăr. Mișcarea scenică: Mălina Andrei.

In timp ce domniile de la Centrul Național al Cinematografiei, în frunte cu onorabilul Decebal Mitulescu, se bat cu pumnii în piept că situația cinematografelor noastre va fi rezolvată, situația reală este catastrofală. De multă vreme, domnul Decebal Mitulescu promite pe la diverse îndrofii culturale că privatizarea sălilor de cinema nu este o problemă. Dar cum stau lucrurile în lumea reală și nu în cea ficțională a directorilor lui general CNC? Catastrofal. Este suficient să faci o plimbare prin București și să vezi cu ochii dumneavoastră ceea ce a constat și Ioana Chira, de la Agenția Mediafax. Majoritatea lor sunt închise, degradate sau de-a dreptul în ruină. Altele au devenit restaurante, săli de bingo, uneori chiar garaje. Câtele cinematografe și-au păstrat, totuși, locul pe harta Bucureștiului și au forța de a-i atrage pe unii artiști. Bucureștenii migrează

Jalnica decădere a cinematografelor românești

Irina Budeanu

trăicouri. Câțiva metri mai încolo, la cinema București, un carton îngălbenit rămas pe ușă de pe vremuri anunță: „cinematograf în curs de reamenajare”. Dacă treci de partea cealaltă a Cercului Militar vezi că cinema Capitol avea și o grădină de vară. Pe poarta sa ruginită sunt lipite afișe nou-nouțe ale unui performance: „Let's Food!”. Grădina, invadată de vegetație sălbatică și de iepuri, este folosită între 20 și 24 iulie ca spațiu neconvențional de joc, de o echipă de tineri regizori și actori de la Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică. Datând de la începutul secolului XX, grădina cinema Capitol figurează pe Lista Monumentelor Istorice. „Am descoperit spațiul printr-un coleg, care-i student la Film și care a făcut un documentar acum doi ani despre acest loc”, povestește Ioana Păun, co-autoare a performance-ului. Împreună cu David Schwartz, ea a ales grădina ca spațiu de joc pentru că se potrivea cu tema spectacolului și evidenția modul de viață artificial al personajelor. „Gândindu-ne la un spațiu neconvențional și mai sălbatic în care să se joace spectacolul, am venit aici (...) Mi se pare fascinant cum copacii au spart betonul și au crescut. Intri de afară și parcă ești altundeva, nu în București”, spune Ioana Păun.

Dacă ajungi pe lângă Banca Națională nu vei găsi nici o firmă pe clădirea de pe Str. Doamnei unde funcționa un cinematograf dedicat animației, Doina. Pe locul unde astăzi este un restaurant se proiecta cândva **Jack și vrejul de fasole**. Mulți bucureșteni de circa 30 de ani își aduc însă aminte că erau duși acolo de părinți, la filme de desene animate. La intersecția dintre Calea Griviței și Str. Buzești mai stau în picioare doar zidurile exterioare ale

fostului cinematograf Feroviar. Construcția a luat foc în 1990 și, deși n-a rămas decât o „carcasă”, nici o lucrare nu a fost făcută acolo în 16 ani. Ruinele au atras atenția fotografilor amatori sau profesioniști. Pe net găsești asemenea fotografii, iar un fotoreportaj la locul cu pricina a câștigat un premiu la un concurs de fotografie din urmă cu cinci ani. Un caz aparte este cel al fostului cinematograf Aurora, de pe Bd. Ferdinand, lângă liceul Iulia Hașdeu. Aici a rămas sigla cinematografului, se mai văd urmele locului unde erau scrise, de mână, titlurile filmelor care rulau, dar dedesubt, pe ușile de la intrare, e scris un mesaj care descumpănește: „Nu parcați! Garaj”. Într-adevăr, dacă arunci o privire pe geamul ușilor încuiate cu lacăt zărești cel puțin trei mașini, toate mărci serioase, parcate în holul fostului cinematograf. Oamenii din zonă nu mai țin minte de când n-a mai rulat acolo un film, iar dacă-i întrebi ce e cu clădirea consideră că râzi de ei. N-a mai fost film aici de cel puțin zece ani. Administratorul acestor cinematografe de stat, Regia Autonomă de Distribuție și Exploatare a Filmelor RomâniaFilm, n-a avut bani după Revoluție să le întrețină, așa că le-a pus lacăt pe ușă sau le-a închiriat unor persoane care ulterior le-au transformat în cu totul altceva. Le găsești și în buricul târgului, și lângă gară, și în cartiere.

Ce spuneti, domnule Decebal Mitulescu, despre această situație de fapt? Sau dumneavoastră trăiți într-o altă Românie?

cinema

pre multiplex-uri. Date statistice arată această tendință, una firească având în vedere împrăștierea cinematografelor de stat în funcțiune, sărăcia și aparatura veche din multe săli rămase în uz. Deși părăsite, multe cinematografe și-au dispărut. Bucureștiul conservă urmele unor vechi săli și grădini de cinema care fie așteaptă o reabilitare salvatoare, fie au o destinație schimbată, fie sunt niște ruine pentru care singurele soluții ar fi demolarea sau reconstrucția. În oricare dintre aceste ipostaze, cinematografele sunt zone de haos în oraș. Posibile studii de caz pentru istoria postdecembaristă. Locuri care sar în ochi prin natura lor aparte în peisajul urban. Pe Bd. Elisabeta dai peste săli acum închise. La Capitol, fcaierul a devenit magazin de haine. Doar din firma de pe clădire afli ce a fost acolo. Înăuntrul, în locul afișelor și programului săpământului stau manechine cu fuste și

Cunoașterea pragmatică pune într-o manieră problematică pe cea a semnificației. Se știe că semnul lingvistic stabilește o relație metonimică cu obiectul de referință, reprezentându-l, iar o lege convențională stabilește „perenitatea” acestui sistem de reprezentare. Totul începe în planul limbajului, prin formularea limitei lui, făcută chiar de pragmatică. Dacă limbajul este considerat ca „cel care poate face”, „care poate acționa”, atunci obiectul, pragma, actul în sine este limita limbajului. Pragma se caracterizează prin faptul de a nu avea sens. Diferența de netrecut între limbaj și pragmatică constă, după filozofi, în această caracteristică: obiectul, actul, etc. este sau nu este, a fost sau nu a fost, în timp ce limbajul este un sistem interpretativ: același cuvânt în contexte și împrejurări diferite poate avea semnificații diferite. Specialiștii în pragmatică spun că nu există semn în timpul derulării unei acțiuni, pentru că totul se desfășoară în realitate; nu se poate minți, nu se poate acționa altfel decât se

Între „a face” și „a zice”

mariana ploaie-hanganu

putem adăuga că statutul de agent în cunoașterea pragmatică nu se face prin limbaj; nu există agent în câmpul pragmatic care să comporte altă funcție decât cea care, în mod individual, trimite la situațiile concrete de acțiune.

Chestiunea limbajului în domeniul cunoașterii pragmatice este cu adevărat problematică, deoarece ea, cunoașterea pragmatică, este subordonată unei logici a acțiunii. În acest caz, limbajul nu evidențiază nici prin raportare la semnificații, nici prin raportare la identitatea subiectului, prin raportare la funcționalitatea sa, adică prin raportare la *retorică*, în primul rând.

Din punct de vedere istoric și politic, retorica a fost întotdeauna locul unde s-au făcut evidente funcționalitatea și finalitatea limbajului. Retorica are arta de a convinge sau a seduce, altfel spus, arta de a face din cuvânt știința performanței, știința de a stăpâni nu numai limbajul ci și statutul (retorica judiciară). Retorica - arta și știința lui *zice* - își are un loc bine asigurat în domeniul cunoașterii pragmatice, dar ei trebuie să i se adauge în această performanță *discursul politic*, discurs care face obiectul unei strategii și al unei pragmatice care se constituie în funcție de „celălalt” care este destinată lui și căruia îi servește. Discursul politic, despre care ne-am mai ocupat în alte ocazii, este discursul care se rostește în cadrul instituțional, cu un anumit scop, fapt care determină alegeri, decizii conforme reprezentanților statale care este considerată reprezentare legitimă. În problematizarea pragmatică a limbajului enunțatorul nu este singur, el vorbește în numele unei logici a puterii și a instituției, în funcție de o anumită ideologie, de anumite interese care conferă validitate socială propriului său discurs

conexiunea semnelor

prezintă acțiunea însăși. În aceasta constă limita sau, mai bine zis, diferența dintre limbaj și realitate: limbajul, fiind interpretativ, permite universalizarea, în timp ce acțiunea nu permite decât repetarea. Limbajul, prin intermediul simbolisticii, este accesibil tuturor și în orice moment, cu excepția situațiilor când asupra textelor acționează cenzura, în timp ce medierea acțiunii implică o separare care transferă în afara comunicării posibilitatea de a repeta o acțiune. Această separare care caracterizează acțiunea și o face exterioară comunicării, este de fapt, separarea dintre *agent* și *subiect* care nu vor fi reușiți decât prin punerea în drepturi a simbolisticii, prin această acțiunea respectivă este vorbită și, deci, gândită.

Să ne oprim puțin asupra separării dintre *a face* și *a zice*. În medierea simbolică, principiul identificării constă într-o separare fundamentală între *subiect* și „celălalt”. Prin această separare se construiește subiectul (procesul stadiului oglindii). Introducerea „*celuilalt*” în cadrul iden-

tificării simbolice previne orice posibilitate de confuzie, favorizând totodată însuși procesul de simbolizare, pentru că subiectul intră în acest proces doar în momentul în care își dă seama că, pentru a fi înțeles de „celălalt”, trebuie ca limbajul său să se înscrie în limbajul „celuilalt”. Această prezență necesară a „celuilalt” în câmpul simbolisticii ne face să înțelegem mai bine rostirea lui Lacan: „inconștientul este discursul celuilalt”. Subiectul nu există ca identitate decât raportat la „celălalt” care îl recunoaște, îi dă un nume și-i conferă statutul său social.

Cu totul altfel se pune problema în cazul cunoașterii pragmatice: medierea nu este simbolică, ea instalează o distanță între *subiectul*, purtător de identitate și *agentul* care face acțiunea propriuzisă. Această mediere poate fi cunoscută de subiect și devine conștient de ea - iar în acest caz, spunem că subiectul are *conștiință morală*.

Este posibil însă ca subiectul și conștiința sa să nu intervină cu nimic în medierea respectivă, iar în acest caz, este vorba de o acțiune fără articulare cu limbajul și, deci, cu simbolistica. Oricare ar fi situația, în cunoașterea pragmatică nu este loc de „*celălalt*”, ținând cont că acțiunea nu relevă niciodată un schimb intermediar. Din moment ce în cunoașterea pragmatică „*celălalt*” nu intervine cu nimic în constituirea personalității agentului, nu există la baza relației lor niciun contract de semnificație. Din acest punct de vedere, cunoașterea pragmatică poate fi purtătoarea unei semantici, dar niciodată a unei semiotici: într-adevăr, dacă se poate releva de pe o poziție științifică relația conform căreia un discurs poate reprezenta o referință, în funcție de o situație de comunicare sau o acțiune, în schimb, în revanșă oarecum, raportul dintre formă (*signifiant*) și înțeles (*signifié*) - cele două componente ale semnului lingvistic - nu poate face obiectul unei analize științifice. Problema semnului lingvistic nu este o chestiune pragmatică și, în această privință,

nea documente picturale de suflet nu trebuie excluse, dimpotrivă, trebuie înregistrate, chiar dacă sub rezerva includerii lor în spațiul intim pe care și caută. Nimeni nu poate afirma că Laurențiu Mănăstireanu ar fi scos capodopere „revoluționare” însuși pictorul ferindu-se de așa ceva, dar e limpede că lucrările sale rezistă la orice competiție sensibilității și culorii. Iar ca tehnică, desenul său mai ales, este impecabil, cu o linie delicată, dar lipsită de fermitate.

Armonia cromatică este și ea profesionistă, fără ezitări, aglomerări. E „curată”, chiar dacă „rece”. Totul este luminat în desenele, pastelurile, guașele și acrilicele lui, nimic nu amintește de întuneric, de teluric. Blaga ar zice că sunt paradisiace, nicidecum luciferice. Tablourile vibrează conținut și mai ales, inevitabil, transmit sonorități nebănuite (Școala de Muzică nu este de uitat în acest sens vorbesc (respectiv îngână melodii vechi transportă clipocit de vâslă și opinteli resemnate de pescari, ecouri de slujbe religioase etc.

Nu știu dacă mărturisește așa ceva, dar pictorul vine din lumea lui Șirato și Dărăscu, iar de la Cluj din aceea a lui Mircea Vremir (alt îndrăgostit al Deltei), din vorbirea lui Panait Istrati și Jean Baudrillard iar din ziua de azi, a lui Valentin Șerbu (scriitor dobrogean) și Tudor Dumitru Savu. Muzica este lipovenească, vag orientală și aromână.

Șocul zilei a fost doar prezența acestui tulcea clujenizat la Târgu-Jiu. Negoită Lăptoiu vorbește despre un întâmplător schimb, deoarece, în această perioadă, la Galeria de Artă din Dej (jud. Cluj) expune gorjeanca Blendea-Mihalache, prezentă la Muzeul din Târgu-Jiu în urmă cu câțiva ani, dar eu cred că este o „întâmplare a voinței” (oximoron de a ordona în Gorj o viață artistică din ce în ce mai bogată, firavă mai demult, dar motivată de prezența continuă și stimulativă a lui C. Brâncuși.

Personală Cluj-Târgu-Jiu via Tulcea

valer tascău

„Căldură mare” joi, 29 iunie la Târgu-Jiu, dar la Muzeul de Istorie - pictură, răcoare și bere rece adusă de la Cluj (fără ploaie, deocamdată, aoleu, ce vine, cică azi, 30 iunie): LAURENȚIU MĂNĂSTIREANU. E născut la Tulcea și a rămas pe Jiu toată Delta, bărcile Dunării și bisericile ascunse ale Dobrogei, după ce le-a purtat prin Cluj vreo trei decenii. Surpriza a fost nu atât expoziția în sine, ci prezența la vernisaj a cunoscutului și apreciatului critic de artă Negoită Lăptoiu (alt navetist: nume gorjenesc pur, născut la Râmnicu Sărat și trăitor la Cluj - oarecum geografic, criticul s-a urcat exact în trenul de la Tulcea, prin Pașcani și Vatra Dornei, în „personală” acestui inimos artist).

În ciuda nominalizării lui la categoria „amatori” (din 1991 este membru al Asociației Artiștilor Plastici Anatori din Cluj-Napoca, împărțire pe care personal n-am acceptat-o niciodată, nici chiar pe vremea „Cântării României”, pentru că arta ori e, ori nu e), Laurențiu Mănăstireanu e un artist autentic și a urmat chiar și școli de artă: a făcut Școala de Muzică din Tulcea (1970), ceea ce nu este deloc ce neglijat, și Școala Populară de Artă din Cluj (1980), având ca profesori doi adevărați

maestri ai picturii de suflet și culoare, Gavril Gavrilaş și Sorin Câmpan.

De asemenea nu e deloc lipsit de însemnătate că, despre expozițiile sale personale de la Tulcea, Cluj-Napoca (chiar la Muzeul Național de Artă), la Zalău (importanta galerie „Ioan Sima” și București (Palatul Șuțu), au scris Liviu Drăgoi (directoarea Muzeului de Artă din Cluj), Negoită Lăptoiu, sensibilitul pictor Marin Gherasim, istoricul de artă dr. Gudrun-Liane Ittu și, oarecum din afară, dar nu chiar, prof. univ. dr. Ivan Evseev din Timișoara, poetul Aurel Rău (mare amator și colecționar de artă) și poetul Mircea Goga (prof. la Sorbona, Paris) ș.a.

Fără îndoială, artistul, chiar dacă se prezintă tradițional, în linia peisajului resimțit mai cu seamă afectiv și înregistrat cromatic, și-a construit exact drumul și personalitatea. Elementul energetic, liantul lucrării sale artistice este nostalgia după locurile natale, după un oraș pitoresc (Tulcea) tot mai agreat de modernitate, pe care-l conservă în desene cu imagini din vechea urbe, azi aproape dispărută, după luminile și umbrele veșnic schimbătoare ale Deltei, din care fixează de regulă imagini de excepție, dar perisabile, după bisericile lăsate în paragină (ce simțire romantică în această decupare a ruinării „estetice”!). Imaginile acestea, extrem de vii, nu șochează, ci mângâie.

Chiar dacă mulți dintre noi preferă pictura agresivă, novatoare, în continuă avangardă, aseme-

Concursului Național de Creație Literară „V. Voiculescu”

Direct a pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național a județului Buzău, în colaborare cu Biblioteca Județeană „V. Voiculescu”, Centrul județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Buzău, Consiliul local Pârscov, Muzeul Județean Fundația pentru Tineret Buzău, Asociația Culturală „Renașterea bucoiană”, Revista „Renașterea Culturală”, Fundația „Irineu Mihăilescu”, organizează cea de-a XVII-a ediție a Concursului Național de Creație Literară „V. Voiculescu”.

Parteneriat media: Radio Focus, cotidianul „Opinia”, Radio Campus, ziarul „Expresul”, revista „Renașterea Culturală”.

Concursul se desfășoară pe două secțiuni - poezie și proză scurtă.

Sunt invitați să participe creatori de poezie care nu au volume publicate.

Lucrările, dactilografiate în cinci exemplare, se vor expedia până la data de 5 septembrie 2006 (data poștei) pe adresa: Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național a județului Buzău, B-dul N. Bălcescu nr.

48, Cod 120525 Buzău, ele având pe plic un moto ales de autor. Alături de lucrări, în plic se va introduce nu plic închis, în care se va afla o notă cu datele personale ale autorului (nume, prenume, data nașterii, domiciliul, profesia, numărul de telefon, premii obținute la alte concursuri de acest gen). Fiecare concurent poate să participe cu maximum 10 poezii. Pe plic se va menționa: Pentru Concursul de Creație Literară „V. Voiculescu”. Concursul este deschis tuturor prozatorilor care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor sau ASPRO și nu au volume publicate. Lucrările de proză (maximum trei, de până la 10 pagini fiecare), dactilografiate în cinci exemplare, vor fi trimise pe adresa Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național a județului Buzău în condițiile menționate pentru participanții la concursul de poezie.

Premii:

Marele Premiu al Concursului Național de Creație Literară „V. Voiculescu” - 700 RON

Secțiunea poezie:

Premiul I - 500 RON
Premiul II - 400 RON
Premiul III - 300 RON

Secțiunea proză:

Premiul I - 500 RON
Premiul II - 400 RON
Premiul III - 300 RON

Premiul pentru literatura creștină - 150 RON

fapte culturale

În funcție de valoarea lucrărilor, juriul poate acorda mențiuni și premii speciale. De asemenea, juriul poate să nu acorde sau să redistribuie premiile. Manifestările prilejuite de finalizarea Concursului Național de Creație Literară „V. Voiculescu” se vor desfășura la Buzău și Pârscov (locul nașterii scriitorului), în perioada 11-13 octombrie 2006).

Informații suplimentare privind organizarea celei de-a XVII-a ediții a Concursului Național de Creație Literară „Vasile Voiculescu” se pot obține la telefon 0238/723.050 - Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național a județului Buzău.

Frumoasele amărâte de după miezul nopții

(urmă din pagina 47)

oclaurii heligeranțelor de tot felul), sunt chemați pe numele de botez, ca la o sușă înaintea unei halbe.

Mi se pare obscen să se insiste diabolic, pe majoritatea posturilor (radio)TV, pe înserarea etaliată a unor accidente, violuri, furturi, răpădării, piaterii, sechestrări, sinucidenți, prin care senzationalismul ne plombează așteptările... obturarea informațiilor, ajunse- pretext pentru lăbărțate reportaje hiperrealiste (?); inserarea, rafinată cu trecerea timpului, se calizează și numai prin tonul unui enunț au fundalul sonor selectat.

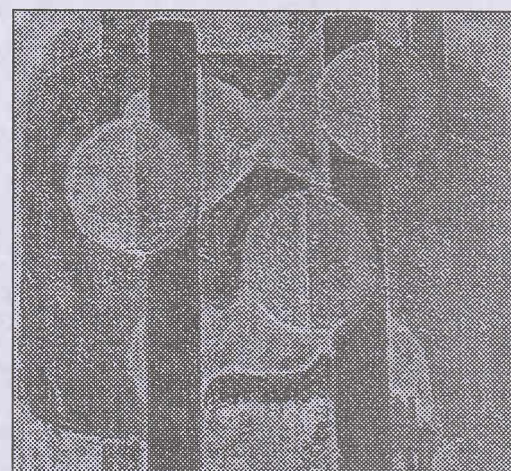
Mi se pare obscen și să expună, în prime time, medaliaone cu popândăi și felahi care, este noaptea, grație rudeniilor de partid și de stat ori da orită unor coituri tămăduitoare cu persoanele de-un sex sau altui, ajung satrapii aceste județe sau instituții zise-autonome. Interdependența dintre cenzoari și cenzuzați, între vardi: ti și hoțomani, îi determină pe flaranții să lingă scuipații celor care le constată agrantul în lungi ședințe de cunnilingvus, pros, n.mite... interviuri, talk-show-uri, ezbateri, mese rotunde sau triunghiulare, lătitorii de taxe și impozite, dar și de cablu, se descoperă obligați să leșine de bucurie că, oftim, fel.hii pot să parvină în satrapii, deci și l, privitor: i ascultători, vor fi având o asemenea șansă și ndeva, cândva...

Mi se pare obscen ca, indiferent de câte

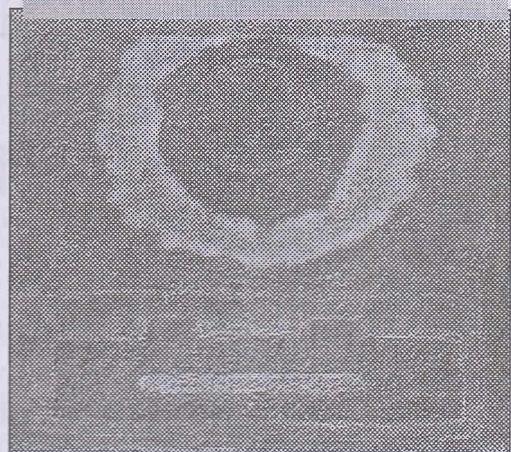
avertismente au fost lansate prin media, ceas de ceas și într-o proporție de masă, redactorii, moderatorii, reporterii, știriștii, într-un cuvânt actorii canalelor multimedia mutilează înconștient, ingrat, impardonabil limba română literară. În favoarea unui idiom turgescen, exclamativ, suburban, dezarticulat, necanonic, argotic, familiar, vulgar. Asist la o manelizare perseverentă chiar și a pușinelor momente culturale hărăzite tineretului. În tineret, oricum, în procent frisonant, dependent de și intoxicat cu telegrafismul anglofon al Internetului.

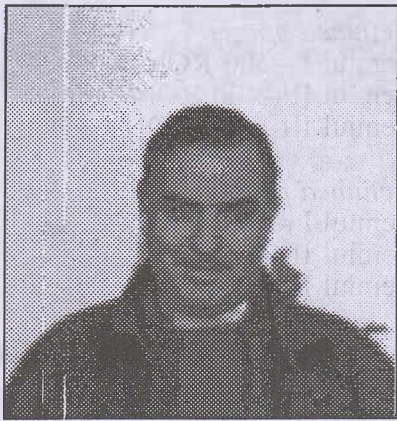
Mi se pare obscen, în cele din urmă, și comportamentul multora dintre noi care, din sărăcie, consimțim diurn și nocturn, înjurând printre dinți, să ne lăsăm consumați de hidrele, de furiile multimedia. Speranța, rar acoperită, a fost și va fi că unele grăunțe azvârlite de mogulii stațiilor multimedia corespund gastronomiei noastre. Turismul cultural practicat în fotoliu și tributuar tubului catodic sau DVD-urilor va exploda odată și-odată. Totul e ca noi să nu implozăm până atunci...

Iată de ce, rezumativ, nu mi se pare nicicum obscen faptul că unele fete și unii flăcăi își exhibă nurii, mult după miezul nopții, promoționând o meserie lucrativă și veche de când lumea. O meserie care-i izbăvește pe mulți de singurătate și impotență. Este exact ceea ce realizează și radioteleviziunea - numai că o face mediat, agresiv, sofisticat, cameleon. Și, firește, firește, lipindu-și etichete fătoase și fițoase.

Numărul a fost ilustrat cu reproduceri după lucrări semnate de Petre Achițenie

Ștefan avădanei

... Vrei să mergi, într-o vară-poate vara cea din urmă - pe urmele Beiului Ghica, atunci pleci de sub Acropole cu un expres, faci aproape o oră pînă la aeroport și lași în urmă vechea Atenă la bordul unui vechi aparat cu două elice și ajungi în aproximativ o oră la Samos, orașul - capitală al insulei Samos, aflată la mai puțin de o milă de coasta Turciei. Alegi, din cele șase hoteluri rezervate pentru eveniment și împrăștiate pe întreaga insulă, pe cel de la Kokkari Beach, un orașel - stațiune din vreo două sute de case, în fața cărora stau mereu bătrîni și bătrîne - tineri sînt numai o parte dintre turiști -, care te salută și te invită să le treci pragul. Străzi mici și înguste, atît de întortocheate încît fac centrul să pară mai mare decît este, formează labirintul

controverese

comercial al stațiunii, care, pentru un călător postmodern, nu?, pare venit din vreun secol fanariot.

Cei aproape cinci sute de kilometri pătrați ai insule, sînt acoperiți de o bogată vegetație mediteranean-egceană, cu orhidee sălbatice, oleandri, palmieri, lămii, portocali, măslini, curmali și chiparoși care fișnesc ca niște rachete deasupra tuturor pe coastele dealurilor dominate de Muntele Kerkis. Turistul neatent și aventurier este așteptat în tufișuri de șerpi, scorpioni și păianjeni veninoși. Unul din orașele se numește Pythagoreio, iar aeroportul tocmai părăsit se numește Aristarchos: și matematicianul - filosof, și astronomul au înobilat antichitatea insulei.

„Cei care știu să facă bani nu stau în universități.“

„Viitorul bibliotecilor tradiționale este mai mult decît incert.“

„PDA-ul/Personal Digital Assistant/ va domina piața informatică a următorilor ani.“

„Web-ul a înlocuit un haos mai mic cu unul mult mai mare și mai complicat.“

„Google este creator de confuzii, deși el s-ar putea să fie dumnezeul zilelor noastre.“

Oleandru alb din grădina centrului din Samos al Institutului Egeii de Răsărit (patru clădiri cu pescăruși din ghips pe coame din olane roșii), lîngă piscină, la o sută de metri de munte, între alți oleandri albi și roz, cu petale de flori căzute pe gazonul proaspăt tuns; în ziua de 4 iulie, cu antecedent în 3, Marcie Boukavalas se oprește să întrebe dacă-i parfumată umbra, apoi australianul Tony și canadianul Raymond.

Chow-chow-ul bosumflat și leneș de la Kokkari Beach Hotel.

„Ochii sînt singura parte din creier care se vede...; vîzul este singura percepție care se

Dacă...

poate percepe direct: nu poți să-ți ascuți auzul, să-ți miroși mirosul, să-ți guști gustul, să-ți pipăi pipăitul, dar poți să-ți vezi vederea.“

KDS-Knowledge Dissemination Systems.

IMS-Information Management Systems.

LMS-Learning Management Systems.

CMS-Course Management Systems.

„Sîntem cu toții imigranți digitali.“

Pentru a deveni elevi ai lui Pitagora, candidații trebuiau să treacă anumite probe, pe care astăzi le numim teste, prin care marele învățat le verifica obiceiurile, caracterul, sentimentele, vorbirea, acțiunile și modul de viață în general. După acest complex examen de admitere, o parte dintre ei erau acceptați ca discipoli și imediat întreaga lor avere trecea în proprietatea școlii. După trei ani, timp în care nu aveau drept de vot în chestiunile școlii și nici nu puteau beneficia de vreun tratament medical, celor care rezistau li se impunea respectarea tăcerii pe o perioadă de cinci ani („You have the right to remain silent!“), timp în care își îmblînzeau pornirile eului pentru a putea apoi să asculte și să-și însușească înțelepciunea.

Își gîndeau gîndirea?

Asemeni computeriștilor de astăzi, Pitagora le cerea colaboratorilor-discipoli să recunoască modelul dintr-o mulțime de puncte, pentru a putea trece apoi la armonii, cicluri, energie muzicală și muzica sferelor.

„Tabloul căzuse de pe perete, dînd la iveală ecranul televizorului din spate.“ (Orwell)

Dacă-ți vezi privirea și-ți gîndești gîndirea, atunci te dedublezi, vorbești în două feluri și gîndești cel puțin în trei.

Dar dacă așa stau lucrurile și ai fi început totul asemeni unui geograf și asemeni cunoscutului romancier-povestitor: Muntele Kerkis este cel mai înalt munte de pe insulă, cu 1436 m deasupra pămîntului și mărilor din jur. În inima lui se află Peștera lui Pitagora, iar în Muzeul de Istorie Naturală de la Mytilinii se poate vedea blana naturală împăiată a unei feline sălbatice, Tigru din Samos; ce va fi căutat un tigrul pe această insulă, cum a înotat el din Asia Mică și s-a stabilit aici pentru a da naștere legendei Fraților Gerasimos și Nikolaos Gliarmis sînt lucruri care rămîn în seama istoricilor și povestitorilor de care grecii n-au dus lipsă niciodată. Bătrînul scriitor bolnav-și astfel ai fi putut renunța la paranteza patetică „poate vara cea din urmă“ și cam de gust îndoielnic din prima frază-venise pe insulă invitat la o conferință, însă scopul lui declarat-organizatorilor-era acela de a termina o serie de explorări în propria gîndire, pe care începuse s-o pună la îndoială, spre a-și descoperi nu răspunsul, ci întrebarea cu care ar fi vrut să plece din această lume: trebuie să fie o întrebare care să-ți salveze sufletul, tocmai prin aceea că răspunsul la ea, necunoscut, ar fi conurat eternitatea înspăimîntătoare pe care nu o mai putea evita; o întrebare simplă, din cîteva cuvinte, dar care să le conțină pe toate celelalte, mii și mii, la care încercase să răspundă în mai multe ocazii pînă atunci; nu hamletiană, nu existențialistă, nu religioasă, ci o întrebare nechibzuită, negîndită bine, poate absurdă, care să conțină și sugestia aceluia răspuns pe care tot voia să-l evite, fără să fi știut vreodată în ce consta, de fapt, această evitare.

Îl întîlni, într-una din seri, pe Munindra, indian din India și profesor la Colegiul Grinnell

din Iowa. Cum se potrivește unui indian unuia care se află pe insula lui Pitagora? Munindra era gînditor, dar un gînditor optim (fiind și destul de tînăr), așa că s-au întretinut mai multe seri discutînd despre literatură, destinul ei într-o epocă a computerelor, a științei cibernetice, hipertextului și virtualității de tot felul. Erau întîlniri plăcute, care îl prindeau uneori pe bătrîn în ocolșuri măgulitoare ale întrebării care-l bîntuia, dar seara, la Kokkari Beach Hotel, fără televizor, cu marele munte în parte și muntele în cealaltă, se înnămolea iarăși pentru a-și blestema gîndirea nefericită pînă a doua zi cînd, devreme, înainte de șase trecea strada, intra printre terasa restaurantului de vis-a-vis și o altă pensiune și era deja în apă o plajă de prundiș, din care culegea pietricele era totdeauna absolut singur la acea oră, pînă pe la șapte și un sfert cînd, după două-trei intrări în apă, se întorcea la micul dejun, pe terasa, lîngă chow-chow-ul bosumflat, leneș, neprietenos, cu un om al casei cam zurliu, îngrijitor-chelner-administrator-electrician și altele, un patron distins și nefandosit, o recepționeră care-și practica engleza cu mîndrie.

Știa că se va întoarce la Atena și, după un alt zbor, în țară, apoi acasă, va mai trăi o vreme, poate își va mai nota cîteva gînduri, își va ordona cele trei-patru cărți lăsate în suspensie și va ști că întrebarea tot nu vine chiar ocolind complet răspunsul.

Dacă...

...pe la miezul unei nopți senine din octombrie tîrziu te apuci să traversezi capătul de apus al Mării Negre, apoi, peste Antalia, și pe cel răsăritean al mării „din mijlocul pămîntului“, ai putea ajunge, cu un B737, de la cei 90 de metri altitudine ai Otopeniului la cei 61 de la capătul sudic al Deltei Nilului, în Hotelul Safir al orașului arab de șaisprezece milioane.

De la hotel te-ar putea lua bătrînul Sabri mic, bărbos, chel și cu doi dinți în față, umil cît trebuie și mai șiret decît îți imaginezi, tată al lui Hazim, băiat mare și plin, care-ți și vinde o hartă jerpelită a orașului, pentru că magazinele sînt închise și deschid la ore dintre cele mai neașteptate. Bătrînul Sabri pare a ști despre circulație lucruri care pe noi ne depășesc în totalitate: cum se poate trece pe roșu cu polițaiul de față, cum prioritățile de dreapta se respectă în cele mai neașteptate moduri, cum benzile de circulație se pot diminua sau multiplica în funcție de lățimea și desimea mașinilor și multe altele.

Așadar, Sabri te poate conduce în mașina lui cu șapte locuri pe Dokki, apoi în unghia dreaptă pe Sarwat, încă un colț pe Taha Hussein, El-Giza, în susul lui El-Nil, la dreapta, lîngă podul El-Malik și spre răsărit pe El-Haram și Giza Fluovr, te mai trece două poduri peste brațe mai mici ale fluviului și ești în deșert, adică acolo unde se termină ruinele marelui Shava El-Haram din sud-est se termină brusc într-un fel de piațetă murdară în care se învîrt mai multe cămile, niște cai și măgăruși, fiecare ținut de cîte un adolescent cu priviri încurajatoare, dar, în perspectivă ulterioară, lacome și pînă să te dezmeticești bine, Sabri a și parcat

omobilul, unul din ei ți-a pus o năframă și
cordon din sfoară pe cap, arăți imediat ca
ar Shariff, alegi un cămiloi destul de bătrîn
erpelit cu numele de Bahloul și ești în
ert, unde stăpîni sînt de-acum puștani, care
nunță că ai de dat cincisprezece lire pentru
ai primit basmau de beduin, douăzeci
tru că treci pragul dintr-o lume în alta,
uzeci pentru că trebuie mituită „Poliția
stică și de antichități” și patruzeci bașciul
tru ghic și toate cîte mai urmează.

Prima dintre cele nouă piramide este a lui
eops (Khufu) și aici te trezești însoțit de un
găruș care duce în spate o matahală cu față
mndă și halat cenușiu care-ți oferă cola,
ta sau apă rece scoase dintr-un burduf rufos,
și fel de fel de călăreți care apar de nu se
unde, vorbesc sau nu vorbesc cu ghidul,
mai departe și revin sau nu mai revin, poli-
ți respectivi, cu figuri complice și priviri
ioase, care schimbă replici între ei, cu tîl-
ul urcat acum și el pe cămiloii sau cu alte
uci ale pustiului controlat, Bahloul rage
șoit dir cînd în cînd, iar în dreptul lui
efren (Khafré) încep a te durea șalele și-ți
n pierde cheful de istorie. Căldura nu este
re, dar umedă, turiștii sînt mulți și, salutați
mplice, îți răspund cu zîmbete contorsionate,
nele sînt împetritate cu pietre și stînci, în
părtare se vede reședința „de vară” a lui
barak și un teatru în aer liber. Cele șase
amide mici aproape că nu se mai disting ca-
re din nisip, urmează Mycerinus (Men-
re), facem un popas, apar, tot pe nesimțite,
zătorii de pietricele-talisman și se propune
parcerea la Sfinkis (Abîlhol).

Mănînci din rezerve un fruct necunoscut cu
t de bezină sau, mă rog, petrol nerafinat,
nera rectorului Ivănescu nu mai înregist-
ază și această ultimă minune, refacem dru-
l pe lîngă cele două cimitire, musulman și
știn, revenind la bază, unde, știutor, Sabri
întreabă cît de mult ne-a plăcut.

Nu-i răspunde nimeni și hotărîm să ne ducă
orașul vechi, orașul copților, pe malul drept
Nilului, dincolo de care începe deșertul
quattan, cel de răsărit. Lumea lui Ashowe,
atul de 13-14 ani care știe englezește, dar a-
cat de la școală pentru că face parte dintr-o
nilie cu patru frați și cinci surori, s-a termi-
t, a rămas în spate, cu piramidele și Sfinxul
nisipul și cămilele ei cu tot, o lume atîrnată
marginea marii metropole africane, bîntuită
istorie veche și sărăcie postmodernă, o lume
zamăgitoare și descurajantă, aflată în
ntinuă pe care, mai valoroasă ca amintire și
bietet de manuale decît prin prezentul ei cam-
rentăros.

Peste un pod, pînă la insula Gezirat El-
da, apoi iarăși peste cel numit El-Malik
leth, pe Salah-Salim pînă în orașul copților,
muzeu, rămășițele forumului roman,
erica ortodoxă Sfîntul Gheorghe, sinagogă,
oschee, tăile de sulfur de la Ain-Sira-vechiul
viro, la începutul deltei vechiului și marelui
vii.

Dar dacă limba..., cuvintele..., mintea...?

Iar într-o altă seară, participant înîmplător
munta de pe chei, cu tamburine, trompete și
staniete, dacă te urci pe vasul de agrement
ci stele nu tocmai inspirat numit „Nile
ystal,” poți participa la o masă tradițională,
bere adăugată la meniul de profesorul Stroe
n Craiova, muzică iarăși prea tare și un fel de
spectacol de circ cu o semi-stripteoză grăsunie,
acrobat care se învîrte foarte mult fără să
nețască și doi glumeți dansatori care apar
re final ținînd costumul carnavalesc al unui
l ce trece printre meseni, îi mai sărută pe
ii, pe alții nu și cade la pămînt (po-
e-punte) în aparență mort, din care e trezit
trîmbița stridentă.

Rătăcit într-o lume rătăcită, cu zgîrie-nori

și maghernițe, miliardari și cerșetori, istorie și
anti-istorie sau sfîrșit al ei la început de mile-
niu, cu gînduri neclare și experiențe incoe-
rente, te-ai putea reîntreba cum se poate da o
formă timpului.

Dar dacă într-o luni după-amiază te
hotărăști să refaci o vizită și să intri, prin latura
de nord a colosului din două milioane și trei
sute de mii de blocuri masive de piatră, în
piramida lui Cheops, atunci te poți afla în fața
unui șir de coridoare urcînd la 45 de grade,
care te duc spre vîrf, la camera paralelipipedică
a sarcofagului, închis acolo prin construcție,
acum patru milenii și jumătate. Și iar sensurile,
sensuri și semnificații acumulate și pierdute,
clădite și distruse sub greutatea și măreția
timpului abstract, înghețat-inutil? - în efort și
piatră, între deșert și metropola în permanent
smog pe locul fostului Memphis. Așezat pe
una din uriașele trepte, ți-ai putea aminti nu-
ferii albaștri din bazinul de la Muzeul Egipt-
ului, cetatea lui Muhamad Ali cu impună-
toarea moschee din alabastru a lui Suleyman
Pasha sau conversațiile spirituale cu Jan Donner
și intelectuale cu un fost ministru al educației,
sau prînzul tîrziu de la Restaurantul „Vue des
Pyramides-Chisto” sub razele piezișe ale
soarelui absorbit de deșert într-un halo
nedefinit. Între pustiul nisipurilor și celelalte
pustiuri suspensia este ameteitoare, iar
soliditatea piramidelor și lipsa de convingere a
Sfinxului accentuează neliniștea din fața unui
prag... sau altul, către exilul interior impus de
literatura nespusă...

Dacă...

...într-un năbădăios septembrie nu ar fi fost
acele cîteva minute de soare blînd, ceva trecut
de amiază, cu razele puțin oblice printre
masivele clădiri imperiale dintre universitate,
Rathaus și Stephansplatz, cu oameni grăbiți
sau ieșiți la plimbare și cumpărători, cu muzică
în surdină din cîte un magazin sau restaurant,
cu eleganța impecabilă a străzilor și automobi-
lelor și dacă nu ar fi fost seara de la Kon-
zerthaus-ul cunoscut pentru deja celebrul
spectacol simfonice din fiecare An Nou și dacă
n-ar fi fost nici cele patru saxofoane din Audi-
Max după 9/11, poate că l-aș fi uitat pe Sir
Peter, venit aici cu scopul declarat ca, la
optzeci și doi de ani, să-și toarne cenușă în cap
și să spună, în fața a două mii și... de profesori
de pe toate continentele, adunați în sala mare a
primăriei, că a fost rușinea clasei în cursurile
primare și secundare și că acum, chiar dacă un
colegiu britanic îi poartă numele, el tot este
emoționat în fața dascălilor și că-i invidiază pe
toți pentru că s-au adunat aici spre a discuta
dimensiunile și problemele internaționalizării
învățămîntului superior, dar că se invidiază și
pe el însuși din aceleași motive.

Sir Peter venise în cărucior cu roțile și a
fost urcat pe podium de doi polițiști și alți doi
asistenți; mica orchestră vieneză interpretează,
nu departe de el, pe aceeași scenă, o polcă, iar
el ține ritmul cu unul din picioare și cu dege-
tele de la mîna stîngă. Are în față cîteva hîrtii,
dar vorbește liber, preț de o jumătate de oră și,
pișicher, este pus pe glume, cele mai multe la
adresa lui și la aventurile unei copilării neobiș-
nuite. Cu tată german, mamă franțuzoaică și un
bunic rus, ajunge să vorbească bine șase limbi,
neștiind exact care-i este prima, merge, totuși,
la școală în Anglia și acum vorbește engle-
zește, își amintește de șotii de demult, dar nu
uită unde se află și propune o definiție a învâ-
țămîntului continuu, a școlii permanente: Învă-
țarea începe la naștere și se termină odată cu
moartea (care lui i s-a întîmplat între timp),

sau puțin după aceea, în funcție de religia
fiecăruia.

Reprezentanta ministrului științei și educa-
ției vine în cîrje, direct din spital, pentru a ne
spune că este mîndră de organizarea în capitala
imperială a acestei întîlniri și consideră că
orașul artei, al muzicii este și o mare cetate a
învățămîntului și educației. Furtuna de afară se
mai domolește, cei doi invalizi rămîn pe po-
dium pentru a contempla mulțimea de profes-
sori veniți să vadă și să asculte, să se vadă și
să se asculte. Vin roșu sau alb și fel de fel de
alte băuturi alcoolice sau nealcoolice, o masă
bogată în legume, zumzetul nesfîrșit al conver-
sațiilor, cu sutele, în sute de grupuri și grupări,
neînțelegerea adîncă a rosturilor acestei lumi, a
altor lumi, apropiate și îndepărtate, tristețea
toamnei învăluind întregul eveniment. Nici
muzica excelentă nu reușește să propună o
viziune mai luminoasă, molatec gîndul, care nu
este al lui Sir Peter, poreclit și Uști în tinerețe,
nici al înaltului viceprimar care oferă această
uriașă recepție, nici al rectorului, ajuns și el la
a cincisprezecea participare la EAIE și nici al
cameramanului care ne tot împinge din dreapta
pentru a-și găsi unghiurile potrivite; este un
gînd general, al nimănui, care se insinuează în
sala mare, elegant luminată de masive
candelabre și care distruge orice plăcere, care
îneacă orice bucurie în otrava nespusă a
acumulărilor îndelungate din care nu se mai
înalță decît înveninat și nesfîrșit; din marea
sală se prelinge apoi prin Stephansplatz, prin
metrou, pe la Schweden și Birourile ONU, prin
Alte Donau, pînă la Kagran și complexul DZ,

controverese

Centrul comercial Donau și apoi peste graniță,
pe la Gyor, pe 60, iarăși peste Dunăre, apoi
peste Crișuri și Mureș și Bistrița și Moldova
până-n Păun, la 1380, unde se încolăcește sub
un pierc pentru a da roade.

Cîte statui de lipizani în mărime naturală,
colorate în roșu, verde, albastru, alb și negru,
tot atîtea calești albe sau negre, trase de cai vii
și tot atîția cîntăreți, vocali și instrumentiști, în
piața și pe străzile centrale pavate cu granit;
dacă mi-ar trebui o metaforă pentru capitala
din Centrul Europei atunci, probabil, aceasta ar
fi funcțională pe mai multe paliere - floarea de
granit.

Dacă...

...însă, iarna, pe vreme ploioasă-nzăpezită,
în capitala europeană Bruxelles, la hotelul
romănesc Ascot din Place Loix, descoperi -
pentru a cîta oară-, împreună cu bătrînul evreu-
patron Stiler, venit aici de prin zona Bacăului,
că deceniile au trecut în zadar pentru mîntea
ale cărei dizlocări nu au creat spațiul necesar
revelării, conexiunile cerute de propoziția
îndelung căutată și nici măcar aproximată încă:
descoperi că aceste opt-nouă decenii ale lui și-
au lăsat urmele doar pe trupul în prag de
șubrezire completă, pe chipul bătrîn inexpressiv
și pe mișcărilor mai puțin sigure ale membrelor,
fără a contura, fie și cît se poate de vag, acea
rîvnită înțelegere, simplă și devastatoare, a
tregerii, a rătăcirii, a accidentului, a negării
inutilității totale. Nici măcar recunoașterea
neîntortocheată și neprefecută a acestei
înfrîngeri nu se poate constitui în vreun fel de

(continuare în pagina 44)

răspuns oicît de tentativ acum, în penultima lună a anului, în perioada imediat premergătoare sfîrșitului. Bîntuie mintea, de cîtăva vreme, privirea nehotărîtă și ea, dar venind parcă de cîncolo, oricum din altă lume - a animalului mare și alb, privirea blînd-întunecată, rugătoare și înțelegătoare, adîncă, neștiută a cîinelui Bicu, ai cărui strămoși au venit, parese, pe coastele Carpaților, din timpurile neștiute și știute ale păstorilor și turmelor din Abruzzo, care-și îngemănau traseele cu Adriatica între L'Aquila sau Celano și Foggia sau Biferio. Ochii aceia, uneori aproape, alteori dincolo de glasvand și, cel mai adesea, în depărtare, neînsoțiți de vreo mișcare sau vreun sunet, își asumă prezumtivul răspuns fără să-l poată rosti, ci doar păstrîndu-l într-o întruchipare a comunicării involuntare. Misterul capătă formă și ni se arată, dar nu se încheagă într-o coerență, nu trece dincolo de limpezimea reagră a unor licăriri încurajatoare, speriate, încrezătoare și nedumerite totodată. S-o fi aflu d o variantă a răspunsului - desigur multiplu - pe străzile duminicale încețoșate și ploioase ale orașului revizitat acum, după cîtiva ani, în care locuri, oameni și întîmplări n-au constituit nici ele începutul vreunei încercări afirmative.

Va fi știut vreunul din cei doi lăutari români care merg, cu acordeon și saxofon, în susul și în josul Bulevardului Waterloo și cîștigă, în medie, zece-cincisprezece euro pe

controverese

zi; sau o i avînd răspuns preotul negru care predică, la ora prînzului, în Eglise du Sablon din centrul orașului; sau vreunul din cele vreo cîteva mii de demonstrați anti-război și anti-americanism și anti-Bush - mulți dintre ei arabi -, care se leplasează și strigă lozinci, flancați de căștile albe ale poliției și monitorizați de elicoptere, pe arterele principale ale orașului; sau vreunul dintre înrobații judecători din spatele b ocurilor masive din piatră ale impunătorului Palat de Justiție; unul sau altul dintre cei peste nouă mii de participanți, europeni și de pe alte continente, la impresionanta lansare a Proiectului Cadru 6 la Centrul Expozițional din Piața Belgiei, în Sala Galileo și cele adiacente - Monod, Democrit, Walton, Copernic, Newton, Arrhenius...; sau, poate, cine știe, negativistul coleg matematician, care nu-și poate argumenta nici un gînd dacă nu porneste de la premiza lui „ba“; sau poate că răspunsul va veni singur, se va infiltra pe nesimțite între rîndurile întrebătoare ale acestui text ce se desfășoară încet, de la o zi la alta, fără speranță, fără direcție, fără vreo noimă chiar.

Ignoranța dă naștere misterului, iar taina misterului (frumoasă redundanță!) paralizază mintea; gîndirea nu capătă formă, sonoră sau grafică, din cauza pragului constituit de mister în chiar cîntia neagră a creierului pe care încerci s-o pătrunzi din interior și astfel nepuțința se întortochează și se răsfrînge, iarăși inutil, asupra ei înseși. Rămîne greu de crezut că tot dînd încoale acestui răspuns vei putea rămîne pînă la sfîrșit doar cu el, fără a găsi cele cîteva cuvînte - fie și cîteva zeci - care să te împace cu eșecul, cu îndoiala tot mai scîntitoare, tot mai greu de suportat privind interiorul și exteriorul limbii, a căutării și exprimării gîndirii prin acest mijloc; trebuie să explodeze undeva sintaxa, să se spargă crusta groasă a verbului sau substantivului, să se poată scurge seva din ceea ce sinapsele și

neuronii au plămădit de generații; ar trebui să se deschidă undeva un crenel în zidul impietrit de veacuri în jurul esențelor neșlefuite de poeți și filosofi în construcții păcălitoare, ademenitoare sau intimidante.

În jur - sute de universitari, funcționari și europoliticieni din zeci de țări, expoziții, statuia atomului prin ferestre, peste drum, gustări, cafele și discuții intelectuale sau inutile, întîlniri cu cunoștințe trecătoare, călătorii cu metroul între hotel și centrul de conferințe, între larva aglomerată a zilelor înnoate și visele incoerente ale nopților tot mai atrăgătoare. Nu „blînda noapte“ și „timor mortis“ formează aici subiectul, ci neîntregirea tot mai stînjenitoare, tot mai presantă a privirii dincolo de geana de întuneric care se îngustează tot mai mult sub presiunea orbitoare a luminii fără sens, anihilatoare, pustiitoare. Poate că această atocuprinzătoare lumină, sub razele arzătoare ale căreia se vede numai întinderea mată, necuprinsă, fără pată a nimicului ar putea să conțină o întruchipare virtuală a nedumeririi de pe urmă.

Dar dacă aproximarea misterului nu ține de cuvînt, nu se face prin el, adică prin intermediul lui, ci prin el, adică traversîndu-l, depășindu-l, înlăturîndu-l chiar, dacă această eventuală circumscriere a răspunsului poate căpăta o formă nedefinită prin cuvînt, atunci tot nu o vei putea cuprinde, decît doar dacă ai percepe-o altcumva, cu ochii, cu auzul, pipăitul, gustul sau mirosul sau printr-o revelație suprasenzorială. Dar cum nici una nu pare probabilă, rămîne în funcțiune același „dacă“, aceeași nesuferită și inevitabilă conjuncție care te readuce în capcanele codului vorbirii. Sensul nimicului și sensul infinitului sînt tot una, adică zero. Redundanță, iarăși. Sensul cuvintelor nu-l depășește pe cel al tăcerii; mai ales atunci cînd cuvintele încearcă să exprime ceea ce nu se poate exprima. Wittgenstein. Nici el n-a putut să spargă bariera-sau s-o ocolească măcar: ceea ce nu poate fi nici dărîmat, nici ocolit, trebuie să rămînă așa și acolo. Frumoasă ajungere! Ceea ce nu poate fi ajuns se constituie în încercarea de a ajunge.

Este marți după-amiază, pe la două și jumătate; în cîteva momente începe a treia sesiune de astăzi, iarăși în Galileo, cu multe alte vorbe și vorbiri, pînă pe la cinci, cînd se înserează. Tot noaptea, tot întunericul, tot visul și coșmarul, în Belgia ca și în oricare altă parte a Europei sau a lumii: urmează Budapesta și, în decembrie, Miami.

Pînă atunci: pe cutare stradă, din cutare oraș, din cutare țară, în cutare secol trăiește un cutare; sau, iarăși, pe o oarecare stradă... nu trăiește un oarecare om; în schema mai largă a lucrurilor, cele două propoziții au același sens, aceeași importanță, aceeași valoare în destinul general al omenirii; a exista și a nu exista înseamnă același lucru; depinde doar de distanță, în timp și spațiu, și de amplasarea contextului; a fi este egal cu zero și a nu fi este egal tot cu zero; nimic sau nimic este, bineînțeles, tot una; Elsinore și Stratford, altă dată.

Dacă...

...într-o zi de toamnă tîrzie, deasupra orașului, la Bucium, cu o lumină vag mistică filtrată prin ceața aflată într-un subtil proces de îngustare, încăpășîndu-se, totuși, să ascundă casele din vale, dar lăsîndu-le pe cele alăturate, de pe coastă, să-și strălucească albul pereților și roșul sau verdele gardurilor și acoperișurilor, acum, cînd sînt puține zile pînă ce zăpada va încerca să niveleze totul sub gerul imaculat scîrșitor simțit de cei doi cîini aflați în grăbită

hîrjoană peste lujerii florilor uscate și pri copacii încă necrescuți, printre brazi, pînă arțari încă mici și ei, tîind în viteză, la dea la vale, gardul viu circular oprit din foarfec înălțimea omului, înconjurînd o tîia globul și încorporînd, fără efort, un cires negru, prun și o răchită, crescuți întîmplător și gardul dinspre apus, străjuit, la vecin, de ș nuci împliniți, care-i împing cu iodul lor pe trei către răsărit, îndoindu-le crește verticală, dar adăpostind și cele două fe plantate sub gard cu cîtiva ani în urmă, afla casa nedorit cochetă, cu brîu înalt de cărăm roșie și mansardă albă, cu un foc aprins cămăruța dinspre nord, mai friguroasă, lambriuri și acoperiș pe jumătate oprit de comarnic, un radiocasetofon cu muzică duminică auzindu-se estompat pînă în cam mai mare, cu bar și șemineu, o vază înaltă dumițrite și crizanteme în trei nuanțe de m trei rafturi într-o parte, două fotolii, masă sticlă și canapea în alta, cu privirea căzînd obiecte adunate pe cărămida căminului ceramică reprezentînd o clădire maură Spania, imaginea concentrată a unei păs mitologice atent și neterminat încrustată pe bazalt din vestul Irlandei și comercializată în o peșteră de la Moher, o micuță catedr germană reproducă în metal la scara unu pe milion probabil, Den Lille Havfrue, ch foarte mică pe bucașica ei de prund Copenhaga, o lumînare roșie într-un sup circular din metal adusă din Tamper Finlandei, o casetă de lemn pentru cărți vizită meșteșugită în China sau Japonia, ideograme negre pe un fond adînc cafer reproducerea unui vas egiptean transform acum în vază pentru cîteva fire de busu uscat și un stick-man așgolez nefiresc aple de o tăviță-spiritieră și nefiresc agitat imposibilitatea aproape totală a cuprinderii pagina scrisă, pe un caiet grecesc adus e Samos, cu un pix Forex luat de la o casă schimb din Norvegia, a ceea ce înseamnă loc și o locuință, ceea ce degajă fiecare din în confruntarea cu un receptor obișnuit neobișnuit măcinat de această problemă, c nu-și are rezolvarea decît în procesul punerii ca atare, adică în ceea ce se întîmplă acum aici, dacă ai cumva forța de a nu reveni începutul frazei, pentru că atunci ai pier totu, inclusiv posibilitatea de a o înche astăzi sau în altă zi, acompaniat de acee muzică din cămăruța cu lambriuri, cu Bicu Goguț, vajnic urmaș al decedatului Fasoli alergînd prin cercul de gard viu, printre cop încă mici, pînă la poarta străjuită de doi mol și un tei, cu toții mai înalți decît restul, d plantați cu un metru măcar mai jos decît res gardului și revenind în viteză pentru a se înă cu etichete pe ferestrele terasei, cerșind mîngîi și joacă mai mult decît mîncare, făcîndu-te părăsești fraza pentru a mai adăuga cîte lemne pe foc și a-ți aduce aminte să desch beciul de dedesubt prin ușa din spate ca să ve dacă mai apare apă după ce Coganu și Mil l-au mai tencuit o dată cu un nisip și cime special, acoperit apoi cu un strat de gudr care va trebui și el văruiț - un beci aproape coama dealului de peste patru sute de met măsurat cu un altimetru elvețian de profesor lingvist amator de hărți, etimologii și bric cu cruce albă pe prășele, acum chiar rătăcit prin țara cantoanelor, la o vîrstă frumoasă care rareori și-o comentează, vajnic povestit în ale războaielor și întîmplărilor care v rămîne, cu toatele, în aerul rarefiat al norilor gînduri ce nu se vor crestare în siliciul al albăstrui al memoriei hardului, hărăzite să petreacă spre un dincolo care, nici el, nu a mai multe șanse de a răzbate-n vreo sintax trecută-viitoare...

Niște europeni

Lică este rrom. Sau, dacă vrei, spre amina orce confuzie, țigan. În plus, Lică e elev la o școală din sudul țării. Profitând anumite circumstanțe, între care scăderea dramatică a numărului de copii în România post-decembriștă, Lică s-a strecurat cu ușurătate până în clasa a III-a.

Deși nu se omoară cu învățătura, sau poate tocmai de aceea, Lică știe infinit mai multe lucruri despre viață decât colegii săi. În ultimul timp, cunoștințele lui despre lume depășesc granițele țării. Știe chiar și cuvinte regii din limbi care nu se predau la școală.

De pildă, spaniola. Profesori i-au fost și enovele și taică-său, proaspăt reîntors în țara lui Cervantes. Deși nu-i place cum sună, Lică se războiește pe colegiile sale gândindu-se *muje*. În schimb, e topit după vântul euro. Ca să nu mai vorbim de căutarea sa materială. Când o aude foșnind, în păcaie tot mai rar, pe măsură ce zilele de întoarcere a lui bătrân trec năvalnic, Lică sează irstantaneu delicatosele chioșcului în colțul străzii. Apoi, inima i se strânge ca bucată de plastilină, simțind că în curând va trebui iar să abuzeze cotidian de pricajitul și de aptele adecvat. Ceea ce presupune o ucigașă recvență școlară.

Lică e convins că euro e o prescurtare de vine ce la Europa și România. Adică, un fel de surori gemene care se țin de mână, plindând prin lumea asta mare. Să nu se tăcească. Să le fie mai ușor în viață. O prescurtare nostimă care i se rostogolește în gură ca o bilă jucăușă.

În curând, Lică va comite o trădare. O

însemnări

Întrărește pe *muje* pentru *donna*. Pleacă cu taică-său în Italia. Ce să faci tu în Italia, Lică?, l-a întrebat contrariată învățătoarea. A cerșit, doamnă!, a răspuns Lică, mândru că ia încă o dată fața clasei cu viitoarele sale preocupări atât de nobile. Dar nu-i frumos să cerșești, Lică, continuă, didactic, învățătoarea. Cu n nu-i frumos, doamnă?!, vine replica viitoarei vilegiaturist. Dada a fost la cerșit la Italia și s-a umplut de bani. Dada nu este pseudonimul vreunei excentrice iubitoare de suprarealism mai colorat, ci mătușa lui Lică diaspore mamă. De fapt, Lică vrea să spună că dada a renunțat, după ce s-a întors în Italia, la vânzarea semințelor la corneț lângă poarta stadionului. S-a privatizat cu acte în regulă. Acum cumpără semințe amălate, cu etichetă și termen de garanție, pe care le vinde cu adaos variabil. În funcție de delitatea clienților. Afacerea se dovedește profitabilă din moment ce dada n-a mai călărit țară de peste doi ani.

Pentru proiectata lui călătorie, Lică nu are nevoie de dicționare sau ghiduri de conștientizare. L-a învățat dada limba universală a cerșitului. Un fel de esperanto al gesturilor și mimicii. Te ghemuiești lângă un zid, privești în gol și te întristezi. Ca atunci când trebuie să răspunzi la tabla înmulțirii. Mai multă tristețe nici tragedienele Greciei antice n-ar putea stoa ce.

Dar până să se întristeze „la Italia“, lui Lică i s-a înecat corăbiile acasă, în România. Ce-i cu tine, Lică? l-a întrebat ieri doamna, contrariată de liniștea nefirească din clasă. Nu mai mă ia mama la Italia, doamnă,

răspunse Lică, smulgându-se cu greu din nămolul melancoliei. Cică acolo adună copii de pe străzi și îi duce la Casa de copii, completează Lică, dovedindu-se la curent și cu ultimele măsuri în materie de migrație.

Deși nu mai pleacă din țară, Lică rămâne, prin structură și aspirații, un european convins.

Pasagerii iadului

Ultima stație de metrou. Republica. În față, după ce urci dintr-un fel de grotă mizeră, halta. Sau gara. Tot Republica. Că doar nu era să rămână 23 August, după o revoluție sută la sută anticomunistă. Praf, rumoare, miros de urină. Peronul e plin, sala de așteptare pustie, la casa de bilete nici unul dintre călători. Probabil că au toți abonamente. Spre mirarea casierei îți iei „tichetul de călătorie“ și te pregătești sufletește pentru aventura în care vei intra în curând. Ea debutează cu urcarea în tren și ocuparea locului. Așa, ca pentru încălzire. O mulțime dezlănțuită, intolerantă, un fel de hoardă pârjolitoare, luptând pe viață și pe moarte, lovește, urlă, calcă totul în picioare, într-un cuvânt, își câștigă cu trudă efemerul „loc“.

Dacă ai reușit să pătrunzi în vagon prin câteva ziduri umane mișcătoare, înseamnă că ai o forță apreciabilă și că zbuciumul nu ți-a fost în zadar. Un sumar inventar al „barierelor“ ce ți-au stat în cale este, credem, cât se poate de edificator: genți burduhănoase cu conținut enigmatic, recipienți de forme și mărimi diferite (gata pentru golire), obiecte comune sustrate, după trebuință, mediului lor firesc.

Trenurile de noapte îți oferă cu generozitate un adversar în plus, foarte perfid și imprezvizibil: întunericul. Compact. De nepătruns. Din când în când, licărul unei țigări (în vagon, desigur, doar e democrație) decupează din beznă chipuri și gesturi. Umane. Sau aproape. O toropeală unsuroasă, sfâșiată de țipete, chemări, înjurături, amenințări, se instalează pe nesimțite. Oamenii comunică. Cojile de semințe zboară prin aer sau se strecoară discret sub canapele. Sticlele gâlgăie ademenitor. Le urmează plescăiturile poficioase, sughiturile mulțumite. Vin, apoi, poveștile spumoase, expresiile lejere. Folclorul de consum. Radiocasetofoanele manelizază patetic, la nesfârșit. Iubiri trădate, dorințe arzătoare, patimi mistuitoare. Viața pe tarabe. Septic la lanternă se încinge până la incandescență. Miza nu contează. Se joacă de amorul artei, cu accentul pe virtuozitatea iuțelii de mână și specularea nebăgării de seamă. Pare de necrezut, dar în această îngheșuială sufocantă mai sunt și oameni care circulă. Sunt comercianții. Rromii noștri dragi. Pigmentul dominant în zonă. Precursorii privatizării la scară națională. Cu o mână te îmbrâncesc, te împing, își fac loc, cu alta îți oferă. „Hai băieți, ciungă împotriva plictisului, țării pentru anestezie, lumânări pentru orice eventualitate“. La prețuri liberalizate, dar accesibile.

Distanțele dintre sate sunt mici, gările dese, dar și mai dese sunt tragerile semnalului de alarmă. Nu pentru catastrofe. Doamne ferește! Pentru distracție. Dacă e bal... Cei născuți sub o zodie norocoasă, epuizați și înfricoșați, după trei-patru ore de aventură ajung la destinație. Oltenița. Capăt de linie, capăt de țară. Locul unde întoarce trenul. E liniște. Aproape se aude susurul

Dunării. Lumini pe malul bulgăresc. Umbre de stele călătoare pe ape. Orașul doarme sub aripa încinsă a verii. Arar, câte o adiere de vânt flutură blana pe căinii bătrâni. Dinspre gară câteva umbre se strecoară spre oraș. Pasagerii iadului au ajuns acasă.

liviu
capșa

Țara murăturilor

Istoria mai veche ne-a învățat că românul e frate cu codrul. În grade de rudenie la fel de apropiate ar trebui plasate, mergând pe linia serviciilor reciproc avantajoase, după cum glăsuia o sintagmă cândva la modă, și Marea Neagră, și Delta Dunării, și Munții Carpați. De fapt, românul se află într-o relație cordială cu toate formele de relief înfrățite în spațiul carpato-danubio-pontic. Întreaga natură mioritică s-a pus în slujba sentimentului românesc al comuniunii cu un biotop binecuvântat. Din altă parte ne-au venit nouă necazurile, iar, uneori, ni le-am creat și singuri. Desigur, nu dintr-un viciu masochist, ci din prea multă imaginație altoită pe o prea puțină adaptare la realitate. Adică povestea binecunoscută cu teoria și practica. Deh, fire de poet, românul! Cele mai virile proiecte îi eșuează în reverii. Sau în viziuni, în prognoze și, mai nou, în programe de guvernare.

Dar să ne întoarcem la subiect. După ce s-a înfrățit cu codrul, mai nou, românul, îmboldit de un pragmatism de nevoie, și-a extins aria relațiilor privilegiate. De pildă, acum, în prag de iarnă, are o atracție deosebită pentru legumele găzduite temporar în diverse recipiente, într-o gamă variată de mărimi și forme, de la borcane și putinici, la bidoane și butoaie. Leguma acrită în suc propriu, iată simbolul sub care vor ființa de acum înainte, până la primăvara izbăvitoare, bucătăriile, cămărilor, debaralele, balcoanele, pivnițele și beciurile de pe cuprinsul României. Mai nou, aflăm din ziare că murătura românească a atins statutul de marfă pentru export. Alături de broaște, melci și ghebe, ea va da măsura forței noastre economice de mari exportatori pe piața occidentală, netezindu-ne drumul, cam plin de hârtoape în rest, spre mult visatul statut de economie natural-funcțională de piață.

Voișia buclătată a gogoșarului, istețimea crocantă a castraveților, generozitatea multiplicată a conopidei, vigilența exagerată a ardeilor, utilitatea convertită a gogonei și, peste toți și toate, retorica ineputabilă a verzei vor rescrie, timp de câteva luni, epopeea sfârșitului și începutului de an. Vor cădea stele și burse celebre, imperii se vor împuțina, speranțe și pronosticuri se vor nărui, vor secătui bugete și fonduri europene, vor demisiona consilieri și miniștri, vor pieri ministere, dar murătura românească va fi de neclintit, singura certitudine într-o lume atât de nesigură. Unica prietenă într-un univers potrivnic. Se cuvine, așadar, să-i omagiem fidelitatea neînvinșă de frigul apartamentelor, să-i laudăm solitudinea în care își face datoria pe masa golașă a românului, să-i cinstim perseverența cu care ne împinge înainte o viață tot mai obosită.

Cât timp are murătura alături, românul poate visa liniștit la viitoarea întâlnire cu frăgezimea urzicii.

leo butnaru

O nedumerire

Internetul îmi oferi (și) tristul prilej de a citi cu stupeoare aproximațiile (ca să nu zic: aberațiile) colegului Mihail Grănescu, publicate în numărul (în mai al revistei „Conexiuni”. Așa, din senin, supăratul, alarmatul condeier scrie că: „Adrian Păunescu a pompat piața română cu toate gloriile *brigăzilor artistice* dincolo de Prut etichetate drept «cei mai mari poeți români» - unii contrafăcți: Leonida Lari, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Leo Butnaru, Aura Cristi... o adevărată «ruletă moldovenească» (dacă e să folosesc o expresie a lui Andrei Valachi) sufocând creația autohtonă și plasând în funcțiile cheie din țară numai persoane născute în spațiul ex-sovietic. Mironov și Păunescu au *moldoghenizat* cultura și Senatul. «Frații noștri» ne-au colonizat mai ceva ca-n visul lui Stalin din 1947. Fără nici o reciprocitate. Pot spune

reacții

că rușii sunt mult mai receptivi la valorile noastre originale autohtone decât «frații noștri»; «modul de flori» a acționat, vreme de un deceniu, într-o singură direcție”.

Sunt sigur că M. Grănescu știe prea bine că, în ce mă privește, nu am avut nici o legătură cu „fenomenologia” pe care o descrie și nici cu protagoniștii ei. Așadar, dezinformează cu bună știință... Nu am râvnit estrada politică sau pe cea „literară” și nici nu am scris pentru ele. Nu am avut funcții în România, nu colonizez pe nimeni, locuiesc la Chișinău - oraș destul de confortabil și european, precum s-a convins, probabil, și M. Grănescu, când veni în vizită la Uniunea Scriitorilor din Moldova și, în fața colegilor săi din Moldova de Est, vorbi și el de unitatea neamului, de considerația pe care o are pentru Basarabia, despre scrisul valoros al celor prezente acolo... E cam jenant să înregistrezi irprevizibila schimbare de atitudine a dănilor, de la unire - spre *hora dezunirii*...

Nu știu la ce reciprocitate face aluzie dl Mihail, dar, din câte știu, în Moldova de Est a fost găzduit cel puțin omeneste, dacă - din motive... obiective - nu regește sau ca mare scriitor. În ce privește afirmația „că rușii sunt mult mai receptivi”, n-ar trebui să ne dea lecții nici la acest capitol. Din foarte multe motive. Unul fiind și de faptul că, în septembrie 1977, subsemnatul a fost dat afară din redacția ziarului „Tinerimea Moldovei” pentru promovarea spre publicare a unui eseu despre Mihail Kogălniceanu, mult timp după aceea nemaiputându-se angaja la vreun alt serviciu, ostracizat de bolșevismul rusesc și lichidat în autohton. Ca să nu mai amintesc și de alte mostre de „receptivitate

rusească” în perioada *Represans*, când cultura nu însemna decât un sistem de interdicții ordonate de Moscova întru deznaționalizarea românilor pe care, iată, dl Grănescu îi aseamănă cu - Doamne ferește! - Stalin... Tocmai pe cei care au avut de suferit cel mai îngrozitor de pe urma tiranului!... Așadar, dacă rușii se comportau cu românii transpruteni cu o superioritate imperialist-șovină, chiar de o coloratură (ușor?) rasistă, din formulările despre „colonizare”, „funcții cheie” deținute, cică, de „frații noștri”, „sufocarea culturii” (și alte ditamai afirmații aberante, fără acoperire, fără exemple, care, de fapt, nici nu există!), reiese că dispoziția dlui Grănescu adie cumva a... rasism *intreN-Național* (spre deosebire de cel *internațional/intrenaționalist* sovietomuscălesc!); adie a absurdă xenofobie a românului față de... români! (Ce vis urât, ce coșmar!...) Referitor la *valorile autohtone*: deloc puține din ele le creează chiar și românii basarabeni, astfel că dânsii nu pot fi străini, indiferenți față de ceea ce îi este scump colegului M. Grănescu.

Ferește, timpurile s-au mai schimbat. Astfel că, în ultimii 4-5 ani, am tradus și editat mai multe volume din creația autorilor ruși importanți, de mare rezonanță europeană și nu numai - V. Hlebnikov, A. Krucionâh, I. Bahterev, Gh. Ayghi, I. Satunovski, V. Kuprianov, I. Ahmetiev, A. Tkacenko, antologia *Avangarda rusă* (480 pag., format mare), antologia *Miniatura poetică rusă* (2 volume) etc., punându-le tocmai în circuitul cultural autohton, adică - panromănesc. Întrețin relații de colaborare cu eminenți exegeți, istorici ai avangardei ruse (S. Biriukov, M. Evzlin, I. Loșcilov, E. Târâșkina, E. Vitkovski), stabiliți în Germania, Spania, Israel, ca să nu mai vorbesc de cei din Moscova, Sankt-Petersburg, Novosibirsk care au pus pe siteurile electronice rusești mai multe texte *românizate* de mine.

Astfel că mă miră zicerea/scrierea după ureche a colegului care, vede-se, are anumite complexe. Îi urez să scape cât mai curând de ele. Însă fără a mă pune și pe mine în ecuații de supărări/invidii fără motive. Să nu-și facă griji - nu-l colonizez, nu-i iau spațiul locativ, nu-i pretind să se considere fratele meu etc., etc. Din contră, în mai multe privințe l-aș putea ajuta, precum o fac, cred, și în acest caz. Iar dacă se simte amenințat de *moldoghenizare* (nu cred că schimonosirea noțiunilor, duse spre jignitor, îi face onoare unui condeier ajuns la 56 de ani!), nu are decât să-i contrapună vigurosul său spirit stăvilitor de „străinie”. Eu unul nu mă consider deloc mai puțin român decât M. Grănescu și nicidecum am trâmbițat că, oameni buni, iată, suntem mentenizați, ardelenizați, oltenizați, dobrogenizați. (*Maramureșenizați* fost-am încă de la descălecarea lui Dragoș, nu?) (A)logica *viceversa* a colegului pornește și ea din cine știe ce refuzări personale... Păcat că merse cu jalba în proșap hăt în America! Nu era cazul, nici motive nu avea. (Probabil, se gândi că, miștind,

calomniind cât mai departe de casă, nu fi oblicit...)

În ce privește reciprocitatea, nu știu sigur dacă lui M. Grănescu i-a trecut pragul casei cineva din stânga Prutului, însă în casa mea au găzduit mai mulți prieteni și colegi minunați din Iași, București, Bacău și Cluj, Focșani și Sibiu, Constanța și Baia Mare, Suceava și Huși. Apoi aș putea să-i mai amintesc precum nentului inopinat că, în calitate de editor sau antologator, am contribuit la publicația în Moldova de Est a unor cărți de Macedonski, I. Pillat, I. Minulescu, Bacovia, L. Blaga, G. Topârceanu, Crainic, E. Botta, I. Vinea, V. Voiculescu, O. Goga, A. Cotruș, B. Fundoianu, Labiș, N. Stănescu, A. Blandiana, A. Ștefănescu, C. Buzea... Am semnat cinci volume de dialoguri cu peste o sută de mari personalități ale culturii panromânești...

Curios lucru: ce (și câte... grame) putea pune colegul Grănescu pe celălalt ar balanței „reciprocității”? Din când învederează trista stare de fapt, nimic altceva decât - insinuarea, minciuna, calomnia, invidia, jignirea, ura față de parte din români, față de unii colegi care își fac onest datoria, în măsura puterilor harului ce le sunt date.

Iar dacă exagerat de supăratul coleg dori să știe care au fost persoanele marcate ce au contat pe scrisul meu, îmi pot aminti: sunt domni Nicolae Manolescu, Laurențiu Ulici, Cezar Baltag și Sergiu Adam care, încă din 1990, avuseser bunăvoința de a-mi solicita poeme, proze, eseuri, traduceri pentru redevabilele reviste „România literară”, „Luceafărul”, „Viața Românească” și „Ateneu” unul din auto-cărora mă aflu, iată, de peste 15 ani. Cărțile mele au beneficiat de prefețele și postfețele lui Ioanid Romanescu și Cezar Ivănescu, Barbu Cioculescu și Fănuș Neagu, Gheorghe Grigurcu și Mihail Cimpoi, despre ele au scris Constantin Ciopraga și Adi Cusin, Liviu Grăsoiu, Gheorghe Istrate, Dan Stanca și Dan Mănuță, Nicolae Prelipceanu și Vitalie Ciobanu, Marius Tupan și Eugen Lungu, Lucian Vasiliu și Nicolae Panaite, Traian Olteanu și Florin Muscalu, Ioan Lascu, Marian Drăghici, Gellu Dorian și Mircea A. Diaconu, Vasile Gârneț și Arcadie Suceveanu, Em. Galaicu-Păun și Octavian Soviany, Nicolae Leahu și Mircea Ciobanu etc., etc. Au acești distinși literari ceva în comun cu aberantele insinuări categorisiri cărora mă supune Mihail Grănescu? Cum de-și permite a-și jigni colegii cu etichetări bizare, când acești delicat, făcând abstracție de rubricile „Veleitari orgolioși” din „Observator cultural”, unde i se catalogaseră persoane și cartea „Cioburi de înger”? Nu pricep de ce ar merge, adică, pe... viceversa, când lucrurile stau exact invers... Și-apoi, nu uita nici cuvintele de bine pe care mi le adresat, nu o singură dată, când a fost să mă întâlnim la Chișinău sau București (părând un om bine crescut, blând la ale sale)...

Ce și s-a întâmplat, stimat colegule Păcat... La vârsta noastră, deja ar trebui să învățăm arta senectuții oneste și pe cât posibil, înțelepte...

(*Text reluat din revista „Conexiuni” New York, nr. 17, iulie 2006)

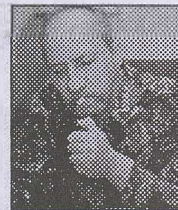
Nu cumult, cineva afirma într-o revistă că-i oblojește pe elitiști că singura obsecenitate o reprezintă prostia... La momentul respectiv, am inversat poziția, considerând prostia ca fiind semnul și polul obscenității. Chiar și admitând că lumea parcurge, când și când, clipe de tuncie crasă. Readuc chestiunea în discuție, încă, peț de vreo trei săptămâni, colegul stânga biroului meu s-a perpelit medieval descope e cusururi... obscene în șiragul unor ventu promoționale. E vorba de tribul tantelo de servicii sexuale care-și exhibă i pe mi toate canalele cam după ora două ptea. Printre exclamații și gemete sugestive și trucate), prestația lor e pigmentată cu nturi veriste: telefon, SMS, costul per ut al aț elului, plus vibratoare și masculi de sum. Nota bene: sexele ca atare sunt ate cu onscracteale pătrățele lăptoase, idem țile sa i penetrările. Asta pentru a nu fi zate, c nalele respective, că promovează ograf a. Principalul cusur: utilizarea ace a u or secvențe din filmele porno, unde ele/ei făceau figurație. În cele din urmă, prită n umeroaselor reluări și stop-cadru cutate e e colegul meu, am ajuns la o exas- ure fecundă. Nu voyeurismul l-a călăuzit, trebuir a descrierii detaliate a poznelor cu ina. Pe trtu a justifica niscaiva somații sau nzi apicate difuzorilor TV. Și lascive, și umice, conform canonului, fetele mi s-au ut agreabile și, oricum, actrițe *in nuce*. Aviz aților care e produc casete și DVD-uri porno, hori pr n beciurile apetitului colectiv pentru ne tari.

reacții

Subiectul m-a agresat. S-a lăbărtat peste ne, pleacă de senzații contradictorii. Dacă fi votat până azi "legea" prostituției (de pe sex!), desigur că n-ar mai fi fost, manul meu coleg, un Diogene/Sherlock mes pr ntre nămeții zglobii de sâni și fese ulpe și ouze lacomice și pectorali sau bicepsii Schwanegeger. Toate aceste ne-fericite anuelle e de după culcatul găinilor, toți ști gigo o aduși pe scenă doar ca niște sosii undatoare, mimează în definitiv o muncă nu mult ciferită de oricare alta. Oricât de etice/viriloși, junii aceștia *păcălesc contra t*. Abia într-asta descopăr reala obscenitate - nu în sugerarea unor delicii sexuale etice p în apelul hagiografic la anatomii prii. Ei oine, de-aici a și pornit disconfortul a. Mult, media își conjugă eforturile să ne vîngă să trăim cât mai ireal cu puțință. ltimedi i ne conving că există destui *oameni succes* pe lumea asta. Multimedia ne ascund gistrul aptul că VIP-urile financiare n-au p, n-au de ce să trăiască, asemenea nouă, acilor păcătoși, într-o irealitate convocată de mai VIP-urile milionare. O groază de eni, cu sau fără scaun la cap, nu vor fona niciodată *fetelor fierbinți*, nici nu le expedia SMS-uri sau altfel de mesaje. Dar ajung să fie victimele unor asemenea *prezentări iconice*, mai fățiș, mai subliminar. mai ei, trăitorii în viața reală, ajung să fie upi de fotografe și secvențe *meseriase*, mult pornesc să viseze cu ochii deschiși la *dina deliciilor* pantomimată abil, convinși e sunt motive să *nu li se cuvina* și lor să se tace din mărul cunoașterii adamice. Câțiva *bestienă i efibi*, câțiva milionari probabil că *se să se înfrupte*. Borocelul televizat își va *șta chetăciule de protocol*.

Am decis să acoperim acestui subiect

Frumoasele amărâte de după miezul nopții

mircea constantinescu

mi-a turtit pleșuvia. Într-adevăr. Lent. Sacadat. Persuasiv. Săptămâni de-a rândul n-am rezistat și am tras cu coada ochiului. La urmă, concluzionez aspru, dar oblu: obscenitatea, în cazul prezent, constă în mistificare, în prezentarea unei realități de rang terț. Nu trupurile care se masturbează sau se prisosesc deasupra/dedesubt unor parteneri/partenere sunt obscene. Ci numai înșelătoria ca atare, mirajul concupiscentei. Când Hyeronimus Bosch a pictat *Der Garden der Luste* (o sarabandă-lupanar nedepășită nici măcar de Salvador Dali), privitorii au privit o pictură, un tablou. Privitorii erau în cunoștință de cauză, ei cunoșteau net că-i vorba de-o operă de artă, ei nu se așteptau, nici nu le-ar fi trecut prin cap, că acele trupuri de bărbați-femei-androgini să mimeze copulațiile, adică să capete tridimensionalitate cinetică. Câtă vreme, acum, aici, în aceste săptămâni de desfrâu voyeuristic, am simțit *mutația esențială*: eu, privitorul, noi, privitorii credem din răspuțeri în veridicitatea iconografică, aceasta nemaifiind decât pașaportul sau parola grație cărora, peste un ceas, peste o zi, ne vom bucura de captură... Obscenă e minciuna artistică, aici, acum. Altminteri, tot despre o *reclamă* e vorba, numai că detergentii, ciorapii și macaroanele sunt, de data asta, ființele umane în carne și oase. Mi se pare o *mutație genetică* demnă de luat în seamă. Pentru că un spiriduș cinic îmi șoptește că, și-n situația când ar fi fost votată "legea" prestațiilor sexuale, destule locante de lux și-ar fi cooptat clienții racordându-se tot la serviciile cablului cu fibre optice și ale Internetului și celularelor, înlocuitoare cu brio ale albumelor cu "poze" personalizate.

Încă n-am atacat, abrupt, subiectul-tavan prăvălit deasupra-mi, așa că mă grăbesc s-o fac. Consider cu adevărat *obscene* alte și alte subiecte, alte și alte fapte, alte și alte "licențe poetice" permise de canalele noastre. Într-o înșiruire aleatoare, îmi divulg cefaleea provocată de agresiunea constantă, terifiantă a etajului grobian, aducător (*vae victis!*) de puncte și procente de audiență. Astfel:

Mi se pare obscen ca unele stații de radio-televiziune să-și plătească taxele și salariile admitând prezența prin studiouri - obsedant și deloc justificat (din perspectiva ascultătorilor) - a unor buldogi ciobănești, hohotitori și agramați și pehlivani și neputincioși și pedofili, destinați să plesnească, suculent și cinic, obrazii ridați adânc de sărăcie ai unei țări hoțite programatic. Obstinația fumigenă cu care aceștia se propun drept *modele* sau VIP-uri sau negustori cinstiți străpunge ineluctabil blindajul humorului nostru, hazul de necaz fiind demult înlocuit de indignarea cea mai legitimă. Onomasticele, botezurile, nunțile, aniversările, locuințele, iahturile, vacanțele lor, plătite angro unor media audiovizuale spre a fi difuzate "live" pângăresc moral și desființează criteriile civice pe care destui părinți încă se mai precipită să le engrameze odraslelor proprii. Din nefericire, plutonul acestor agramați pidonnici e ovaționat de legiunile de aplaudaci, cărora li se vorbește pe limba lor peltică și conform țelurilor lor pitice. **Manelizarea** publicurilor noastre nu-i doar una aparținând regnului muzical, ci și una învelind în pecingine și impregnând cu psoriazis comportarea, dialogul, năzuințele, "profesiunile" unor

dense și laxe cohorte de subculturalizați, de suburbanizați, de neica-nimeni. Intruși în sporturi, politică, afaceri, cultură, arte, poliție, agricultură etc. își lăfăie, contra cost, "părerile" și intoxică publicul cu vehemențe de talcioc și ditirambi băloși. Unii dintre ei, foarte înstăriți, ne anunță că sponsorizează barăci și clopotnițe și Miss Pirande și gazoane cu muc și sfârce..., uzând de morfologii, sintaxe, ortoepii demne de Găgă sau de Bulă, dar pe care, oh și aoleu!, gramaticii noștri, convinși că... limba e un fenomen viu, dinamic, le folosesc subit prin dicționarele recente, întrucât... sunt utilizate de colectivități groase (dar mai ales grosiere!).

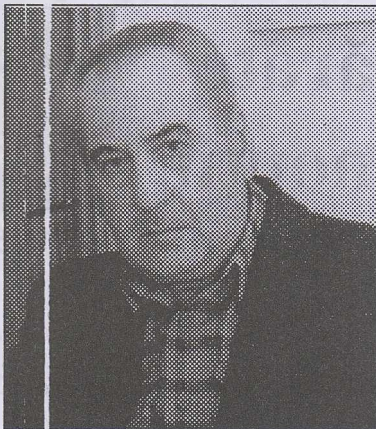
Mi se pare obscen să fiu determinat să-mi ciocnesc irisul seară de seară (mint: de mult nu mai urmăresc acel buletin sforzando) cu o știristă bucălată cu fese de pudel pe obraji, una care surâde telegenic când ne comunică accidente fioroase, catastrofe naturale, prunci asfixiați de propriile născătoare.

Mi se pare obscen să suport cu stoicism bizantin destule slujbe religioase filmate ca niște meciuri de K-One; mă aștept ca parteneriatul strategic cu SUA să-i împingă pe producătorii noștri teleaști să-i invite, spre a dubla corurile anemice de prin biserici, pe alde Paraziții sau BUG Mafia sau O-Zone sau Voltaj.

Mi se pare obscen să fie filmate gros-plan și reiterate *ad demonstrandum* tornadele loviturilor pe care și le aplică sportivii în competiții care, tot mai mult, seamană cu luptele de gladiatori (dar, vai, aceia, sărmanii, nu-și mai aflau și secundele izbăvitoare când să poată să ne traverseze ecranul cu flegmele lor zemoase și cu scărpinarea genitalelor, pe-atunci deloc sponsorizate).

Mi se pare obscen să tot aud pe radioteleviziuni noștri cum desfigurează sau înlocuiesc pronumele de politețe, formulele reverențioase cu o tutuire, crezută (oare...?) democratică. De la președintele țării și până la dirijorul unui cor *a capella*, de la un profesor universitar și până la un chirurg notoriu, de la un campion de șah și până la o venerabilă antrenoare de gimnastică, de la un prefect și până la un regizor de teatru/film, măscăricii și trepădușii pătrunși pe culoarele stațiilor multimedia se încuscresc, se logodesc cu toți și toate, berbecind nerușinat bunul-simț și protocolul politetii cetățene. O doamnă, dansatoare într-un balet ilustru, mi-a șoptit acum ceva ani să mă feresc ca dracul de tămăie de femeile care mă tutuiesc imediat după ce s-au culcat cu mine... (Recunosc: am descoperit și câțiva "nonșalanți", printre artiștii vârstnici îndeosebi, care au admis un hibrid de genul "maestre, am aflat că ai dirijat de curând..."; generațiile nemilos despărțitoare îi determină să tolereze asemenea impolitețuri colaboratoare în speranța, greu definibilă, că - astfel - între ei și mucoasele fosforescente care-i îmbie la destăinuirii n-ar exista decât o vâlcea de cinci-șase ani, o bagatelă). Înșiși colegii lor de breaslă, corespondenți de presă ori reporteri (care, uneori, își riscă viața pe

(continuare în pagina 41)

Liviu Grăsoiu

Penru cei care obișnuiesc să citească presa culturală (sau pentru cei care au șansa de a parcurge aproape majoritatea revistelor literare) a devenit cât se poate de clar că, în cele mai multe cazuri, paginile sunt ocupate de faptul literar de actualitate, lucru perfect explicabil și firesc. E bine că sunt comentate destul de rapid (uneori rapiditatea denotă însă și citirea superficială) aparițiile de ultimă oră, cu predilecție ale acelor care, din diverse interese și motive extraordinare, se situează în topul vedetelor momentului. Se plusează în această direcție, până la acordarea premiilor anuale pentru literatură la început de an, când critica și cititorii încă nu și-au spus cuvântul ori pur și simplu nu s-au dumerit asupra valorii sau nonvalorii unor lucrări. Ceea ce s-a întâmplat în acest an este elocvent și ar putea pleda, printr-un bun-simț elementar, pentru tragerea concluziilor oficiale (adică acordarea premiilor U.S. și ale filialelor acesteia) aunci când lucrurile s-au așezat cât de cât, adică toamna. Nu s-ar mai înregistra, la bilanțuri, situații ciudate, precum laurii acordate lui Is oriei... lui Alex Ștefănescu (gest de autentic și lucigaș) și neincluderea printre nominalizări a unui roman de mare forță (am numit **Supinerea** de Eugen Uricaru) ieșit pe piață târziu, la sfârșit de an și practic neajuns în mâna comentatorilor serioși decât după ce juriul cu asipermanentizat își declarase opțiunile.

După cum iarăși e bine că se acordă gir, aproape nelimitat, unor tineri aflați la început de drum. Doar că aici își spune din plin cuvântul manipulare, politica de grup (gașcă mi se pare un cuvânt cam tare...), iar junii încununați ad-hoc pentru transcrierea experimentelor lor sexuale (minime de altfel prin precaritatea mijloacelor financiare și a fanteziei) își închipuie că sunt deja mari scriitori, permițându-și obrăznicii amuzante în fond.

Și iarăși e bine că revistele au o sumă de calități reînnoabile, că dau culoare mediilor intelectuale din Capitală sau din orașe mari, dar și mici, că ținuta lor tipografică este la un bun nivel spre atragerea interesului publicului.

Nu-i bine însă că se mențin forme ale muncii patriotice de pe vremuri, mutate acum în publicistica de profil. Mai exact spus, nu-i bine când un autor nu primește niciun ban pentru efortul său ori când onorariul este pur și simplu ridicol. Se mizează excesiv pe sentimentalismul scriitorului român, ca și pe dorința onora de a se vedea publicat fără a pune vreo condiție. Cinea, un important prozator contemporan, îl numea pe Balzac grafoman, într-o anchetă foarte superficială de altfel, așa cum sunt „anchetele” inițiate de cotidiene.

Absențe

Numai că prozatorul nostru omitea un fapt esențial: Balzac trebuia să trăiască (stacheta ridicată îl privea) și o făcea doar din scris, nu din funcții plătite generos de la bugetul public. Iar când te gândești că abia pe degetele celor două mâini îi poți număra pe scriitorii care își pot permite luxul viețuirii din veniturile înregistrate de producțiile literare proprii, iar cei mai mulți sunt deja pensionari, nu poți decât să tot ridici la semne de întrebare și de mirare în legătură cu destinul asumat.

În afară însă de acest aspect material (considerat probabil penibil de unii, dar revenit obsesiv în discuțiile dintre scriitori), se pot enumera destule alte cauze de fond în publicistica literară a ultimilor ani. Aș pune pe primul loc dezinteresul pentru documentul literar, pentru momentele de istorie literară, domeniul ajungând, treptat-treptat, o curiozitate în revistele noastre. Parcă n-ar mai interesa pe nimeni ce s-a petrecut în urmă, nu cu secole (căci nu prea este cazul la noi), ci cu decenii. Răsfoind întâmplător câteva numere din „România literară” a anilor 1968-1969, am fost surprins de prezența masivă a documentelor ținând de istoria literaturii române. În acei ani,

tizați. Nu mă gândesc neapărat la **Baroanele De ce iubim femeile...**

Și, pentru că am vorbit de mediatizare, surprins, în ani, și mă surprinde și ac ignorarea emisiunilor culturale (mai precis celor literare). Nu cred că există, în toată țara, o revistă care să aibă o rubrică permanentă destinată Radioului. Dacă posturile comerciale (la fel de numeroase ca și editurile) nu intră în discuție, deși ar trebui foarte serios analizate către oameni cu gust și competență, problemele fiind situate sub orice nivel acceptabil pentru un absolvent de liceu (să zicem căutându-și audiența printre cei săraci cu dușii și cu studiile. Atenția publicațiilor culturale ar conveni îndreptată spre ceea ce există există cu profesionalism și seriozitate. Radioul fuziunea Română are un Canal (post) cultural studiourile teritoriale difuzează minute b (cantitativ) despre cultură, iar revistele se că nu observă acest „amănunt”, chiar că membrii redacțiilor beneficiază din plin (adesea financiar și ca minute de emisie ale programelor radiofonice). Greu de explicat asemenea cecitate... Probabil goana după imagini vizuale și nu după aceea sonoră să dicteze

fonturi în fronturi

când se strecuraseră câteva raze de lumină pentru nație și ai săi intelectuali, o lume întreagă putea fi redescoperită. O lume uitată, evitată, ignorată, pedepsită diabolic de regimul comunist impus de sovietici. Se publicau, în fiecare număr, acte, corespondență, amintiri, texte inedite ale interbelicilor despre care generațiile tinere nu știau mai nimic. Și o făcea nu doar „România literară” (aflată poate în punctul maxim al istoriei sale...), ci devenise, această preocupare pentru istoria literară, o permanență a revistelor și redacțiilor ce se respectau. Se întâmpla asta și la Cluj („Steaua” condusă de Aurel Rău a intrat deja în legendă), și la Craiova, și la Iași, și la Bacău, și la Timișoara, și la Pitești, adică oriunde exista o responsabilitate asumată față de ceea ce fusese literatura română sau se întâmplase scriitorului din trecut mai mult ori mai puțin îndepărtat. De acolo, din acele articole (uneori cam sumare, ce-i drept) scrise în febra descoperirii adevărurilor dureroase și sub supravegherea (nu trebuie uitat niciodată) cenzurii ușor debusolate, s-au născut monografiile și edițiile din anii '60 - '70, cu toate păcatele și defectele lor, dar și cu aplaudate (și atunci, și acum) virtuți. Lipsa paginilor destinate istoriei literare nu se justifică, material existând, după cum o dovedesc timidele încercări vizibile mai ales pe plan local. Altfel, eforturile sporadice ale „Vieții Românești” și noua rubrică a Ioanei Diaconescu din „România literară” se pierd în elogiarea scrierilor unor autori excesiv media-

tala ignorare a unor programe atent articulate lipsite de partis-prix-uri, situate deasupra jorilor și sforărilor din U.S. În orice caz, reamintesc conducătorilor de reviste literare ascultând emisiunile de la Radio România Cultural, mai ales acelea de după prânz, să găsi poezie cât în toate revistele din țară, informații, comentarii, interviuri și întâlniri cu scriitorii plecați dintre noi, cum nu o pot face alții. Și vor avea un tablou complet al producțiilor semnate din cei din „Generația 2000” alături de acelea ale autorilor aflați la **Vremea amintirilor**. Plus sistematizări și sinteze „Revista literară radio”, în „Dicționar de literatură română”, în „Portrete și evocări literare” în câte și mai câte alte emisiuni, unde sî implicai direct scriitorii, ca și actori de prim mână. Sute de minute săptămânal, nu accidente conjuncturale realizate de profesioniști indubitabili.

O declară unul care nu mai trebuie băgat în seamă că ar pleda pentru propria cauză și a cărui rare față de absența semnalată rămâne constantă. Chiar nu-i de găsit o jumătate de pagină pentru o cronică la emisiunile culturale ale Radioului? Să nu așteptăm doar regreturi tardive.

Următorul număr al revistei va apărea în data de 13 septembrie 2006

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.